

WK

געקליבענע

שריפטען

— פון —

לעאניד אנדרעעז

איבערזעצט פון

מ. קאטץ.

דריטער באנד.

היברו פאבלישינג קאמפאני

52-50 עלדרידזש סטריט, ניו-יארק.

WK

COLLECTION OF WRITINGS

by

LEONID ANDREIEV

Translated into Yiddish by M. KATZ

Copyright 1912,

Hebrew Publishing Company, New York.

אינהאלט פערצייכנים:

5	 אין טומאן
64	 פערבייפארהרענדיג
77	 אן ערצעהלונג וועגען זיעכען געהאנגענע
183	 די שטאדט
194	 ס'האט געדארפט פארקומען א גנבה
204	 אויף א באהן-סטאציע
211	 דאס ווערק
218	 די יוגענד
236	 אין פרוהלינג

Digitized by the Internet Archive
in 2026

אין טומאן

אין יענעם טאָג איז פון איין־דער־פריה אן דרויסען געווען א משונה'דיגער, אונבעוועגליכער טומאן. ער איז געווען לייכט און דורכזיכטיג; ער האָט ניט פארשטעלט קיין זאכען, נור אלעס וואָס איז דורך איהם דורכגעגאנגען, האָט זיך בעפארבט מיט אן אונ־רוהיגען דונקעל־געלן קאליר; די פרישע רויטקייט פון פרויענ־באקען, די בונטע פלעקען פון זייערע אנציגע, האָבען זיך דורכגעזעהען דורך איהם, ווי דורך אַ שווארצען שלייער, אי דונקעל אי דייטליך. צום דרום־זייט, וואו הינטער די וואָלקענס האָט זיך בעהאַלטען די נידריגע נאָוועמבער־זונן, איז דער הימעל געווען העל, העלער פון דער ערד, און צום צפון־זייט האָט ער זיך ארונטערגעלאָזען ווי אַ ברייטער אר־מעטום גלייך דונקעל־דער פאָרהאנג און ביי דער סאַמע ערד איז ער געוואָרען געלבלעך־שווארץ און ניט־דורכזיכטיג ווי ביינאַכט. אויף זיין שווערען גרונט האָבען די דונקעלע בנינים אויסגעזעהען העל־גרוי, און די צוויי ווייסע זיילען ביים אריינגאנג אין עפעס אַ גארטען, וועל־כער איז וויסט געוואָרען פונ'ם הערבסט, זיינען געווען ווי צוויי גע־לע, וועקסענע ליכט צוקאָפענס פון אַ ברמנן. און די בלומענ־בע־טען אין דעם דאָזיגען גארטען זיינען געווען צוגראבען און צוטראטען פון גראבע פיס; און אויף די צובראָכענע שטיינגלעך זיינען שטיל פערשטאָרבען אינ'ם טומאן די פארשפעטיגטע, קריינקלעך־בונטע בלומען.

און וויפיעל מענשען עס זיינען ניט געווען אויף די גאסען, האָ־בען זיך אלע געאיילט, און זיינען אלע געווען מרה־שחורה'דיג און שווייגזאם. טרויעריג און זאָנדרער בעאונרוהיגענד איז געווען דער דאָ־זיגער געשפענסטיגער טאָג, וועלכער איז פארשטיקט געוואָרען אינ'ם געלען טומאן.

אין עסס־צימער האָט שוין דער זייגער געשלאָגען צוועלף, דער־

נאך האָט עס קורץ געשלאָגען האַלב־איינס, און אין פאָל ריבאקאָם צימער איז געווען פינסטער ווי בין־השמשות; און אויף אלעס האָט זיך אָנגעשפיגעלט דער שוואַרץ־נעלער אבשיין. פון איהם זיינען געל געוואָרען, ווי אלטע עלפאנט־ביין, העפטען און פאפיערען, וואָס זיינען געווען צוואוואָרפען איבער'ן טיש, און אויף איינע פון זיי האָט אַ ניט־געלייזטע אלגעבראאישע פראָבלעם, מיט די קלאהרע ציפערען און מיט די מיסטעריעזע בוכשטאבען, אויסגעקוקט אזוי אלט, אזוי פערוואָרפען און אזוי אונגווייסיג, ווי איבער איהר וואָלטען זיך אריי־בערגעטראָגען פיעלע לאַנגווייליגע יאָהרען.

געל געוואָרען איז פון דעם דאָזיגען טומאנעם אבשיין אויך פאָל'ס פנים, ליגענדיג אויף דער בעט. זיינע קרעפטיגע יונגע הענר זיינען געווען פערוואָרפען הינטערן קאָפּ און האָבען זיך אויפגעדרעקט כמעט ביז'ן עלענבויגען; דאָס צועפענט ביכעל, מיט די טאוולען ארויף, איז געלעגען אויף דער ברוסט, און די דונקעלע אויגען האָבען עקשנות'־דיג געקוקט אין דעם אויסגעמאלטען סופיט. אין דער בונטקייט און אין די שמוציגע קאלירען פון זיין פארב, איז געווען עפעס לאַנגוויי־ליגעס, געשמאקלאָזעס, איבערדריסיגעס, וואָס האָט דערמאהנט אויף צעהנדליגע מענשען, וואָס האָבען דאָ געוואָהנט אין דערזעלבי־גער דירה ביז די ריבאקאָוס, האָבען דאָ געטראכט, גערעדט, גע־שלאָפען, געטהאָן עפעס זייערעס — און האָבען אויף אלעס ארויפ־געלייגט זייער פרעמדע חתימה. און די דאָזיגע מענשען האָבען פאָלען דערמאהנט אויף הונדערטע אנדערע מענשען, אויף זיינע לעהרער און חברים, אויף די קאכיגע, מענשען־פולע גאסען, אויף וועלכע עס געהען ארום פרויען, און וועגען דעם, וואָס פאר איהם איז געווען דאָס שרעקליכסטע און שווערסטע, וועגען וואָס איהם וואָלט זיך ווע־לען פארגעסען און ניט טראכטען.

— לאַנגווייליג. . . לאַנגווייליג ! — ציהט אויס לאנג דעם וואָרט פאָל, פערמאכט די אויגען און ציהט זיך אויס אזוי, אז די שפיצען שיד ריהרען זיך אָן אָן די אייזערנע שטאקעטלעך פון בעט. די ווינקלען פון זיינע געדיכטע ברעמען האָבען זיך אַ קרים געטהאָן און דער גאנצער פנים האָט געמאכט אַ תנועה ווי פון ווייטאָג און אב־שטויס, וואָס האָט שטארק צוקרימט און מיאום געמאכט זיינע גע־זיכטס־ציגע; ווען די קנייטשען אויפ'ן פנים האָבען זיך אויסגעגלעט

איז עפעס קענטיג געוואָרען, אז ער האָט א שעהנעם און יונגען פנים. און בעזונדער שעהן זיינען געווען די דרייסטע אבצייכנונגען פון זיינע פולע ליפען; און דאָס, וואָס אויף זיי זיינען נאָך, ווי ביי א בחור'ל, ניט געווען קיין וואַנצעס, האָט זיי צוגעגעבען ריינקייט און לעבליכ-קיט, ווי ביי א יונג מיידעל.

אָבער ליגען מיט פערמאכטע אויגען און זעהען אין דער פינסטער-נעם פון די אויגענדעקלעך דאָס אימה'דיגע, וואָס עס וואַלט זיך ווער-לען פארגעסען אויף אימער — דאָס איז פאר איהם געווען נאָך פיינ-ליכער, און פאולס אויגען האָבען זיך מיט גוואַלט צועפענט. פון זיין צומישטען בליק איז אויף זיין פנים ערשינען עפעס אן אלטער און אנורוהיגער אויסדרוק.

— אַרעמער יונג, וואָס איך בין ! אַרעמער יונג, וואָס איך בין ! — האָט ער אין דער הויך רחמנות געהאט אויף זיך און האָט א קעהר געטהאָן די אויגען צום פענסטער, זשעדנע זוכענדיג ליכטיג-קיט. אָבער ניטאָ קיין ליכטיגקייט, און דער געלער חשך קריכט דוקא אין פענסטער, צוגיסט זיך איבער'ן צימער און איז אזוי בולט-קלאהר, ווי מיט די פינגער אַנצוטאפען. און פאר פאולס אויגען האָט זיך ווידער צואוויקעלט אין דער הויך דער סופיט.

דער קארניז פון סופיט איז געווען אן אויסגעקלעפטער און האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א רוסיש דאָרף. מיט'ן ווינקעל פאָראוים איז געשטאנען א פאנטאסטיש הייזעל, א וועלכע מען קען אין דער ווירקליכקייט גאָר ניט געפינען. נעבען הייזעל איז פערגליווערט גע-וואָרען א פויער מיט אן אויפגעהויבענער פוס, און אין האַנד א שטער-קען, וואָס איז געווען העכער פון איהם אליין, און ער אליין איז געווען העכער פונ'ם הייזעל; ווייטער איז געשטאנען אויסגעקרימט א קליין צערקוועלע, און נעבען קליין צערקוועלע האָט זיך געשפארט פאָראוים אן אונגעהייערער וואגען מיט א קליין פערדעל, ווי דאָס וואַלט גאָר ניט געווען קיין פערד נור א געיעג'הונד; אפילו די מאָר-דע איז געווען א שפיציגע, ווי ביי א הונד. דערנאָך ווידער אין דער-זעלביגער אָרדנונג: א הויז, א גרויסער פויער, א צערקוועלע, אן אונגעהייערער וואגען, און אזוי ארום און ארום דעם גאנצען צימער. און דאָס אלעס איז געווען געל אויף א שמוציגראזען גרונד, צוקריפעלט

און לאנגווייליג און האָט דערמאהנט ניט א דארף, נור עפעס עמיצענס טרויעריגען און זינלאָזען לעבען.

— וואָלט מען שוין לכל הפחות גיכער געפריהשטיקט! — האָט פאול געמורמעלט, הגם איהם האָט זיך נאָר ניט געוועלט עסען, און ער האָט זיך מיט אונגעדולד א קעהר געטהאָן אויף א זייט. פון זיין דאָזיגער בעוועגונג איז דאָס בוך אראָפגעפאלען אויף דר'ערד און די בלעטער האָבען זיך אונטערגעבויגט; אָבער פאול האָט ניט אויס־געצויגען די האַנד איהם אויפצוהייבען. אויפ'ן רוקען פון בוך איז מיט גילדערנע אותיות אויף שוואַרץ געשטאנען: „באקל. געשיכטע פון ציוויליזאציען" און דאָס האָט איהם עראינערט וועגען עפעס אלטעס, וועגען מאַסען מענשען, וועלכע זוכען פון ימים קדמוניות איינצואַרדנען זייער לעבען און קענען ניט; דאָס האָט איהם דער־מאהנט וועגען דעם לעבען, אין וועלכען אַלעס איז אונפערשטענדליך און אַלעס געשיעהט מיט אן אכזר'ישער אונפערמיידליכקייט; דאָס האָט איהם דערמאהנט וועגען דאָס טרויעריגע און דריקענדע, ווי א בעגאנגענער פערברעכען, וועגען וואָס פאול האָט ניט געוועלט טראכ־טען. און איהם האָט זיך אזוי פארוועלט ליכטיגקייט, ברייטע, קלאהרע ליכטיגקייט, אז ס'האָט איהם אָנגעהויבען שניידען אין די אויגען. פאול איז אויפגעשפרונגען, איז פערביי דעם ביכעל, וואָס האָט זיך געוועלגערט און האָט אָנגעהויבען צו צופען די גארדינען פון פענסטער, זוכענדיג צו צונעהמען זיי ווי מעגליך ברייטער.

— א, טיפּעל! — האָט ער זיך געבייזערט און האָט אָבעוואָרד־פען אויף א זייט די גארדינען; אָבער די גארדינע איז געווען פון שווערען שטאָף און איז אָבעגפאלען צוריק אין גלייכע און גלייכגילטי־גע פאלדען. און פלוצלונג מיעד ווערענדיג און פערלירענדיג זיין גאנצע ענערגיע, האָט פאול אָבערוקט זי און האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן אונטער־פענסטער.

נאָך אַלץ איז געווען דער טומאן, און דער הימעל פון הינטער די גרויע דעכער איז געווען געל־שוואַרץ און זיין שאטען איז גע־פאלען אויף די הייזער און אויפ'ן גאס־פלאסטער. מיט א וואָך צוריק איז ארויסגעפאלען דער ערשטער שוואכער שנעע, איז צוגאנגען, און פון דאן אָן איז אויף דער גאס געלעגען קלעפּיגע, גרויע קויט. פלעג צערווייז האָבען די נאָסע שטיינער אָבעשפיגעלט דעם שווארצען היי־

מעל און האָבען געגלענצט מיט אַ קרומען, דונקעלן גלאַנץ, און איך בער זיי האָבען ציטערענדיג און וויגענדיג זיך געיאָגט עקיפאזשען. קיין גערודער האָט זיך אָבער פון זיי ניט געהערט — ער איז פערשטאַרבן אין דעם טומאן, ניט האָבענדיג קיין כח אויפצו־הייבען זיך העכער פון דער ערד. און די דאָזיגע רוישלאָזע בעוועגונג, אונטער דעם שוואַרצען הימעל, צווישען די פינסטערע דורכגעוויקטע הייזער, האָט אויסגעזעהען אזוי צוועקלאָז און לאַנגווייליג.

אָבער צווישען די געהענדע און פאַהרענדע זיינען געווען אויך פרויענצימער, און זייער אנוועזענהייט האָט צוגעגעבען דעם בילד עפעס אַ געהיימען, אונרוהיגען זינען. זיי זיינען, דוכט זיך, געגאנגען וועגען זייערע אייגענע אנגעלעגנהייטען און זיינען געווען, דוכט זיך, גאנץ געוועהנליכע און אונבעמערקבארע ; אָבער פאָל האָט געזעהען זייער זאָנדערבארע און שרעקליכע אנדערשקייט. זיי זיינען געווען אלץ אנדערש פון דער גאנצער איבעריגער מאַסע און האָבען זיך אין איהר ניט אויפגעלייזט. און אלעס איז געווען פון זייערט וועגען : די גאסען, די הייזער, די מענשען, און אלעס האָט געשטרעבט צו זיי, האָט געדורשט נאָך זיי און ניט פערשטאָנען זיי.

דאָס וואָרט „פרויענצימער“ איז מיט פייעריגע אותיות געווען אויסגעברענט אין פאָלס מח ; דאָס איז געווען דאָס ערשטע וואָרט, וואָס ער פלעגט דערזעהען אויף יעדען געעפענטען בלאט ; מענשען ריידען, דוכט זיך, גאָר שטיל, נור ווי עס פלעגט זיך בענגענען דאָס וואָרט „פרויענצימער“, האָבען זיי עפעס ווי אויסגעשריען עס — און דאָס איז פאר פאָלען געווען דאָס אונפערשטענדליכסטע, דאָס פאנטאסטישעסטע און שרעקליכסטע וואָרט. מיט אַ שאַרפען, פארדעכטיגען בליק האָט ער נאָכגעקוקט יעדע פרויענצימער, און האָט געקוקט אזוי, ווי אַט וועט זי צוגעהן צום הויז און וועט איהם אויפרייסען מיט אַלע איינוואָהנער אָדער זי וועט אַבטהאָן עפעס נאָך שרעקליכערעם דערפון. און ווען ער פלעגט דערזעהען צופעליג אַ שעהנינקען פרויען־פנים'על, פלעגט ער זיך אין גאנצען אַ הויב טהאָן, מאַכען אַ שעהנעם, אנציהענדען פנים און פלעגט מיט די אויגען באַפעהלען, אז זי זאָל זיך אַ קעהר טהאָן, אַ קוק טהאָן אויף איהם.

אָבער זי האָט זיך ניט אומגעקוקט, און איהם פלעגט ווידער ווערן פוסט און וויסט אויפ'ן האַרצען, חישק'דיג און שרעקליך, ווי אין אן אויסגעשטאָרבן הויז, אין וועלכער עס האָט געבושעוועט אַ בייזע מגפה. האָט אויסגעטויט אלעס וואָס האָט געלעבט און האָט מיט ברעטער פארשלאָגען די פענסטער.

— לאנגווייליג ! — האָט פאול אויסגעצויגען געזאָגט און האָט זיך אָבגעקעהרט פון פענסטער. אין עס-צימער, וואָס איז געווען אין איין רייע מיט זיין צימער, איז מען שוין לאנג ארומגעגאנגען, גע-רעדט און געקלאפט מיט'ן געשיער. דערנאָך איז אלעס שטיל געוואָר-רען און עס האָט זיך דערהערט סערגיי אנדרעיעוויטשעס בעלהבית'שע שטימע. סערגיי אנדרעיעוויטש, פאולס פאטער האָט געהאט אַ האלזיגע, געפעליגע, לייכטע באסענ-שטימעלע. ווי עס פלעגען זיך דערהערען די ערשטע רונדע קלאנגען פון זיין אנגענעהמער שטימע פלעגט עפעס זיך דערפיהלען גוטע סיגארען, קלוגע ביכער און ריינע וועש. אָבער איצט האָט זיך אין זיין קול געהערט עפעס געפלאצטעס און טרייסעלדיגעס, אַזוי ווי אין סערגיי אנדרעיעוויטשעס האַלז וואָלט אויך אַריינדרינגען דער שמוציג-געלער, לאנגווייליגער טומאן.

— און אונזער בחור'ל איז זיך מטריח נאָך צו שלאָפען ?

דער מאמעס ענטפער האָט פאול ניט געהערט.

— און אין גימנאזיע צו גאטעס-דינסט האָט מען זיך ניט מטריח

געווען צו געהן ?

ווידער האָט זיך קיין ענטפער ניט געהערט.

— נו, פארשטעהט זיך — האָט ווייטער געזאָגט דער פאטער מיט

שפאס — שוין אַן אלטער מנהג אזא, און . . .

דעם סוף פון דער פראגע האָט פאול ניט געהערט, ווארום סער-גיי אנדרעיעוויטש האָט זיך אַ קעהר געטהאָן אן אַ זייט ; אָבער מסתמא האָט ער עפעס געזאָגט ווידער אָבשפאָטענדיג, ווארום ליליע האָט זיך הילכיק צולאכט. תמיד, ווען פאולס פאטער איז געווען פון איהם עפעס אין געהיים אונצופריעדען, פלעגט ער איהם זידלען כלומרשט דערפאר, וואָס אין פייערטעג שטעהט ער שפעט אויף און געהט ניט אין צערקווע, הגם ער אליין איז געווען פאַלשטענדיג גלייכ-גילטיג צו דער רעליגיאָן און שוין אַ יאָהר צוואנציג ווי ער איז אין צערקווע ניט געגאנגען, זינט נאָך זיין חתונה. ער איז שוין עפעס

פון זומער אָן, ווען זיי האָבען געוואָהנט אויפ'ן דאטשע, אָנגעשטוי-
סען געגען פאולען פאר עפעס, און פאול האָט שוין געווען געמיינט, אז
דער טאטע האָט געטראָפּען וואָס מיט איהם טהוט זיך. אָבער איצט
האָט ער ביזלעך בעשלאָסען :

— נו, זאָל ער ! . . .

נעהמענדיג פון טיש א העפט, האָט ער זיך געמאַכט, אז ער
לעזט. אָבער זיינע אויגען זיינען געווען אויסגעשטעלט פיינרליך און
פאָרזיכטיג צו דער טהיר פון עסס-צימער, ווי ביי איינעם, וועלכער
איז געוועהנט צו בעהאַלטען זיך און ווארט אויף אן אנפאל.

— רופט אַריין פאולען — האָט סערגיי אנדרעיעוויטש גע-
זאָגט.

— פאול ! פאול'קע ! — האָט א רוף געטהאָן די מוטער.
פאול איז שנעל אויפגעשטאַנען, און ער האָט אפנים דערמיט
זיך פּעראורזאכט שמערצען : ער האָט זיך צונויפגעבוויגט, זיין פנים
האָט זיך פארקרימט פון יסורים ; די הענט האָבען זיך קראמפּפּהאַפּט
צוגעדריקט צום בויך. לאנגזאַם האָט ער זיך אויסגעגלייכט, האָט
פערשטשעמט די צייהן אזוי, אז די ווינקלען פון מויל האָבען זיך
א ציה געטהאָן צום ברעג פנים, וועלכער איז געוואָרען בלייך און האָט
פערלאָרען יעדען אויסדרוק, ווי ביי א בלינדען. און ער איז אַריין
אין עסס-צימער מיט ענטשלאָסענע טריט, אָבער אין זיין גאַנג
איז געבליבען דער סליאד פון די דורכגעפיהלטע, שרעקליכע
שמערצען.

— וואָס האָסטו געטהאָן ? — האָט קורץ א פרעג געטהאָן סער-
גיי אנדרעיעוויטש. ביי זיי איז ניט געווען איינגעפיהרט אין דער
פריה צו באגריסען זיך.

— איך האָב געלעזען — האָט פאול געענטפערט אויך קורץ.

— וואָס ?

— באַקלען.

— איך מיינ עפעס באַקלען — האָט סערגיי אנדרעיעוויטש
בייזלעך א זאָג געטהאָן, קוקענדיג פון איבער די פענסנע אויפ'ן
זוהן.

— וואָס איז עפעס ? — האָט פאול עזות'דיג געענטפערט און
א קוק געטהאָן דעם פאטער גלייך אין די אויגען.

דער פאטער האָט אַ ווײַלע געשוויגען און האָט דערנאָך פּיעל־
דייַטיג אַ זאָג געטהאָן :

— גאָרנישט !

דאָ האָט זיך אַרײַנגעמישט לילעטשקע, וועלכע האָט רחמנות
בעקומען אויף דעם ברודער.

— פּאָלטשיק, וועסטו דו זיין היינט אבענד אין דער היים.

פּאָל האָט געשוויגען.

— ווער עס ענטפערט ניט, ווען מען פרעגט איהם וואָס, יע־
נעם רופט מען געווענהליך גראַבער־יונג. ווי מיינט איהר וועגען דעם
פּאָלע סערגיעוויטש ? — האָט אַ פרעג געטהאָן דער פאטער.

— האָסטו זיך גענומען אַן עסק, סערגיי אנדרעיעוויטש ! — האָט
אַרײַנגעמישט זיך די מוטער — עסס, ווארום די קאטלעטען ווע־
לען קאלט ווערען. וואָס פאר אַ שרעקליכער וועטער, כאָטש נעהם
אין צינד אַן פייער ! איך ווײס גאָר ניט ווי איך וועל קענען פאַה־
רען.

— איך וועל זיין אין דער היים — האָט פּאָל געענטפערט
לילעטשקען. סערגיי אנדרעיעוויטש האָט פארריכט זיין פענסנע
און געזאָגט :

— איך קען ניט ליידען די דאָזיגע מעלאַנכאָליע, דעם וועלט־
שמערץ . . . אַן אנשטענדיגער אינגעל דארף אימער זיין מונטער,
מוטהיג.

— מען קען דאָך אָבער ניט תמיד פרעהליך זיין — האָט געענט־
פערט לילעטשקע, וועלכע איז דוקא תמיד פרעהליך געווען.

— איך פאָדער ניט, אַז מען זאָל זיך מיט גוואלט פרעהליך
מאַכען. פאר וואָס עסטו דו ניט ? דיך פרעג איך, פּאָל !

— איך וויל ניט.

— פאר וואָס ווילסטו דו ניט ?

— ניטאָ קיין אפּעטיט.

— און וואו ביכטו דו נעכטען אויף־דער־נאַכט געווען ? אַרומ־
געשלאָפּט זיך ?

— אין דער היים בין איך געווען.

— איך מיינ עפעס אין דער היים !

— וואו זשע דען האָב איך געקענט זיין ? — האָט פּרעך א פּרעג געטהאָן פּאָל.

סערגיי אנדריעוויטש האָט געענטפערט מיט א שטעכיגע העפּ-ליכקייט :

— פון וואנען זאָל איך וויסען אלע ערטער — ער האָט אונטער-געשטריכען דעם וואָרט ערטער — וועלכע פּאָל סערגייאייטש איז זיך מטריח צו בעזוכען ? פּאָל סערגייעוויטש איז שוין אן ערוואקט-סענער ; ביי פּאָל סערגייעוויטש וועלען שוין באַלד אויסוואקסען וואנצעס ; פּאָל סערגייאייטש טרינקט אפּטער שוין בראנפּען אויך — וואָס ווייס איך ?

דער פריהשטיק איז צוגעגאנגען ווייטער שווייגענדיג, און אלעס אויף וואָס דער שוין פון פּענסטער איז געפאלען האָט אויסגעזעהען געל און משונה טרויעריג. סערגיי אנדריעוויטש האָט אויפּמערקזאם און פּאַרשענדר אריינגעקוקט אין פּאָלס פנים און האָט זיך געטראכט : „בלויע רינגען זיינען ביי איהם אונטער די אויגען . . . אָבער קען דאָס מעגליך זיין, ער זאָל האָבען א נאָהענטקייט מיט פרויען — אזא יונגער אינגעל נאָך ?“

די דאָזיגע שרעקליכע און מאטערנדע פראגע, אויף וועלכע סער-גיי אנדריעוויטש האָט קיין כח ניט געהאט צו קענען זי דורכטראכט טען ביז'ן סוף, איז ביי איהם ענטשטאנען ניט לאנג צוריק, זומער-צייט. ער געדיינקט גוט, ווי דאָס איז פארגעקומען און וועט עס קיין מאָהל ניט פארגעסען. הינטער דאָס קליין שטעלכעל, וואו עס איז געווען געדיכטע גראַז און וואו די ווייסע בעריאזקע האָט גע-וואָרפּען א קיהלענדען בלויען שאטען, האָט ער צופעליגעהייט דער-זעהען א צוריסען, צוקנייטשט בלעטעל פאפיער. אוי'ס בלעטעל פא-פיער איז געווען עפעס זאָנדרעבארעס און אונרוהיגעס : אזוי צו-רייסט מען און מען צורייכט נור אזעלכע פאפיערען וועלכע ערוועקען האם און צארען. סערגיי אנדריעוויטש האָט דאָס פאפיער אויפ-געהויבען, אויסגעגלייכט און א קוק געטהאָן. דאָס איז געווען א צייכונג. אָנפאנגס האָט ער דאָס ניט פערשטאנען, האָט א שמייר כעל געטהאָן און געטראכט זיך : „דאָס איז פּאָלס א צייכונג ; ער צייכענט פיין !“ דערנאָך האָט ער א קעהר געטהאָן דאָס פאפיער

אויף א זייט און האָט קלאהר דערזעהען אן עקעלהאפט צינישעם, שמוציגעם בילד.

— וואָס פאר א פאסקורסטווא! — האָט ער מיט כעס א וואָרף געטהאָן דאָס פאפיערעל. אין א מינוט צעהן ארום האָט ער זיך צוריקגעקעהרט און האָט עס ווידער אויפגעהויבען, אריינגעטראגען צו זיך אין קאבינעט און האָט לאנג דערויף געטראכט, זוכענדיג צו לייזען די שמערצליכע און מאטערנדע רעמעניש: האָט דאָס פאול געצייכענט אָדער עמיצער אנאנדערער? ער האָט ניט געקענט צולאָז'ען דעם געדאנק, אז אזא שמוציגע, נידריגע, צינישע זאך זאָל פאול קענען צייכענען און צייכענענדיג פארשטעהן די גאנצע בעדייטונג, וויסען די אויסגעלאסענקייט און דעם מיאוסען זינען וואָס דעריין איז. אין דער דרייטסקייט פון די ליניען האָט מען געקענט מערקען, אז דאָס איז געווען געצייכענט פון א געניטער און צולאָזער נער האַנד, וועלכע איז אָהן שום קווינקלען געוואָהנט צו דאָס סאמע סעקרעטנע, וועגען וואָס אונפערדאָרבענע מענשען שעהמען זיך אפילו צו טראכטען, אין דער מיהע, וואָס דער צייכנער האָט זיך געגעבען, קענטיג, אויסצומעקען א פאלשען שטריך, אויסצובעסערן און אונטערפארבען מיט רויטע בלייפערער, איז געווען די נאָאיוויטעט פון טיעפער און אונבעוואוסטער געזונקענהייט.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט געקוקט און האָט ניט געגלויבט, אז זיין פאול, זיין קלוגער און ענטוויקעלטער אינגעל, וועמעס אלע געדאנקען ער ווייס, זאָל קענען מיט זיין האַנד, מיט דער פערברוינטער, קרעפטיגער האַנד פון א געזונדען, זויבערען בחור'ל מאהלען אזא עקעלהאפטע זאך און וויסען און פארשטעהן אלעס דאָס, וואָס ער מאהלט. און אזוי ווי דאָס איז געווען צו שרעקליך צו דיינקען, האָט ער בעשלאָסען, אז דאָס האָט אן אנדערער געמוזט צייכענען; אָבער דאָס פאפיערעל האָט ער בעהאַלטען. און ווען ער האָט דערנאָך דערזעהען פאולען אראָבשפרינגענדיג פון וועליסאפער, א פרעהליכען, א מונטערן, לעבעדיגען, פול נאָך מיט דעם ריינעם, פרישען ריח פון די פערער, איבער וועלכע ער איז ארומגעפאָהרען — האָט ער ווידער בעשלאָסען, אז דאָס האָט ניט פאול געטהאָן, און האָט זיך דערפרעהט.

אָבער זיין שמחה איז באלד פערביי, און אין א האַלבע שטונדע

ארום האָט שוין סערגיי אנדרעיעוויטש געקוקט אויף פאולען און גער-
טראכט : ווער איז דאָס דער פרעמדער און אונבעקאנטער בחור'ל,
א זאָנדרבאר הויכער און זאָנדרבאר עהנליכער צו א מאַנספערזאָן ?
ער רעדט מיט אַ דיקער, מענליכער שטימע, עסט פיעל און זשעדנע,
גיסט אָן רוהיג און אונאבהענגיג וויין אין גלאָז און מאַכט שפּאַס מיט
ליילען, ווי אַן עלטערער. מען רופט איהם פאול, און ער האָט פאול'ס
פנים, און דער געלעכטער איז אויך פאול'ס ; און ווען ער האָט נור-
וואָס צוביסען אַ שטיקעל ברויט, האָט ער דאָס אויך געטהאָן ווי פאול
— אָבער פאול איז אין איהם שוין ניטאָ.

— ווי אלט ביסט דו דען, פאול ? — האָט אַ פרעג געטהאָן סערגיי
גיי אנדרעיעוויטש.

— איך בין שוין אַן אלטער מאַן, פאפא ! באלד אכצעהן יאָהר.

— נן, ביז אכצעהן איז נאָך ווייט — האָט פארריכט די מאמע —

דעם זעקסטען דעצעמבער וועט זיין אכצעהן.

— און קיין וואנצעס האָט ער נאָך ניט ! האָט געזאָגט ליי-
לע. און אלע האָבען אָנגעהויבען לאכען, וואָס ביי פאולען זיינען
נאָך קיין וואַנצעס ניטאָ, און ער האָט זיך געמאַכט וויינענדיג ; און
נאָך מיטאָג האָט ער אָנגעקלעפט אויף דעם אויבערשטען לופ אַ שטיי-
קעל וואטע און האָט געזאָגט מיט אַן אלטינקע שטימע :

— און וואו איז מײן אלטע ?

און ער האָט זיך פארשטעלט פאר א צובראָכענעם אלטען מאַן.
און לילע האָט דערביי געמאַכט די בעמערקונג, אַז פאול איז היינט
עפעס בעזאָנדרערס לוסטיג ; דאָס האָט פאולען געערגערט ; ער האָט
זיך אָנגעבלאָזען, האָט אַראָפּגענומען די וואַנצעס און איז אוועק צו
זיך אין צימער. און פון דעמאָלט אָן האָט סערגיי אנדרעיעוויטש גער-
זוכט זיין פריהערדיגען, ליעבליכען, גוטען בעקאנטען אינגעל, האָט
זיך אָבער אָנגעשטויסען אויף עפעס נייעס, רעטזעלהאפטעס און
דאָס איז פאר איהם געווען פיינליך און אונפערשטענדליך.

נאָך עפעס נייעס האָט ער דאן דערקענט אין פאולען : דאָס וואָס
זיין זוהן לעבט עפעס שטענדיג איבער שטימונגען : איין טאָג איז
ער פרעהליך, שטיפעריש, און אַן אנדערש מאָהל איז ער אָנגעבלאָז-
זען, בייזלעך, נערוועז און אונערטרעגליך ; און הגם ער האַלט
זיך איין, אָבער עס איז קענטיג אַז ער ליידעט פון עפעס אונבעוואוס-

טע אורזאכען. און עס איז געווען זעהר שווער און אונאנגענעהם צו זעהען, אז א נאָהענטער מענטש איז טרויעריג און ניט וויסען די אור-זאכע, און איבער דעם ווערט דער נאָהענטער מענטש א ווייטער און א פרעמדער. שוין דערפון אליין ווי פאל קומט אַרײַן, ווי ער טרינקט טהעע אָהן אפעטיט, ווי ער ברעקעלט ברויט מיט די פינגער, און קוקט אַליין אין דער זייט, אויף דעם בענאכבארטען וואָלד — שוין דעריין גופא האָט דער פאטער געפיהלט זיין שלעכטע שטימונג און דאָס האָט איהם פערשאפט פערדירוס. און איהם האָט זיך געוועלט, אז פאל זאָל דאָס באַמערקען און פארשטעהן, וואָס פאר אן אונאנגענעהמליכקייטען ער מאַכט דעם פאטער מיט זיין טרויעריגער שטימונג; אָבער פאל פלעגט דאָס ניט באַמערקען, און אבטרינקענדיג זיין טהעע, פלעגט ער ארויסגעהן.

— וואוהין געהסט דו? — פרעגט סערגיי אנדרעיעוויטש.

— אין וואָלד.

— ווידער אין וואָלד? — האָט ביז באַמערקט דער פאטער.

פאל ווערט לייכט פערוואונדערט.

— וואָס איז? איך געה דאָך יעדען טאָג אין וואָלד.

דער פאטער קעהרט זיך אָב שווייגענדיג, און פאל געהט אַוועק, און פון זיין ברייטער, בעוועגליכער פלייצע איז קענטיג, אז ער האָט גאָר אפילו ניט א טראכט געטהאָן וועגען דעם, פאר וואָס דער פאטער איז ביז און האָט זיך אפילו פארגעסען אין גאַנצען ווע-גען איהם.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט שוין איין מאָהל געוועלט ענטשלאָ-סען און אָפען דורכריידען זיך מיט פאלען, אָבער דאָס בעפאָרשטע-הענדע געשפרעך איז געווען צו פיינליך און ער האָט איהם אָבגעלייגט פון טאָג אויף טאָג. און ווען מען האָט זיך ארויסגעקליבען פון דאטשע צוריק אין שטאָרט איז פאל געוואָרען נאָך טרויעריגער, נאָך גער-וועזער, און סערגיי אנדרעיעוויטש האָט מורא געהאַט פאר זיך, אז ער וועט ניט זיין אים שטאַנד צו ריידען מיט פאלען גאנץ רוחיג און אַזוי, אז זיינע רייד זאָלען ווירקען.

אָבער אין דעם טאָג, ביי דעם לאַנגען און לאַנגווייליגען פריה-שטיק האָט ער בעשלאָסען, אז היינט מוז ער מיט איהם ריידען: „עס קען זיין, אז ער איז איינפאך פערליעבט, ווי עס פאסירט אז

עס פערלעבען זיך די אלע אינגלעך און מיידלעך — האָט ער זיך אליין בערוהגט — „אָט איז דאָך שוין לילקע אויך פערלעכט אין עפעס אן אורדעיעווען; און איך געדיינק גאָר אפילו ניט ווער ער איז אזוינער. דוכט זיך אַ גימנאַזיסט.“

— לילע! וועט אורדעיעוו היינט דאָ זיין? — האָט אַ פרעג געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש מיט אַ כיון אונטערשטרייכענדיג זיין גלייכגילטיגקייט.

לילע האָט צושראָקען אַ צוק געטהאָן מיט איהרע לאנגע ברעמען, פון איהר האַנד איז ארויסגעפאלען די בארנע און זי האָט אַ מורמעל געטהאָן:

— אַך!

זי האָט זיך דערנאָך אונטערגעבויגען אויפצוהייבען די בארנע פון אונטערן טיש, און ווען זי האָט זיך דערנאָך אויפגעהויבען איז זי אין גאנצען געווען רויט; און אפילו איהר שטימע האָט עפעס געקלונגען ווי רויט.

— טינאָוו וועט דאָ זיין, פאספּעלאוו וועט זיין. . . . און. . . . אורדעיעוו וועט אויך זיין.

אין פאָלס צימער איז אביסעל ליכטיגער געוואָרען, און די אויס-געלעפּעטע דאָרה אויפ'ן סופיט איז ארויסגעטראטען מעהר בולט און האָט געקוקט מיט אַ טעמפע און נאָאיווע זעלבסט-צופריעדענהייט. פאָל האָט זיך ביז אָבעקעהרט און האָט גענומען דאָס ביכעל, האָט אָבער עס באַלד אַוועקגעלייגט ווידער צו זיך אויף דער ברוסט און האָט גענומען טראכטען וועגען דעם וואָס לילעטשקע האָט געזאָגט, אַז די גימנאַזיסטקעס וועלען קומען. דאָס הייסט, אַז קאטטא רייט מער וועט אויך קומען — די אימער ערנסטע, אימער פערטראכטע, אימער אויפריכטיגע קאטיא ריימער. דער דאָזיגער געדאנק איז גע-ווען ווי אַ פייער, אויף וועלכען עס איז ארויפגעפאלען זיין האַרץ, און מיט אַ טיעפען קרעכץ האָט ער זיך האַסטיג אַ קעהר געטהאָן און האָט איינגעשפּאַרט דעם קאָפּ אין קישען. דערנאָך האָט ער ווידער אַזוי האַסטיג אָנגענומען דיזעלבע לאַגע וואָס פריהער, האָט אַראָב-געווישט פון די אויגען צוויי ביטערע טרעהרלעך און האָט גענומען קוקען אויפ'ן סופיט; ער האָט שוין אָבער דארט ניט געזעהען ניט דעם גרויסען גרויען פויער מיט'ן גרויסען שטעקען, ניט דעם אונגע-

הייערן וואגען. ער האָט זיך דערמאהנט איצט וועגען דער דאטשע און וועגען דער פינסטערער יוליינאכט.
 פינסטער איז געווען יענע נאכט, און די שטערען האָבען גע-
 ציטערט אין דעם בלויען תהום פון הימעל, און פון אונטען האָט זיי
 געלאָשען דער שוואַרצער וואָלקען, וואָס האָט זיך אויפגעהויבען פון
 אונטערן האָריוואָנט. און אין וואַלד, וואו ער איז געלעגען אונטער
 די קוסטעס, איז געווען אזוי פינסטער, אז ער האָט זיין האַנד ניט
 געזעהען, און וויילעווייז האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אז ער גופא
 איז אויך ניטאָ, און עס איז פאראן בלויז אַ טויבע, שווייגענדע
 פינסטערקייט. ווייט אין אלע זייטען האָט זיך צושפרייט די וועלט
 און אונענדליך און פינסטער איז געווען, און פאל האָט מיט זיין
 עלענר און טרויעריג האַרץ געפיהלט ווי אָהן אַ שיעור גרויס און פרעמד
 זי איז.

ער איז געלעגען און האָט געוואכט, ווען אויף יענעם שטעגעל
 וועט דורכגעהן קאטיא ריימער מיט לילעטשקען און מיט אנדערע
 זאָרגלאָזע און לוסטיגע מענטשען, וועלכע לעבען אין דער דאָזיגער
 אונגעהייערער וועלט און וועלכע זיינען איהם אזוי פרעמד. ער איז
 מיט זיי ניט געגאנגען, ווארום ער האָט געליעבט קאטא ריימער
 מיט אַ ריינער, שעהנער און טרויעריגער ליעבע, און זי האָט וועגען
 דער דאָזיגער ליעבע ניט געוואוסט און האָט קיין מאָהל ניט געקענט
 טהיילען זי מיט איהם. און איהם האָט זיך געוועלט זיין אי אלליין אי
 לעבען קאטיא'ן, כדי טיעפער צו פיהלען איהר ווייטען חן און די גאנץ
 צע טיעפקייט פון זיינע יסורים און זיין עלענדקייט. און ער איז גע-
 לעגען צווישען די קוסטעס, אויף דער ערד, אלעמען אַ פרעמדער
 און אַ גאנץ זייטיגער פון לעבען, וועלכער לויפט פערביי איהם אריי-
 בער מיט שעהנקייט, מיט געזאנג און פרייד — געהט אריבער פער-
 ביי איהם אין דער דאָזיגער פינסטערער יוליינאכט.

לאנג איז ער געלעגען און דער חשך איז געוואָרען אלץ געדיכטער
 און שוואַרצער, ווען ווייט פאָראַויס האָבען זיך דערהערט שטימען,
 געלעכטער, דאָס ברעכען זיך פון צווייגלעך אונטער די פיס, און עס
 איז געווען קלאהר, אז דאָס געהט אַ גאנצע מאַסע פרעהליכע יונג-
 ווארג. און דאָס אלעס האָט זיך אָנגערוקט נעהנטער מיט דעם גאנצען
 המון פון פרעהליכע קולות און איז געוואָרען גאנץ נאָהענט.

— אָך, טאטעלעך! — האָט געזאָגט קאטיא ריימער מיט איהר געדיכטע, ברוסטיגע קאנטראלטאָ שטימע: — מען קען דאָך דאָ זיך דעם קאָפּ ברעכען. טימאוו, לייכט צו!
פון דער פינסטערניש האָט דורכגעזשיפעט א זאָנדערבארער און קאָמישער קול:

— איך האָב פערלאָרען די שוועבעלאך, קאטערינא עדווארדאוונא!

אין מיטען פון'ם געלעכטער האָט דורכגעקלונגען אן אנדער שטימע, א יונגער, איינגעהאלטענער באם.
— ערלויבט נור, קאטערינא עדווארדאוונא, איך וועל צו-לייכטען!

קאטיא ריימער האָט געענטפערט, און איהר שטימע איז געווען ערענכט, פערענדערט.

— זייט אזוי גוט, ניקאָלאי פעטראוויטש!
דאָס שוועבעלע האָט א בלייז געטהאָן און האָט איין זעקונדע געדורכט מיט א העלע, ווייסע ליכטיגקייט, אכטהיילענדיג פון חשך בלויז די האַנד, וואָס האָט עס געהאלטען, ווי די לעצטע וואָלט אין לופט געהאַנגען. דערנאָך איז נאָך פינסטערער געוואָרען, און אלע האָבען מיט א געלעכטער און מיט שפאס זיך א רוק געטהאָן פאַר-אויס.

— גיט אייער האַנד, קאטערינא עדווארדאוונא! — האָט דורכגעקלונגען דערזעלביגער יונגער, איינגעהאלטענער באסאווער קול. א מינוט שטילקייט, ביז וואנען קאטיא האָט דערלאנגט איהר האַנד, און דערנאָך פעסטע מעגליכע טריט און צוזאמען מיט דעם דאָס בע-שיידענע שורשען פון א קלייד. און דערזעלבער קול האָט שטיל און צערטליך געפרעגט:

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא עדווארדאוונא?

דעם ענטפער האָט פאול גיט געהערט. די געהערע האָבען זיך א קעהר געטהאָן צו איהם מיט'ן רוקען; די שטימען זיינען מיט אַמאָל געוואָרען דומפער, האָבען אויפגעפלאמט נאָך אַמאָל, ווי דער שטאַרבענדער פלאם פון א שייטער-הויפען, און זיינען פערלאָשען גע-וואָרען.

און ווען עס האָט זיך געדוכט, אז עס איז שוין קיין זאך נישטאָ, אַ חוץ דעם דומפּען חשך און שטילקייט, האָט מיט אַן אונערוואַרטע־טער הילכיגקייט דורכגעקלונגען אַ פּרויענ־געלעכטער, אזא קלאהרער, אונשוילדיגער און זאָנדערבאַר פּאַליטער, ווי דאָס וואָלט זיך נישט אַ מענש צולאכט, נור די יונגע, דונקעלע בעריאָזע אָדער עמיצער, וואָס האָט זיך בעהאַלטען צווישען איהרע צווייגען. און ווי אַ שוויש קעריי וואָלט זיך צולאָפּען איבער'ן וואַלד, און אלעס איז אַנשוויגען געוואָרען ווי אין ערוואַרטונג — דאן האָט אַ מענשליכע שטימע, ווי גאָלד, ווייך, גלענצענד און שענה־קלינגענד צוזונגען זיך הויך און לידענשאַפּטליך :

„ . . . געזאָגט האָסט דו מיר :

יא — איך ליעב בלויז דיר ! . . . ”

די שטימע איז געווען אזוי בלענדענד העל, אזוי פול מיט לע־בענס־קראַפּט אז דער וואַלד האָט זיך דוכט זיך צושאָקעלט, און עס־וואָס בליציגעס, ווי ליכט־פליגעלעך אין אַ טאָני, האָט געפּינקעלט אין פּאָלס אויגען. און ווידער דיזעלביגע ווערטער, וועלכע האָבען געקלונגען ווי צונויפגעגאָסען אין איין זיפּן, אין אַ געשריי, אין איין טיעפען אונצוטהיילבאַרען קרעכץ :

„ . . . געזאָגט האָסט דו מיר :

יא — איך ליעב בלויז דיר ! . . . ”

און ווידער, און ווידער, מיט וואהנזיניגער עקשנות, האָט דער זינגער ווידערהאַלט אלץ דיזעלביגע קורצע און לאנגע פראגע, ווי ער וואָלט זי אַריינשטעכען אין'ם חשך. עס האָט אויסגעזעהען ווי ער וואָלט זיך נישט געקענט אָבשטעלען ; און מיט יעדער ווידערהאַלונג האָט זיך דער פייעריגער צוויף אַרויסגעריסען פון ברוסט אלץ קרעפֿ־טיגער אלץ ווייניגער איינגעהאַלטען ; אין איהם האָט שוין געקלונג גען אַן אונערבאַרמליכקייט — עמיצענס פנים איך בלייב געוואָרען, און דאָס גליק איז געוואָרען אזוי עהנליך צו אַ טויטליכער ביינע־שאַפּט.

אַ מינוט פון פינסטערן שווייגען — אַ ווייטער, שטיל בליצענ־דער, רעטזעלהאַפּטער פּרויענ־געלעכטער — און אלעס איז איינגע־שטילט געוואָרען אזוי ווי דער שווערער חשך וואָלט צושטיקען די גע־הענדע. עס איז געוואָרען טויט־שטיל און וויכט, ווי אין אַ לעערען

רוים, אויף טויזענדע וויארסט איבער דער ערד. דאָס לעבען איז פערביי געגאנגען מיט אלע זיינע ליעדער, ליעבע און שענההייט — איז פאראיבער. אין דער דאָזיגער פינסטערער וילינאכט.

פאל האָט זיך אויפגעהויבען פון צווישען די קוסטעס און האָט שטיל אַ שעפצע געטהאָן :

— פארוואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא עדוואַרדאווא ? — און שטילע טרעהרען זיינען אָנגעלאָפּען אין זיינע אויגען.

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא עדוואַרדאווא ? — האָט ער ווידערהאָלט און איז צוועקלאָז געגאנגען פאָר אויס, אין דער נאכט, וואָס האָט זיך געקרעפטיגט אינ'ם חשך. איין מאָל האָט ער זיך שוין גאָר כמעט אָנגעשטויסען אויף אַ בוים און ער איז געבליבען שטעהן אַ צוטומעלטער. דערנאָך האָט ער דעם שאָרסט קען שטאם פון בוים ארומגענומען מיט דער האַנד, האָט זיך צוגעדערעסט צו איהם מיט'ן פנים, ווי צו אַ פריינד, און איז פערשטארבן בען אין יענער שטילער פערצווייפלונג, וועלכע פערמאגט ניט קיין טרעהרען און קיין וואהנזיניגען געשריי. דערנאָך האָט ער זיך שטיל אבגעטרייסעלט פון בוים, וועלכער האָט איהם צוגעטוליעט, און איז אוועק ווייטער.

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא עדוואַרדאווא ? — האָט ער ווידערהאָלט ווי אַ קלאגליעד, ווי אַ שטיל געדעט פון פערצווייפלונג, און זיין גאנצע נשמה האָט זיך געצאפּעלט און געוויינט אין די דאָזיגע קלאנגען. די מורא'דיגע פינסטערנייט האָט איהר ארומגעכאַפט, און פול מיט טיעפער ליעבע האָט זי תפלה געטהאָן וועגן עפעס ליכטיגעס, וואָס זי האָט אליין ניט געוואוסט, און דערפאר איז אזוי הייס געווען איהר תפלה.

אין וואלד איז שוין קיין רוה און קיין שטילקייט ניט געווען : דער אטעהם פון אַ שטורעם האָט געוויגט די לופט, איינגעהאלטען האָבען זיך צוקנאקט די שפיצען פון די בוימער און מיט אַ טרוקען געלעכטער'ל איז דורכגעלאָפּען דורך די בלעטער דער ווינד. ווען פאל איז ארויס צום זייט פון וואלד, האָט דער ווינד שיער ניט אראָפּ געריסען פון איהם דאָס היטעל און האָט הערשעריש אַ קלאפ געהאָן איהם אין פנים מיט קעלט, פרישקייט און דעם ריח פון קאָרען.

עם האָט זיך אָנגערוקט אַ כמאָרע. און אונטער איהר איז געלעגן צו שפּרייט דאָס קאָרנערפּעלד און איז געווען אין גאנצען ווייס. און ווייל דאָס איז געווען ווייס אין מיטען פון היטף, ווען פון קיין זייט איז ניט געפאלען קיין ליכטיגקייט, איז דערפון געבאָרען געוואָרען אן אונפערשטענדליכער, מיכטעריעזער פחד. און ווען א בלייז האָט אַ פלאם געטהאָן און די וואָלקענס האָבען זיך אויסגעצייכענט, ווי אן אונרוהיגע מאַסע פון שאַטענס, און אויפ'ן פעלד האָט זיך פון ברעג ביז ברעג אוועקגעלייגט אַ ברייטער גאָלדיגרויטער פייער, און די זאנען זיינען געלאָפּען אָנגעבויגט די קעפּ, ווי אַ צושראָקענע סטאָדע — זיינען געלאָפּען אין דער דאָזיגער מורא'דיגער יוליאַנאָכט.

פאול האָט זיך אויפגעהויבען אויף אַ הויף בערגעל, האָט צו שפּרייט די הענד און אזוי ווי ער וואָלט רופּען צו זיך אויף דער ברוסט אי דעם ווינד, אי די שוואַרצע כמאָרע, אי דעם גאנצען הימעל, וועלכער איז אזוי שעחן אין זיין פייעריגען צאָרען און דער ווינד האָט זיך געדריעהט איבער זיין פנים; און די כמאָרע האָט אויפגע- פלאַמט און האָט געדונערט, און נידריג איינגעבויגטע זיינען געלאָפּען די זאנען.

— נו, געה! געה! — האָט געשריען פאול, און דער ווינד האָט אונטער געכאַפּט זיינע ווערטער און האָט זיי צאָרענדיג געשפּאַרט איהם צוריק אין האַלז. און אין דעם שטורעם האָבען זיך ניט געהערט די רעבעלירענדע און די בעטענדע ווערטער, מיט וועלכע דאָס קליין מענשעל האָט זיך געווענדעט צו דאָס גרויסע אונבעוואוסטע.

דאָס איז געווען אין אַ זומערדיגער, דונקלער יוליאַנאָכט.

פאול האָט אַ שמייכעל געטהאָן מיט אַ האַרציגען און שטאַלצען שמייכעל און אין זיינע אויגען האָבען זיך טרעהרען געשטעלט: „וואָס פאַר אַ נעביכע איך בין דאָס געוואָרען!“ האָט ער געמורמעלט שאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ און האָט קינדערשנאָאיוו אויסגעווישט די אויגען מיט די פינגער. ער האָט זיך אויסגעדריעהט צום פענסטער, אָבער פון דאָרט האָט בלוזי אומעטיג און לאַנגווייליג אריינגעקוקט דער בלאָטיגער טומאן וואָס האָט אַלעס געל געמאַכט: דעם באלקען, די ווענד, די צוקניטשטע קישען. די ריינע בילדער פון דער פערגאנע גענהייט האָבען אַ ציטער געטהאָן, ווי דערשראָקענע, זיינען גרוי גע-

וואָרען און זיינען אַרונטערגעפאלען אין אַ שוואַרצען תהום ערגעץ
שטויסענדיג זיך און זיפצענדיג.

— פאר וואָס זייט איהר אזוי טרויעריג ? — האָט פאול געמורד
מ'עלט ווי אַ געבעט ; די עראינערונגען האָבען איהם געמארטערט און
ער האָט פון זיי געוועלט פטור ווערן. עס האָט אָבער נישט געהאַלפֿען ;
נייע בילדער, נאָך נישט גאָר קלאָהרע, אָבער גאנץ בעקאנטע און
שרעקליכע האָבען פאר איהם פאָרגעשוועבט, ווי דער טומאן איבער
דעם זומפ האָבען זיי זיך אויפגעהויבען פונ'ם פינסטערן תהום, און
זיין ליידענדע געדעכנים האָט אַרויסגערופֿען וואָס ווייטער אַליין מעהר
נייע בילדער.

— איך וויל נישט ! — איך וויל נישט ! — האָט פאול געבעטען
מורמלענדיג און דרעהענדיג זיך פון ווייטאָג.

און ווידער האָט ער זיך דערמאהנט אויף דער דאָטשע. אָבער
דאָס איז שוין געווען אַ בעשטימטער טאָג. אַ מיטונאָכטיגער, נישט קיין
גוטער זונן האָט געליכטען און אין דער לופט האָט זיך געפיהלט אַ
ניט אָנגענעםער גערוד. פאול איז דעמאָלט געלעגען בעהאַלטען נע-
בען ברעג צווישען די בוימער און ציטערענדיג פון שרעק און אויפֿרע-
נונג האָט ער אין אַ פֿערגרעסערונגס-גלאַז געקוקט, ווי פרויען באדען
זיך. ווי לעבעדיג זיי קומען זיך איהם איצט פאָר. ער זעהט זייערע
קלאָהרע, ראָזיגע קערפערס, דעם בלויען הימעל, וועלכער האָט
דאן אויסגעזעהען רויט און ער זעהט זיך אַליין — אַ בלייבער מיט
ציטערנדע הענד און בלאָטיגע עלענבויגענס. ער האָט זיך דערנאָך
דערמאהנט אַן די שטאָדטישע פרויען, גלייכגילטיגע, אויסגעמא-
טערעט, מיט קאלטע און פרעכע בליקען. און אין זיין פאָרשטעלונג
געהען איצט דורך גאנצע ריינען פרויען מיט געפארבטע און בלייכע
פנים'ער ; פון צווישען זיי שיינען אַרויס מענער-געזיכטער מיט גרוי-
סע וואַנצעס, פלעישער ביער, נישט דערטרונקענע גלעזער ; זיי
דרעהען זיך אַלע טאנצענדיג ווי פערטשאַדעטע אונטער די לאנג-
ווייליגע, גרילצענדע קלאנגען פון פיאנא, וואָס וואַרפט אַרויס אַ
פאלקע.

— איך וויל וועגען דעם נישט טראכטען ! — מורמעלט שטילער-
הייט פאול.
די זכרונות האָבען זיך אַריינגעשניטען אין זיין נשמה, ווי אַ

שארפער מעסער אין א לעבעדיגען קערפער. און ווידער פרויען. עקעל-דיגע, ווי די קלעפיגע בלאַטע פון די הינטערנעסלעך, און דאָך צור-ציהענדע מיט זייער עפענטליכע אויסגעלאסענהייט. אומעטום זיינען זיי געווען. און די צינישע, שטעכיגע געשפרעכען און זינלאָזע אנעקדאָטען, וועלכע ער האָט געהערט פון אנדערע און האָט אַליין אזוי קונציג איבערדערצעהלט; זיי זיינען געווען אין די בילדער, וועלכע ער האָט געמאלט און מיט חזק-מאכעריי געוויזען זיינע חברים; זיי זיינען געווען אין זיינע מחשבות און אפילו אין שלאָף האָבען זיי איהם ניט צורוח געלאָזען.

און ווי לעבעדיג, ווי א זאך וואָס קען קיין מאָהל ניט פארגעסען ווערן, האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט די נאכט — די שטיקענדע, פער-רויכערטע נאכט. אין יענער נאכט מיט צוויי יאָהר צוריק האָט ער אַוועקגעשוינקט זיין ריינעם קערפער און זיינע ערשטע ריינע קוישען א צולאָזענער, אונפערשעהמטער פרוי. ליזא האָט מען זי גערופען. זי האָט געטראָגען אַ הונדערט-קאָסטום און זי האָט זיך שטענדיג בער-קלאנגט, אַז ביי איהר פלאצען די רייטהויעזען. ער קען אפילו ניט ער-אינערן זיך גענוי, וואו ער איז געווען מיט איהר; ער געדיינקט אָבער זעהר נוט, ווי ער האָט זיך צוריקגעקעהרט שפעט ביינאכט אַהיים. אין שטוב איז געווען שטיל און פינסטער. אין עסס-צימער איז פאר איהם געשטאַנען אָנגעגרייט אבענד-ברויט. דער קאטלעט איז שוין געווען באדעקט מיט אַ דיקע ווייסע שאלעכץ פון פערקיהלטע שמאַלץ. ער האָט דאן זעהר ניט גוט געפיהלט פונ'ם ביער, וואָס ער האָט געטרונקען, און ווען ער האָט זיך שלאָפען געלייגט, האָט זיך איהם געדוכט, אַז דער סופיט דרעהט זיך אין אַ משונה'דיגען טאַנץ. עטליכע מאָהל איז ער ארויסגעגאנגען דרויסען, זוכענדיג ניט צו מאַכען קיין לאַרעם, אָבער ווי אויף צו להכעיס אנשטויסענדיג זיך יעדען מאָהל אן די מעבעל; די דילען זיינען געווען אזוי קאלט און גליטשיג, ווי איהם האָט זיך אויסגעוויזען, און פון דער דאָזיגער אונגעוועהנליכער קעלט האָט ער פארשטאַנען דאן, אַז עס מוז זיין זעהר שפעט ביינאכט, אַז אַלע שלאָפען שוין לאנג און נור ער אַליין געהט אַרום, געפייניגט פון אַ ווייטאָג, וועלכער איז אזוי פרעמד, אזוי אונבעקאַנט אינ'ם דאָזיגען ריינעם, גוטען הויז.

פאל האָט פיינדליך בעטראכט דעם צימער מיט'ן עקעלהאַפט

געמאלטען באלקען, און פיהלענדיג אז ער איז שוואַך געגען די אלע עראינערונגען, וואָס ערוואַכען אַלץ מעהר און מעהר אין זיין זכרון, האָט ער זיך איבערגעגעבען זייער שרעקליכער מאַכט.

ער האָט זיך דערמאָהנט אויף פעטראַווען — דעם שענהעם, שטאַלצען קערל, וועלכער האָט גאָנץ רוהיג, אָהן ליידענשאַפט, געדערט וועגען די געפאלענע פרויען, און געזאָגט צו די חברים מיט אַ בעלעהרענדען טאָן :

— איך ערלויב זיך קיין מאָהל ניט צו קושען אַ געפאלענע פרוי, קושען דארף מען בלויז די, וועלכע מען לייעכט און עהרט, אָבער ניט די דאָזיגע שמוץ.

— און ווען זי קוישט זיך ? — האָט פאָל אַ פרעג געטהאָן.

— דאן קעהר איך זיך אָב.

פאָל האָט טרויעריג און ביטער אַ שמייעל געטהאָן. ער האָט שוין ניט געקענט זיין אַזוי ווי פעטראָוו. ער האָט זיי געקוישט, די דאָזיגע געזונקענע פרויען ; זיינע ליפּען האָבען בעריהרט זייערע קאלטע קערפערס, און אַמאָל — איהם איז שרעקליך געוואָרען די דאָזיגע עראינערונג — אַמאָל האָט ער זאָגאר געקוישט אַן אלטע פרויענ-צימער, פון וועלכער עס האָט זיך געהערט אַ פאסקודנער ריח פון ביער מיט פערפיום. ער האָט זי געקוישט, ווי ער וואָלט עפעס געוועלט זיך אַליין דערמיט צו להבעים טהאָן, בעשטראַפען זיך אַליין דערמיט, און עפעס אַזוי ווי ער וואָלט געוועלט מיט זיינע קושען מאַכען אַ נס, אַז די דאָזיגע שמוציגע פערקויפטע פרוי זאָל פערוואַנדעלט ווערן אין אַ שענהע, אין אַ לייעכענסווירדיגע, וועלכע זיין האַרץ האָט אַזוי באַגעהרט. און זי האָט איהם דעמאָלט אַ זאָג געטהאָן :

— הע, וואָס פאר אַ לעקער איהר זייט !

און קראַנק איז ער פון איהר געוואָרען מיט אַ מיאוסער, אַ שמור-ציגער קראַנקהייט, וועגען וועלכע מענשען ריידען שטילערהייט בלויז — אַ קראַנקהייט, וועגען וועלכער מען קען ניט טראַכטען און ניט פיהלען אַ שרעק, אַן עקעל צו זיך גופא.

פאָל איז אויפגעשפרונגען פון בעט און איז צוגעגאנגען צום טיש. ער האָט איבערגעקוקט פאפיערען, העפטען, האָט זיי צועפענט, פערמאַכט און ווידער געעפענט און זיינע הענד האָבען געציטערט און זיינע אויגען האָבען אָנגעשטריינגט געקוקט אויף דעם פלאץ, וואו

עס זיינען געווען פערשלאָסען און פערלייגט מיט פאפיערען די רפואות, וועלכע ער האָט געברויכט.

„ווען איך וואָלט געהאט א רעוואָלווער — האָט ער א טראכט געטהאָן צולייגענדיג זיין האַנד צו דער לינקער זייט, וואו זיי האָרן האָט שטאַרק געקלאַפּט — וואָלט איך זיך באַלד דערשלאָסען. פונקט דאָ . . .”

און קלעהרענדיג ביי וועמען פון זיינע חברים ער וואָלט גע- קענט בעקומען א רעוואָלווער, איז ער צוגעגאנגען צום בעטעל מיט דער צוקנייטשמער קייטען און האָט זיך אוועקגעלייגט.

ער איז געלעגען און געטראכט, צו וועט ער קענען טרעפען פונקט אין האַרצען; און צושפילענדיג דעם ראָק און דאָס העמדעל, האָט ער אָנגעהויבען מיט גרויס אינטערעס בעטראכטען זיין יונגע, אַבער נישט קרעפטיגע ברוסט.

— פאול, עפען אויף! — האָט ער דערהערט ליליעס שטימע הינטער דער טהיר.

א צושראָקענער — און געשראָקען האָט ער זיך איצט פאר יעדען אונערווארטעטען קלאנג און אויסגעשריי — האָט זיך פאול גיך פער- שפילעט און האָט אָהן לוסט געעפענט די טהיר.

— וואָס דארפסטו דו? — האָט ער א פרעג געטהאָן ביזלעך.

— אזוי, אויף דיר אַ קוק טהאָן. צו וואָס פארשליסטו דו זיך?

האָסטו מורא, מען זאָל דיר נישט אַרויס'ננב'ענען?

פאול האָט זיך געלייגט צוריק אויף דער בעט און לילעטשקע האָט אויסגעשריען, וועלענדיג זעצען זיך לעבען איהם.

— גיב זיך אַ רוק אַביסעל. וואָס פאר אַ שלעכטער: ער וויל אפילו קיין פלאץ פאר דער שוועסטער נישט לאָזען.

פאול האָט זיך אָבערוקט שווייגענדיג.

— מיר איז עפעס היינט אומעטיג — האָט לילעטשקע זיך אַב- גערופען — עפעס אזוי, נישט גוט אויפ'ן האַרצען, אפנים איבער דעם וועטער. איך ליעב זונען-שיון, און איצט איז אזא טומאן, אז עס ווילט זיך בייסען פון פערדרוס.

און פאָרזיכטיג גלעטענדיג פאולען איבער זיין אָבגעשאַרענעם, שטעכיגען קאָפּ, האָט זי איהם צערטליך אַריינגעקוקט אין די אויגען און געפרעגט:

— פאוולושעטשקא, פאר וואָס ביסטו דו אזוי אומעטיג?
פאול האָט אָבגעקעהרט די אויגען און האָט געענטפערט
טרויעריג:

— איך בין קיין מאָהל פרעהליך ניט געווען.
— ניין, פאוולושעטשקא, איך ווייס דאָך. דאָס ביסטו דו אזוי,
זינט מיר זיינען געקומען פון דער דאטשע. פון יעדען בעהאלטסט
דו זיך; לאכסט קיין מאָהל ניט, אפילו טאנצען האָסטו דו אויף
געהערט.

— א נארישע בעשעפטיגונג.
— אָבער פריהער פלעגסטו דו דאָך טאנצען. דו טאנצסט מאד
זורקע בעסער פון אלעמען, און די אנדערע טענז קאנסט דו אויך ניט
שלעכט. זאג דאָך מיר, פאול, פאר וואָס ביסטו דו אזוי? א, זאג
דאָך מיר, ליעבינקער, גוטינקער!
און זי האָט איהם א קוש געטהאָן אין באַק נעבען דעם רויט גע-
וואָרענעם אויער.

— ריהר מיך ניט אָן! . . . טרעט אָב פון מיר! . . .

און ער האָט צוגעלייגט שטיל:

— איך בין א שמוציגער . . .

לילעטשקע האָט זיך צולאכט, האָט איהם א ציה געטהאָן פאר'ן
אויער און געזאָגט:

— דו ביסט א ריינינקער, פאול. געדריינקסט, ווי מיר האָבען
זיך אמאָל ביידע געבאָדען? דו ביסט דעמאָלט געווען אזא ווייסיג-
קער, אזא זויבערער, אזא ריינינקער!

— אוועק, לילעטשקע, אום גאָטעס ווילען!

— איך וועל ניט אוועק, סיידען דו וועסט ווערן פרעהליכער.
לאָז, איך וועל דיך נאָך אמאָל א קוש טהאָן.

— לילעטשקע, אוועק, זאג איך דיר, זאָלסטו מיך ניט אנ-
ריהרען — האָט פאול געזאָגט מיט א פארשטיקטער שטימע, בעהאַל-
טענדיג זיין פנים — איך בין א אונריינער, א שמוציגער! — ער
האָט שווער ארויסגערעדט דאָס וואָרט, האָט א ציטער געטהאָן מיט'ן
גאנצען קערפער און האָט זיך צוואווייגט.

— וואָס איז מיט דיר, פאולטשיק, טהייערער? — האָט לי-

לעטשקע זיך דערשראקען — ווילסט, וועל איך אריינרופען דעם פאפא.

פאול האָט דומפּף, אָבער רוחיג געענטפערט :
— ניין, מען דארף ניט. מיר איז גאָרנישט, דער קאָז טהוט מיר בלויז וועה.

לילעטשקע האָט ניט גלויבענדיג און צערטליך געגלעט זיין אָבגעשארענע פאטילניצע און האָט גלייכגילטיג א זאָג געטהאָן :
— נעכטען האָט קאטיא ריימער זיך אויף דיר גאָכעפרעגט.
— נאָך א קליינער פּויע האָט פאול א פרעג געטהאָן, ניט אומ- קעהרענדיג זיך.

— וואָס האָט זי געזאָגט ?
— זי האָט אזוי, גלאט, געפרעגט : וואָס דו מאַכסט, וואָס דו טהומסט און פאר וואָס דו קומסט קיין מאַהל צו זיי ניט ? זיי האָבען דאָך דיך איינגעלאדען ?
— זעהר א נויטהיגע זאך . . .

— ניין, פאול, זאָג דאָס ניט ! דו קענסט זי ניט. זי איז א קלוגע, אן ענטוויקעלטע און אינטערעסירט זיך מיט דיר. דו מיינסט, אז זי ליבעט מעהר ניט ווי טאנצען. זי לעזט אָבער אויך זעהר פיעל. זי וויל איצט גרינדען א פּעראיין צום לעזען. זי זאָגט מיר שטענדיג : וואָס פאר א קלוגער דיין ברודער איז !

— זי איז א קאָקעטקע . . . און א מיאוסקייט.
לילעטשקע איז געוואָרען אן אָנגעצונדענע, האָט מיט כעס אָב- געשטויסען איהם און איז אויפגעשטאַנען :

— דו ביסט אַליין א שלעכטער, אז דו רעדסט אזוי.
— א שלעכטער ? יא, נון, וואָס איז ? — האָט פאול זיך אָבגערוּפּען, קוקענדיג אויף זיין שוועסטער מיט בייזע, גלאנציגע אויגען.

— דו טהאָרסט אזוי ניט ריידען ! דו טהאָרסט ניט ! — האָט לילעטשקע אויסגעשריען אויך בייז, מיט בליצענדע אויגען, אין גאנצן צען רויט ווערענדיג פון כעס.

— ניין, איך בין טאקע א שלעכטער — האָט פאול געשריען.
— אן אונערטרעגליכער ! אלעמען פּערגיפטעסט דו דעם לעבען...
עגאָאיסט !

— זי איז אָבער דאָך אַ מיאוסקייט, דיין קאטיא, און איהר זייט אלע מיאוסקייטען.

ביי לילעטשקען זיינען אָנגעלאָפֿען טרעהרען. און אנגעהמענדיג דאָס הענטעל פון טהיר האָט זי געזאָגט מיט אַ פארשטיקטען ציטער אין איהר שטימע :

— איך האָב אויף דיר רחמנות געהאַט, דערפאר בין איך אריין. דו ביסט עס אָבער ניט ווערטה; איך וועל שוין מעהר קיין מאָהל צו דיר ניט אריינקומען. דו הערסט, פאול? פאול איז געבליבען ווי פערשטומט. ליליע איז ארויס אַ ברוגז'ע.

זיין פנים האָט אויסגעדריקט פאָלשטענדיגע פּעראכטונג, ווי עס וואָלט ארויסגעהן עפעס אַן אונריינע זאך. ער האָט צוגעשלאָסען די טהיר און האָט אָנגעהויבען שפּאַצירען איבער'ן צימער. איהם איז געוואָרען גרינגער אויפ'ן האַרצען נאָך דעם ווי ער האָט אויסגעזידעלט אי קאטיא'ן אי לילעטשקען און האָט געזאָגט וואָס זיי זיינען. און אזוי ארומשפּאַצירענדיג האָט ער אָנגעהויבען צו טראכטען וואָס פאר אַ שלעכטע, עגאָאיסטישע און בעשרענקטע ברואים זיי זאלע זיינען. נו, אַט לילע — זי קען ניט פארשטעהן אַז זייענדיג אזוי אונגליקליך, מעג ער ריידען ווי ער האָט גערעדט — און זי האָט איהם אָנגעזידעלט, ווי אַן ארורה. דוכט זיך, זי איז דאָך גאָר פערליעבט אין אודעיעווען, און פון דעסטוועגען איז ביי זיי פאָרגעסטערן געווען פעטראו און זי האָט זיך געקריגט מיט דער דינסט און מיט דער מאַמען פאר וואָס זיי האָבען ניט געקענט פאר איהר אויפזוכען איהר רויטען בענדעל. און קאטיא ריימער איז אויך אַזא : דוכט זיך שטענדיג פערטראכט, תמיד ערענסט; זי אינטערעסירט זיך, דוכט זיך מיט איהם, פאולען, און זאָגט אלץ, אַז ער איז אַ קלוגער, אַן ענטוויקעלטער — פון דעסטוועגען ווי צו זיי קומט אריין דערזעלביגער פעטראו, פוצט זי זיך צוליעב איהם אויס מיט אַ בלויען בענדעל, קאַמט זיך לאנג ביים שפיגעל און זוכט צו מאַכען אַ שעהנעם פנים. אלעס צור ליעב פעטראווען. און פעטראו איז אַ שטאָלצער, געמיינער קערל און אַ גראָבער יונג דערצו. אלע אין גימנאַזיע ווייסען דאָס.

זי איז אַ רייניקע און שטויסט זיך בלוז אַן, אָבער זי ערלויבט זיך ניט צו טראכטען וועגען דעם, אַז עס עקזיסטירען פערדאָרבנע

פרויען און חלאת'ן, מיאוסע שרעקליכע, פון וועלכע א מענש ווערט אונגליקליך און פיהלט אן אבשטויס צו זיך אליין און דערשיסט זיך מיט א רעוואָלוציע — אזא יונגע און גוטע ! און פון דעסטוועגען איז זי זומער געווען אָנגעטהאָן דעקאָלטע און ווען זי געהט געארעמט דריקט זי זיך צו אזוי פעסט. אפשר האָט זי שוין געקושט זיך מיט עמיצען . . .

פאל האָט צונויפגעדריקט זיינע פויסטען און האָט ארויסגערעדט צווישען די צייהנער :
— ווי פאסקודנע !

זי האָט אורדאי געקושט . . . פאל האָט ניט די העזה אפילו א קוק טהאָן אויף איהר, און זי האָט זיך שוין געקושט. זיכערער פון אלעם האָט זי זיך געקושט מיט פעטראָווען. ער איז דאָך א פרעכער קערל און איז אזוי איינגעגלויבט אין זיך. און דערנאָך וועט זי נאָך ווען עס איז איהם אָבעכען אויך איהר קערפער און מען וועט מיט איהם אויך טהאָן דאָס זעלבע ווי מיט די קערפער פון די פערקויפטע פרויען. ווי פאסקודנע ! וואָס פאר א מיאוסער לעבען דאָס איז, אין וועלכע עס איז קיין ליכטיגעס ניטאָ, אויף וואָס עס זאָל זיך קענען אבשטעלען דער טרויעריגער, ביינקערער בליק ! ווער ווייס, אפשר — אפשר האָט שוין קאטיא איצט . . . א ליובאוויט ?

— ניין, דאָס קען ניט זיין ! — האָט פאל א געשריי געטהאָן, אָבער עמיצער אין איהם האָט רוהיג און רייצענר זיך פאָרטגעזעצט, און זיינע ווערטער זיינען געווען שרעקליך !

„יא, פאראן אפשר שוין ביי איהר א קוטשער אָדער א לאקיי. עס זיינען בעוואוסט גענוג פעלע, וואָס עס זיינען ביי אזעלכע זויבער-רע מיידלעך געווען ליובאוויטקעס לאקייען און קיינער האָט דאָס ניט געוואוסט, און אלע האָבען זיי גערעכענט פאר ריינע ; און ביינאכט זיינען זיי געלאָפּען טרעפּען זיך, בארפוסע, אויף די קאלטע דילען. דערנאָך האָבען זיי געהייראט און אָבעגענארט. דאָס פאסירט — ער האָט אליין געלעזען. ביי ריימערס איז פאראן א לאקיי, א שווארצער. א שעהנער יונג . . .”

פאל גיט זיך א קעהר און הויבט אן צוגעהן אין דער אנדער זייט.

אָדער פעטראָוו . . . זי איז ארויס צו איהם אויף א ראנדע-

וואו, און פעטראוו — ער איז דאָך אזוי דרייכט און פרעך — זאָגט איהר: „דא איז קאלט, לאָמיר פאָהרען ערגעץ אין ווארעמקייט!...“ און זי איז געפאָהרען.

ווייטער קען פאול ניט טראכטען. ער שטעהט נעבען פענסטער און אזוי ווי ער וואָלט זיך שטיקען מיט'ן געלען אָבשייליכען טומאן, וועלכער קריכט אין צימער ביז און הערשעריש, ווי א פארמלאָזע, געלבייכגע שלאנג. ער ווערט געשטיקט פון צאָרען, פון פערצווייפֿלונג, און דאָך איז איהם דערפון גרינגער — גרינגער, וואָס ער איז ניט דער איינציגער פערדאָרבענער, נור אלע זיינען פערדאָרבען, די גאנצע וועלט. און זיין קראנקהייט ווייזט איהם שוין ניט אויס אזוי שרעקליך, אזוי שענדליך. „דאָס איז גאָרנישט“ — טראכט ער זיך — „פעטראוו איז צוויי מאָהל קראנק געווען, סאמאילאוו זאָגאר דריי מאָהל, שמידט און פאמערנאנץ האָבען זיך דאָך אויסגעהיילט, וועל איך זיך אויך אויסהיילען.“

— איך וועל זיין אזא, ווי זיי זיינען, וועט אלעס גוט זיין — האָט ער בעשלאָסען.

פאול האָט א פרוי געטהאָן דעם ריגעל פון טהיר, איז צוגעגאנגן גען צום טיש און האָט זיך א נעהם געטהאָן פאר דער הענטעל, נור דאָ האָבען איהם זיך פאָרגעשטעלט אלע בעהאַלטענע אינסטרומענטען, די פלעשלעך מיט א מוטנע שיטערקייט און מיט געלע עקעלהאפטע סיגנאַטורקעס און ווי ער האָט זיי געקויפט אין אפטהייק, פלאמענדיג פון שאַנדע, און דער פראוויזאר האָט זיך אָבגעקעהרט פון איהם, ווי ער וואָלט זיך אויך געשעהמט; און ווי ער איז געווען ביים דאָקטאָר — א טאן מיט א נאָבעלען און זעלטען ריינעם פנים, אז עס איז זאָגאר זאָנדערבאר געווען, וואָס אזא ריינער מאַן איז געצוואונגען צו האָבען עסקים מיט אונריינע און מיאוסע קראנקהייטען. און פאולס אויסגעשטרעקטע האַנד האָט זיך אַראָבגעלאָזען, און ער האָט א טראכט געטהאָן:

— זאָל זיין . . . איך וועל זיך ניט היילען מעהר. ליעבערשט

וועל איך שטאַרבען . . .

ער האָט זיך אוועקגעלייגט, און פאר זיינע אויגען זיינען גע- שטאַנען פלעשלעך מיט געלע סיגנאַטורען, און פון זיי האָט איהם אָנגעהויבען ווערען פארשטענדיג, אז אלעס דאָס וואָס ער האָט פריי-

הער געטראכט וועגען קאטיא ריימער איז א פאסקודנער געמיינער ליגען; אזא עקעלהאפטער, שמוציגער ליגען ווי זיין קראנקהייט. און ער האט זיך פארשעהמט און איהם איז שרעקליך געוואָרען, וואָס ער זאָל קענען אזוינס טראכטען וועגען יענער, וועלכע ער האָט געליעבט און פאר וועלכער ער איז נישט ווערטא אפילו אויף די קניע צו שטעהן; ווי האָט ער דאָס געקענט וועגען איהר אזוינס טראכטען און נאָך פרעהען זיך מיט זיינע שמוציגע געדאנקען און אין דער דאָזיגער שמוץ שעפען א זאָנדערבארע און שוידערליכע גדלות. איהם איז געוואָרען מורא'דיג פאר זיך אליין.

— זאָל דאָס מעגליך זיין, אז דאָס בין איך, און די דאָזיגע הענד זיינען — מיינע? — האָט ער געטראכט און האָט גענומען בעיקר קוקען זיין האַנד, אויף וועלכער עס האָט זיך נאָך ערהאַלטען די ברוינ־קייט פון זומער און וואָס איז פארשמירט פון טינט.

און אלעס איז פאר איהם געוואָרען אונפערשטענדליך און שרעקליך ווי דאָס וואָלט פאָרקומען אין א חלום. איהם האָט זיך געדוכט, ווי ער וואָלט עס צום ערשטען מאָהל דערזעהען זיין צימער און דעם געלעפעטען סופיט און זיינע שטיוועל, וועלכע האָבען זיך איינגעשפארט אין די אייזערנע שטאקעטלעך פון בעט. דאָס זיינען געווען פראנטישע שטיוועל, מיט שמאלע און לאנגע שפיצען און פאל האָט א שאַקעל געטהאָן דעם גרויסען פינגער אום צו איבערצייגען זיך אז דאָס איז אין זיי זיין פוס, און נישט א פרעמדע. און דאָ האָט ער זיך איבערצייגט אז דאָס איז ער, פאל ריבאקאו, און האָט פערשטאנען אז ער איז א פערלאָרענער מענש, פאר וועלכען עס איז שוין קיין האָפנונג נישטאָ. דאָס האָט ער געטראכט אזוי שמוציג וועגען קאטיא ריימער; דאָס איז ער קראנק אויף א מיאוסער חלאת; דאָס וועט ער באלד־באלד שטאַרבען, און איהם וועט מען דאָס בעוויינען.

— פערצייהע מיר, קאטיא! — האָט ער געמורמעלט מיט בלייכע,

פערטריקענטע ליפען.

און ער האָט דערפיהלט די שמוץ, וועלכע פארנעהמט זיך ארום איהם און דרינגט איהם דורך. ער האָט די שמוץ שוין אָנגעהויבען פיהלען פון דעמאָלט אן זינט ער איז קראנק געוואָרען. יעדען פרייט טאג געהט פאל אין באד; בייט די וועש צוויי מאָהל א וואָך, און

אלעס וואָס ער טראַגט איז ניי, פון טהייערע שטאַף און ניט אָבגע-
ניצעוועט, און דאָך עפעס ווי ער וואָלט אין גאנצען מיט'ן קאָפּ גע-
לעגען אין אַן עיפּוש'דיגע בלאַטע, און ווען ער געהט לאָזט ער איבער
נאָך זיך אין דער לופט אַן עיפּוש'דיגען סליאד. יעדען קליינעם פלעק,
וועלכען ער באַמערקט אויף זיין גימנאָזיסטישען מונדיר בעטראַכט ער
מיט אַ בעזונדער אינטערעס און צושראָקען און זעהר אָפט הויכט איהם
אַן צו בייסען, דאָס די אַקסלען, דאָס דער קאָפּ און ווי די וועט וואָלט
זיך עפעס קלעפען צום קערפער. אַמאָל טרעפט דאָס מיט איהם ביים
טיש, פאר מענשען, און דאן פיהלט ער זיך אזוי עלענר, ווי אַ קרע-
ציגער אויף זיין אייטערדיגען פלאץ.

און זיינע געדאַנקען זיינען אויך אזוי שמוציג. איהם דוכט זיך,
אז ווען ער זאָל עפענען דעם שאַרבען און אַרויסגעהמען פון דאָרט
זיינע געהירען, וואָלט ער זיי געפונען אזוינע שמוציגע, גאָר אזוי
ווי דער מאַרד פון די בהמות, וואָס וועלגערן זיך אין קויט און אין
בלאָטע נעכען שלאכט-הויז און אַלע פרויענצימער, אויסגעמא-
טערטע, געפאַרבטע, מיט קאַלטע און פרעכע אויגען. זיי פערפאַלגען
איהם אין גאס און ער האָט מורא דרויסען אַרויסצוגעהן, איבערהויפט
אין אַבענד, ווען די גאַנצע שטאדט שווימעלט און גרימעלט פון די
דאָזיגע פרויען, ווי ווערים אין פערפוילטע פלייש. זיי קריכען איהם
אין קאָפּ, אקוראַט, ווי דאָרט וואָלט געווען זייער שמוציגער צימער
און ער האָט קיין כח ניט זיי אוועקצוטרייבען. אין שלאָף, ווען ער
איז ניט בכח צו רעגירען איבער זיינע געפיהלען און באַגעהרען, וואס-
סען זיי אַרויס ווי פייעריגע רוחות פון איהם גופא ; ווען ער
איז וואכעדיג, כאַפט איהם אָן עפעס אַ מורא'דיגע קראפט מיט איהר
רע אייזערנע הענד און שלידערט איהם אַריין אַ פאַרבליענדעטען, אַ
פאַרענדערטען אַ נישט-העלליכען צו זיך אַליין, אין די שמוציגע אומאָר-
מונגען פון שמוציגע פרויען.

— דאָס איז דערפאַר וואָס איך בין אַ צולאָזענער — האָט מיט אַ
רוהיגע פערצווייפלונג אַ טראכט געטהאָן פאַל — יא, עס וועט ניט
לאנג דויערן . . . איך וועל זיך אין גיכען דערשיסען. איך וועל
היינט זעהען זיך מיט קאַטיא ריימער און דערנאָך דערשים איך זיך.
אָדער ניין : איך וועל בלויז פון מיין צימער הערען איהר שטימע, און
ווען מען וועט מיך רופען, וועל איך ניט אַרויסגעהן.

שלעפענדיג שווער די פיס ווי א קראנקער, איז פאול צוגעגאנגען צום פענסטער. עפעס חשך'דיגעס, טרויעריגעס און האָפענונגס־לאָזעס, ווי דער הימל אין יעסיען צייט, האָט אַרויסגעקוקט פון דאָרט. און איהם האָט זיך געדוכט, אז אזוי וועט עס תמיד זיין, און אזוי איז עס תמיד געווען, און עס איז גאָר ערגעץ אויף דער וועלט ניטאָ ניט קיין פרייד, ניט קיין ריינע, ליכטיגע רוח.

— ווען אביסעל ליכטיגקייט לכל הפחות — האָט פאול מיט האַרצווייטאָג אויסגעשריען, און ווי אן א לעצטער האָפנונג האָט ער זיך דערמאהנט אויף זיין טאג־בוך. ער איז ווייט ערגעץ בעהאַלטען און פון יענער צייט אָן, וואָס ער איז קראנק געוואָרען, האָט איהם פאול נאָך ניט געפענט. ווען די רעיונות זיינען שמוציג און דער מענטש קען זיך אליין ניט ליידען און ליכט ניט זיינע אייגענע פריידען און זיינע אייגענע יסורים — דאן איז פאר איהם ניטאָ וואָס צו שרייבען אין קיין טאג־בוך. פארזיכטיג, זאנפט, ווי א קראנק קינד, האָט פאול גענומען זיין טאג־בוך און האָט זיך מיט איהם אוועקגעלייגט אין בעט. דאָס ביכעל איז געווען שעהן איינגעבונדען און בעגילט. דאָס פאפיער ווייס, ריין און ערגעץ אויף קיין פערשריעבענער זייט איז ניטאָ קיין מינדעסטער פלעק. פאַרזיכטיג בלעטערט איהם פאול און פון די גלאנציגע, שטייפּע בלעטער שמעקט פריהלינג, וואלד, זונען־שיין און ליכע.

דאָ געפינט ער בעטראכטונגען וועגען לעבען, אזעלכע ערנסטע און פעסטע, מיט אזא מאַסע קלוגע ווערטער, אז פאולען ווייזט זיך איצט אויס, אז ניט ער האָט עס געשריעבען, נור א בעיאָהרענטער מאַן און א גרויסער חכם; דאָרט איז דער ערשטער ציטער פונ'ם סקעפטישען געדאנק, די ערשטע ריינע ספקות און שאלות, וועלכע זיינען געווענדעט צו גאָט: וואו ביסט דו, א גאָט? דאָ איז די זיסע ביינקשאַפט פון אונבעפריעדיגטער, אונגעהיילטער ליכע און דער ענטשלוס צו בלייבען שטאַלץ, נאָבעל און ליכעבן קאטיא ריימער דעם גאנצען לעבען לאנג, ביז'ן סאמע קבר. דאָ איז די בייזע און שרעקליכע פראגע וועגען דעם צוועק און דעם זינען פונ'ם זיין און דער ריינהארציגער ענטפער, פון וועלכען עס אטהעמט מיט פריהלינג און מיט זונען־שיין: מען דארף לעבען, כדי צו ליכעבן די מענשיין, וואָס זיינען אזוי אונגליקליך. און קיין איין וואָרט איז דאָ ניטאָ ווער־

נען יענע פרויענצימער. בלויז זעלטען, ווי אן אבשפיגלונג פון א שווארצער כמארע אויף דער גרינער און לאכענדער ערד — געפינען זיך קורצינקע, אונטערגעשטריכענע און איינזילביגע בעמערקונגען : שווער. פאל ווייס וואָס זייער סעקרעטנע און טרויעריגע בעדייטונג איז ; ער לויפט זיי דורך מיט די אויגען און קעהרט שנעל איבער דאָס בלעטעל, וואָס איז געשענדעט געוואָרען דורך די דאָזיגע אַנד מערקונגען.

און די גאנצע צייט רוכט זיך פאלען, אז דאָס האָט ניט ער געשריעבען, נור גאָר אן אנדער מענטש, אַ גוטער און אַ קלוגער ; ער איז געשטאָרבען איצט, יענער מענטש, און דאָרום האָט אַזאָ טיפּע בעדייטונג אלעס וואָס ער האָט אָנגעשריעבען און דערפאר איז אַזאָ פערדרום איהם צו לעזען.

און אַ שטילער מיטלייד צו דעם פארשטאָרבענעם מענטשען האָט איצט אָנגעפילט פאלס האַרץ ; און צום ערשטען מאָהל פאר אַ לאַנד גע צייט האָט פאל זיך דערפיהלט אין דער היים, אויף זיין בעטעל, איינער אליין, און ניט אין דרויסען צווישען טויענדע פיינדליכע און פרעמדע לעבענס.

עס האָט שוין אָנגעהויבען פינסטער ווערען, און דער זאָנדער-בארער געבליכער אבישין איז פערלאָשען געוואָרען. אן איינגעהילט טע אין אַ טומאן איז אויסגעוואקסען די לאנגע, הערבסטליכע נאכט און די מענטשען און הייזער זיינען זיך, ווי דערשראָקענע, צונויפגע-קומען געהענטער. מיט אַ בליכען און גלייכגילטיגען פלאם האָבען זיך אָנגעצונדען די גאס-לאַנטערנעס, און זייער בעלייכטונג איז גע-ווען אַ קאלטע, אן אומעטיגע. וואו ניט וואו האָבען זיך אין די היי-זייער אָנגעצונדען פייערלעך, און יעדעס הויז, וואו עס האָט אפילו איין פענסטער בלויז געלויכטען, האָט זיך ווי בעשטראהלט מיט אַ פריינדליכען און ליבעליכען שמייכל, און איז געוואָרען גרויס, שווארץ און לייעב, ווי אן אלטער גוטער-פריינד. און די עקיפאזשען האָבען זיך נאָך אַלץ וויגענדיג געיאָגט און די מענטשען האָבען זיך נאָך אַלץ בעוועגט, נור איצט האָט עפעס אויסגעזעהען ווי יעדעווער וואָלט געהאט זיין בעזונדער צוועק : וואָס ניכער קומען אהין, וואו עס איז ווארעם, וואו עס איז אנגענעהם דאָס ליכט און אנגענעהם די מענטשען.

פאל האָט פערמאַכט די אויגען און איהם האָט זיך פאָרגעשטעלט דאָס וואָס ער האָט געזעהען פאר'ן אָבפאַהרען פון דאט'טע, ווען ער איז געגאנגען אבערנס אליין שפאצירען. א שטילער הערבסטליכער פארנאכט, א שפרעהרעגענדעל איז געפאלען פון הימעל און א לאנד גער גלייכער שאסע, די עקען פון וועלכען פערשווינדען אין דער ווייטער פינסטערקייט און דערמאהנען וועגען עפעס אונענדליכעס, ווי דאָס לעבען גופא. און גלייך אנטקעגען איהם בעוועגען זיך צוויי ארד ביטער, בלעכר, איינגעשפאנט אין א וועגעל. דאָס וועגעל האָט געמאַכט א שטילען גערודער. די בלעכער זיינען געגאנגען האסטיג אין דער ריכטונג פון א פייערעל, וואָס האָט זיך געלויכטען ווייטער ווייט ערגעץ. איין מאָמענט האָבען זיי זיך אויסגעגלייכט מיט פאלען, נור ווען ער האָט זיך א קעהר געטהאָן נאָכצוקוקען זיך, האָט ער שוין קיין זאך ניט געזעהען אויסער די פינסטערניש און פוסטקייט, ווי עס וואָלטען דאָ גאָר קיין מאָהל נעבען איהם ניט דורכגעגאנגען מענשען, איינגעשפאנטע אין א וועגעל.

פאל האָט בלויז געזעהען דעם שאסע און דעם בין השמשות, און בלויז דאָס האָט אָנגעפילט זיינע רעיונות. דאָס איז געווען יענער שטילער מאָמענט, ווען די אויפגערעגטע, צומאָרטערטע נשמה איז ערמירטעט פון דעם פערזוך אַרויסצושלאָגען זיך פון דעם אייזערנעם קרייז פון ווידערשפריכע, און לייכט, שטיל גליטשט זי זיך אַרויס און הויבט זיך אויף הויך, הויך. דאָס איז געווען רוהע און שטיל־קייט, און אן ענטזאָנונג פון לעבען. עפעס אזוי גוט און אזוי ביינ־קענד פיהלט זיך דעמאָלט, אז מען קען דאָס מיט מענשליכע ווערטער ניט איבערגעבען. איבער א האַלבע שטונדע איז פאל געזעסען אין פאטעל, כמעט אונבעוועגליך; אין צימער איז געוואָרען פינסטער, און די לייכטיגע פלעקען פון די לאַנטערנעס און פון נאָך עפעס אזוינס האָבען זיך צושפיעלט איבער'ן סופיט; און ער איז אלץ געזעסען און זיין פנים האָט אין דער פינסטערניש אויסגעזעהען אזוי בלייך און ניט עהנליך צו זיין געוועהנליכען פנים.

— פאל, עפען! — האָט זיך דערהערט דעם פאטערס קול.

פאל איז אויפגעשפרונגען, און פון זיין האסטיגער בעוועגונג האָט איהם דערוועלכער שארפער, שניידענדער ווייטאג פערכאפט דעם אמהעם. איינקנייטשענדיג זיך און צודריקענדיג זיינע קאלט־געוואָרע-

נע הענר צום איינגעפאלענעם בויך האָט ער פארדריקט די צייהנער און האָט ביי זיך אין די געדאנקען געענטפערט: „גלייך“, ווארום ריידען האָט ער ניט געקענט.

— פאולטשיק, דו שלאָפסט ?

פאול האָט געעפענט די טהיר. סערגיי אנדרעיעוויטש איז אריין אביסעל אין א פערלעגענהייט, אָבער גענוג פעסט, ווי ס'געהט אריין א פאטער, וועלכער אנערקענט אז ער האָט א רעכט אריינצוגעהן צו זיין זוהן ווען ער וויל, אָבער וועלענדיג אין דערוועלכער צייט זיין א דזשענטעלמען און אָבהיטען שטריינג די אונפערלעצבארקייט פון א פרעמדער וואָהננג.

— וואָס, ברודערקע, געשלאָפען ? — האָט סערגיי אנדרעיע-וויטש געפרעגט ווייך און האָט א קלאפ געטהאָן פאלען איבער דער פלייצע.

— ניין, אזוי . . . א דרעמעל געטהאָן — האָט אָהן חשק, אָבער אויך זאנפט געענטפערט פאול, זייענדיג נאָך פול מיט דער שטיי-לער רוהיגקייט און דונקעלע געדאנקען. ער האָט פערשטאנען, אז דער פאטער איז דאָס איצט אריין איבערבעטען זיך מיט איהם און ער האָט ביי זיך א טראכט געטהאָן: „צו וואָס איז דאָס אלעס נויטהיג ?“

— צינד אָן דעם לאָמפ, זיי אזוי גוט ! — האָט א בעט געטהאָן דער פאטער — דאָס איז די איינציגע רעטונג פונ'ם טומאן, ווען מען צינדט אָן פייער. איך בין היינט דעם גאנצען טאָג נערוועז.

„ער ענטשולדיגט זיך . . .“ האָט א טראכט געטהאָן פאול, אראָבנעהמענדיג די גלאָז פון לאָמפ און אנצינדענדיג א שוועבעלע. סערגיי אנדרעיעוויטש האָט זיך אוועקגעזעצט אין פאטערלעבען טיט, האָט פערריכט דעם אבאזשור און, באמערקענדיג דאָס ביכעל מיט דער אויפשריפט „טאגע-בוך“ האָט ער דעליקאט אָבערוקט עס אן א זייט און האָט זאָגאר פארדעקט מיט א פאפיער. פאול האָט שוויי-גענדיג נאָכגעקוקט דעם פאטערס בעוועגונגען און האָט געווארט.

— גיב מיר געפעליגסט א שוועבעלע ! — האָט א בעט געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש, ארויסנעהמענדיג א פאפיראס. ביי איהם זיינען געווען שוועבעלעך אין קעשינע, נור ער האָט געוועלט זיין זוהן זאָל האָבען דעם תענוג צו באדינען איהם.

ער האָט פעררױכערט, האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם שוואַרצען
אײנבאַנד פון באַקלס ווערק און האָט אָנגעהויבען :

— איך שטײט נישט אײן ראדיקאל מיט טאָלסטאי און מיט די
איבריגע פילאָסאָפּען פון פּשטות, וועלכע קעמפּפּען אומזיסט געגען
ציוויליזאַציע און פאָדערען אַז מיר זאָלען ווידער אָנהויבען געהן אויף
אל'די פּיער. אָבער מען קען דאָך נישט אין דערזעלכער צײַט נישט אײנע
פערשטאַנען זײן, אַז די לינקע זײַט פון דער ציוויליזאַציע בריינגט
זעהר — ער האָט אויפגעהויבען די האַנד און זי ווידער ארונטערגעלאָ-
זען — זעהר ערנסטע געפאָהר. ווען מיר זאָלען אַ קוק טהאָן, למיטל,
וואָס עס טהוט זיך אין דער שענהער פראַנקרײך . . .

סערגיי אנדרעיעוויטש איז געווען אַ קלוגער און גוטער מענטש,
און האָט געטראכט אלעס דאָס, וואָס עס טראכטען די קלוגע און גר-
טע מענטשען פון זײן לאַנד און פון זײן צײַט, וועלכע האָבען בעקומען
זייער בילדונג אין דיזעלביגע שוהלען און האָבען געלעזען דיזעלביגע
גוטע ביכער, צײטונגען און זשורנאַלען. ער איז געווען אַן אינספּעק-
טאָר פון דער פערסטראכירונג-געזעלשאַפּט „פעניקס“, און ער פלעגט
אָפּט אָפּפאָהרען פון דער מעטראפאָל וועגען זײנע עסקים ; און ווײ-
ער פלעגט זײן אין דער היים פלעגט איהם קוים קלעקען צײַט צו זעהען
זיך מיט זײנע אונזעהליגע בעקאַנטע, בעזוכען דעם טהעאַטער, די
אויסשטעלונגען און ערקונדיגען זיך וועגען ביכער-נייעס. ער האָט
אָבער בײַ אלעם דעם געזעהען צו האָבען צײַט פערבריינגען מיט די
קינדער, בעזאָנדערס מיט פאולען, אויף וועמעס ענטוויקלונג, אַלס
אַ אינגעל, ער האָט געלייגט גרויס געוויכט. אַ חוץ דעם, האָט ער
מיט לילען נישט געוואוסט וועגען וואָס צו ריידען, און האָט דאָרום
זי מעהר געצערטעלט. פאולען האָט ער נישט געצערטעלט, האָט גע-
רעדט מיט איהם ווי מיט אַן ערוואקסענעם, ווי מיט אַ גוטען בעקאַנט-
טען, בלויז מיט יענעם אונטערשייד וואָס מיט איהם האָט ער קײן
מאָהל נישט געשמועסט וועגען געוועהליכע, אַלטעגליכע קלייניגקײ-
טען, נור האָט געזוכט אַ ווענד טהאָן תמיד דעם געשפרעך אויף
ערנסטע טהעמאַס.

ער האָט זיך דערפאר גערעכענט פאר אַ גוטען פאטער, און ווען
ער פלעגט שמועסען מיט פאולען האָט ער זיך געפיהלט ווי אַ פראַפּער-
סאָר אויף דער קאפּערדע. און דאָס איז געפּעלען געווען אַי איהם אַי

פאולען. אפילו וועגען פאולס ערפֿאָלג אין שוהל האָט ער זיך קיין מאָהל
 נישט ענטשלאָסען גענוי נאָכצופֿרעגען, וואָרום ער האָט מורא גע-
 האָט אז דאָס זאָל נישט שטערען דער האַרמאָניע פֿון זייערע בעציהונגען
 און דאָס קען זיי געבען אַ באַראַקטער פֿון אויסריידען, געשרייען,
 פֿאַרווירפֿען. ער פֿלעגט זעלטען אין כּעס ווערן, און ווען דאָס פֿלעגט
 טרעפֿען פֿלעגט ער זיך שעהמען און פֿלעגט דאָס פֿארענטפֿערן דער-
 מיט, וואָס ביי איהם איז אזא טעמפֿעראַמענט. ער האָט געוואוסט
 פאולס אלע געדאַנקען, זיינע אנשויאונגען, די איבערצייגונגען וואָס
 בילדען זיך אין איהם און האָט געמיינט, אז ער קען זיין פאולען אין
 גאַנצען. ווי פֿערוואַנדערט און געקרינקט איז ער געווען, ווען עס
 האָט זיך פֿלוצלונג אַרויסגעשטעלט, אז נישט אין די דאָזיגע אנשויאונ-
 גען און איבערצייגונגען איז פאולען צו געפינען, אז ער איז גאָר
 דרויסען פֿון זיי, ער געפינט זיך גאָר אין רעטזעלעכע שטימונגען,
 אין עפעס גאָר פֿאַסקודנע צייכנונגען, וועגען וועלכע מען דאַרף פֿאַ-
 דערן חשבון, ווי אזוי זיי קומען צו איהם. פֿריהער אָדער שפּעטער,
 אָבער — מען מוז.

און ער האָט מיט איהם אויך איצט גערעדט זעהר קלוג און גוט
 וועגען דעם, אז די קולטור פֿאַרבעסערט בלויז די זייטיגע פֿאַרמען
 פֿון לעבען, אָבער אז בתּכלית לאָזט זי איבער עפעס אַ מיין דיסאָנאַנס,
 עפעס אַ פֿוסטען און פינסטערען אָרט, וועלכען אלע פֿיהלען און וויר-
 סען נישט ווי אנצורופֿען, אָבער אין זיינע רייד האָט זיך געפֿיהלט אַ
 געוועזקייט, אַן אַנזיכערהייט, ווי ביי אַ פֿראַפּעסאַר, וועלכער
 איז נישט זיכער אין דער אויפֿמערקזאַמקייט פֿון זיינע צוהערער און
 פֿיהלט אז די שטימונג פֿון זיין אוידיטאָריום איז אַן אונרוהיגע און
 ווייט פֿון זיין לעקציע. און עפעס נאָך וואָס איז געווען אין זיין רעדע:
 עפעס אַזעלכעס, וואָס גנבֿ'עט זיך אונטער און פֿאַרשט אויס אונזר
 היגערהייט. ער האָט אפֿטער געווענדעט זיך צו פאולען געוועהנליך.

— ווי דיינקסט דו, פאול? ביסט דו דערמיט איינפֿערשטאַנען,

פאול?

און ער האָט זיך בעזונדער געפֿרעהט עפעס, ווען פאול האָט
 אויסגעדריקט זיין איינשטימונג. עפעס אזוי ווי ער וואָלט טאַפֿען
 וואָס מיט זיינע ווייסע, ווייכע פינגער, וועלכע האָבען זיך בעוועגט
 צום טאַקט פֿון זיינע רייד און האָבען זיך געצויגען צו פאולען מיט אַ

מין דראָהונג ; עפעס ווי ער וואָלט זיך פאַרויכטיג און כיטרע אונטער-
גנב'ענען און ווי די ווערטער, וועלכע ער רעדט, וואָלטען געווען
ברייטע מאַסקאראדען-קליידער, אונטער וועלכע עס מערקט זיך די
אבצייכענונג פון אנדערע, נאָך אונבעוואוסטע און אימא'דיגע ווער-
טער.

פאול האָט דאָס פערשטאַנען און ער האָט מיט א דונקעלן פחד
געקוקט אויף די רוהיג גלענצענדע ברייטע, אויף דעם רינגעל ביים
טאַטען אויפ'ן גראַבען פינגער, אויף דער וויגענדיגער פוס אין גלאַנ-
ציגען שטייוועל. דער פחד איז געשטיגען און פאול האָט שוין געאהנט,
ער האָט שוין געוואוסט וועגען וואָס דער פאטער וועט גלייך אָנהיי-
בען ריידען, און דאָס האַרץ האָט אין איהם געקלאַפט שטיל אָבער
קלינגענד, ווי זיין ברוסט וואָלט פוסט געווען. די ברייטע קליידונג
האָט זיך צוואויגט און איז אַרָאָבעפאלען און די הארטע ווערטער האָ-
בען זיך צאפּעלדיג געריסען ארויס פון אונטער דער קליידונג. אָט
האָט דער פאטער אויפגעהערט ריידען וועגען אַלְקאַהאָליקער און האָט
מיט אַ טרייסעלדיגע האַנד פעררויכערט אַ פאפּיראַס. „באַלד קומט
עס“ — האָט פאול אַ טראכט געטהאָן און האָט זיך אין גאנצען צוגויפ-
גענומען, ווי עס דריקט זיך צוגויף אין שטייג דער שווארצער ראָב
מיט אַ צושלאָגענעם פליגעל, ווען אין טהירעל רוקט זיך אַריין עמיר
צענס גרויסע צושפּרייטע האַנד.

סערגיי אנדרייעוויטש האָט זיך שווער אָבעאטהעמט און האָט
אָנגעהויבען :

— אָבער עס איז פאראן נאָך עפעס שרעקליכערעס, פאול שרעק-
ליכער פון אַלְקאַהאָליזם . . .
„עס הויבט זיך אָן!“ — האָט אַ טראכט געטהאָן פאול.
— . . . פיעל שרעקליכער אַלס טויט-בריינגענדע מלחמה, מעהר
פערוויסטונג און פערניכטונג בריינגענדע אַלס די שווארצע מגפה, אַלס
באַלערא . . .

— „שוין אָנגעהויבען ! שוין!“ — האָט געטראכט פאול, פיהר-
לענדיג זיין גאנצען קערפּער ווי מען פיהלט דאָס אין קאַלטען וואסער.
— . . . דאָס איז אויסגעלאסענהייט ! איז דיר ווען אויסגע-
קומען, פאול, צו לעזען וועלכע ווערקע איבער דער דאָזיגער אינטע-
רעסאַנטער פראגע ?

— „ד'וויל זיך דערשיסען ! . . .” — האָט שנעל אַ טראכט גע-
טהאָן פאָל און האָט געענטפערט הויך און אויף אַן אנשטענדיגען
אופן :

— קיין ספעציעלע ביכער וועגען דעם ניט, אָבער אין אלגעמיין,
עטוואס איבער דעם, האָט זיך מיר געמאַכט צו לעזען. מיך אינטער-
רעסירט זעהר די דאָזיגע פראגע, פאפא.

— יא ? . . . — סערגיי אנדרעיעוויטשעס פענסנע האָט אַ
בליאטק געטהאָן — יא, דאָס איז אַ שרעקליכע פראגע, און איך
בין איבערצייגט, פאָל, אז דער שיקזאל פון דער גאנצער קולטורע-
לער מענשהייט היינט אָב פון דער ענטשיידונג פון דער דאָזיגער פרא-
גע. ווירקליך . . . די אויסגעבורט פון גאנצע דורות, זאָגאר פון
גאנצע מדינות ; פסיכישע קראנקהייטען מיט אַלע שרעקען פון וואהנ-
זינן . . . אזוי איז עס . . . און ענדליך די אונזעהליגע חלאת'ן,
וועלכע פערניכטען דעם גוף און די נשמה. דו קענסט זיך דאָס ניט
פאַרשטעלען אפילו, פאָל, וואָס פאר אַ פאסקודנע זאך דאָס איז
אזא קראנקהייט. מיינער אַ חבר אין אוניווערזיטעט — ער האָט דער-
נאָך שטודירט אין דער מיליטעריש-יוריסטישער אקאדעמיע, אַ געווי-
סער אלעקסאנדער פעטראוויטש סקווארצאוו — איז קראנק געוואָרען,
ווען ער איז געווען אויפ'ן צווייטען קורס, און דאָס איז זאָגאר גע-
ווען נאָר ניט קיין ערענסטע קראנקהייט, אָבער ער האָט זיך אזוי
דערשראָקען, אז ער האָט זיך בעגאָסען מיט אַ פלאש קעראסין און
אונטערגעצונדען. קוים וואָס מען האָט איהם געראטעוועט.

— לעבט ער איצט, פאפא ?

— געוויס לעבט ער, איז אָבער שרעקליך פערקריפעלט. דו
זעהסט . . . פראָפעסאָר בערג בריינגט איבערראשענדע סטאַטיסטי-
שע אנגאבען אין זיין ווערק . . .

זיי זיינען געזעסען און האָבען רוהיג געשמועסט, ווי צוויי גוטע
בעקאנטע, וועלכע האָבען זיך צורערט וועגען זעהר אַן אינטערעסאַנט-
טען ענין. פאָלס געזיכט האָט אויסגעדריקט איבערראשונג און שרעק;
ער האָט פון צייט צו צייט געשטעלט פראגען און האָט יעדע וויילע
אויסגעשריען : „דאָס איז דאָך דער טייפּעל ווייס וואָס אַזעלכעס !
איז דאָס מגעליך אז דיין סטאַטיסטיק זאָגט קיין ליגען ניט ?” און
אין זיך האָט ער געפיהלט אזא טויטליכע רוהיגקייט, אזוי ווי ניט אַ

לעבעדיגעס הארץ וואָלט עס קלאַפּען אין זיין ברוסט, ווי ניט קיין בלוט וואָלט עס פליסען אין זיינע אדערען, ווי ער וואָלט אין גאנצען געווען אויסגעשמידט פון א שטיק קאלטען און גלייכגילטיגען אייזען. דאָס וואָס ער אליין האָט געדיינקט וועגען זיין קראנקהייט, וועגען זיין פערדאָרבנעהייט, ווערט מורא'דיג בעשטעטיגט פון ביכער, אין וועלכע ער האָט געגלויבט; דאָס ווערט בעשטעטיגט מיט קלוגע פרעמדווערער און מיט ציפערען, וועלכע זיינען אונצווייפעלהאַפט און זיכער, ווי דער טויט. עפעס עמיצער א גרויסער און אלוויסענער דער רעדט פון דער זייט וועגען זיין חורבן, און אין דער רוהיגער גלייכגילטיגקייט פון זיינע ווערטער איז געווען עפעס באשערטעם, וואָס לאָזט פאר דעם אונגליקליכען מענטשען ניט איבער קיין האָפנונג אפילו.

סערגיי אנדרעוויטש איז אויך געווען אויפגעלייגט: ער האָט גע-לאכט, האָט געזוכט צו מאַכען זיינע ווערטער און בעוועגונגען קיין לעבניג, האָט מיט א זעלבסט-צופריעדענהייט געמאַכט מיט דער האַנד — און האָט מיט א מין צוטומעלטקייט געפיהלט, אז אין דעם אמת פון זיינע ווערטער ליגט בעהאַלטען א ליגען, וועלכען מען קען ניט כאַפּען. מיט א פערשטיקטע בייזקייט האָט ער געקוקט אויף פאולען און איהם האָט זיך געוועלט, אז דאָס זאָל ניט זיין קיין גוטער בע-קאנטער, מיט וועלכען עס רעדט זיך אזוי לייכט, נור דאָס זאָל זיין א זוהן. עס זאָלען זיך ווייזען טרעהרען, געשרייען, פאָרווירפע, נור ניט דער דאָזיגער רוהיגער און פאַלשער שמועס. דער זוהן האָט זיך עפעס ווידער ארויסגעגליטשט פון זיינע הענד, און ער געפינט ניט קיין מיטעל, ווי אזוי אנצושרייען אויף איהם, א טופע טהאָן מיט די פיס, געבען א קלאַפּ אפילו. „וואָס איך רייך איז ניצליך, איך היט דאָך איהם אויס דערמיט“ — האָט זיך בערוהיגט סערגיי אנדרע-ויעוויטש. און בשעת מעשה האָט זיך זיין האַנד אונגעדולדיג געצויגען צו זיין קעשינע, וואו עס איז געווען בעהאַלטען אין א טייסטער, אין איין רייהע מיט א פופציגירובעלדיגען בילעט, א צוקנייטשטער, א צוריענער, אָבער אויסגעגלייכטער פאפיער מיט א צייכענונג. „איך וועל גלייך א פרעג טהאָן — און א סוף“ — האָט ער א טראכט גע-טהאָן.

אָבער אין דעם מאָמענט איז גראד אריינגעקומען פאולס מוטער,

א פֿולע, שעהנע פרוי מיט אן אנגעפודערטען פנים און מיט אויגען, ווי ביי לילעטשקען : גרויע און נאָאיווע. זי איז נור וואָס געקומען פון אויספֿאַהרען און איהרע באַקען און איהר נאָז זיינען רויט געווען פון קעלט.

— אַ שרעקליכער וועטער ! — האָט זי געזאָגט, — ווידער אַ טומאן, אז מען זעהט קיין זאך ניט. יעפֿים האָט שיער עמיצען ניט איבערגעפֿאַהרען.

— 70 פראָצענט זאָגסט דו ? — האָט פאול געפרעגט דעם פאטער.

— יא, 72 פראָצענט. נו, וואָס מאַכט מען ביי די סאקאלאווס ? — האָט סערגיי אנדרעיעוויטש געפרעגט זיין פרוי.

— קיין זאך ניט, ווי געוועהנליך. זיי לאנגוויילען זיך. אניטש-קא איז עפעס אביסעל ניט מיט אלעמען. זיי קלייבען זיך מאָרגען אבענד צו אונז. אנאטאליא אינאנאוויטש איז געקומען צו פֿאַהרען, ער האָט געבעטען דיר גריסען.

מיט צופריעדנהייט האָט זי זיך צוגעקוקט צו זייערע פֿרעהליכע פנים'ער, צו זייער פֿריינדליכע פֿאָזען און זי האָט אַ גלעט געטהאָן דעם זוהן איבער'ן בעקעל ; און ער האָט, ווי אימער, אַ כאַפּ גע-טהאָן פֿערביילויפֿענדיג איהר האַנד און האָט אַ קוש געטהאָן. ער האָט געליעבט די מוטער, ווען ער האָט זי געזעהען, און ווען זי איז ניט געווען, האָט ער זיך פֿאַלשטענדיג פֿאַרגעסען וועגען איהר עקזיסטענץ. און אזוי האָבען זיך צו איהר אַלע פֿערהאַלטען, פֿריינד, פֿערוואַנדטע און בעקאנטע, און ווען זי וואָלט געשטאָרבֿען וואָלטען זיך אַלע אויס-וויינען וועגען איהר און וואָלטען באלד נאָך דעם פֿאַרגעסען — לגמרי פֿאַרגעסען, אנהויבענדיג פון דעם שעהנעם פנים און אויסלאָזענדיג מיט'ן נאָמען. אפילו בריעה האָט זי אויך קיין מאָהל ניט ערהאַלטען.

— געפֿלידערט ? — האָט זי פֿרעהליך בעקוקט דעם טאטען און זוהן — נו, דאָס פֿרעהט מיך. ווארום עס איז אזוי ניט אנגענעהם אז דער טאטע מיט דעם זוהן בלאָזען זיך. טאקע גאָר אזוי ווי טורגע-ניעווס „די פאטערס און די קינדער“. האָסט דו איהם שוין מוחל גע-ווען וואָס ער איז ניט געגאנגען צו גאָטעס-דינסט ?

— דאָס איז צוליעב דעם טומאן — האָבען אַ שמייכל געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש און פאול.

— יא, א שרעקליכער וועטער! אזוי ווי אלע וואלקענס וואל-
טען זיך אראפגעלאזט אויף דער ערד. איך זאג יעצט: „זיי פאר-
זיכטיג, פאָהר לאנגזאם!“ זאגט ער „נישט־קײַט, פריצ'טע!“ און
יאָגט די פערד. וואו איז דאָס לילעטשקע? לילעטשקא! רופט זי,
צו מיטאג! מיינע העררן, פאטער און זוהן, אין עס־צימער!

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט א בעט געטהאָן:

— איין מינוט נור, מיר קומען גלייך אריין.

— עס איז דאָך שוין אָבער זיעבען אױס. . .

— יא, יא. דערלאנגט צום טיש! מיר זיינען באַלד. . .

יוליא פעטראווא איז ארויסגעגאנגען, און סערגיי אנדרעיע-
וויטש האָט געמאַכט א טריט נעהנטער צום זוהן. פאל האָט אויך א
טראט געטהאָן נעהנטער גאָר ניט וועלענדיג און האָט אָנגעבלאָזען א
פרעג טהאָן:

— וואָס?

איצט זיינען זיי געשטאַנען איינער אנטקעגען צווייטען, אָפּען
און גלייך, און אלעס וואָס פריהער איז געווען גערעדט, איז ערגעץ
אױסגעק, מעהר ניט אומצוקעהרען זיך: פראָפּעסאָר בערג, סטאטיס-
טיק, 72 פראָצענט.

— פאל! . . . פאָולווא! מיר האָט לילעטשקע געזאָגט, אז
דו ביסט עפעס צוטראָגען שטענדיג. אין אלגעמיין בעמערק איך, אז
דו האָסט זיך אין דער לעצטער צייט זעהר געענדערט. האָסט אפּשר
וועלכע אונאנגענעהמליכקייטען אין שוהל? —
ניין. קיין זאך ניט.

סערגיי אנדרעיעוויטשען האָט זיך געוועלט זאָגען „זוהן מיינער!“
איהם האָט זיך דאָס אָבער אויסגעוויזען אונבעקוועם און קינסטליך,
און ער האָט געזאָגט:

— מיין פריינד! . . .

פאל האָט געשוויגען, האָט אַריינגעטהאָן די הענד אין די קעשי-
נעס און האָט געקוקט אין דער זייט. סערגיי אנדרעיעוויטש איז רויט
געוואָרען, האָט מיט א ציטערנדע האנד ארויסגענומען דעם טייסער.
מיט א מינע פון אבשיי האָט ער מיט צוויי פינגער ארויסגענומען די
צוקנייטשטע און אויסגעגלייכטע צייכנונג און האָט עס שוויגענדיג
דערלאנגט פאָלען:

— וואָס איז דאָס ? — האָט אַ פרעג געטהאָן פאָל.

— גיב אַ קוק !

ניט אַרויסגעהמנדיג די הענד פון די קעשינעס, האָט פאָל אַ קוק געטהאָן האַלב־זייטיג. דאָס פאפיערעל איז געשפרונגען אין סער־גיי אנדריעוויטשעס ציטערענדער, ווייכער האַנד, אָבער פאָל האָט עס דערקענט, און ער איז אין גאַנצען אָנגעצונדען געוואָרען איצט פון שאַנד־געפיהל. אין די אויערען האָט אָנגעהויבען הוישען עפעס, דונערן, ווי טויזענדע שטיינער וואָלטען אַראָבגעפאלען פון אַ באַרג ; זיינע אויגען זיינען געווען ווי אָבגעסמאלעט פון אַ פייער, און ער האָט ניט געקענט אָבווענדען זיין בליק פון סערגיי אנדריעוויטשעס פנים, האָט ניט געקענט צומאָכען די אויגען.

— האָסטו דאָס ? . . . — האָט פון ווייט ערגעץ אַ פרעג גע־

טהאָן דער פאטער.

און מיט אַ פלוצלונגען צאָרען האָט פאָל שטאַלץ און אָפען גע־

ענטפערט :

— איך ! . . .

סערגיי אנדריעוויטש האָט אַרויסגעלאָזען די צייכונג פון האַנד ; זי איז אַראָבגעפאלען אויף דער ערד. דערנאָך האָט זיך דער פאטער אַ קעהר געטהאָן און איז האַסטיג אַרויס. און אין עס־צימער האָט זיך באַלד דערהערט אַ הויכע שטימע, וועלכע דערווייטערט זיך :
— עסט אָהן מיר ! איך מוז פאַהרען וועגען געשעפטס־אנגע־לעגענהייטען.

און פאָל איז צוגעגאנגען צום וואַש־טישעל און האָט אָנגעהויבען גיסען וואסער אויף די הענד און אויפ'ן פנים, ניט פיהלענדיג ניט די קעלט און ניט דאָס וואסער.

— האָבען מיר פערמאטערט ! — האָט ער געמורמעלט מיט אַ פערכאפטען אטהעם, ווען דער הויכער שטראם האָט איהם געשלאגען אין די אויגען און אין מויל.

נאָך מיטאג, אַ זייער אכט, זיינען נאָר ליב־טשקען געקומען גימ־נאָזיסטקעס, און פאָל האָט דערהערט פון זיין צימער ווי זיי האָבען אין עס־צימער געטרונקען טהעע. זיי זיינען געווען אַ היבשע צאָהל, האָבען געלאכט, און זייערע הילכיקע, יונגע שטימען האָבען אָבער־קלונגען איינע אַן די אנדערע, ווי די פליגלען פון שפיעלענדע גראָז־

פויגעלעך, און עס האָט אויסגעזעהען ניט אזוי ווי אַ צימער אין אַ נאָסען הערבסט־אבענד, נור ווי אַ גרינע לאַנקע, ווען אויף איהם קוקט די זונן פון יוליהימעל אין מיטען טאָג. און באַסענ־שטימיג, ווי מאַיאָווע האָבען געהוזשעט די גימנאַזיסטען.

פאָל האָט זיך צוגעהערט שפּירזאם צו די שטימען, אָבער צוויי שעה זיי איז ניט געווען די פּוֹל־קלינגענדע און אויפריכטיגע שטימע פון קאטיא ריימער, און ער האָט אַלץ געווארט און פלעגט אויפציטערען, ווען עס האָט אָנגעהויבען ריידען עפעס אַ נייע שטימע פון אַ נור־וואָס געקומענעם. ער האָט תפלה געטהאָן, אז זי זאָל קומען, און איין מאָהל האָט געטראָפּען, אז ער האָט שוין גאנץ קלאהר דערהערט איהר שטימע: „און אָט בין איך!“ און ער האָט זיך שיער ניט צוואוייגט פון שמחה; אָבער די שטימע האָט זיך צומישט מיט אנדערע, און ווי ער האָט ניט אָנגעשטריינגט זיין געהער, האָט זיך די שטימע מעהר ניט ווידערהאָלט. דערנאָך איז אין עסס־צימער שטיל געוואָרען, עס האָבען זיך נור געהערט די דומפּע שטימען פון דער דינערשאַפּט, און פון זאָל האָבען זיך דערהערט די טענער פון קלאוויר. פליסענדע, לייכטע, ווי אַ טאַנץ, זיינען די טענער געווען, אָבער זאָנדערבאר טרויעריגע, יאמערנדע, זיי האָבען געשוועבט איבער פאָלס קאָפּ, ווי שטילע שטימען פון עפעס אַ ווייטער, שעהנער און אויף אייביג פערשוואַנדענער וועלט.

לילעטשקא איז אריינגעלאָפּען, אַ ראָזיג־רויטע פון טאַנצען. איהר ריינער שטערן איז געווען פייכט, און די אויגען האָבען געשיינט, און די פאלדען פונ'ם ברוינעם פארמע־קלייד האָבען נאָך אויפגעהאַל־טען אין זיך דעם סליאד פון די ריטהמישע בעוועגונגען.

— פאָלטשיק! איך בין אויף דיר ניט בייז! — האָט זי גע־זאָגט האַסטיג און האָט איהם אַ קוש געטהאָן מיט איהרע הייסע ליי־פען, בעשטראמענדיג איהם מיט אַ כוואליע פון הייסען און ריינעם אטהעם — לאָמיר געהן טאַנצען! קום! גיכער!

— ס'ווילט זיך ניט.

— עס פערדריסט מיך בלוז וואָס ניט אַלע זיינען געקומען: קאטיא איז ניטאָ, לידאטשקא איז ניטאָ, און פאספּעלאַוו איז אוועק אין טהעאַטער. קום דאָך, פאָלטשיק, גיכער!

— איך וועל קיין מאָהל מעהר ניט טאַנצען.

— וואָס פאַר אַ דומהייטען! קום, גיכער! זאָלסט קומען, הערסט, איך וועל ווארטען. — און זייענדיג שוין ביי דער טהיר האָט זיך אין איהר ערוועקט אַ רחמנות אויפ'ן ברודער; זי האָט זיך אומגעקעהרט, האָט איהם נאָך אַמאָל אַ קוש געטהאָן, און איז אַ בערוהיגטע ארויסגעלאָפֿען.

— זאָלסט דו דאָך גלייך קומען, פאולטשיק!
פאול האָט פערמאכט די טהיר און האָט מיט גרויסע טריט אָנגעהויבען אַרומשפרייזען איבער'ן צימער.
— זי איז ניט געקומען! — האָט ער גערעדט הויך צו זיך —
ניט געקומען! — האָט ער ווידערהאָלט, שפרייזענדיג הין און צוריק —
ניט געקומען!

עס האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טהיר און פערטראווס זעלבסט-
זיכערע און פרעכע שטימע:
— פאול! עפען!

פאול האָט פערהאַלטען דעם אטהעם און געשוויגען.
— פאול, גענוג דאָך נאריש צו מאַכען זיך! עפען אויף!
יעליזאוועטא סערגעיעווא האָט מיך צו דיר געשיקט.
פאול האָט געשוויגען. פערטראו האָט נאָך אַמאָל אַ קלאַפּ געגעבן
בען אין טהיר און האָט רוהיג געזאָגט:
— נו, אָבער ביסט דו דאָס אַ חזיר, ברודערקע! יונג — און
גריין . . . ניטאָ קאטיענקא, איז ער צוקראַכען געוואָרען. דומ-
קאָפּ!

און פערטראו וואנט מיט זיינע אונגריינע ליפּען ארויסריידען:
„קאטיענקא!“

פאול האָט אָבגעהיט אַ מאַמענט, ווען מען האָט אין זאל ווידער
אָנגעהויבען שפיעלען, האָט פאָרויכטיג אַריינגעקוקט אין עסס-ציי-
מער, איז דורכגעגאנגען און פערביי באדע-צימער, וואו עס זיינען
געהאַנגען אַ מאַסע אַלטע בנדים. דאָרט האָט ער אויסגעזוכט אַן אל-
טען זומערדיגען מאנטעל. ער איז דערנאָך שנעל דורכגעגאנגען דורך
דער קיך און דורך די הויפּט-טרעפּ איז ער אַראָב, איז דורכגעגאנגען
דעם הויף, און פון דאָרט אַרויס אין גאס.

ער האָט מיט אַמאָל זיך דערפיהלט אזוי פייכט, קאַלט און עלענד,
ווי ער וואָלט זיך אַראָבגעלאָזט אויפ'ן דעק פון אַ גרויסען קעלער, וואו

די לופט איז אונבעוועגליך און שווער און קריכענדיגע בראים פויען ארום איבער די גליטשיגע, הויכע ווענד. ער האָט דערפיהלט, אז דאָ אינ'ם בלייענעם טומאן, וואָס שמעקט מיט פוילקייט, פליסט עפעס אן אייגענארטיגעס, קרעפטיגעס לעבען; דאָס דאָזיגע לעבען איז אין דעם טומאן פון די קוים זיכטבארע עקיפאזשען און אין די גרויסע, צופלייצטע ליכטיגע קוילען, אין מ'טעלפונקט פון וועלכע עס ברענען טומאנע און גלייך די פאנארען; עס איז אין די האס'טיגע, פאָרמלאָזע קאנטורען, וועלכע וואקסען ארויס פונ'ם טומאן און פערשווינדען צוריק אין איהם, און בלויז צו פערדאנקען א זאָג דערבארער אהנונג פרעשטעהט מען אז נאָהענט ערגעץ איז דאָ א מענש.

עמיצער אן אונגעזעהענער האָט איהם האסטיג א שטויס געטהאָן און האָט געבעטען אום ענטשולדיגונג; עפעס איינע א פרוי איז פערבייגעגאנגען און האָט איהם א ריהר געטהאָן מיט איהר עלענבויגען און האָט זיך נאָהענט איינגעקוקט איהם אין פנים. פאול האָט א ציטער געטהאָן און האָט זיך מיט כעס אָבגעטרייסעלט. אין דעם פוסטען געסעל, אנטקעגען קאטיא ריימערס הויז, האָט ער זיך אָבגעשטעלט.

פאול פלעגט אָפט קומען אהער, און איז אויך איצט געקומען אום צו ווייזען ווי עלענר און ווי אונגליקליך ער איז, ווי קאטיא האַנדעלט שלעכט געגען איהם און קומט צו איהם ניט אין דער צייט ווען ער איז אזוי צובראָכען און טויטליך פערביינקט. די ליכטיגע פענסטער פון הויז האָבען שוואך ארויסגעלויכטען אינ'ם טומאן; און אין זייער מוטנעם בליק איז געווען א משונה'דיגע און שלעכטע חוזק מאַכעריי, ווי איינער וואָס זיצט ביי א סעודה און קוקט מיט פערשמאלצענע אויגען פון זאטקייט אויף א הונגעריגען און שמיכעלט'פולער הייט. און פאול האָט מיט הונגעריגען האס איינגעטרונקען זיך מיט זיינע אויגען אין די פענסטער. ער האָט קלאהר געזעהען קאטיא ריימער: א ריינע און אונשולדיגע זיצט זי צווישען ריינע מענשען און שמיכעלט, און לעזט א גוטען בוך, ווייס גאָרנישט וועגען דער גאס, אין די שמוץ און קעלט פון וועלכער עס שטעהט אן אומגעקור מענער מענש. זי איז ריין און איז געמיין אין איהר ריינקייט; זי טרוימט אפשר איצט וועגען א וועלכען עס איז נאָבעלען העלר, און

ווען צו איהר וואָלט אַריינגעקומען פאָל און זאָגען : „איך בין שמור ציג, איך בין קראַנק, איך בין אויסגעלאָסען, און דאָרום בין איך אונגליקליך און שטאַרב ; שטיין מיך !“ וואָלט זי זיך אָבערהערן מיט אַבשוי און וואָלט זאָגען : „געה ! איך האָב אויף דיר רחמנות, אָבער דו ביסט מיר עקעלאָפּט. אַוועק !“ און זי וואָלט זיך צואוויינט . . . אַרויסטרייבענדיג. און מיט דער דאָזיגער נדבה פון איהרע ריינע טרעהערען און שטאַלצע רחמנות וואָלט זי געטויט יענעם, וועלכער האָט פון איהר געבעטען מענשליכע ליבע, יענע ליבע, וואָס קוקט זיך ניט אום און האָט קיין מורא ניט פאר שמוץ.

— איך האָס דיך ! — האָט געשעפּצט דער זאָנדערבאַרער פאָרמלאָזער פלעק פון אַ מענשען, וועלכער איז פערקאָפּט געוואָרען פונ'ם טומאן און אויסגעריסען געוואָרען פון דער לעבעדיגער וועלט. — איך האָס דיך !

עמיצער איז פערבייגעגאנגען פערביי פאָלען, ניט בעמערקענדיג איהם. אַ דערשראָקענער האָט זיך פאָל צוגערוקט צו דער נאָסער וואַנד און איז אָנגעטראטען פון דאָרט ערשט דאן, ווען די טריט זיינען פערשטילט געוואָרען.

— איך האָס ! . . .

אין טומאן ווערט די שטימע פארשטיקט, ווי אין וואטע. דער פאָרמלאָזער פלעק פון אַ מענשען געהט אַוועק ; נעבען לאַנטערנע האָט אַ גלאַנץ געטהאָן דאָס מעטאלישע קנעפּעל, און אלעס האָט זיך אויפגעלייזט, ווי ער וואָלט גאָר קיין מאָהל ניט געווען, און ווי עס וואָלט די גאַנצע צייט בלויז געווען אַ מוטנער און קאַלטער טומאן. די נעווא האָט האָפנונגסלאָז געגליווערט אונטער דעם שווערען טומאן און איז געווען שווייגזאם, ווי אַ טויטע ; קיין פייה פון קיין דאמפּפער, קיין פלעסקען פונ'ם וואסער האָט זיך ניט געלאָזט הערען פון איהר ברייטער, פינסטערער אָבערפלעכע. פאָל האָט זיך געזעצט אויף איינעם פון די האַלב־רונדע ביינקלעך און האָט זיך צוגע־דריקט מיט'ן רוקען צום פייכטען און רוח־יגקאלטען גראַניט. אַ שווי דער האָט איהם דורכגענומען און די פאָרגליווערטע פינגער האָבען זיך ביינאָהע ניט געבויגען און די הענד זיינען ווי אָנגענומען געוואָרען ביים עלענבויגען און די ליינג פון ארעם ; איהם איז אָבער געווען דערווידער צו געהן אַהיים ; אין יענער מוזיק און אין דער שמחה איז

געווען עפעס וואָס האָט איהם דערמאָהנט קאטויא ריימער און האָט איהם געשיינט אויף אזוי אונפאַסיג און בעליידיגענד ווי דער שמויז כעל פון א צופעליג פערבייגעהענדען פערביי א לוויה.

עטליכע טריט פון פאולען זיינען אין טומאן דורכגעשוואומען שאטענס פון מענשען; ביי איינעם איז נעבען קאָפּ געווען א קלייד נער פייעריגער פלעק, אפנים א פאפיראס; דער צווייטער, וועלכער האָט זיך קוים געזעהען, האָט מסתמא געטראגען לעדערנע קאלטשען, ווארום זיי האָבען ביי יעדען טריט געקלאפט: טשאַק-טשאַק! און עס האָט זיך לאנג געהערט ווי ער איז געגאנגען.

איין שאטען האָט זיך עפעס אונענטשלאָסען אָבערשטעלט. ער האָט געהאַט א מורא'דיג גרויסען קאָפּ, ניט נאָך זיין וואוקס, צור קריפעלטע פאנטאַסטישע געזיכטס־ציגע, און ווען דער דאָזיגער שאטען האָט זיך גערוקט נעהנטער צו פאולען, האָט פאולען אָנגעכאַפט אן אימה. דערנאָך האָט זיך דייטליך געוויזען א גרויסער פרויענהוט מיט ווייסע אויסגעבויגטע פעדערען און דער שאטען אליין האָט זיך בעוויזען אלס א געוועהנליכע פרויענצימער. זי האָט אויף געטרייסעלט זיך פון קעלט אזוי ווי פאול און האָט אומזיסט בעהאַלטען איהרע גרויסע הענד אין די קעשענעס. פון איהר אָבערטראגענעס, טוכענעס יאקעל. שטעהענדיג האָט זי אויסגעזעהען ניט קיין הויכע, ווען זי האָט זיך אָבער אנידערגעזעצט נעבען פאולען, איז זי געווען מיט א קאָפּ העכער פון איהם.

— שעהנער יונגער־מאַן, באָרגט מיר אויס א פאפיראס! — האָט זי א בעט געטהאָן.

— ענטשולדיגט, יונגע שעהנהייט, איך רויכער ניט — האָט פאול געענטפערט אונזשענירט און גערייצט.

די פרוי האָט זיך צולאכט מיט א קוויטשעדיג קול'כעל און איהרע צייהן האָבען געקנאקט פון קעלט און זי האָט אן אטהעם געטהאָן פאולען אין פנים מיט דעם גערוד פון ביער.

— קומט, לאָמיר געהן צו מיר! — האָט זי געזאָגט מיט איהר שרייענדער שטימע — קומט! איהר וועט מיך טראקטירען מיט א שנעפסעל!

פאר פאולען האָט זיך איצט צועפענט עפעס ברייטעס, קנוילענ־דעם, געשווינדעם, ווי דאָס פאלען פון א באָרג, עפעס אזעלכע גע-

לע פייערען צווישען דעם קנולייגען חשך, עפעס א מיין פארשפרעכונג פון משונה'דיגער שמחה, וואהנזיגן און טרעהרען. און פון דרויסען האָט איהם דורכגענומען דער טומאן און זיינע הענר זיינען געפרוירען. און מיט א העפליכקייט, אין וועלכער עס האָט זיך געפיהלט אן ארויס-פאָדערונג, אן אבשפאָטונג און טרעהרען פון טויטליכער פערצווייפ-לונג, האָט ער א זאָג געטהאָן :

— א, געטליכע ! באגעהרט איהר דאָס אזוי שטארק מיינע ליי-דענשאַפטליכע צערטליכקייט ?

די פרוי האָט זיך געפונען בעלידיגט ; זי האָט זיך ביזן אָבגע-קעהרט, האָט א קריז געטהאָן מיט די צייהן און איז אנשוויגען גע-וואָרען פערבייסענדיג ביזן איהרע דינע ליפּען. מען האָט זי ארויס-געיאָגט פון ביערהאלע דערפאר, וואָס זי האָט ניט געוועלט טרינקען קיין זויערע ביער און האָט א גאס געטהאָן די גלאָז ביער דעם שיינקער אין פנים אריין ; איהרע הויכע קאלאשען זיינען געווען צוריסען און האָבען גערונגען און איבער דעם אלעמען האָט זי געוועלט זיין אויף עמיצען אין כעס און זידלען. פאול האָט פון דער זייט געזעהען איהר בייזען פראפיל מיט'ן קורצען נאָז און מיט דער ברייטער פליישיגער מאָרדע, און ער האָט געשמייכעלט. זי איז געווען פונקט אזוי ווי יענע פרויען, וואָס האָבען איהם פערפאָלגט, און איהם האָט אויס-געזעהען קאמיש, וואָס עפעס א זאָנדערבארער געפיהל האָט איהם דערנעהערט צו איהר. און איהם איז געפעלען געוואָרען, וואָס זי איז אין כעס.

די פרוי האָט זיך א קעהר געטהאָן און האָט שאַרף א שמיץ געטהאָן :

— נו ? אז געהן, איז געהן — אויף וואָס ווארטען, צו אל'די רוחות !

און פאול האָט מיט שפאס געענטפערט :
— איהר זייט גערעכט, מאַדאם : צו אל'די רוחות ! פאר וואָס, צו אל'די רוחות, זאָלען מיר מיט אייך ניט געהן און אויסטרינקען א שנעפסעל און איבערגעבען זיך געשמאקע תאוות ?

די פרוי האָט ארויסגענומען די האנד פון קעשינקע און אביסעל בייזלעך, אביסעל פריינדליך האָט זי געענטפערט א פאטש טאָהנ'דיג איהם איבער דער פלייצע.

— געזאגט — געטהאָן ! נו, איך וועל געהן פאַראויס, איהר נאָך מיר.

— פאר וואָס עפעס ? — האָט זיך פערוואונדערט פאול — פאר וואָס עפעס זאָל איך נאָכגעהן פון הינטען און ניט געהן צוזאמען מיט אייך, מיין געטליכע . . . — ער האָט זיך פערהאקט — קאטיא ? — מיך רופט מען מאניעטשקא. דערפאר וואָס געהן מיט מיר וועט איהר זיך שעהמען.

פאול האָט זי אַ כאַפּ געטהאָן אונטערן ארעם און געשלעפט, און דער אקסעל פון דער פרוי האָט זיך אָבגעקלאפט אן זיין ברוסט. זי האָט געלאכט און האָט ניט געקענט געהן טריט צו טריט מיט איהם גלייך, און איצט איז שוין קענטיג געווען אז זי איז שיכור'לעך. צור קומענדיג צום טהויער פון איין הויז האָט זי פריי געמאַכט איהר ארעם און, נעהמענדיג ביי פאולען א רובעל, איז זי אוועק קריגען ביי דעם רווארניק בראנפען.

— מאַכט דאָס שנעלער, קאטענקא ! — האָט געבעטען פאול, וועהרענד די אבצייכענונג פיגור איז פערשוואונדען אין דער שוואר-צער, פינסטערער עפענונג פון טהויער.

פון ווייטען האָט זיך געהערט איהר ענטפער :

— מאניעטשקא, און ניט קאטיא !

עס האָט געברענגט די גאס-לאנטערנע, און פאול האָט זיך צוגע-דריקט מיט דער באַק צו דעם פייכטען קאלטען זייל און פערמאַכט די אויגען. זיין פנים איז געווען אונבעוועגליך, ווי ביי א בלינדען, און אינערליך האָט ער געפיהלט אזוי שטיל און רוהיג, ווי אויף אַ בית-עולם. אזא מאַמענט טרעפט ביי אַ פערדאורטהיילטען צום טויט, ווען די אויגען זיינען שוין פערבונדען, און אנשוויגען געוואָרען זיין נען פאר איהם די קלאנגען פון די אונרוהיגע טריט איבער דעם הילכיר גען טראטואר, און מיט אַ מאוים'דיגען שווייגען האָט זיך אויף העלפט ענטדעקט פאר איהם די גרויסע געהיימנים פון טויט. און ווי דאָס מורא'דיגע ווירבלען פון באראבאנעס, האָט דומפ און ווייט דורכגעקלונגען אַ שטימע :

— דאָ זייט איהר גאָר ? און איך האָב אייך געזוכט, געזוכט... וועמען איך גיב ניט אַ כאַפּ, אלץ ניט דער. איך האָב שוין געמיינט,

אז איהר זייט אוועק, און איך האָב שוין אליין אויך גערעכענט אוועקצוגעהן.

פאל האָט זיך אָנגעשטריינגט, האָט אַראָבגעוואָרפֿען עפעס פון זיך און האָט אַרויסגעשליידערט אַ פרעהליכע, הויכע פראגע : — און שנאָפּס ? דער רעכטער עיקר איז שנאָפּס ! ווארום וואָס זיינען מיר אַזוינס, איך מיט אייך, קאטיענקא, אָהן שנאָפּס ? — און ווי רופט מען אייך ? איך האָב אייך געוועלט אַ רוף טהאָן מיט'ן נאָמען, האָט איהר דאָך מיר דעם נאָמען ניט געזאָגט.. — מיך רופט מען קאטעטשקא ; דאָס איז אביסעל זאָנדרער-באר : פראצענט רופט מיך. פראצענט. איהר קענט מיך רופען פראצענטעלע. אַזוי וועט זיין צערטליכער, און אונזערע אינטימע פערהעלטניסע ערלויבען דאָס — האָט געזאָגט פאל, מיטשלעפענדיג די פרוי.

— אַזוי נאָמען איז דאָך גאָר ניטאָ. אַזוי רופט מען סיידען הינט.

— וואָס רעדט איהר, קאטעטשקא. אַזוי רופט מיך אפילו דער טאטע. פראצענטעלע, פראצענטעלע ! איך שווער אייך ביים נאָמען פון פראָפּעסאָר בערג און דער הייליגער סטאטיסטיק ! דער טומאן און די פייערלעך האָבען זיך באוועגט, און אן פאולס ברוסט האָט זיך ווידער אָבגעקלאַפט דער שולטער פון דער פרוי, און געבען זיינע אויגען האָט זיך געשאַקעלט די גרויסע, אויסגעבויגטע פערדער ; דערנאָך האָט איהם פערקאַפט עפעס שווארצעס, פוילעס, מיט אַ פאסקודנעם גערוך און עס האָבען זיך אָנגעהויבען טרעפלעך, אַרויף, אַראָב און דערנאָך ווידער אַראָב. אויף איין פלאַץ איז פאל שיער ניט אנידערגעפאלען, און די פרוי האָט איהם אונטערגעקאַפט. דערנאָך עפעס אַ שטיקענדער צימער, אין וועלכען עס האָט שטאַרק געשמעקט מיט שוסטער-וואַרע און מיט זויערע בארשט ; אַ לעמ-פעל האָט געברענגט, און הינטער אַ קאטונענעם פאָרהאנג האָט עמ-צער בייז און שטאַרק געבראָפּעט.

— שטילער ! — האָט געשעפטשעט די פרוי, פיהרענדיג פאולען פאר דער האַנד : — דאָ שלאָפט דער בעל-הבית, דער רוח, דער שוסטער, אַפּאַרפאלענע נשמה !

פאולען איז עפעס געוואָרען מורא'דיג פאר'ן שוסטער, וועלכער

האָט דאָרט ערגעץ הינטערן פאָרהאַנג אזוי שרעקליך געכראַפּעט מיט כּעס, און פּאָל איז געגאַנגען פאָרויכטיג מיט זיינע שווערע, נאָסע קאלאַשען. דערנאָך מיט איין מאָהל א טיעפע פינסטערניס, אַ קלאַנג פון אַן אַראַהגענומענעם גלאָז און פּלוצלונג די ליכטיגקייט פון אַ קליין לעמפּעל, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנד. אונטער! אונטערן לעמפּעל איז געשטאַנען א טישעל, און אויף איהם זיינען געלעגען: אַ קעמערלע מיט דינע האָר האָר פערפלאַנטערט צווישען די צייהנדלעך, פערטריקענטע שטיקלעך ברויט, אַ גרויסער מעסער, אויף וועלכען עס איז געבליבען אנגעקלעפט דאָס ווייכע פון ברויט און א טיעפער טעלער, אויף דעם דעק פון וועלכער עס זיינען געלעגען אנגעשניטענע שטיקלעך קארטאפּעל מיט אנגעבראָקטע ציבעלע אין פּראָסטען אויל. און צו דעם דאָזיגען טישעל האָט זיך צוגעשמידט פּאָלס גאַנצע אויפּמערקזאַמקייט.

— אָט זיינען מיר אין דער היים! — האָט געזאָגט מאַניעטשקא

— טהוט זיך אויס!

זיי זיינען געזעסען, האָבען געשפּאַסט און האָבען געטרונקען. און פּאָל האָט מיט איין האַנד אַרומגענומען די האַלבנאַקעטע פּרוי; געבען זיינע סאַמע אויגען איז געווען די גראָבע, ווייסע פלייצע מיט אַ שטרייף פון דער שמוציגער העמד מיט אַ צובראָכענעם קנעפּעל. און ער האָט זשערנע געקושט די דאָזיגע פלייצע, האָט זיך איינגעזויגען מיט די פייכטע, זוּדיגע ליפּען. דערנאָך האָט ער געקושט דעם פנים און, זאָנדערבאַר, ער האָט ניט געקענט ניט זעהען דעם פנים ווי עס דאַרף צו זיין, ניט געדיינקען איהם דערנאָך. ווי לאַנג ער האָט אויף איהם געקוקט, האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אַז דאָס איז אַן אלט בעקאַנטע געשטאַלט, וועלכע ער קען מיט אלע שטריכען ביז דעם קליינעם פּריסטשיק אויפ'ן שלייף; אָבער ווען ער האָט זיך אָנגעקעהרט האָט ער מיט אַמאָל פּאָלשטענדיג פאַרגעסען ווי זי זעהט אויס. אזוי ווי זיין נשמה וואָלט ניט וועלען אָננעהמען די דאָזיגע געשטאַלט און האָט זי מיט גוואָלט אַרויסגעוואָרפּען.

— איין זאך וועל איך זאָגען — האָט גע'טענה'ט די פּרוי, זור

כענדיג אַראָבצוגעהמען פון אַ שטיק קארטאָפּעל אַ צוגעקלעפטע האָר און ווילע-ווייז קושענדיג פּאָלען גלייכגילטיג אין די באַקען מיט איהרע פעטע ליפּען — איין זאך וועל איך זאָגען: קיין זויערע ביער

וועל איך ניט טרינקען. גיב דאָס וועמען דו ווילסט, און איך וועל ניט טרינקען. אן אויסוואורף בין איך, דאָס איז אמת, אָבער זויערע ביער וועל איך זשלאָקען. און איך וועל דאָס אלעמען זאָגען אין פנים, קען מען מיט מיר טהאָן וואָס מען וויל: איך וועל קיין זויערע ביער ניט טרינקען!

— לאָמיר זינגען, קאטעטשקא! — האָט געבעטען פאול.
— און אויב דיר געפעלט ניט, וואָס איך האָב דאָס דיר אין פרצוף אַריינגעגאָסען, איז זייט אַזוי גוט און פיהרט אין איר טשאסטאק; אָבער שלאָגען מיך — דאָס ערלויב איך ניט. א שטאָל-צען כאַראַקטער האָב איך, און אזעלכע ווי דו האָב איך שוין אפשר טויזענדע געזעהען, און האָב זיך קנאַפּ וואָס אָבגעשראָקען — האָט זיך די פרוי געווענדעט צום שיינקער, וועלכער האָט זי בעלידיגט.
— הערט אויף, קאטעטשקא, פארגעסט! — האָט זי איינגע-בעטען פאול — איך גלויב אז איהר זייט שטאָלץ, ווי א שפּאנישע קעניגען, איז טאַקע זעהר שעהן. אָבער לאָמיר זינגען! שעהנע ליע-דער, שעהנע ליעדער!

— איך בין ניט קאטעטשקא, נור מאניעטשקא. און זינגען טאָר מען ניט, ווארום א בעל־הבית האָב איך א טייפעל, א שוסטער, א פערפאלענע נשמה: ער הייסט ניט.

— אַלץ איינס, קאטעטשקא אָדער מאניעטשקא. איך שווער אייך ביי גאָט, אז דאָס איז זיך גאַנץ גלייך — דאָס זאָג איך דיר אַזוי, איך, פאול ריבאקאו, דער שיכור, דער אויסגעלאסענער. דו ליעבסט דאָך מיך, מײן שטאָלצע קעניגין?

— איך ליעב. אָבער איך וועל ניט ערלויבען צו רופען מיך קא-טעטשקא — האָט מיט עקשנות גע'טענה'ט די פרוי.

— נו, גוט! — האָט א שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ פאול — לאָמיר זינגען! לאָמיר זינגען שעהנע ליעדער, ווי זיי זינגען. אַך, קען איך א גוט ליעד! אָבער מען קען עס אַזוי ניט זינגען. פערמאך די אויגען, קאטעטשקא, פערמאך זיי, פערמאך דינע אויגען און שטעל זיך פאַר, ווי דו ביסט אין וואַלד, און ס'איז א פינסטערע, פינסטערע נאַכט. . .

— איך האָב פיינד אין וואַלד. וועגען וואָס פאַר א וואַלד רעדסט דו דאָס מיר? רייז אַזוי, אָבער ניט פון וואַלד. צום טייפעל דער-

מיט ! לאָמיר בעסער אויסטרינקען, און רעג מיך ניט אויף — איך האָב דאָס פיינד . . . — האָט בייזלעך גערעדט מאַניעטישקא, אָנגיט סענדיג און פארגיסענדיג בראַנפּען. זי האָט, קענטיג, געליטען פון אסטמא און האָט געאטהעמט שווער און געמאַטערט, ווי זי וואָלט שווימען אין טיעפען וואַסער. און איהרע ליפּען זיינען געוואָרען דינער און זיינען בלויזליך געוואָרען.

— אַ פינסטערע, פינסטערע נאַכט ! — האָט פאָרטגעזעצט פאול מיט פערמאַכטע אויגען — און עס דוכט זיך מען געהט, און דו געהסט אויך, און עמיצער זינגט אזוי שעהן . . . ווארט, ווי איז דאָס ? „דו האָסט מיר געזאָגט : יא — איך ליעב בלויז דיך“ !... ניין, איך קען ניט, איך קען ניט זינגען.

— רעווע ניט, וועסט אויפּוועקען דעם בעל־הבית. צו וועלכע רוחות !

— ניין, איך קען ניט זינגען. איך קען ניט ! — האָט מיט פער־צווייפלונג געזאָגט פאול און האָט זיך אַ כאַפּ געטהאָן פאר'ן קאָפּ. פייעריגע שטיינגעס האָבען זיך געקרויזט און צוואוויקעלט פאר זיינע פערמאַכטע אויגען, האָבען זיך געקנוילט אין משונה'דיגע פאנטאַס־טישע אוואַרען, און עס איז געווען ברייט ווי אין פעלד, און שטיר קענד, ווי אויפ'ן גרונד פון אַן ענגער און טיעפער גרוב. מאַנעטישקא האָט מיט פעראַכטונג געקוקט אויף איהם איבער'ן אַקסעל און האָט געזאָגט :

— טרינק, צום טייפּעל !

— יא — איך ליעב בלויז דיך . . . יא — איך ליעב בלויז

דיך . . . ניין, איך קען ניט ! איך קען ניט !

ער האָט ברייט צועפענט די אויגען און מיט זייער בעהאַלטענעם פייער האָט ער אנגעברענט דעם פנים פון דער פרוי.

— דו האָסט דאָך אַ האַרץ ? אַ האַרץ האָסט דו דאָך, קא־טעטישקא ! נו, גיב מיר דיין האַנד ! גיב ! — ער האָט אַ שמויכעל געטהאָן צווישען די אָנגעלאָפּענע טרעהרען און איז מיט זודיגע לי־פען צוגעפאלען צו דער האַנד, וועלכע האָט זיך פיינדליך געהאַמ־פערט.

— הער אויף די נאַרישקייט ! — האָט מיט כעס די פרוי אַ זאָג

געטהאָן און האָט אַרויסגעריסען די האַנד — האָט זיך שוין צופלאַנ־

כענט, צוקראָכענער! אז שלאָפּען, איז שלאָפּען, און אויב ניט!...
— קאטעטשקא! קאטעטשקא! — האָט ער געשעפטשעט זיך
בעטענדיג, און די טרעהרען האָבען איהם געשטערט צו זעהען דעם
פערשלאָפּענעם ביזזען פנים, וועלכער האָט אויף איהם געקוקט מיט
אכטוי — קאטעטשקא! טייבעלע מיינס, ליעבינקע מיינע, האָב
אויף מיר רחמנות! איך בין אזוי אונגליקליך, און קיין זאך, קיין
זאך האָב איך ניט, גאַרנישט. גאָט מיינער, האָב דאָך אויף מיר
רחמנות, קאטעטשקא!

די פרוי האָט איהם שאַרף אָבגעשטויסען פון זיך און איז שוואַנד-
קענד אויפגעשטאַנען.

— געה צו אלדרי רוחות! — האָט זי א געשריי געטהאָן מיט א
פערשטיקטען קול — איך האָב דאָס פיינד! . . . האָט זיך אָנגעד-
זשולקעט, ווי א שוכטער, און ברעכט זיך: קאטעטשקא! הא-
טעטשקא! — האָט זי איהם נאָכגעקרימט מיט אָנגעשטעלטע, דינע,
בלויע ליפּען — איך ווייס, וואָס פאר א קאטעטשקא דו דארפסט.
נו, איז טראָג זיך צו איהר! לעקט זיך און לעקט זיך, און אלץ קא-
טעטשקא, קאטעטשקא! אראורא, יאָלד, אינגליאָט, שנעק, צאצ-
קעדיג פנים'על! דיך טהאָר מען צו א פרוי ניט צולאָזען, און ער,
אויך מיר א מענש, אלץ: קאטעטשקא, קאטעטשקא!

פאול האָט גע'שאַקעלט מיט'ן אראָכגעלאָזענעם קאָפּ, האָט ער
געמורמעלט, און זיין רונד געשאַרענע פאטילניצע האָט שטיל גע-
צוקט.

— דו הערסט, צו ניט? — האָט א געשריי געטהאָן די פרוי.
פאול האָט אויף איהר א קוק געטהאָן מיט זיינע נאסע, ניט-
זעהענדיגע אויגען, און האָט זיך ווידער צואוויגט מיט דער גלייכמע-
סיגקייט פון א מענשען, ביי וועמען עס טהוען וועה די צייהנער —
רעכטס און לינקס. א שפיי טאָהנדיג מיט פעראכטונג, איז די פרוי
צוגעגאנגען צום בעטעל און האָט עס אָנגעהויבען צו פערריכטען. גע-
הענדיג איז פון איהר אראָכגעפאלען איהר פראָסט קליידעל, און זי
האָט עס אָבגעשטויסען מיט די פיס.

— קאטעטשקא! קאטעטשקא! — האָט זי איהם נאָכגעקרימט
מיט כעס, קנייטשענדיג די קישען — נו, געה צו קאטעטשקא! און
מיר האָט מען א נאָמען געגעבען מאניעטשקא, און אזעלכע שנעקעס,

ווי דו, האָב איך אפשר שוין טויזענדע געזעהען, און האָב זיך וועניג דערשראָקען. אויך מיר אַ מענש! ער מיינט, אז ער האָט געגעבען אַ רובעל, וועל איך איהם אלערליי קונצען בעווייזען. איך האָב אפשר אליין ביי זיך אין קעסטעל ניט וועניגער פון דריי רובעל, נו, געה שלאָפען, הערסט!

זי האָט זיך געלייגט פון אויבען אויף דער דעקע און האָט מיט האַס געקוקט אויף פאולען, אויף זיין געשאַרענעם און רונדער פאַ-טילניצע, וואָס האָט געצוקט פון אקסעל אָן.

— און! איהר האָט מיר אלע דערעסען, איהר פאַסקודנע שרים! אן אויסגעמאַטערטע בין איך פון אייך! וואָס רעוועסט דו? האָסט מורא פאר דער מאַמען? — האָט זי גערעדט מיט בייזען שפּאַט — זי וועט אַבשמייסען דאָס אינגעלע? האָסט מורא — און נאָשען ווילט זיך. עס ווילט זיך, האַ . . . יא. איך קען אייך, פראַצענטען, רוחות. דעם נאָמען אַנרופען שעהמט ער זיך — און טראַכט אלץ אויס: פראַצענט! אן אמת'ער הונד. און ווי ער וועט קומען צו זיין פערגאווערטער קאטעטשקען, וועט ער זיך שוין רופען וואסעטשקא: וואסעטשקא, הארצעלע! און ער איהר: קאטענעקא, מלאד'על! אָה, איך ווייס, אַ וואויל אינגעל! דאָס הענטעלע ערלויבט נור אַ קוש צו טהאָן, און ווי אז מיט דעם זעלבען הענטעל וועל איך דאָס דיר אריינפאָהרען אין פיסק אריין! לאַך ניט, דו שנעק איינער, לאַך ניט!

פאול האָט געשוויגען און האָט שטיל אויפגעציטערט.

— נו, געה שלאָפען, זאָג איך דיר! ווארום אז ניט, וועל איך דיר ארויסיאַגען פון דאנען, ווי מיר האָבען אַ הייליגען גאָט! ביי מיר האָבען צוויי רובעל קיין בעטרעף ניט, און חוץ מאַכען פון זיך וועל איך ניט לאָזען. דו הערסט, טהו זיך אויס! האָט געגעבען צוויי רובעל, מיינט ער, אז ער האָט שוין די גאנצע פרוי אַבגעקויפט. האָסטו געזעהען, אַ קיסר האָט זיך געפונען!

פאול האָט לאנגזאָם אַבגעשפילעט זיין רעקעל און האָט אָנגע-הויבען אויסטהאָן.

— דו פערשטעהסט ניט . . . — האָט שטיל און ניט קוקענדיג

ארויסגערעדט פאול.

— אזוי גאָר! — האָט די פרוי ביז אַ געשריי געטהאָן — אזא

נאר בין איך, אז איך קען גאָר ניט פערשטעהען ! און אז איך וועל
צו דיר צוגעהן, און וועל דיר געבען איבער דער מאָרדע ?
פון הינטער'ן ווענטעל האָט אַ הייזעריגער און בייזער באַסאָווער
קול אַ געשריי געטהאָן :

— מאַשקא ! דער טייפּעל האָט זיך שוין ווידער גענומען פאר
זיין ארבייט ? זאָלסט מיר אויפהערען, ווארום אז ניט ! . . .
— שווייג, דו, פאסקודסטווע ! — האָט אַ שעפּצע געטהאָן
פאול, בלייב ווערענדיג.

— דאָס בין איך אַ פאסקודסטווע ? — האָט געזשיפּעט די פרוי
און האָט זיך אויפגעהויבען.

— נו, גוט ! לייג זיך : — האָט מיט גוטען געזאָגט פאול, ניט
אראַבנעהמענדיג זיינע פלאַמענדע אויגען פון איהר נאָקעטען קערפּער
— איך קום גלייך, גלייך . . .

— דאָס בין איך אַ פאסקודסטווע ? — האָט די פרוי ווידער
האַלט, האָט זיך צוהוסט און געשפּריצט מיט גאווער.

— נו, גענוג, גענוג, — האָט איינגעבעטען פאול. זיינע
פינגער האָבען געציטערט און האָבען ניט געפונען די קנעפּלאַך ; ער
האָט געזעהען בלוז אַ קערפּער — דאָס שרעקליכע און אונפערשטענדיג
ליכע, אַ פרויען-קערפּער אין זיין שליטה ; דאָס, וואָס ער האָט
געזעהען אין זיינע זורדיגע חלומות, דאָס, וואָס איז געווען עקעלאַפּט
ביו דעם ליידענשאַפטליכען באַגעהר צו צוטרעטען עס מיט זיינע
פּיס, און דאָך אזוי אנציהענד, ווי דאָס וואַסער אין אַ לוזשע פאר
דעם דורשטיגען — נו, גענוג ! — האָט ער ווידערהאַלט — איך האָב
דאָס בלוז שפּאַס געמאַכט . . .

— וואָרף זיך אַרויס ! — האָט ענטשלאָסען ערקלעהרט די פרוי,
אַבווייזענדיג איהם מיט דער האַנד — אַרויס ! אַרויס ! הינט
טעל דו !

זיי האָבען זיך בעגעגענט מיט די בליקען, און זיינע בליקען האָ-
בען געפלאַמט מיט אַ פייער פיינרשאַפּט, מיט אַזאַ ברענענדער, מיט
אַזאַ טיעפּער פיינרשאַפּט, וועלכע האָט אויסגעשעפּט זייערע ביידענס
קראַנקע נשמות, אזוי ווי זיי וואָלטען זיך צוגנויפקומען ניט צופּעלי-
געהייר, נור ווי זיי וואָלטען געווען שונאים איינע דעם אנדערען
זייער גאנצען לעבען, ווי זיי וואָלטען זייער גאנצען לעבען געזוכט

איינער דעם צווייטען און האָבען געפונען — און אין זייער ווילד־
דער שמחה האָבען זיי מורא זיך אליין צו גלויבען, אז זיי האָבען גע-
פונען. און פאולען איז געוואָרען אימה'דיג. ער האָט אַרונטערגעלאָזט
די אויגען און אַרויסגעפלאַפעלט :

— הער דאָך, מאַנעטשקא ! פאַרשטעה דאָך ענדליך ! . . .

— אַהא ! — האָט זיך די פרוי דערפרעהט, שטצירענדיג איהר
רע ברייטע, ווייסע צייהנער — אַהא ! איצט בין איך שוין געוואָר-
רען מאַנעטשקא ! אַרויס ! אַרויס !

זי איז אַראָבעשפרונגען פון בעט און שאָקלענדיג זיך האָט זי גע-
וויזען פאול'ן איהר דיקע, האָאָריגע פאטילניצע, האָט אָנגעהויבען
אויפהויבען זיין רעקעל.

— אַרויס ! אַרויס !

— הער נור, דו, טייפעל ! — האָט אַ געשריי געטהאָן ווילד־

פאול.

און דאָ איז פאָרגעקומען עפעס אונערוואַרטעטעס און ווילדעס :
די שיכור'ע, האַלב נאקעטע פֿרוי, אַ רויטע פון כעס, האָט אַ וואָרף
געטהאָן דאָס רעקעל, האָט זיך צוואויגט און אַראָבעלאָזען פאול'ן
אַ פאַטש. פאול האָט זי אַ כאַפּ געטהאָן פאר'ן העמד, האָט צוריסען,
און זיי האָבען ביידע, ווי אַ קנויף, זיך אוועקגעקליקעלט איבער די
דילען. זיי האָבען זיך געקליקעלט, איינוואַרפענדיג שטולען און שלע-
פענדיג מיט זיך די אַראָבעריסענע קאָלדרע, און זיי האָבען אויס-
געזעהען, ווי אַ זאָנדערבאַרע צונויפגעגאָסענע בריאה, ביי וועלכער
עס זיינען פיער פיס און פיער הענד ; זיי האָבען וואהנזיניג געצופט
און געשטיקט איינע דעם צווייטען. די שאַרפע נעגעל האָבען גע-
ראצט פאול'ס פנים און האָבען זיך איינגעגראבען אין זיינע אויגען ;
אין מאַמענט האָט ער געזעהען איבער זיך אַ צוואוילדעטען פנים מיט
משונה'דיגע אויגען, און דער פנים איז געווען רויט, ווי בלוט, און
ער האָט מיט זיין גאנצען כח געדריקט עמיצענס האַלז. אין אַ מאַמענט
ארום האָט ער זיך אַרויסגעריסען פון דער פרוי און איז אויפגעשפרונג-
גען אויף די פיס.

— הונד ! — האָט ער אַ געשריי געטהאָן, ווישענדיג זיין צו-

בלוטיגטען פנים. און אין טהיר האָט שוין עמיצער געבראזשגעט,
געבראכען, גערעוועט :

— עפענט! טיינוואַלם, רוחות!

אַבער די פרוי האָט זיך ווידער ארויפגעווארפען אויף פאול'ן, האָט איהם אַראָבעשלאגען פון די פיס, און זיי האָבען זיך ווידער צוקייקעלט איבער די דילען, שווייגענדיג, אָהן אַטהעם בלייבענדיג, ניט האָבענדיג קיין כח פון ווילדער אויפרעגונג צו שרייען. זיי האָבען זיך אויפגעהויבען, זיינען אנידערגעפאלען און זיך ווידער אויפגע-הויבען. פאול האָט אַ וואָרף געטהאָן די פרוי אויפ'ן טיש און אונטער איהר שווערען קערפער האָט אַ טרעשצע געטהאָן דער טעלער, אַבער נעבען פאול'ס האַנד האָט אַ קלונג געטהאָן דער לאנגער מעסער, וואָס איז געווען בעקלעפט מיט ווייך ברויט. מיט דער לינקער האַנד האָט פאול אַ כאַפּ געטהאָן דעם מעסער, האָט איהם קוים איינגעהאַל-טען אין האַנד און האָט איהם מיט דער זייט ערגעץ אַ רוק געטהאָן. און דאָס דיין קלינגעל האָט זיך צובויגט. ער האָט נאָך אַמאָל אַ רוק געטהאָן דעם מעסער, און די הענד פון דער פרוי האָבען אַ ציטער געטהאָן און זיינען גלייך געבליבען היינגען, ווי שמאַטעס. כמעט ארויסשליידערענדיג די אויגען פון די לעכער, האָט זי צושריען זיך פאול'ן אין פנים הייזעריג און דורכדרינגענדיג, אלץ מיט איין טאָן, ווי עס שרייען חיות, ווען מען דער'הרג'עט זיי :

— אַ-אַ-אַ!

— שווייג! — האָט מיט אַ הייזעריגע שטימע געשריען פאול, און האָט נאָך אַמאָל אַ רוק געטהאָן ערגעץ דעם מעסער, און נאָך אַמאָל. ביי יעדען זעץ האָט די פרוי זיך געצאפּעלט, ווי אַ שפּיעל-ווארג-מענשעל אויף אַ פּאָדים, און האָט אלץ ברייטער צועפענט איהר מויל מיט די ברייטע און ווייסע צייהנער, צווישען וועלכע עס האָבען זיך געוויזען בלאַזיגלאַך פון בלוטיגע פיענע. זי האָט שוין געשוויגען, אַבער פאול'ן האָט זיך נאָך אלץ אויסגעוויזען, אז ער הערט איהר שניידענדען שרעקליכען רעווען, און ער האָט געכראַכעלט :

— שווייג!

און איבערלייגענדיג דעם מעסער פון דער לינקער האַנד, וועל-כע איז געווען נאָס און גליטשיג, אין זיין רעכטער, האָט ער אַ זעץ געטהאָן פון אויבען איין מאַהל, און נאָך אַ מאַהל.

— שווייג!

דער קערפער האָט זיך שווער אַראָבגעקייקעלט פון טיש און האָט זיך דומפ אָנגעשלאָגען מיט דער האָאָריגער פאטילניצע. פאול האָט זיך אָנגעבויגען און האָט אויף איהם אַ קוק געטהאָן : דער נאָקסטער הייכער בויך האָט זיך נאָך געהויבען און פאול האָט אין איהם אַ שטאָך געטהאָן דעם מעסער, ווי אין אַ פענכער, פון וועלכען מען דארף אַרויסלאָזען די לופט. דערנאָך האָט זיך פאול אויסגעגלייכט און מיט'ן מעסער אין האַנד, אין גאנצען אַ רויטער, ווי אַ קצב, מיט אַ צוריסענעם ליפ פון געשלעג, האָט ער זיך אַ קעהר געטהאָן צו דער כהיר.

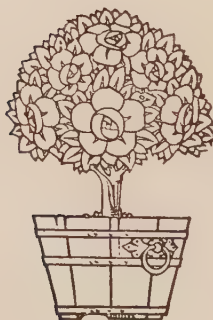
ער האָט דונקעל ערווארטעט קולות, טומעל, וואהנזיניגע גע- שרייען, ווילדען צאָרן און ראכע — און די אימה'דיגע שווייגזאמד קייט האָט איהם איבערראשט. קיין קלאנג איז ניט געווען, קיין זיפז, קיין שאָרף. אינ'ם זיגער האָט זיך געוויגט דער פאָמפעדיטעל, און זיין בעוועגונג האָט זיך ניט געהערט ; פונ'ם שארף פון מעסער האָר בען אַראָבגעטריפט אויף די דילען געדיכטע טראָפענס בלוט, און זיי האָבען געדארפט קלינגען — און האָבען ניט געקלאָנגען. אזוי ווי פלוצלונג וואָלטען זיך איבעררייסען און שטארבען אלע קלאנגען אין ד' וועלט און אלע לעבעדיגע שטימען. און עפעס רעטזעהאפטעס און שרעקליכעס איז פאָרגעקומען מיט דער פערמאכטער טהיר. זי האָט זיך עפעס אונגערעדט אָנגעבלאָזען, ווי דער נור-וואָס דורכגע- שטאָכענער בויך, האָט זי זיך אָנגעבלאָזען, איז אָבגעפאלען מיט אַ פערשטאָרבענעם ציטער, און מיט יעדען מאָהל איז די פינסטערע ל' פון אויבען געווען ברייטער און מאוים'דיגער.

אן אונבעגרייפליכע אימה איז געווען אין דעם דאָזיגען שטומען און מורא'דיגען אנדרוק אויף דער טהיר — אן אימה און אַ שרעקליכע קראפט, ווי די גאנצע פרעמדע, אונפערשטענדליכע און בייזע וועלט וואָלט אָהן ווערטער און משונה'דיג ווילד ברעכען זיך אין דעם דינעם טהירעל.

האסטויג און מיט פעסטקייט האָט פאול אָבגעשליידערט פון זיין ברוכט די קלעפיגע שמאטעס פון העמד און האָט זיך געגעבען אַ זעץ מיט'ן מעסער אין זייט, אנטקעגען הארצען. עטליכע זעקונדען איז ער נאָך געשטאנען אויף די פיס און האָט מיט גרויסע, גלאנצענדע אויגען געקוקט אויף דער קראמפהאפט זיך אָנבלאָזענדע טהיר. דער-

נאָך האָט ער זיך צוגעפגעבויגט, צוגעזעצט זיך אויף די קנעכלעך
און איז אנדערגעפאלען . . .

אין יענער נאכט ביו'ן סאמע אין דער פריה האָט זיך געשטיקט
אָהן אטהעם די קאלטע שטאָרט אינ'ם בליי-שווערען טומאן. מענשענ-
לאַז און שווייגענר זיינען געווען טיעפע גאסען, און אינ'ם גאָרטען,
וואָס איז פערוויסטעט געוואָרען פונ'ם הערבסט, זיינען שטיל פער-
שטארבען אויף די צובראָכענע שטענגלעך די עלענדע, טרויעריגע
בלומען.

פארבייפֿאָהרענדיג

מען האָט מיך אַרויסגערופֿען פֿון מאַסקוואַ וועגען אַ געוויסער אונאנגענעהמער און לאַנגווייליגער אנגעלעגענהייט. איך האָב ניט געקענט בעפֿרייען זיך ביז אַ זייגער צעהען אין אבענד, אַ צובראָכענער, אן ערביטערטער. קיין אנדערע געשעפטען האָב איך אפֿילו ניט געהאַט, נור פֿון דעסטוועגען בין איך געלאָפֿען מיט אימפּעט צו דער סטאַנציע, ווי עס איז געוועהנליך דער פּאל מיט אַ מענשען, ביי וועלכען אין בויזקעטיגע ליגט אַ נאָטייִרביכעל, און אין נאָטייִר ביכעל זיינען געגען יעדען דאטום פֿערצייכענט צעהנדליגע פֿלעצער, וואוהין מען דאַרף בעווייזען צו געהן, און איך האָב געזידעלט, גע־זידעלט . . . איך ווייס ווירקליך ניט וועמען. איך האָב געזידעלט די גאנצע וועלט: אי יענע, וועלכע האָבען מיך אַרויסגערופֿען ווע־גען דער דאָזיגער נאַרישער אנגעלעגענהייט, אי זיך, פֿאַר וואָס איך בין געפֿאַהרען, אי די הינד, וועלכע מיר האָט זיך געדוכט, אַז זיי וועלען אויף מיר אָנפֿאלען, אי דעם רעגענדיגען זומער, אי די ביי־נאַכטיגע פינסטערקייט, וועלכע האָט שוין געהערשט אַרום און איז געווען בעזונדער געדיכט אין די שמאָלינקע געסעלעך, צווישען די זומער־וואָהנונגען צו לאַנד.

אין מיטען האָט זיך נאָך געלויכטען דער וועג, אָבער פֿון די זיי־טען, וואו עס האָט זיך געצויגען אַ שמאַל שטעגעל פֿאַר פּוסיגעעהער אונטער דעם שאַטען פֿון הויכע בוימער, איז געווען אזא חשך, ווי ביי מיר אויפֿ'ן האַרצען. לויט דער צייט האָט געדאַרפֿט זיין ליכטיגער, ווארום דאָס איז געווען אין די לעצטע טעג פֿון מאָנאַט יוני, אָבער גראד האָט זיך מיט אַ וויילע פֿריהער אַריבערגעטראָגען אַ גרויסע כּמאַרע מיט אַ גוס רעגען און אַ ווינד, און די גרויסע וואָלקענס האָבען נאָך ניט בעווייזען צו צושטרייען זיך, ווי זיי וואָלט אויף גע־ווען שווער צו בעוועגען זיך אין דער וואַרעמער און רייער לופֿט, ווי

מיר אליין. מינוטענווייז האָבען זיי זיך אַ צאָפּעל געטראָפּן, — ווי אַ שיכור ווען ער דערמאָהנט זיך אַז ביי איהם האָט זיך ערגעץ אין אַ קער שינע פאַרוועלגערט אַ ניט־פאַר'שיכור'טער פּיאַטאַקעל, און וואָרפט איהם צו מיט אַ קנאַק דעם פּערוואַונדערטען שיינקער — און זיי האָבן בען אַראָבגעשמיסען אויף דער ערד זעלטענע, פאַרשפּעטיגטע טראָפּ פּענס, וועלכע האָבען זיך פּוילערהייט אָבגעקלאָפּט אן די בלעטער און גראַזען און האָבען אָנגעפּילט דעם גאַנצען געגענד מיט אַ שטילען שורשען.

די בוימער זיינען געווען אונבעוועגליך; בלויז ווען איך פלעג זיך אין דער פינסטער אנשטויסען מיט'ן אַקסעל אן דעם פינסטערן שטאַם פון אַ סאַסנע אָדער מיט דער פּוס אן אַ קוסט, פלעג איך דער פיהלען, ווי איך ווער אָבגעשפּריצט מיט אַ געדיכטער, וואַרעמער מאַסע רעגענטראָפּענס און איך האָב געשאַלטען פון כּעס און געבייט זערט זיך. איך האָב שוין שיער געוועלט אָנהויבען טרעפּען, אַז איך בין דאָס גאָר אַראָב פון וועג און אַז אַנשטאַט צו געהן אויף דער סטאַנציע געהן איך דאָס גאָר שדים ווייסען וואוהין, אָבער פּלוצלונג האָבען זיך די בוימער צורוקט, ווי זיי וואָלטען איינגעוואַנקען געוואָרען ערגעץ, און פאַר עטליכע טריט פון מיר, אויף אַ ליכטיג געוואָרענעם שטח, האָבען אָנגעהויבען צו בלאַנקען די נאַסע רעלסעס.

די קליינע פּלאַטפאָרמע מיט אַ דעכעל, אַ פּערשטיקטע פון אַרומ־רינגלענדען וואַלד און יעדע וויילע אן איבערגעשראַקענע פון די פּער־ביידונערנדע ציגע האָט זיך ווי צוגעטוילעט צו דער ערד. אפילו קיין קאַססע איז אויף דער סטאַנציע ניט געווען און די איינציגניגע לאַנג־טערנע האָט גע'גוסס'ט לאַנגזאַם און האָט ניט נור ניט צוואַנגט די פינסטערקייט, נור האָט זי נאָך געדיכטער געמאַכט. אויף דער וואַנד איז געהאַנגען אַ גרויסע טאַבעלע מיט אָבגעריסענע זייטען — וואו עס ווערן אָנגעצייגט די ציגע און די צייט, ווען זיי געהן אָב, מיט שכל'דיגע ליניעס און שוואַרצע רינגעלעך, וועלכע זיינען פון קיינעם ניט געלעזען, און אין אַ ווינקעל איז געשטאַנען אַ באַנק, אויף וועלכער איך האָב זיך אוועקגעזעצט. ביז'ן צוג איז נאָך געווען מעהר פון אַ שעה צו וואַרטען, און איך האָב שוין פאַרטיג געמאַכט זיך געדולדיג צו וואַרטען, אָבער דאָ איז געווען צו פינסטער צו לעזען און איך האָב גלאַט איצט דערצו קיין חשק ניט געהאַט.

וועגען וואָס וועט מיר די צייטונג דערצעהלען ? וועגען פרעמדע, אויסגעטראכטע מענשען, און די דאָזיגע אויסגעטראכטע מענשען האָבען שוין מיר לאַנג אָנגעהויבען צו זיין לאַנגווייליג און איך האָב זיי מקנא געווען. וואָס געהט דאָס מיך אן וואָס גבורים פיהרען ער געז א מלחמה, וואָס די רושיגע מאַסע קאָכט מיט לעבען, וואָס ערגעץ וואו הערען זיך זעגעס-טרומפּיטען און די יאָמערנדע קולות פון די בעזיעגטע — ווען דאָ ארום מיר שלאָפט די לופט גופא אפילו, און איך אליין דארף דאָ זיצען און זויערען אין דער אונבעוועגליכער שטיקענעס ? און אין בוך איז עס נאָך ערגער : די פערפאסטע פּיאָטרעס וועלען לעבען און קושען די אויסגעטראכטע מאַריעס ; אינ'ם נאָמען פון פערפלוכטען רעאליזם וועט די זינד טריאומפירען און די צוקראַכענע צדקות וועט ניכעווען און זייערען, זויערען און ניר בעווען ! און וואָס איז איבערהויפט די נפקא-מינה, צו וועט די צייט אריבערגעהן שנעל אָדער לאַנגזאָם ? נאָך די שטונדען וועלען קומען אנדערע, און יענע שטונדען וועט מען דאָך אויך דארפן טוה טען ווי ניט איז — זאָלען זיי שוין בעסער אליין שטאַרבען, און איך וועל בלויז צעהלען די מתים.

זייענדיג אזוי פאר'מרה'שחורה'ט, האָב איך ניט באַמערקט ווי אויף דער פלאַטפאָרמע זיינען פאר דער צייט פון פערשידענע עקען אַרויסגעקומען צוויי פּאָאָר. די ערשטע פּאָאָר איז בעשטאַנען פון צוויי שיכור'ע העררען. איינער פון זיי איז געווען א הויכער, מאַגער רער אלטער מאן מיט א געלען פנים און מיט א שיטער, גרוילעך בערדעל, וואָס האָט זיך אַרונטערגעלאָזען אין שטיקלעך פון זיין ברייט טע מויל אויף דער גענוענער האַלז. פון אונטער דעם קעסעל, וואָס האָט בעשאַטענט דעם אויבערשטען טהייל פנים, האָט זיך געצויגען א דינער, לאַנגער נאָז, פערשאַרפט ביים ענד, ווי ביי א טויטען. דער צווייטער האָט געהאַט א רויטען, ברייטען פנים, אזוי ווי א שטיק קאוואונע, און די ראַלע פון יאָדרעס האָבען ערפיעלט די קליי נע שוואַרצע אויגלעך — א געשאַרענער רונדער קאָפּ, אויף וועלכען עס האָט געשטעקט א ווייס היטעל. אויף די געשוואַלענע ליפען האָט בען געשוואַרצעלט קליינע וואַנציקלעך. פון זיין גאנצער יונגער, דיק לעכער פיגורקע האָט עפעס געשמעקט אזא אונערטרעגליכע גליקליכ-קייט און פערדרוסליכע זאנפטקייט. דער אלטער האָט זיך אוועקגע-

זעצט נעבען מיר און האָט אָנגעהויבען ריידען מיט אַ הויכען הייזער־גען קוויטש, זוכענדיג צו זיין שטעכיק און איראָניש.

— זייט דאָך אַ גוטער ברודער, סעמיון סעמיוניטש! איהר האָט אַ ביסעל דורכגעווייקט די האַלז, מאַכט דאָך עס שוין צורעכט אין גאנצען.

— אָבער ווי זאָל איך צורעכט מאַכען וואסילי איגנאטיטש? דאָ איז קיין בופעט נישטאָ.

— דאָס איז אייער זאך. אז מען זוכט געפינט מען.

— ווארויזשע זוכען? איהר זעהט דאָך, א וואנדר.

אום צו בעשטעטיגען זיינע ווערטער האָט דער יונגער מענש אַ זעץ געטהאָן מיט זיין פויסט אין דינעם ווענטעל, אז עס האָט זיך דערהערט אַ קלאנג פון אַ פוסטען חלל, און ער האָט זיך אָבגע־שאַקעלט אויף צוריק, מאַכענדיג דערביי אַ פנים ווי ער וואָלט כלומרשט אַליין אזוי וועלען אָבשאַקלען זיך אויף צוריק, נור האָט זיך בענוצט מיט'ן קלאפ אין וואנדר אלס מיט אַ פאסיגער געלעגענ־הייט.

— אָבער פאר וואָס בעאונרוהיגט איהר מיך מיט אייערע פאס־

קורנע קלאָגענעס? — האָט דער אלטער אַ פּרעג געטהאָן.

דער אלטער איז געווען דורכאויס פול מיט העפליכקייט, איראָ־ניע און גיפט, וועלכע זיינען נאָך פערשטאַרקט געוואָרען פון זיין אָפטער פונקטאַציאָן.

— איך האָב אַ האַרץ אַ גאָלד; עס ווילט זיך פארבריינגען מיט

אַ גוטען מענשען. וועלען מיר אַ רויכער טהאָן, אלטער?

— דאָס איז זיך אייער עסק. אָבער איך בין נישט קיין אלטער,

איך בין וואסילי איגנאטיטש, און נישט יעדערער שיכור'ער דבר־אחר איז מיינער אַ חבר.

— און איהר אַליין האָט נישט געטרונקען? — האָט זיך יענער

בעליידיגט.

— דאָס איז אונזער עסק.

די צווייטע פּאָר איז דערווייל געשטאַנען אונענטשאַפּסען.

— לאָמיר געהן, סאַשא, דאָ זיינען שיכורים.

— נישט־קשה, זיי זיינען שטילע, לאָמיר זיך זעצען דאָרט אין

ווינקעל.

די הויכע פרויענ־פיגור אין א גרויען מאנטעל האָט זיך לאנגזאם א ריהר געטהאָן, און נאָך איהר האָט געפאָלגט דער, וועלכען זי האָט גערופען סאַשא. ווען זיי זיינען פערבייגעגאנגען פערביי דער לאנטערנע, איז דאָס ליכט געפאלען אויף א שעהנעם ווייבערשען פנים און אויף א בחור'ל מיט לאנגע האָר און מיט א בלויע בלוזע מיט א קרומען שניט. זיין אויסזעהען האָט דערמאנהט אן אינטעלע־גענטען אַרבייטער אָדער א סטודענט אָהן א מונדיר. דאָס מיידעל האָט זיך בענומען רוהיג און האָט גערעדט ענטשלאָסען, ניט קימערענ־דיג זיך וואָס מען וועט הערען. איהר ווייכע, ריינע שטימע האָט גע־קלונגען צערטליך אפילו ווען זי האָט גערעדט איינפאכע ווערטער. אזעלכע פרויען, מיט א צערטליכער שטימע און מיט פעסטע בעווע־גונגען, זיינען בעזונדער פעהיג ארומצוגעהן ארום הולאים.

פערשפרייטענדיג אויף דער ערד דעם מאנטעל, האָבען זיי זיך אוועקגעזעצט און האָבען זיך צוגעפרעסט נאָהענט איינער צום צוויי־טען און פון אונטער דעם קודלעוואטען קאָפּ האָט זיך געזעהען אַרױפ־געלייגט א דינע, ווייסע האַנד.

— ליעבער, איז דיר ניט קאַלט ?

— געוויס ניט — האָט ער געענטפערט מיט א מין זעלבסט־זיכערהייט, ווי מאַנסלייט ענטפערען געוועהנליך אויף ווייבליכע בע־זאָרגטקייט.

און מיר איז שוין געוואָרען קאַלט און איך האָב זיך געקנייטשט אין מיין איינזאמען און האַרטען ווינקעל.

— און ווי מיר זיינען עס היבש אויסגעווייקט געוואָרען ! — האָט פאָרטגעזעצט די צערטליכע שטימע מיט בעהאַלטענעם שפאם — און וואָס פאר א פחד עס איז אין וואַלד, ווען עס איז א שטורעם.

— נו, וואָס איז דאָרט פאר א פחד. פארקעהרט, ס'איז אַנ־גענעהם. וועלען דאָרט דינע אין־דער־היים ניט בעאונרוהיגען זיך וועגען דיר ? פערפאלען געוואָרען ווער־ווייס וואו.

— זאָלען זיי — האָט געענטפערט דאָס מיידעל און האָט זיך גליקליך צולאכט, אָבער איז תיכף געוואָרען ערענסט — זאָנדערבאר, ווירקליך, ווי די צייט ציהט זיך אזוי לאַנג אָהן דיר. ווען ביסט דו דאָ געווען דאָס לעצטע מאָהל ?

— נעכטען.

— נעכטען? — האָט אַ ציה געטהאָן די שטימע — יא, טאָקע
נעכטען. זאָנדערבאר! און איך האָב געמיינט, אז זיי זאָגען ליגען.
— ווער זיינען דאָס די זיי?

— די ראָזיגע, וואָס שרייבען די ראָמאַנען.

— יא, איך האָב זיך גאָר פארגעסען, האָסטו שוין געענדיגט
לעזען קויטסקי? מען האָט ביי מיר געבעטען דעם בוך.

איך האָב דעם ענטפער ניט געהערט. עס האָט זיך שוין פון פרי-
הער נאָך געלאָזט הערען פון דער ווייט דאָס הויזשען אין דער גרויער
לופט, וועלכע האָט געשלאָנגען דעם קלאנג. דאָס האָט געהאַלטען אין
אַנקומען אַ פאסאזשיר-צוג אָדער אַ שנעל-צוג, וועלכער האָט זיך
ביי דער פלאטפאָרם ניט אָבגעשטעלט. דאָס הויזשען איז געוואָרען
אַלץ לאַרעמדיגער און פון הינטער דער וואַנד, וועלכע האָט מיר פאר-
שטעלט די רעכטע זייט פון וועג האָט זיך פלוצלונג ארויסגעריסען אַ
שוואַרצע און פייעריגע בריאה משונה און האָט זיך דורכגעטראָגען ווי
אַ רוח, מיט אַ דונערן און בראַזשען שלעפענדיג נאָך זיך די שווערע
וואַגאַנעס. די בעלויכטענע פענסטער האָבען זיך צונויפגעגאָסען אין
איינ גלענצענדיגן פאס מיט בלאַנקענדיע סילועטען פון קעפּ. פון דער
נידריגער, קליינער פלאטפאָרם, וועלכע איז געווען כמעט גלייך מיט
די רעלסען, האָט זיך געזעהען ווי שנעל עס דרעהען זיך די רעדער,
וועלכע האָבען אויסגעזעהען לייכט און דורכזיכטיג.

אויף אַ מאָמענט איז דערנאָך געוואָרען שטיל, און דער געהוי-
בענער שיכור'ער יונגער מענש איז אפנים אויפגערודערט געוואָרען
פונ'ם שטורעם, וואָס האָט זיך נור-וואָס פערבייגעטראָגען און דאָס
האָט אין איהם ערוועקט נייע קרעפטען. ער האָט זיך צוונגען איצט
מיט זעהר פאלשע טענער:

„די בלייכע לבנה . . . שווימט איבער דע-ע-עם טייך . . .
— אַ ליגען! — האָט ערקלעהרט דער אַלטער שטעכיג — נעהמט,
זייט אזוי גוט די אויגען אין די צייהנער, וועט איהר זעהען, אז דאָס
זיינען גאָר וואַלקענס.

„אַלעס אומ-א-יארעמט . . . נעכטליכע שטילקייט . . .“
— שעהנע שטילקייט! רעוועט ווי אַ געקוילעטער אָקס
„קין זאך דאָרף איך ניט הא-א-אבען . . .“

— ווידער א ליגען! איהר דארפט האָבען א פֿאַשעלע מיטקה.

„בלויז דיק נור צו זעהען. . . אליין! . . .”

— וועמען? דעם דאָזיגען פרצוף? טפו! — האָט מיט עקעל

א שפיי געטהאָן דער אלטער.

— הערט! פאר וואָס זאָגט איהר עפעס, אז ביי איהר איז א

פרצוף? איהר האָט אליין געזעהען וואָס פאר שעהן פנים'על זי האָט.

— צו אייער שיכור'ען פרצוף וועט קיין פנים ניט וועלען צו-

געהן.

דער יונגער מענטש האָט זיך פערטראכט און האָט געזאָגט ענט-

שלאָסען.

— פאר אזעלכע ווערטער איז צווישען אונז אויס בעקאנטשאַפט

מעהר.

— דאָס איז אייער עסק.

פון דער אנדער זייט האָט זיך געהערט:

— דו גיב א שמעק, סאשא, וואָס פאר א געשמאקער ריח:

ס'שמעק מיט בלעטער און עפעס נאָך וואָס.

— יא, איך האָב שוין געשמעקט.

— ניין, הער זיך צו צו דעם ריח.

דער בחור'ל האָט מיט דער נאָז שטאַרק א ציה געטהאָן די לופט,

און זיי האָבען זיך ביידע צולאכט. אויף דעם בעטרונקענעם יונגען מאַן

האָט די שטילקייט שלעכט געווירקט און ער האָט זיך צורעדט, נאָכ-

אדעמנדיג דעם שטעכיגען טאָן פון דעם אלטען.

— און מיט וועלכען צוג וועלען מיר פאָהרען?

— מיט קיין צוג ניט.

— וואָס הייסט? — איז איבערראשט געוואָרען דער יונגער-

מאן און האָט א שלוקער'ן געטהאָן — וואָס הייסט דאָס עפעס אזוינס,

וואָלט איך וועלען וויסען?

— דאָס הייסט דערפאר, ווייל מען וועט ניט לאָזען. זיי וועלען

זאָגען: וואוהין קריכסט דו, שיכור'ע מאָרדע?

— ווער איז א שיכור'ע מאָרדע? נו, לאָמיר זאָגען: צוויי

שיכור'ע מאָרדעס.

— און מען וועט נאָך געבען אין פאטילניצע — האָט זיך גערייצט דער אלטער.

— אזוי גאָר ?

— און מען וועט נאָך פערשרייבען א פראָטאָקאָל.

— אזוי גאָר ! — האָט אלץ מעהר אויסגעטאָלאָפּעטשעט זיינע

אויגען דער יונגער-מאן.

— און אין חודער-מודער ! זיין, לייעניקער, קיהל זיך אָב,

ווארום דו ביסט אביסעל צוהיצט.

דער יונגער-מאן האָט זיך פערטראכט, האָט דערנאָך געהויבען

אויסגעשריען :

— איך בין מיט אייך מעהר קיין חבר ניט, ווארום איהר זייט

א שענדליכער מענש.

ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער האָט בעגלייט זיין נייע געהויבע-

נע ערקלעהרונג מיט שלוקערצען, פון דעסטוועגען איז קענטיג גע-

ווען, אז ער האָט געהאט שטארקע עגמת נפש ; ער איז עפעס אין

גאנצען פערדונקעלט געוואָרען, אזוי ווי מען וואָלט א פויג טהאָן זיין

זעליגע שטימונג מיט א שטיוועל-בארשט. איך האָב איצט פערשטא-

נען שוין די אורזאכע פון זיין געדריקטער שטימונג. דאָס איז געווען

יענער זיעגעל, וועלכען די צערטליכקייט און די קושען פון א געליעב-

טער פרויענצימער לייגען ארויף אויף א מענשען. אָבער פאר וואָס איז

אזוי ביז געווען דער אלטער ?

— וואָס פאר א מרה-שחורה'דיגער הערר — האָט א שפּעצע גע-

טהאָן דאָס מיידעל, אנדרייטענדיג אפנים אויף מיר. מיר איז געווען

אנגענעהם, וואָס זי האָט מיך באמערקט, און הויפטזעכליך נאָר וואָס

זי האָט באמערקט מיין מרה-שחורה'דיגקייט. זאָלען ווייניגסטענס

די דאָזיגע לייעבליכע מענשען מיך בעדויערען, מיך, וועלכער האָט

קיין לייעבע ניט.

— ער האָט מסתמא זיין באבען מקבר געווען — האָט געמאכט

א השערה דער בחור'ס.

דאָס איז געווען אן אונגעהויער נארישע השערה, ווער איז דאָס

דען מרה-שורה'דיג ווען ער בעגראבט א באבען, און פאר וואָס עפעס

דוקא א באָבען און ניט א זיידען ?

— חא-חא-חא ! — האָט זיך הילכיג צולאכט דאָס מיידעל, נור

האָט באלד קענטיג חרטה געהאט און האָט אָנגעהויבען מיט איהר
ליעבליכער ערענסטקייט : — אפשר איז ער גאָר קראנק, און מיר
לאכען.

דאָס איז געווען אַ מין הספד, מיט וועלכען זיי האָבען מיך צו-
ריק אַראָבגעלאָזען אין תהום פון נייט־זיין, פון וואנען זיי האָבען מיך
אויף איין מינוט ארויסגעשלעפט, אז מײן טרויעריגקייט זאָל צוגע-
בען אַ בונטערן שאטען זייער ליכטיגען גליק. און זיי האָבען ווידער
אָנגעהויבען פיהרען אַן ערענסטען, געשעפטליכען געשפרעך וועגען
אויסלאַנד, וועגען מעדיצינישע קורסען, וועגען ביכלעך וואָס זיי
האָבען געלייענט און וועגען אזעלכע וואָס זיי דארפען נאָך לייענען.
און אין מיטען פון געשפרעך האָט זיך אַריינגעריסען אַ שטיפערישע
פוסטע פלאפלעריי, ווי אַ ליכטיגער, שפיעלענדיגער שטראהל, לייכט
און ריין און שעהן, עפעס אזוי ווי אַ ווייסע שוים אויף דער אָבער-
פלעכע פון גאָלדיגען, שטארקען וויין. די גאנצע וועלט איז פאר
זיי געווען אַ קלייניגקייט און יעדער קלייניגקייט אַ גאנצע וועלט. עס
האָט זיך געפיהלט אין זייער געשפרעך יענע גליקזעליגע אויפמערק-
זאמקייט, מיט וועלכער דאָס דאָזיגע הויך, שעהן מיידעל האָט גע-
כאפט יעדעס וואָרט, וואָס דער לאנגהאַאָריגער בחור'ל האָט ארויס-
גערעדט אזוי קארן, ווי אַ שעצבארע זאך. ווי דאנקבאר זי האָט גע-
לאכט ענטפערענדיג, ווען ער האָט ארויסגערעדט אַ קלוגען און
שארפזיניגען וואָרט ! ווען אפילו ציצער אַליין וואָלט פאר איהר
צושיטען די רייכע בלומען פון זיין אונפערוועלקטען קראנץ ; ווען
היינע אַליין וואָלט פאר איהר אַ גלאנץ טהאָן מיט אַ פערעל פון זיין
גיפטיגען סאַרקאָזם און מיסטיש־ליידענשאפטליכער צערטליכקייט ;
ווען דאָנמטע וואָלט זיך פאר איהר צואוויינט ; ווען דאָ וואָלטען זיך
ענדליך צונויפקלייבען אלע גרויסע גייסטער און הערצער און וואָל-
טען אַוועקלייגען צו איהרע פיס זייערע מחנות, וואָלט זי, דאָס דאָ-
זיגע שעהן מיידעל, ניט אַ קעהר געטהאָן צו זיי אפילו איהר קאָפּ
און וואָלט ליעבערשט מיט דורשטיגע אויערן געשלאנגען יעדעס וואָרט
פון דעם לאנגהאַאָריגען בחור.

זי לאכט, אַ גליקליכע, אַ דאנקבארע, אזוי עפעס ווי דאָס
אַלעס : אי איהר געליעבטער, אי די לעכערליכע שיכורים, אי דער
מרה־שחורה'דיגען מאַן, וואָס האָט מקבר געווען זיין באבען, עק-

זיסטירען בלויז אום פולער צו מאַכען איהר גליק. מיר זיינען ניט געווען קיין לעבעדיגע מענשען — מיר זיינען פאר איהר געווען בלויז שטענעם, בילדלעך.

— ווי שנעל עס לויפט די צייט! — האָט זי זיך בעקלאַגט.

און איך זיך דאָ און ווייס ניט, ווי די צייט צו פערטרייבען!

— אפשר לויפט מיין זייגער?

דאָס קליין זייגער'ל האָט זיך איצט צוגערוקט צום גרויסען זיל-בערנעם זייגער און ביידע קעפּ האָבען זיך אָנגעבויגען איבער זיי. נור אפנים אויסער די זייגערס האָט זיך אויך דאָ עפעס אנדערעס פער-אייניגט, ווארום צו לאנג האָט עס עפעס גענומען צו בעשטימען ווי-פיעל דער זייגער איז.

— דוכט זיך ריכטיג? — האָט אין פערלעגענהייט געזאָגט די

פרויענ-שטימע מיט אַ לייכטען ציטער.

— ריכטיג! — האָט מיט אַן אויטאָריטערען טאָן געזאָגט דער

בחור'ל.

— ריכטיג! ווי בלינד די דאָזיגע גליקליכע מענשען זיינען.

ס'איז ניט ריכטיג! טויזענדער מאַהל ניט ריכטיג! דעם טאָג וועט איהר פערשילטען, ווען אייערע זייגערס וועלען אָנהויבען געהן אזוי ריכטיג, אז איהר וועט קיין טעות ניט מאַכען אין קיין פערשוואונדע-נער מינוט, און די קליינע זייגערלעך וועלען ערגעץ ווייט פון אייך אבשלאגען אויך אזעלכע מרה-שחורה'דיגע און פוסטע זעקונדען.

די וואָלקענס זיינען שוין פערביי, און אויף דער מעריב-זייט, גלייך אנטקעגען דער פלאטפאָרם האָט זיך אַרויסגעוויזען אַ ליכטיגער שטרייף פון ריינעם, קלאהרען הימעל. און אויף איהם האָבען זיך דונקעל געוויזען די סילועטען פון צוואוואָרפענע בוימער, ווי אויס-געשניטענע פון גראבען פאפיער. די לופט איז געוואָרען פרישער און קלעהרער, אויף דער נאָהענטער דאטשע האָט אָנגעהויבען צו צימב-לען אַ קלאוויר, און צו איהם האָבען זיך פעראייניגט איינשטימיגע, האַרמאָנישע שטימען.

— לאָמיר געהן הערען — איז האַסטיג אויפגעשפרונגען דאָס

מידעל און האָט אַ שלעפּ געטהאָן פאר'ן אַרבעט דעם בחור'ל, וועלכער האָט זיך אונגעלומפערט אויפגעהויבען.

לאָמיר אויך געהן, — זאָל דאָס פערגליווערט האַרץ אין גאנצען

צושמאָלצען ווערן. געזונגען האָבען זיי שעהן, ווי זעלטען עס פאר
סירט אז מען זאָל זינגען אויף דאָטישעס, וואו יעדער הייזעריגער
הונד רעכענט זיך בערעכטיגט צו סקאוויצען. און זייער ליעד איז
געווען פול מיט זאנפטקייט און ביינקשאפט. דער ווייכער, שעהנער
בארימאָן האָט געקלונגען איינגעהאלטען און ריהרענד, ווי ער וואָלט
בעשטעטיגען דאָס, אויף וואָס עס האָט זיך ליידענשאפטליך בעקלאגט
דער הויכער שעהנקלינגענדער טענאָר. און בעקלאגט האָט זיך דער
טענאָר דערויף, וואָס טאָג און נאכט טראכט ער אַליין פון איהר, בלויז
פון איהר אַליין.

— פון דיר אַליין טרוים איך אַליין — האָט געוויינט דער טענאָר.

— טרוים איך אַליין — האָט מיט ביינקשאפט צוגעשטימט דער

בארימאָן.

— פון דיר אַליין, מיין נשמה'לע — האָט מיט טרעהרען געקלונד

גען דער טענאָר.

— מיין נשמה'לע — האָט ווייך צוגעשטימט דער בארימאָן.

— און שטארבען וועל איך, דעם לעבען פלוצענדיג, וועגען דיר

אַליין בלויז דיינקענדיג . . .

— וועגען דיר אַליין בלויז דיינקענדיג — האָט מיט טיעפער

ביינקשאפט בעשטעטיגט דער בארימאָן, און אלעס איז שטיל גע-

וואָרען. בעפאָר מיר איז שטיל-שווייגענדיג געשטאנען דאָס פאָאָר'ל,

און ווען דאָס ליעד האָט זיך געענדיגט, האָט דאָס פאָאָר'ל אויף איין

מאָהל אַ זיפּז געטהאָן און — האָט זיך צוקושט. איך בין ארויף אויף

דער פלאטפאָרם, פון וואנען עס האָט זיך איצט דערהערט אַ שרעק

ליך פאלש-קלינגענדער קול, וועלכער האָט זיך בענוגענט מיט צוויי

טענער, ביידע פאסקודנע צו הערען: איינפאכער געשריי און

ווילדער געשריי. דער יונגער-מאן מיט אַ ווייך-הארץ האָט ניט גע-

קענט בלייבען גלייכגילטיג צו דעם לעבעס-רוף, און האָט געענטפערט

ווי ער האָט געקענט . . .

„קין זאָך... אויף דער וועלט... דאָ-האַ-האַרף... איך ניא-איט...

בלויז צו... זע-הע-הען... די-אי-איך... אַליין...”

— פאלשעוועסט! — האָט געזשיפעט דער אַלטער, זוכענדיג

צו פערטויבען דעם שרייענדען — אַ שטארקע דובינע דארף מען פאר

דיר האָבען!

ארעמער אלטער ! איצט האָב איך פערשטאַנען פאר וואָס ער איז אזוי בייז. ער האָט מקנא געווען, אויך אזוי ווי איך. עס האָט זיך צוקלונגען דאָס גלעקעל, וואָס האָט אָנגעזאָגט אז דער צוג איז ארויסגעגאנגען, און באלד האָט זיך דערהערט די שטיי-לע, איינטעניגע הויזשעריי. באלד וועט ער מיך אוועקטראָגען פון דאנען, און פון מיר וועט אויף אייביג פערשווינדען די נידריגע, פינס-טערע פלאטפאָרמעלע, און בלויז אין מיין עראינערונג וועל איך זע-הען דאָס ליעבליך מיידעל. ווי אַ זאמדיקערעדעל, אזוי וועט זי פער-שווינדען פון מיר אינ'ם ים פון מענשליכע לעבענס און וועט אוועק אויף איהר ווייטען וועג צום לעבען און צום גליק.

ווידער האָט זיך פון הינטער דער וואנד ארויסגעריסען דאָס שווארצע אונגעהייערע און האָט מיט איינגעהאלטענער מעכטיגער הערשאפט, אויפציטערענדיג, אָבגעשטעלט איהר שטראמענדען לויף. שפארענדיג זיך איינע אויף די אנדערע און קנאקענדיג און גרילצענדיג מיט זייערע שרויפן זיינען פערבייגעקראכען די וואגאנעס און זיינען מיט אַ טויבען קלאפ געבליבען שטעהן. ס'איז געוואָרען שטיל און בלויז די לופט האָט געפייפט ארויסקומענדיג פון די שרויפ-רעהרען.

די שיכורים האָט מען ווירקליך ניט געלאָזען אריינגעהן אין צוג און דער אלטער האָט מיט גיפטיגער שמחה גערייצט זיך מיט'ן יונג-גען :

— נו, וואָס ? געפאָהרען, הא ?

— נישט-קשששה. וועלען מיר פאָהרען מיט'ן צווייטען צוג.

— און אויפ'ן צווייטען צוג וועט מען נאָך מכבד זיין אין פא-טיליצע.

איך בין געשטאַנען אויף דעם טרעפּעל פון וואגאָן אנטקעגען דעם לאנגהאָאָריגען בחור'ל, וועלכער האָט צודרינגליך געקוקט אויף דער הויכער, שלאנקער פיגור, וועלכע האָט אויך מיט אזא לאנגען בליק איינגעטרונקען זיך אין איהם. דער צוג האָט זיך אַ ריס געטהאָן און איז אוועק פליסיג, שטאַרק קלאפענדיג און וויגענדיג זיך אויף די רעלסעס.

— אויף ווידערזעהען, סאשא — האָט געזאָגט דאָס מיידעל.

— אויף ווידערזעהען — האָט ער געענטפערט.

— אדיע — האָב איך שטיל ארויסגעמורמעלט אנבויגענדיג דעם

קאַפּ

— ביז מאַרגען ! — האָט זיך שוין טויב צוגעטראָגען איהר קול

פון ווייטען

— ביז מאַרגען ! — האָט ער א געשריי געטהאָן.

— אויף אימער — האָב איך שטיל געענטפערט — אויף אימער

האַבען פון מיר אבשיעד גענומען די שווארצע סילועטען פון די בוימער

און זיינען פערשוואונדען. „אויף אימער“ — האָט געזאָגט די פלאט-

פאַרמע און איז פערשוואונדען הינטערן פארקעהר.

אַבער וואָס העלפט עס, מען מוז אריינגעהן אין וואגאָן, ווארום

עס הויבט אן קיחל ווערן : טרוימעריי איז טרוימעריי, און קאטער

איז קאטער. אגב דארף מען שוין איינקוקען זיך אין נאָטיי־ביכעל :

וואוהין און וואוהין מען דארף לויפען מאַרגען פריה.

אן ערצעהלונג וועגען זיעפען געהאנגענע

1.

איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ.

אזוי ווי דער מיניסטער איז געווען זעהר א דיקער, גענייגט צו אפאפלאקסיע, האָט מען איהם די בשורה אָנגעזאָגט זעהר פאָרויב־טיג, ער זאָל זיך חלילה נישט אויפרעגען; מען האָט איהם געוואַרנט, אז עס פאַרפערטיגט זיך אויף איהם א זעהר ערנסטער אַטענטאַט. זעהענדיג אז דער מיניסטער האָט בעגעגענט די נאכריכט רוהיג און מיט א שטייכעל זאָגאַר, האָט מען איהם שוין דערזעהלט אויך די איינצעלהייטען; דער אַטענטאַט דאַרף אויסגעפיהרט ווערן מאַרגען אין דער-פריה, ווען ער וועט אַרויספאַהרען מיט זיין רעפאָרט; עט־ליכע טערראָריסטען, וועלכע זיינען אַרויסגעגעבען געוואָרען פון א פראָוואָקאטאָר און וועלכע געפינען זיך איצט אונטער די וואַכזאַמע אויגען פון שפּיאָנען, דאַרפען זיך צונויפקלייבען אום איינס אוהר בייטאָג נעבען צופאַהר פון זיין הויז, מיט באַמבעס און מיט רעוואָל-ווערען, און וואַרטען ווען ער וועט אַרויסגעהן. און דאָ וועט מען זיי פאַסען.

— וואַרט — האָט זיך געוואונדערט דער מיניסטער — פון וואַנען־זשע ווייסען זיי, אז איך וועל פאַהרען מיט'ן רעפאָרט איינס אוהר בייטאָג, ווען איך אליין האָב זיך ערשט פאַרגעסטערן דער-וואוסט וועגען דעם?

דער שעה פון דער געהיים־פּאָליציי האָט בלוזי אונבעשטימט צופיהרט מיט די הענד.

— נעמליך איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ.

דער מיניסטער האָט א שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ, אביסעל

פון פערוואנדערונג און אביסעל אויס צופריעדנהייט פון דער פאך-ליצוי, וואָס זי האָט אַלעס אַזוי גוט איינגעאָרדענט, און זיינע דונ-קעלע ליפּען האָבען ביזלעך אַ שמייכעל געטהאָן; און מיט דעם זעלבען שמייכעל אונטערטעניגליך, ניט וועלענדיג שטערען דער פאך-ליצוי, האָט ער זיך האַסטיג געקליבען אַוועקצופאַהרען איבערנעכט-נען אין עמיצענס אַ פרעמדען, גאַסטפריינדליכען פּאַלאַץ. עס זיינען אויך אַוועקגעפיהרט געוואָרען פון'ם הויז, וועלכען מען קלייבט זיך מאַר-גען צו באַמבאַרדירען, דעם מיניסטערס פרוי און צוויי קינדער.

ווי לאַנג עס האָבען נאָך געברענט ליכטיגע פייערלעך אין דעם פרעמדען פּאַלאַץ און גוט-מוטהיגע, בעקאַנטע פנים'ער האָבען גע-גריסט, געשמייכעלט און אויסגעדריקט זייער ענטריסטונג, האָט דער רעגירונגס-מאַן געפיהלט זיך אַביסעל אנגענעהם גערייצט — ווי מען וואָלט איהם אקארשט געגעבען אָדער מען וועט איהם גלייך געבען אַ גרויסען, אונערווארטעטען עהרען-צייכען. אָבער אַט זיינען זיך די מענשען צופאַהרען, די ליכט האָט מען פערלאָשען און דורך די שפיגעל-גלאַז האָט זיך אויף די ווענד און סופּיט אַוועקגעלייגט אַ גע-שפענסט-האַפטיגע ליכטיגקייט פון די עלעקטרישע לאַנטערנעס. דאָס דאָזיגע פרעמדע געשפענסט-ליכט פאר דעם הויז מיט זיינע בילדער, סטאַטוען און שטילקייט, וואָס איז געקומען פון דרויסען, האָט ער-וועקט אונרוהיגע געדאַנקען וועגען דער אומזיסטקייט פון ריגלען, שמירה און ווענד. און דעמאָלט ביינאַכט, אין דער שטילקייט און איינזאַמקייט פון אַ פרעמדען שלאָפצימער, איז דעם רעגירונגס-מאַן געוואָרען אימ'ה'דיג.

ער האָט געליטען פון די נירען און ווען ער פלעגט ווערן שטאַרק אויפגערעגט פלעגען זיך אָנגיסען מיט וואַסער און געשווילעכץ זיין פנים, פיס און הענד, און דערפון איז ער געוואָרען ווי עפעס נאָך לייביגער, נאָך גרעכער און מאַסיווער. און ליגענדיג איצט ווי אַ געשוואָלענער, דריקענדיג די פרוזשינעס פון בעט מיט זיין שווער-קייט, האָט ער מיט דער ביינקשאַפט פון אַ קראַנקען מענשען גע-פיהלט זיין געשוואָלענעם, ווי עפעס אַ פרעמדען פנים, און האָט אָהן אויפהער געדינקט וועגען יענעם בייזען שיקאַל, וועלכען מען-שען האָבען פאר איהם צוגעגרייט. ער האָט זיך עראינערט איצט איינס נאָך דאָס אַנדערע אַלע שרעקליכע פעלע, וואָס האָבען פאַסירט

ניט לאַנג, ווען אויף אזעלכע רעגירונגס־מענער, ווי ער, און אפילו נאָך אויף העכער־שטעהענדע פון איהם, האָט מען געוואָרפֿען באַמ־בעס, וועלכע האָבען צוריסען זייער קערפּער אויף שטיקלעך, האָר־בען צושפּריצט זייער מאַרד איבער די שמוציגע געמויערטע ווענד, האָבען אויסגעשלאָגען די צייהנער פון זייערע נעסטען. און פון די דאָזיגע עראינערונגען איז זיין אייגענער קראַנקהאַפּטער פעטער גוף, וואָס האָט זיך צואוואָרפֿען איצט אויף דער בעט, איהם פאַרגעקור־מען פרעמד, ווי ער וואָלט שוין פּערווכט די פייעריגע קראפּט פון עקספּלאָזיאָן און איהם האָט זיך גערוכט ווי די הענד וואָלטען זיך ביי די אַקסלען אָבעטהיילט פון גוף, די צייהנער פאלען אַרויס, דער מאַרד צופאַלט אויף שטיקלעך און די פיס ווערן אָבענומען און ליגען געהאַרכזאַם, מיט די פינגער אַרויף, ווי ביי אַ בר־מנן. ער האָט זיך געריהרט מיט אַ כיון, האָט הויך גערושעט, געחוסט, כדי ניט עהנליך צו זיין מיט קיין זאך אויף אַ בר־מנן; און אום צו ווייזען אז ער איז לחלוטין, ניט אויף איין האָר ניט געשטאַרבען און איז ווייט פון טויט, ווי יעדער אַנדער מענש — האָט ער הויך גע־ברומט פאַר זיך אין דער איינזאַמקייט פון שלאָפּצימער:

— בריות! בריות! בריות!

דאָס האָט ער געלויבט די שפּיאָנען, די פּאָליציי און סאָלאַר־טען, אלע יענע וועלכע בעוואַכען זיין לעבען און וועלכע האָבען אזוי בעצייטענס און אזוי פּעהיג פאַראויסגעזאָגט דעם אַטענטאַט. אָבער ריהרענדיג זיך, לויבענדיג, שמייכלענדיג געצוואונגענערהייט, אום אויסצודריקען זיין אָבלאָכען פון די דומע שלימזלדיגע טעראָריסטען — האָט ער נאָך אלץ ניט געלויבט, אז ער איז שוין אַ געראטעווע־טער, אז דאָס לעבען וועט פון איהם פּלוצלונג ניט פּערהשווינדען. דער טויט, וועלכען מענשען האָבען פאַר איהם געפלאַנעוועט און וועלכער איז געווען תמיד אין זייערע געדאַנקען און פּעראַנגען, איז שוין ווי געשטאַנען דאָ און וועט בלייבען שטעהן און וועט ניט אוועק, ביז וואַנען מען וועט יענע מענשען ניט כאַפּען, ניט אָבענהמען ביי זיי די באַמבעס און ניט אַריינזעצען זיי אין דער פעסטער געפּענגניס. אַט דאָרט אין ווינקעל שטעהט ער, דער טויט, און געהט ניט אוועק — קען ניט אוועקגעהן, ווי אַ געהאַרכזאַמער סאָלאַר, וועלכער איז אוועקגעשטעלט געוואָרען אויף דער וואַך.

— איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ! — האָט געקלונגען די געזאגטע פראגע, איבערגענדיג זיך אין אלערליי שטימען: אמאָל פּרעהליך שפּאַסענדיג, אמאָל בייז, אמאָל עקסענדיג דריי און טעמפּ. ווי מען וואָלט אין שלאָפּצימער אוועקגעשטעלט אַ הונדערט פּאָנאָ-גראַף-מאַשינען און זיי אלע איינע נאָך איינע שרייען אויס מיט דער אידיאטישער ריכטיגקייט פון אַ מאַשין די ווערטער, וועלכע מען האָט זיי געהייסען:

— אום איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ.

און דער דאָזיגער מאָרגענדיגער „איינס אוהר בייטאג“, וועלכער האָט נאָך גאָר ניט לאַנג מיט קיין זאך זיך ניט אויסגעצייכענט פון אנדערע און איז געווען בלויז די רוהיגע בעוועגונג פון ווייזער ארום ציפערבלאט פון גאָלדענעם זייגער, האָט פלוצלונג בעקומען אזא אימה'דיגע איבערצייגונג, איז אַרויסגעשפרונגען פון ציפער-בלאט, האָט אָנגעהויבען לעבען בעזונדער, האָט זיך אויסגעצויגען ווי אַ מורא'דיגער שוואַרצער זייל, וועלכער שניידט איבער דעם גאנצען לעבען אויף צוויי. אזוי ווי ניט ביז איהם און ניט נאָך איהם וואָלטען ניט עקזיסטירען קיינע אנדערע שטונדען, און בלויז ער איינער, דער איינס בייטאג מאָרגען, אזא פרעכער און צווייפּעלהאַפּטער, האָט געהאַט אַ רעכט אויף עפעס גאָר אַ בעזונדערע עקזיסטענץ. — נו? וואָס ווילסט דו? — האָט בייז דורך די צייהן געפרעגט דער מיניסטער.

די פּאָנאָגראַפּס האָבען גערעוועט:

— אום איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ! — און דער שוואַרצער זייל האָט צוגעווינקט און גענייגט זיך. דער מיניסטער האָט אַ קרייץ געטהאָן מיט די צייהן, האָט זיך אויפּגעהויבען פון בעט און האָט זיך געזעצט, אָנשפּאַרענדיג דעם פנים אויף ביידע הענד — ער האָט לחלוטין ניט געקענט איינשלאָפּען אין דער דאָזיגער אַבשיילי-כער נאַכט.

פאַרדריקענדיג דעם פנים מיט ביידע ווייכע הענד, האָט ער זיך פאַרגעשטעלט שרעקליך בולט, ווי מאָרגען פריה וואָלט ער אויפ-שטעהן, קיין זאך ניט וויסענדיג, וואָלט געטרונקען קאפּע קיין זאך ניט וויסענדיג, וואָלט זיך דערנאָך אָנגעטהאָן אין פאַדערצימער. און עס וואָלטען ניט געוואוסט, ניט ער, ניט דער לאקיי, וואָס

דערלאנגט די קאפע, ניט דער שווייצאר, וואָס דערלאנגט דעם פֿור-
טער אנצוטהאָן, אז עס האָט קיין שום זינען ניט טרינקען קאפע,
אנטהאָן דעם פוטער, ווען אין עטליכע אויגענבליקען אַרום וועט
דאָס אלעס, אי דער פוטער, אי זיין קערפער, אי די קאפע, וואָס
איז אין איהם, פערניכטעט ווערן פון עקספלאָזיאָן, צוגענומען ווערן
פון טויט. אָט עפענט דער שווייצאר די גלעזערנע טהיר. און ער;
דער דאָזיגער מילדער, גוטער שווייצאר, מיט זיינע בלויע סאָל-
דאטסקע אויגען און א פולע ברוסט באַדעקט מיט מעדאלען, עפענט
אַליין מיט זיינע הענד די שרעקליכע טהיר — עפענט דערפאר, ווייל
ער ווייס גאַרנישט. אלע שמייכלען, דערפאר ווייל זיי ווייסען פון
גאַרנישט.

— אָהאָ ! — האָט ער פלוצלונג געזאָגט לאַנגזאַם און האָט אָב-
געצויגען די הענד פון פנים. און קוקענדיג אין דער פינסטערניס
ווייט בעפאָר זיך מיט זיין אָנגעשטרענגטען בליק, האָט ער לאַנגזאַם
אויסגעשטרעקט די האַנד, האָט אָנגעטאַפּט דאָס ליכט־דערל און
ליכטיג געמאַכט. ער איז דערנאָך אויפגעשטאַנען און ניט אַנטהאַנג-
דיג די שטעק־שיך, מיט די נאָקעטע פיס איבער'ן טעפּיך, איז ער
דורכגעגאַנגען דעם פרעמדען, אונבעקאַנטען שלאָפצימער, האָט גע-
פונען נאָך א ליכט־דערהר פון וואַנד־לאָמפ און האָט אָנגעצונדען. עס
איז געוואָרען ליכטיג און אנגענעהם ; און בלויז די צוואוואָרפענע
בעט־געוואַנד מיט דער קאָלדער, וואָס איז אַראָבגעפאַלען אויף דר'ערד,
האָט איהם דערמאהנט וועגען עפעס א שרעק, וואָס איז נאָך ניט
פערביי אין גאַנצען. אין זיין נאַכט־העמד, מיט א צוקוואַלטען באַרד
פון ניט שלאָפען און מיט בייזע אויגען, איז דער רעגירונגס־מאַן
געווען עהנליך אויף א געוועהנליכען צובייזערטען אַלטען מאַן, וועל-
כער ליידעט פון ניט־שלאָפען און פון אסטחמא. אזוי ווי דער טויט
וואַלט איהם איצט געוויזען א נאָקעטען — ווי דער טויט, וועלכען
מענשען האָבען פאַר איהם פארפערטיגט, וואַלט איהם אָבגעריסען
פון דער גרויס־אַרטיגקייט און פון דער גדלות, מיט וועלכע ער איז
געווען בעקליידט, און עס איז געווען שווער צו גלויבען, אז דאָס
איז ער, דער גרויסער שררה, אז זיי קערפער איז דאָס — אזא
איינפאַכער, מענשליכער קערפער — וועלכער דאַרף אומקומען אזוי
שרעקליך אין'ם פייער און אין דעם רעש פון דער שוידערליכער עקס-

פלאַזיאָן. ניט אנטהאַנדיג זיך און ניט פיהלענדיג קיין קעלט, האָט ער זיך געזעצט אין דעם ערשטען פוטעל, וואָס איז געווען נאָהענט, האָט אונטערגעשפּאַרט דעם צוקודעלטען באַרד מיט דער האַנד און האָט אויסגעשטעלט זיין בליק אויפֿן אונבעקאַנטען, אויסגעמאהלטען סופּיט, בלייבענדיג טיעף פערטראַכט.

— אזוי איז דאָס גאָר ! איז איבער דעם האָט ער דאָס זיך אזוי דערשראָקען און איז צוטומעלט געוואָרען ! אָט פאר וואָס ער שטעהט דאָרט אין ווינקעל און געהט ניט אוועק, קען ניט אוועקגעהן !

— פראים ! — האָט ער אַ זאָג געטהאָן מיט פּעראַכטונג.

— פראים ! — האָט ער העכער ווידערהאַלט און האָט זיך לייכט אומגעקוקט צו דער טהיר, עס זאָלען הערען יענע, צו וועמען דאָס איז שייך. און שייך איז דאָס געווען צו יענע, וועמען ער האָט ערשט ניט לאַנג גערופּען בריות און וועלכע האָבען פון צופיעל איבערגעבענדיג הייט איהם דערצעהלט אַלע איינצעלהייטען וועגן דעם אַטענטאַט, וואָס מען פאַרפערטיגט פון זיינט וועגען.

— נו, געוויס — האָט ער אַ טראַכט געטהאָן טיעף — דאָס איז דאָך מיר איצט אזוי שרעקליך דערפאַר, ווייל מען האָט עס מיר דערצעהלט ; אָבער ווען מען וואָלט מיר ניט דערצעהלען וואָלט איך דאָך געווען רוהיג, וואָלט זיך רוהיג געטרונקען מיין קאַפּע. נו, און דערנאָך, געוויס, דער טויט — האָב איך אָבער דען אזוי מורא פאַר דעם טויט ? אָט לייד איך פון די נירען און איך וועל דאָך, פריהער אָדער שפעטער, שטאַרבען ווען ניט איז, פון דעסטוועגען שרעקט דאָס מיך גאָר אזוי ניט, דערפאַר ווייל איך ווייס גאָרנישט. און די דאָ זיגע פראים קומען און זאָגען : אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ. און זיי האָבען געמיינט, די דומקעפּ, אַז איך וועל זיך פּרעהען, אָבער אנשטאט דעם האָט ער זיך געשטעלט דאָ אין ווינקעל און טרעט ניט אָב. טרעט ניט אָב דערפאַר, ווייל דאָס איז מיין געדאַנק. ניט ער, ניט דער טויט, איז שרעקליך, נור שרעקליך איז דאָס וויסען פון איהם ; עס וואָלט אין גאַנצען געווען אונמעגליך צו לעבען, ווען דער מענש וואָלט זיכער און בעשטימט געוואוסט דעם טאָג און די שטונדע, ווען ער וועט שטאַרבען און דיעזע פראים זאָגען מיר אן : אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ !

איהם איז געוואָרען איצט אזוי גרינג און אנגענעהם, עפעס אזוי ווי עמיצער וואָלט איהם געזאָגט, אז ער איז אין גאנצען אונשטערבֿליך און וועט קיין מאָל נישט שטאַרבֿען. און פיהלענדיג זיך ווידער אלס דער מעכטיגער, דער קלוגער, צווישען דער דאָזיגער סטאדע פון פראים, וועלכע רייסען זיך אַריין אזוי אונזיניג און אזוי פרעך אין די סודות פון צוקונפט, האָט ער זיך פערטראכט וועגען דער גוטסקייט פון נישט וויסען, טראכטענדיג וועגען דעם מיט די געדאנקען פון אַן אלטען, קראנקען מענשען, וועלכער האָט שוין פיעלעס איי־בערגעליטען. פאַר קיין לעבעדיג וועזען, נישט פאַר דעם מענשען און נישט פאַר דער חיה, איז נישט געעפענט געוואָרען די שטונדע פון טויט, זיי זאָלען וויסען ווען. אָט איז ער נישט לאַנג געווען קראנק און די דאָקטוירים האָבען איהם געזאָגט, אז ער וועט שטאַרבֿען, אז ער דארף מאַכען אַ צואה — און ער האָט זיי נישט געגלויבט און איז ווירקליך געבליעבען לעבען. און אין דער יוגענד האָט מיט איהם געטראָפֿען אזאַ געשיכטע: ער האָט זיך עפעס פערפלאַנטערט אין לעבען און האָט בעשלאָסען צו מאַכען אַן ענדע, אומבריינגען זיך, און האָט שוין אפילו אַ רעוואָלוציע אָנגעגרייט, האָט שוין די לעצטע בריעף געשריעבען און זאָגאַר בעשטימט די שטונדע ווען זיך צו דער־שיסען, נור פאַר'ן סאַמע סוף האָט ער זיך בעריינט. און אלע מאָל קען גאָר ביים סוף עפעס אַן ענדער טהאָן זיך, אַן אונערווארטעטער צופאַל קען פאַסירען, און דערפאַר קען קיינער נישט זאָגען, ווען ער וועט שטאַרבֿען.

„אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ“ — האָבען איהם געזאָגט דינע גוטמוטהיגע עזלען און הגם זיי האָבען דאָס געזאָגט דערפאַר, ווייל מען האָט שוין אלעס פערכאַפט און אויסגעהיט איהם פון טויט, אָבער דאָס וויסען גופא פון דער מעגליכער שטונדע פון טויט האָט איהם שוין אָנגעפיעלט מיט אימה. זעהר מעגליך, אז מען וועט איהם ווען עס איז דער'הרג'ענען, אָבער נישט מאָרגען וועט עס פאַ־סירען — מאָרגען וועט עס נישט זיין — און ער קען רוהיג שלאָפען, ווי אַן אונשטערבליכער. דומקעפ, זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס פאַר אַ גרויסען געזעץ זיי האָבען געריהרט פון פלאַץ, וואָס פאַר אַ לאַך זיי האָבען צועפענט, ווען זיי האָבען איהם מיט זייער אידאָאָטישער גוטמוטהיגקייט געזאָגט: „אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ!“

— ניין, ניט איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ, זאגדערן עס איז
אונבעוואוסט ווען. אונבעוואוסט ווען. וואס ?
— ניין, דו זאגסט דאך עפעס.
— קיין זאך ניט, נארישקייט. איך זאג : מארגען אום איינס
אוהר.

און פלוצלונג האט ער מיט א שניידענדער ביינקשאפט אין
הארצען פערשטאנען, אז ער וועט שוין ניט קענען שלאפען, ניט דו-
הען, ניט מונטער זיין, ביז עס וועט ניט אריבער די דאזיגע פער-
פלוכטע, שווארצע שטונדע, וועלכע איז ארויסגעכאפט געווארען
פון ציפערבלאט. בלויז דער שאטען פון וויסען דאס, וועגען וואס
קיין לעבעדיגעס וועזען טהאָר ניט וויסען, איז געשטאנען דאָרט אין
ווינקעל, און דאָס איז שוין געווען גענוג, אז דאָס ליכט זאָל פאר-
פינסטערט ווערן און אויף דעם מענשען זאָל אַרויפגעיאָגט ווערן חשך
פון שרעק. די איין מאָל אויפגעהירטע אימה פון טויט האָט זיך צו-
פלייצט איבער'ן קערפער, האָט זיך איינגעפרעסען אין די ביינער און
האָט אויסגעשטרעקט דעם בלייבען קאָפּ פון יעדער פאָרום פון קער-
פער.

ניט פאר די מאָרגעדיגע מערדער האָט ער שוין איצט מורא גע-
האָט — זיי זיינען פערשוואונדען, זיינען פארגעסען געוואָרען, האָ-
בען זיך צומישט מיט אַ גאנצע מאַסע פון פיינדליכע פנים'ער און
ערשיינונגען, וואָס רינגלען אַרום דעם מענשענס לעבען, — ניט פאר
זיי האָט ער שוין איצט מורא געהאָט, נור פאר עפעס פלוצלונגעס
און אונפערמיידליכעס : פאר אפאפּלעקסיע, פאר אַ הארץ-שלאַג,
פאר עפעס אַ קליין אדער'ל, וועלכעס וועט פלוצלונג ניט קענען אויס-
האַלטען אַ צופּלוס פון בלוט, וועט פלאצען, ווי אן ענג אָנגעצויגענע
האַנדשוה אויף די דיקע, פולע פינגער.

און שרעקליך האָט אויסגעוויזען איהם זיין קורצער, דיקער נאָ-
קען, און אונערטרעגליך איז געווען צו קוקען אויף די פעטס-פער-
שוואומענע, קורצע פינגער, פיהלען ווי קורץ זיי זיינען, ווי פול
זיי זיינען מיט טויטליכע שיטערקייט. און אויב פריהער האָט ער
געדארפט ריהרען זיך אין דער פינסטערניס כדי ניט עהנליך צו זיין
צו אַ טויטען, דאן האָט איהם איצט, אין דער בונטער קאַלט-פיינד-
ליכער שרעקליכער ליכטיגקייט, געדוכט זיך אונמעגליך אין גאנצען

צו ריהרען זיך פון פלאץ, אום צו נעהמען א פאפיראָס — א קלונג טהאָן נאָך וועמען. די נערווען האָבען זיך אָנגעשטריינגט, און יעדער נערוו איז געווען ווי אן אויסגעבויגטער דראַט, אויפ'ן שפיץ פון וועלכען עס געפינט זיך א קליין קעפעל מיט וואהנזיניג אויסגעדאלאפעטישעטע אויגען פון פחד, מיט א צוקרימטען, צוקענדען, שטומען מויל. אונמעגליך צו אטהעמען !

און פלוצלונג האָט ערגעץ ביים סופיט, אין דער פינסטער, צוויי שטען שפינוועבס און שטויב, אויפגעלעבט דאָס עלעקטריש גלעקעל. דאָס קליין, מעטאליש צינגעל האָט קראמפפהאפט צוצאפעלט זיך אן ברעג פון דער קלינגענדער שיסעלע, איז אנשוויגען געוואָרען — און האָט ווידער זיך צוצאפעלט, קלינגענדיג אונאויפהערליך, ווי פון אימה. דאָס האָט פון זיין צימער געקלונגען זיין עקסעלענץ.

עס האָט זיך אָנגעהויבען א לויפעניש פון מענטשען. דאָ און דאָרט האָבען אין די הענגלייכטער און אויף די ווענד אויפגעפלאַמט בעזונדערע לעמפעלעך — זיי זיינען געווען ווייניג אויף צו מאַכען ליכטיג, אָבער זיינען געווען גענוג, אז עס זאָלען זיך ווייזען שאַטענס. אומעטום זיינען זיי ערשיענען : האָבען זיך געשטעלט אין די ווינקלען, האָבען זיך אויסגעצויגען אויפ'ן באלקען, האָבען זיך אויסגעלייגט אויף די ווענד ; און עס איז געווען שווער צו פארשטעהן, וואו זיינען פריהער געווען די דאָזיגע מאַסען, אונזעהליגע, צוקרימטע, שוויגענדע שאַטענס — שטומע נשמות פון שטומע זאכען.

א דיקע, ציטערענדע שטימע האָט עפעס הויך גערעדט. דער נאָך האָט מען דורכ'ן טעלעפאָן אַרויסגערופען א דאָקטאָר — דעם רעגיערונגס-מאן איז עפעס שלעכט געוואָרען. מען האָט אויך געלאָזט רופען די פרוי פון זיין עקסעלענץ.

2.

פער'משפט צום טויט דורך היינגען.

עס האָט זיך אויסגעלאָזען אזוי, ווי די פאָליציי האָט פאָראויס-געזאָגט. פיער טערראָריסטען, דריי מענער און איין פרוי, האָט מען

געכאפט ביים סאמע צופאָהר, בעוואָפענטע מיט באַמבעס און רע-וואָלווערן. אַ פינפטע האָט מען געפונען און ארעסטירט אויף אַ קאָנספּיראטיווער קווארטיר, וואו זי איז געווען די בעל־הבית'טע. מען האָט דערביי געכאפט פיעל דינאמיט, האַלב־פאַבריצירטע באַמבעס און וואָפּען. אַלע ארעסטירטע זיינען געווען זעהר יונג. דער עלטסטער פון די מאַנסלייט איז אַלט געווען נישט מעהר ווי 28 יאָהר; די אינגסטע פון די פרויען איז אין גאַנצען 19 יאָהר אַלט געווען. גע'משפט האָט מען זיי אין דערוועלבער פעסטונג, וואו מען האָט זיי איינגעשפּאַרט באלד ווי מען האָט זיי ארעסטירט — מען האָט זיי גע'משפט האַסטיג, הינטער געשלאָסענע טהירען, ווי עס האָט זיך געפיהרט אין יענער אונערבארמליכער צייט.

אין געריכט האָבען אַלע פינף פּערהאַלטען זיך רוהיג, אָבער זיינען געווען זעהר ערענסט און זעהר פּערטראַכט. זייער פּעראַכטונג צו די ריכטער איז געווען אזוי גרויס, אז זיי האָבען זאָגאַר מיטקיין איבער-ריגען שמייעל אָדער מיט מאַכען זיך מונטער נישט געוואָלט ווייזען, אז זיי זיינען מוטשיג. זיי זיינען געווען אויף אזוי פיעל רוהיג, אויף וויפיעל דאָס איז נויטשיג געווען אום אַ פּרעמדער, בייזער און פיינד-ליכער בליק זאָל נישט קענען בעריהרען זייער נשמה. אויף מאַכע פראגען האָבען זיי זיך ענטזאגט צו ענטפערן, און אויף מאַכע האָר-בען זיי געענטפערט קורץ, איינפאך און פינקטליך, ווי זיי וואָלטען דאָס ענטפערן נישט קיין ריכטער, נור סטאַטיסטיקער וואָלטען זיי דאָס ענטפערן אום אויסצופיעלען אזעלכע בעזונדערע טאָבעלען. דריי פון זיי, איין פרויענציעמער און צוויי מענער האָבען אָנגעגעבען זייערע ריכטיגע נעמען; צוויי האָבען זיך ענטזאגט אָנצוגעבען זייערע נעמען און זיינען אזוי פּערבליבען אונבעוואוסטע פאר די ריכטער. און פּערהאַלטען האָבען זיי זיך צו אַלעס, וואָס אין געריכט איז פאָר-געקומען מיט אַ לייכטער נייגער־גיט, ווי עס איז דער פאַל מיט מענשען, וועלכע זיינען ענטוועדער זעהר קראַנק, אָדער וועלכע זיי נען פּערשלונגען פון אן אונגעהייערען, אַלעס־פּערשלינגענדען געדאַנק. זיי האָבען האַסטיג איבערגעקוקט זיך, האָבען אונטערגעכאפט עפעס אַ וואָרט, וואָס איז געווען אינטערעסאַנטער פון אנדערע און האָבען ווייטער פאָרטגעזעצט צו טראַכטען דעמוועלבען געדאַנק, ביי וועלכען זיי האָבען זיך אָבעשטעלט.

אויפ'ן ערשטען פלאץ, נעהנטער צו די ריכטער איז געזעסען איינער פון די צוויי, וועלכע האָבען אָנגעגעבען זייערע נעמען — סערגיי גאלאוויץ, א זון פון א געוועזענעם רעגירונגס-קאמאנדיר און אליין א געוועזענער אָפיצער. דאָס איז געווען נאָך גאָר א יונגער, בלאַנדער, ברייט-שולטעריגער יונגערמאן, אזא געזונדער, אז ניט די טורמע, ניט די ערווארטונג פון אונפערמיידליכען טויט, האָבען ניט געקענט אַבמעקען די רויטע פארב פון זיינע באַקען און דעם אויסדרוק פון יונגער, גליקליכער נאאיוויטעט פון זיינע בלויע אויגען. די גאנצע צייט האָט ער ענערגיש געצויגען זיין צוקודעלטען בערדעל, צו וועלכען ער איז נאָך ניט געוועהנט געווען, און ניט אויפהערענדיג צו זשמורען די אויגען און ווינקען, האָט ער אַלץ גע-קוקט אין פענסטער.

דאָס איז פאָרגעקומען ענדע ווינטער, ווען צווישען די שנעע-זאָואַרבעס און די דונקלע פראָסטיגע טעג, האָט דער ווייטער פרייה-לינג געשיקט אַמאַל, ווי אַ בשורה, אַ קלאהרען, ווארעמען, זומער-דיגען טאָג, אָדער אַמאַל זאָגאר בלויז איין שטונדע, נור אזא פרייה-לינגס-פולע, אזוי יונג און ליכטיג, אז וואראבייען אויף דרויסען זיינען פון זינען אַראָב פון שמחה און מענשען זיינען ווי בעזויפען גע-וואָרען. און איצט האָט זיך אין דעם פארשטויבטען, שוין פון א יאָהר ניט אויסגעווישטען פענסטער, געזעהען אַ זאָנדערבארער און שעהנער הימעל: אויפ'ן ערשטען אויגענבליק האָט ער אויסגעזעהען מילכיג-גרוי, רויכטיג, אָבער ווען מען האָט געקוקט ליינגער — האָט אין איהם אָנגעהויבען ארויסטרעטען די אַזשור-בלויקייט, וועלכע איז וואָס ווייטער אַלץ בלויער און בלויער געוואָרען — אַלץ ברעגלאָזער. און דאָס, וואָס דער הימעל האָט זיך ניט מיט אַמאַל צועפענט, און האָט זיך ווי מיט בעשיידענהייט בעהאַלטען אין דעם לייכטען רויך פון דורכזיכטיגע וואָלקענס, האָט עס איהם געמאַכט מילך, ווי אַ מיידעל, וועלכע מען לייעבט; און סערגיי גאלאוויץ האָט געקוקט אין הימעל, געצויגען דאָס בערדעל, האָט געזשמורעט, דאָס איין אויג, דאָס אַ צווייטע מיט די לאַנגע פוכיגע ברעמען און האָט עפעס מיט אַנשטריינגונג נאָכגעדרינקט.

איין מאָל האָט ער זאָגאר אָנגעהויבען שנעל צו בעוועגען זיינע פינגער און האָט זיך נאָאיוו אַ קנייטש געטהאָן ווי פון עפעס אַ שמחה

— האָט אָבער אַ קוק געגעבען אַרום זיך און איז פערלאָשען געוואָרען, ווי אַ פונק, אויף וועלכען מען האָט אַרויפגעטראָטען מיט אַ פוס. און באלד האָט זיך צווישען דער רויטקייט פון זיינע באַקען אַרויס־געוויזען אַן ערד־פארביגע, טויטליכע בלייך־בלייטקייט; און דאָס פֿיר כיגע האָר האָט זיך מיט ווייטאָג אַרויסגעריסען פון וואָרצעל און האָט זיך צונויפגעדרעהט ווי אין צוואַנגען אין די ווייס געוואָרענע צונויפ־געדריקטע ברעגען פינגער. אָבער די פרייד פון לעבען און פון פרייה־לינג איז געווען שטאַרקער — און אין עטליכע מינוט אַרום האָט דער פריהערדיגער, יונגער, נאַטיווער פנים געצויגען צום פריהעלינגס־הימעל.

און אַהין, צום הימעל, האָט אויך געקוקט דאָס יונג, בלייך מיי־דעל, די אונבעוואוסטע, וועלכע האָט זיך אָנגערופען מוסיא. זי איז געווען אינגער פון גאלאווינען, נור האָט אויסגעזעהען עלטער איבער דער שטריינגקייט אין דער שוואַרצקייט פון איהרע גלייכע און שטאַלצע אויגען. בלויז די זעהר דינע, צאַרטע האַלז און אַזעלכע אויך מיידעלשע הענד האָבען דערצעהלט וועגען איהר יונגקייט; און אויך יענעס אונפאַסבאַרעס, וואָס איז די יונגקייט אַליין און וואָס האָט געקלונגען אַזוי קלאַהר אין איהר שטימע — אַ ריינע, האַרמאָנישע שטימע, אימער ריין געשטימט, ווי אַ טהייערער אינ־סטרומענט, וואָס האָט אין יעדען איינפאַכען וואָרט, אין אַן אויס־געשריי צועפענט אַ מוזיקאַלישען אינהאַלט.

זי איז געווען זעהר בלייך, אָבער ניט אַ טויטליכע בלייכקייט, נור יענע בעזונדערע הייסע ווייסקייט, ווען אינערליך אין דעם מענ־שען איז ווי אָנגעצונדען אַן אונגעהייערער שטאַרקער פייער, און דאָס לייב לייכט זיך דורך דורכזיכטיג, ווי דינער גוטער פאַרצעלאָן. געזעסען איז זי, כמעט ניט ריהרענדיג זיך פון פלאַץ, און בלויז זעל־טענווייז האָט זי מיט אַן אונבעמערקבאַרער בעוועגונג פון די פינגער אנגעטאַפט אַ טיעפלעכען שטרייף אויף דעם מיטעלסטען פינגער פון דער רעכטער האַנד, דער סליאד פון עפעס אַ ניט לאַנג אַראָבענומע־נעם רינגעלע. און אויפ'ן הימעל האָט זי געקוקט אַהן צערטליכקייט, אַהן פריידענס־עראינערונגען, און האָט געקוקט אויף איהם בלויז דערפאַר וואָס אין גאַנצען שמוציגען, קאזיאנעם זאָל, איז דער דאָזי־גער בלויזער שטיקעל הימעל געווען דאָס ריינסטע און וואַהרהייט־

ליכסטע — און האָט קיין זאך ניט אויסגעפאָרשט פון איהרע אויגען.

סערגיי גאלאווינען האָבען די ריכטער בערויערט, זי אָבער האָד בען זיי געהאַסט.

עבען אזוי אונבעוועגליך, אין אן אויסגעשטעלטער פאָזע, מיט די הענד צונויפגעלייגט צווישען די קניע, איז געזעסען איהר שכן, דער אונבעוואוסטער, וועלכער האָט זיך גערופען ווערנער. אויב מען קען אַ פנים פערשליסען ווי אַ טויבע טהיר, האָט דער אונבע-וואוסטער זיין פנים פערשלאָסען, ווי אן אייזערנע טהיר, און אַ שלאָס האָט ער אויף איהם אויפגעהאַנגען אן אייזערנעם. געקוקט האָט ער אונבעוועגליך ארונטער אויף די שמוציגע ברעטער פון די דילען. און עס איז געווען אונמעגליך צו פערשטעהן, צו איז ער רור היג אָדער ער איז אויפגערעגט, טראכט ער עפעס וועגען וואָס, אָדער ער הערט זיך צו וואָס די שפּיאָנען גיבען פאר בעווייזע פאר'ן געריכט. ער איז געווען ניט פון הויכען וואוקס; זיינע געזיכטס-ציגע זיינען געווען עדעלע, נאָבעלע. צאָרט און שעהן איז ער געווען אזוי, אז ער האָט דערמאָנהט אַ לבנה-נאכט ערגעץ אין זידען, אויפ'ן ברעג ים, וואו עס זיינען די ציפּרעסען מיט זייערע שוואַרצע שטעמעס; ער האָט אין דערזעלבער צייט ערוועקט דאָס געפיהל פון אן אונגעהייערע רוהיגע קראפט, אן אונבעקעמפּפבארע פעסטקייט, אַ קאַלטע און עזות'דיגע מעגליכקייט. די העפליכקייט אַליין, מיט וועלכער ער האָט קורץ און צום פונקט געענטפערט האָט זיך געדוכט געפעהרליך אין זיינע ליפּען, אין זיין האַלבפערנייגונג. און אויב אויף אַלע אַנדער-רע האָט דער כאלאט אויסגעזעהען ווי עפעס אן אונגעלומפערט פאָיאַ-צעריי, האָט זיך אויף איהם דער כאלאט גאָרניט געזעהען — אזוי פרעמד איז געווען דער כאלאט פאר דעם דאָזיגען מענשען. און אָב-וואָהל ביי די אַנדערע טעראָריסטען האָט מען געפונען באַמבעס און העלישע מאַשינען און ביי ווערנערען בלויז אַ שוואַרצען רעוואָלוצער, פון דעסטוועגען האָבען די ריכטער גערעכענט דוקא איהם פאר דעם הויפט און האָבען זיך געווענדעט צו איהם אייניגערמאָסען העפליך, און אויף קורץ און צו דער זאך.

דער פאָלגענדער נאָך איהם וואסילי קאשירין איז אין גאַנצען בעשטאַנען פון איין אונערטרעגליכער אימה פאר'ן טויט און אין דער-

זעלבער צייט אויך אויף אזוי פיעל דער באגעהר ניט ארויסצואווייזן דאס פאר די ריכטער. פון אינדער־פריה אן ווי מען האָט זיי אוועק־געפיהרט אין געריכט, האָט איהם שוין אָנגעהויבען צו שטיקען א נאָכאָנאַנדיגע האַרצקלאַפעניש; אויפ'ן שטערן איז די גאַנצע צייט אַרויסגעטראָטען שווייס טראָפענווייז, עבען אזוי שווייסג און קאַלט זיינען געווען זיינע הענד און די קאַלטע, שווייס־נאַסע העמד האָט זיך געקלעפט צום לייב, ניט לאָזענדיג איהם פרוי בעוועגען זיך. מיט אן איבערנאַטירליכער ווילענס־קראַפט האָט ער געצוואונגען זיינע פינגער ניט צו ציטערען, זיין שטימע צו זיין פעסט און דייטליך, די אויגען — צו זיין רוחיג. ער האָט אַרום זיך קיין זאך ניט געזעהען, די שטימען האָבען זיך צו איהם צוגעטראָגען ווי פון אַ טומאן, און אין דעם דאָזיגען טומאן האָט ער אָנגעווענדעט זיין גאַנצע אנשטריינגונג — צו ענטפערן פעסט, ענטפערן הויך. אָבער ענטפערענדיג האָט ער גלייך פארגעסען אי די פראגע אי דעם ענטפער, און ער האָט ווידער שווייגענדיג און שוידערליך געראנגעלט זיך. און אזוי דייט־ליך האָט דער טויט אין איהם אַרויסגעטראָטען, אַז די ריכטער האָבען אויסגעמייזט צו קוקען אויף איהם, און עס איז געווען שווער צו בעשטימען זיינע יאָהרען, ווי ביי אַ טרופ, וועלכער האָט זיך שוין אָנגעהויבען אויפצולייזען. לויט זיין פאַספּאָרט איז ער אין גאַנצען 23 יאָהר אַלט געווען. אַמאָל אָדער צוויי האָט ווערנער שטיל אָנגע־ריהרט מיט דער האַנד זיין קניע און יעדען מאָל האָט ער דערויף גע־ענטפערט מיט איין וואָרט.

— נישט־קשה.

דאָס שוידערליכסטע איז פאר איהם געווען, ווען פּלוצלונג איז ער בעפאלען געוואָרען פון אַ שרעקליכען פערלאַנג צו שרייען — אָהן ווערטער, ווי אַ חיה, מיט אַ פערצווייפלונג שרייען. דאן האָט ער שטיל אָנגעריהרט זיך אָן ווערנער'ן און יענער האָט, ניט אויפהויבענדיג די אויגען, איהם געענטפערט רוחיג:

— נישט־קשה, וואַסאָ. באלד וועט זיך דאָס ענדיגען.

און אומארמענדיג אַלעמען מיט אַ מוטערליכען זאָרגפולען בליק איז געזעסען אן אונרוהיגע די פינפטע טערראָריסטקע, טאַניאַ קאַ־וואַלטשוק. זי האָט קיין מאָל קיין קינדער ניט געהאַט; זי איז גע־ווען נאָך זעהר יונג מיט רויטע באַקען, ווי סערגיי גאלאוויין; אָבער

ווי זי וואָלט געווען זייערע אַלעמענס אַ מוטער, אזוי בעזאָרגט, אזוי אונענדליך ליעבליך זיינען געווען איהרע בליקען, איהר שמייכל און איהר שרעק. אויפ'ן פראַצעס האָט זי גאָר ניט געצאָהלט קיין אויפמערקזאמקייט, ווי דאָס גאנצע געריכט וואָלט עפעס געווען אַ זייטיגע זאך, און זי האָט בלויז צוגעהערט זיך ווי די אנדערע האָר בען געענטפערט: צו ציטערט ביי וועמען ניט די שטימע, צו האָט עמיצער פון זיי ניט מורא חס חלילה, צו דארף מען ניט דערלאנגען וועמען וואַסער.

אויף וואסיא קאשירין האָט זי ניט געקענט קוקען פון האַרצ' קלעמעניט און זי האָט בלויז אין דער שטיל געבראכען איהרע ווייכע פינגער; אויף מוסיען און ווערנערן האָט זי געקוקט מיט שטאָלץ און מיט אַכטונג און האָט געמאַכט אַן ערנסטע מינע, קוקענדיג אויף זיי, און סערגיי גאלאווינען האָט זי אַלץ געזוכט איבערצוגעבען איהר שמייכל.

— לעבינקער, אויפ'ן הימעל קוקט ער. קוק, קוק, לעבינקער — האָט זי געטראכט וועגען גאלאווינ'ען.

— און וואסיא? וואס-זשע וועט דאָס זיין, מיין גאָט, מיין גאָט. . . . וואָס-זשע זאָל איך מיט איהם טהאָן? זאָגען עפעס — קען נאָך ערגער זיין: ער וועט זיך פלוצלונג צואוויינען? און ווי אַ שטיל טייכל אין דער-פריה ביי זונג-אויפגאנג, אזוי האָט זי אַב-געשפיגעלט אויף איהר ווייכען, מילדען, גוטען פנים יעדער האסט טיגען געפיהל, יעדער געדאנק פון יענע, פון די פיער. וועגען דעם וואָס מען משפט דאָך זי אויך און מען וועט דאָך זי אויך אויפהיינגען, וועגען דעם האָט זי גאָרנישט געטראכט — איז געווען דערצו גלייכ-גילטיג. דאָס האָט מען ביי איהר אויף דער קווארטיר געפונען אַ גאנצען סקלאד פון באַמבעס און דינאַמיט; און ווי עס זאָל ניט אויסקומען זאָנדרבאר, דאָס האָט זי בעגעגענט די פאָליציי מיט שיסעריי און האָט איינעם פון די שפּיאָנען פערוואנדעט אין קאַפּ.

דער פראַצעס האָט זיך געענדיגט אַ זייגער אַכט, ווען עס איז שוין פינסטערלעך געוואָרען. שטופענווייז האָט זיך פאר די אויגען פון מוסיא און סערגיי גאלאווינ פערלאָשען דער בלויער הימעל, אָבער איז ניט ראַזיגרויט געוואָרען, האָט ניט צוגעשמייכלט שטיל ווי אין די זומער אבענדען, נור איז צומישט געוואָרען, האָט זיך מיט

א גרויקייט פערצויגען, איז פלוצלונג קאלט און ווינטערדיג געוואָרען. גאלאוויין האָט זיך אָבגעזיפצט, האָט זיך אַ ציה געטהאָן, האָט נאָך אַ פּאָר מאָל אַ קוק געטהאָן אין פענסטער. אָבער דאָרט איז שוין גער ווען קאלטע, נאכטליכע פינסטערניש. און פאָרטזעצנדיג צו ציהען זיין בערדעל, האָט ער אָנגעהויבען מיט קינדערשע נייגעריגקייט בער קוקען די ריכטער, די סאָלדאטען מיט די ביקסען און האָט אַ שמייר כעל געטהאָן אַ קוק טהאָנדיג אויף טאניא קאוואַלטשוק.

מוסיא אבער איז זיך געבליעבען רוהיג, ווען דער הימעל איז שוין פערלאָשען געוואָרען, האָט ניט אראָבגעלאָזען די אויגען צו דער ערד, נור האָט זיי אַ פיהר געטהאָן צום ווינקעל, וואו עס האָט זיך שטיל געשאַקעלט אַ שפינוועבס איבער דער אנגעשפארטער היין פון'ם לופט-אוייווען; און אזוי איז זי געבליעבען זיצען ביז'ן סאמע סוף פון אורטהייל.

נאָך דעם אורטהייל און נאָך דעם ווי זיי האָבען זיך צוזעגענט מיט די פערטהייריגער, אָנגעטהאָנענע אין פראקען, און אויסמייר דענדיג זייערע אונבעהילפליכע, צוטראַגענע, רחמנות-פולע און זיך שולדיג פיהלענדע בליקען, האָבען די אנגעקלאגטע אויף אַ מינוט זיך צונויפגעשטויסען אין טהיר און האָבען זיך אומגעטוישט מיט עט ליכע קורצע פראזען.

— נישט-קשה, וואסיא. עס וועט זיך באַלד אַלעס ענדיגען —

האָט געזאָגט ווערנער.

— אָבער מיט מיר איז קיין זאך ניט — האָט הויף, רוהיג און זאָגאַר ווי פרעהלעך געענטפערט קאשירין. און ווירקליך, זיין פנים האָט בעקומען אַביסעל פארב און האָט שוין ניט געמאַכט דעם איינ-דרוק פון אַ בר-מנן, וועמעס קערפער עס האַלט זיך שוין אין אויפ-לייזען.

— דער טייפּעל זאָל זיי נעהמען, טאַקע פאר'משפט צום היינגען

— האָט נאָאיוו זיך אַ זידעל געטהאָן גאלאוויין.

— אזוי האָט מען געדארפט ערווארטען — האָט געענטפערט

ווערנער רוהיג.

— מאָרגען וועט מען ערקלעהרען דעם אורטהייל אין זיין ענדלי-

כער פאָרם און מען וועט אונז אוועקזעצען צוזאמען — האָט געזאָגט

קאוואלשוק טרויסטענדיג — ביז דער סאַמע הינריכטונג וועלען מיר זיצען אלע צוזאַמען.
מוסיא האָט געשוויגען. דערנאָך האָט זי מיט ענטשלאָסענהייט אַ טראַכט געטהאָן פאַראויס.

3.

מיך דאַרף מען ניט היינגען.

מיט צוויי וואָכען פאַר דעם, ווי מען האָט גע'משפט די טערראָ-
ריסטען, האָט דאָס זעלבע קריעגס-געריכט, נור אין אַן אנדער צו-
זאַמענשטעל, גע'משפט און פּעראורטהיילט צו טויט-שטראַף דורך
היינגען אַ יוואַן יאַנסאָן, אַ פויער.
דיזער אַ יוואַן יאַנסאָן האָט געאַרבייט ביי אַ פערמעג-
ליכען פערמער, און האָט זיך ניט אונטערשיידעט פון אלע אנדערע
אַרבייטער-בחורים. געשטאַמט האָט ער פון די וועזענבערגער
עסטען, און אַריבערגעהענדיג פון איין פערמע צו אַ צווייטע, האָט
ער זיך ביסלעכווייז, אין משך פון עטליכע יאָהר, צוגערוקט אַזש
צו דער הויפט-שטאָדט. רוסיש האָט ער גערעדט זעהר שלעכט, און
אַזוי ווי זיין בעל-הבית איז געווען אַ רוסי, מיט'ן נאָמען לאַזאַר-
רעו, און קיין עסטען זיינען אַרום נישט געווען, האָט יאַנסאָן
כמעט די גאַנצע צוויי יאָהר געשוויגען. וואָהרשיינליך, איז ער אין
אַלגעמיין געווען ניט קיין רעדעוודיגער, און געשוויגען האָט ער ניט
נור צווישען מענשען, נור אויך צווישען חיות: שווייגענדיג פלעגט
ער אנטרינקען דאָס פערד, שווייגענדיג עס איינשפאנען, האָט לאנג-
זאַם און פויל געדריעהט זיך אַרום איהם מיט קליינע, ניט-זיכערע
טריטעלאַך, און ווען דאָס פערד, אונצופריעדען מיט זיין שווייגען,
האָט אָנגעהויבען צו קאַפּרזען זיך און צו שטיפען, האָט ער עס
שווייגענדיג געשלאָגען מיט'ן בייטש. געשלאָגען האָט ער אכזריות-
דיג, מיט קאַלטער און בייזער צודרינגליכקייט, און אויב דאָס האָט
פאַסירט אין אַ צייט, נאָך שיכרות, ווען ער האָט זיך געפונען אין'ם
שווערען צושטאַנד פון אויסניכטערען, איז ער דערגאַנגען ביז וואוט.
דאן האָט ביז צום הויז דערגריכט דאָס כליאַסקען פון בייטש און דאָס

דערשראָקענע, דראָכנע, וועהפולע קלאַפּען פון די פאָדקאוועס איבער די הילצערנע ברעטער פון שטאַל. דערפאר וואָס יאָנסאָן האָט גע- שלאָגען דאָס פערד, האָט דער בעל־הבית געשלאָגען יאָנסאָנען, אָבער אויסבעסערען איהם האָט ער נישט געקענט און האָט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

איין אָדער צוויי מאָל אין חדש האָט זיך יאָנסאָן אָנגע'שיכור'ט און געשעהען איז עס געוועהנליך אין יענע טעג, ווען ער האָט אָב געפיהרט דעם בעל־הבית אויף די גרויסע אייזענבאהן־סטאָציאָן, וואו עס איז געווען אַ בופעט. אַראָבזעצענדיג דעם בעל־הבית, פלעגט ער אָכפאָהרען אויף אַ האַלבע ווערסט פון סטאָציאָן און דאָרט האָט ער אַן אַ זייט פון וועג אַריינגעשלעפט אין שנעע דעם שליטען און דאָס פערד און האָט געווארט, ביז דער צוג איז אָבגעגאנגען. דער שליטען איז געשטאָנען אויף אַ זייט, כמעט געלעגען, דאָס פערד איז ביז'ן בויג געזונקען אין אַ באַרג שנעע מיט די צושפרייטע פיס און האָט צייטענווייז געצויגען די מאָרדע אַרונטער, אום אַ לעס צו טהאָן דעם ווייכען, פוכאווען שנעע, און יאָנסאָן איז האַלב געלעגען אין אַן אונבעקוועמער פּאָזע אויפ'ן שליטען און האָט אַזוי ווי גערעמעלט. די צובונדענע אויער־דעקלאך פון זיין אָבגעקראָכענער פוטער־היטעל זיינען קראַפטלאָז אַראָבגעהאנגען, ווי די אויערן ביי אַ יאָגד־הונד, און עס איז געווען נאָס אונטערן קליינעם, רויטען נעזעל.

דערנאָך פלעגט זיך יאָנסאָן אומקעהרען צו דער סטאַנציע און זיך שנעל אָנ'שיכור'ן.

אויפ'ן וועג צוריק צו דער פערמע, אלע צעהן ווערסט, האָט ער זיך געטראָגען אין גאלאָפּ. אַ צו'הרג'עט, אַ דערשראָקען, האָט זיך דאָס פערדעל געטראָגען, שפרינגענדיג מיט אלע פיער פיס, ווי משוגע, דער שליטען האָט זיך געהוידעט, זיך אָנגעבויגען, זיך אָנ' געשלאָגען אַן סלופעס, און יאָנסאָן, אַראָבגעלאָזט די לייצעס, שיעור אַרויספליהענדיג יעדע מינוט פון שליטען, האָט האַלב געזונגען, האַלב געשריען עפעס אויף עסטיש מיט אַראָבגעריסענע, בלינדע פראַזען. און נאָך אָפטער האָט ער אפילו נישט געזונגען, נור שווייגענדיג, מיט שטייף צוזאַמענגעדריקטע צייהן, אין אַן אנפאל פון אונבעוואוסטע וואוט, ליידען און ענטציקונג, האָט ער זיך געטראָגען פאָראוויס און איז געווען, ווי בלינד : האָט נישט געזעהען פערבייקומענדע,

ניט געוואָרענט, ניט איינגעהאַלטען דעם משוגענעם גאַנג־ניט ביים פערקיהרעווען, ניט באַרג אַראָב. ווי ער האָט קיין מענשען ניט איבערגעפּאָהרען, ווי ער האָט זיך אליין ניט צו'הרג'עט אויף טויט אין איינער פון אזעלכע ווילדע נסיעות, בלייבט אַ רעטעניש.

מען האָט איהם שוין לאַנג בעדארפט אַרויסטרייבען, ווי מען האָט איהם אַרויסגעטריבען פון אנדערע פּלעצער, אָבער ער איז גע־ווען ביליג און אנדערע אַרבייטער זיינען געווען ניט בעסער, און אזוי איז ער פערבליעבען צוויי יאָהר. קיינע פאַסירונגען האָט י א נ ס אָן אין לעבען ניט געהאַט. איין מאָל האָט ער ערהאַלטען אַ בריעף אויף עסטיש, נור אזוי ווי אליין האָט ער ניט געקענט לעזען, און אנדערע האָבען עסטיש ניט געקענט, איז דער בריעף אזוי טאקע געבליבען ניט דורכגעלעזען; און מיט אַ מין ווילדער אכזריות'דיגער גלייכגילטיג־קייט, ווי ניט פערשטעהענדיג, אז דער בריעף טראָגט אַ ידיעה פון דער היים, האָט איהם י א נ ס אָן אַוועקגעוואָרפען אין מיסט. געפרופט האָט נאָך י א נ ס אָן זיך צוצושארען צו דער קעכין, ביינקענדיג, ווי עס שיינט, נאָך אַ פרוי, אָבער קיין ערפּאָלג האָט ער ניט געהאַט, און זי האָט איהם גראָב צוריקגעוויזען און אויסגע־לאַכט: געווען איז ער קליין געוואַקסען, אַ דאָרנקער, אַ פנים האָט ער געהאַט אַ קליינענדיגס און קליינס, און שלעפּעריגע אויגען פון אַ שמוציגען פּלאַש־קאָליר. און זיין דורכפאַל האָט י א נ ס אָן בעגעגענט גלייכגילטיג, און מעהר איז ער צו דער קעכין ניט צוגע־שטאַנען.

נור, רעדענדיג וועניג, האָט זיך י א נ ס אָן די גאַנצע צייט צו עפעס צוגעהערט. געהערט האָט ער אַי דאָס אומעטיגע פארשנע־טע פּעלד, מיט בערגעלאַך פון פערפרוירענער מיסט, וואָס האָבען אויסגעזעהען, ווי אַ רייהע קלייניקע מיט שנעע פערטראַגענע קברים, אַי די בלויע צארטע שטרעקען, אַי די זשומענדיגע טעלע־גראַפען־סלופּעס — אַי די געשפרעכען פון מענשען. וואָס עס האָבען איהם דערצעהלט דאָס פּעלד און די טעלעגראַפען־סלופּעס, האָט גע־וואוסט נור ער אליין, און די געשפרעכען פון מענשען זיינען געווען אונרוהיג, פול מיט קלאַנגען וועגען מאָרדען, וועגען רויבען, ווע־גען אונטערצינדונגען. און עס האָט זיך געהערט איין מאָל ביינאַכט, ווי אין אַ בענאַכבאַרטען דאָרה האָט שיטער און הילפּלאַז געדרימבעלט

אויף דער קירכע א קליינער גלאַק, עהנליך אויף א גלעקעל, און עס האָט געקנאָקט דער פלאַם פון פייער : דאָס האָבען עפעס אָנגעפאָהר רענע מענשען בערויבט א רייכע פערמע, דער'הרג'עט דעם בעל־הבית און זיין פרוי, און דאָס הויז אונטערגעצונדען.

אויף אויף זייער פערמע האָט מען געלעבט אין שרעק : ניט נור ביינאכט, נור אויף בייטאָג האָט מען אַראָבגעלאָזט די הינד, און דער בעל־הבית האָט ביינאכט געלעגט געבען זיך א ביקס. אן עהנליכע ביקס, נור מיט איין רעהר און אן אלטע, האָט ער געוואָלט געבען י א נ ס אָ נ' ע ו, אָבער יענער האָט א דרעה געטהאָן די ביקס אין די הענד, האָט א שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און זיך אָבגעזאָגט אָהן פאר־וואָס. דער בעל־הבית האָט ניט פערשטאנען די אורזאכע פון זיין אָבזאָגען און האָט אויסגעזידעלט י א נ ס אָ נ' ע ו, אָבער די אורזאכע איז געווען דאָס, וואָס יאָנסאָן האָט מעהר געגלויבט אין די קראפט פון זיין פינגער מעסער, ווי דיעזער אלטער פערזשאווער־טער זאָק.

— זי וועט מיך אליין דער'הרג'ענען, — האָט געזאָגט יאָנסאָן, קוקענדיג שלעפּעריג אויפ'ן בעל־הבית מיט זיינע גלעזערנע אויגעלאָך. און דער בעל־הבית האָט פערצווייפעלט א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד :

— אוי, ביסטו א נאַר, איוואָן. אָט געה און לעב דאָ מיט אַזעלכע אַרבייטער !

און אָט דער זעלבער איוואָן יאָנסאָן, וואָס האָט זיך ניט פער־לאָזט אויף א ביקס, האָט אין איין ווינטער־אבענד, ווען מען האָט דעם אנדערען אַרבייטער אַוועקגעשיקט אויף די סטאַציאָן, בעגאַנגען זעהר א קאָמפּליצירטען פערברעכערישען אנפאַל : א פערזוך אויף א בעוואַפּענטען רויב, אויף א מאָרד און אויף א פרויען־פּערגוואַל־טיגונג. געטהאָן האָט ער עט מערקווירדיג פּראָסט : פערשפּאַרט די קעכין אין קיך, איז צוגעגאנגען פּויל, ווי א מענש, וואָס איז טויט־ליך שלעפּעריג, פון הינטען צום בעל־הבית, און שנעל, איין מאָל נאָך'ן צווייטען, האָט ער איהם א זעץ געטהאָן אין פלייצע מיט א מעסער. דער בעל־הבית איז בעוואוסטלאָז אנדערגעפאלען, די בעל־הבית'מע האָט זיך אָנגעהויבען צאפּלען און יאָמערען, און י א נ ס אָ נ' שטשירענדיג די צייהן, פאָכענדיג מיט'ן מעסער, האָט אָנגעהויבען

צוואווארפען קאסטענס, קאָמאָדען. ער האָט אויסגעשארט דאָס געלד, און נאָכהער, אזוי ווי ער וואָלט נור וואָס דערזעהען די בעל־הבית'טע, האָט ער, אונגעריכט פאר זיך אליין, זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהר, אום צו פערגוואלטיגען זי. אָבער אזוי ווי ער האָט דערביי אַרויס־געלאָזט דעם מעסער פון די העגד, האָט זיך די בעל־הבית'טע אַרויס־געוויזען שטארקער פון איהם, און ניט נור האָט זי זיך ניט געלאָזט פערגוואלטיגען, זי האָט נאָך איהם שיעור ניט דערשטיקט. און דאָ האָט זיך דער בעל־הבית אָנגעהויבען קאָמטשען אויף די דילען, די קעכין האָט אָנגעהויבען דונערן מיט דער קאָטשערע, אַרויסשלאָגענ־דיג די קיכען־טהיר, און יאָנסאָן איז אַנטלאָפּען אין פּעלד אַריין. געכאַפט האָט מען איהם אין אַ שעה אַרום, ווען ער איז געזעסען צו־נויפגעקארטשעט הינטער דער שטאַהל און, אָנרייבענדיג איינע נאָך דער צווייטער, שוועבעלאך, וואָס האָבען זיך באלד געלאָשען, האָט ער געמאַכט אַ פערזוך אויף אונטערצינדונג.

אין עטליכע טעג אַרום איז דער בעל־הבית געשטאַרבען פון בלוט־פּערגיפטונג, און ווען עס איז אָנגעקומען יאָנסאָן'ס רייזע צווישען אַנדערע רויבער און מערדער, האָט מען איהם גע'משפט און פּעראורטהיילט צו טויט־שטראָף. אין געריכט איז ער געווען דער־זעלבער, ווי אימער: אַ קליינינקער, אַ דאָרינקער, קליינענדיגער, מיט גלעזערנע שלעפּעריגע אויגעלאַך. ער האָט, ווייזט אויס, גאָר ניט פּערשטאַנען, וואָס עס קומט פאַר, און האָט געשיינט צו זיין גאַנץ גלייכגילטיג: האָט געפינטעלט מיט זיינע ווייסע וויהעס, נאָר ריש, אָהן נייגעריגקייט האָט ער בעטראַכט דעם אונבעקאַנטען גע־הויבענעם זאָל און האָט געקאלופּעט אין נאָז מיט'ן האַרטען, פּער־שטאַרטען פינגער, וואָס האָט זיך שוין נישט געקענט בויגען. נור יענע, וואָס האָבען איהם געזעהען אין די זונטאָגטעג אין קירכע, האָבען זיך געקענט אָנשטויסען, אז ער האָט זיך עטוואָס אויסגע־פּוצט: האָט אָנגעטהאָן אויפ'ן האַלז אַ געשטיקטען, שמוציג־רויטען שאַליס און וואַרניט־וואו בענעצט די האָר אויפ'ן קאָפּ; און דאָרט, וואו די האָר זיינען געווען צוגענעצט, זיינען זיי געווען דונקעל און זיינען געלעגען גלאט, און אויף דער אַנדער זייט האָבען זיי אַרויס־געשטעקט אין העלע און שיטערע קאָלטענעס — ווי שטרויעלאַך אויף אַן אויסגעצערטען, האָגעל־דערשלאָגענעם פּעלד.

ווען עס איז ערקלעהרט געוואָרען דער אורטהייל : צו טוירט־
שטראָף דורך היינגען, האָט זיך י א נ ס אָן פּלוצלונג אויפגע־
רעגט. ער איז שטאַרק רויט געוואָרען און האָט אָנגעהויבען אָב־
בינדען און פערבינדען דעם שאַליק, אַזוי ווי ער וואָלט איהם גע־
שטיקט. דאן האָט ער אָהן א טאַק אָנגעהויבען פאַכען מיט די הענד
און האָט געזאָגט, ווענדענדיג זיך צו יענעם ריכטער, וועלכער האָט
ניט געלעזען דעם אורטהייל, און, צייגענדיג מיט'ן פינגער אויף
יענעם, וואָס האָט יא געלעזען :

— זי האָט געזאָגט, אַז מען דאַרף מיך היינגען.

— וואָס פאַר אַ זי ? — האָט גראָב, אין אַ באַסאָווע שטימע,
געפרעגט דער פאַרזיצענדער, וועלכער האָט געלעזען דעם אורטהייל.
אַלע האָבען אַ שמייכל געטהאָן, בעהאַלטענדיג די שמייכלען אונ־
טער די וואַנצעס און אין די פּאפּירען, און יאנסאָן האָט אָנגעשטעלט
זיין צייגע־פינגער אויפ'ן פאַרזיצענדען און האָט ביז, אָנגעבלאָזען
געענטפערט :

— דו !

— נו ?

יאנסאָן האָט ווידער געווענדעט די אויגען צום שווייגענדען, קוים
שמייכלענדען ריכטער, אין וועלכען ער האָט געפיהלט אַ פריינד און
מענשען, וועלכער האָט קיין שום שייכות ניט צום אורטהייל, און
האָט ווידערהאָלט :

— זי האָט געזאָגט, אַז מען דאַרף מיך היינגען. מיך דאַרף
מען ניט היינגען.

— פיהרט אַוועק דעם אנגעקלאגטען.

— אָבער יאנסאָן האָט צייט געהאַט נאָך אַמאָל צו ווידערהאָלען
איבערצייגענד און פעסט :

— מיך דאַרף מען ניט היינגען.

ער האָט אויסגעזעהען אַזוי אומגעלומפערט מיט זיין קליינעם,
בייזען פנים, וועלכען ער האָט אומזיסט געוואָלט צוגעבען ווידע,
מיט זיין אויסגעצויגענעם פינגער, אַז אפילו דער קאָנוואַיני סאָלדאט,
איבערטערטענדיג די רעגלען, האָט איהם שטיל געזאָגט, אַרויספיהר
רענדיג פון זאאל.

— נו, ביסטו אַ שוטה, יונג.

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט עקשנות'דיג ווידער-
האַלט יאנסאָן.

— מען וועט דיך אַרױפציהען אָהן אַ זײַגעזונד, אַז דו וועסט
ניט בעווייזען אפילו אַ דרעגע צו טהאָן.

— נורו, האַלט דאָס מויל! — האָט ביזו זיך אָבגערופען אַ
צווייטער וואָך-סאַלדאט. אָבער ער האָט ניט אויסגעהאַלטען און אַליין
צוגעלייגט.

— אויך מיר אַ רויבער! פאַר וואָס, שוטה, האָסטו אַ מענש-
ליכע נשמה פערמוטשעט? טאָ היינג זשע יעצט.

— פיעללייכט, וועט מען בעגנאדיגען? — האָט געזאָגט דער
ערשטער סאַלדאט, וועלכער האָט רחמנות געקראָגען אויף יאנ-
סאָן'ען.

— וואָס דען! אַזעלכע בעגנאדיגען. . . נו, גענוג זאָל זיין,
אָבערערט.

אָבער יאנסאָן איז שוין אנשוויגען געוואָרען. און ווידער האָט
מען איהם אַריינגעזעצט אין דיזעלבע טורמע-קאַמער, אין וועלכער
ער איז שוין געזעסען אַ מאָנאַט און צו וועלכער ער האָט זיך שוין צו-
געוואָהנט, ווי ער פלעגט זיך צוגעוואָהנען צו אַלעם: צו קלעפּ, צו
בראַנפען, צום אומעטיגען שנעע-פעלד, וואָס איז פערזעט מיט קיין-
לעכדיגע בערגעלאך, ווי אַ בית-עולם. און איצט האָט ער זיך אפילו
דערפרעהט, ווען ער האָט דערזעהען זיין בעט, זיין פענסטער מיט
דער גראטע, און מען האָט איהם געגעבען אָבעסען — פון אין-דער-
פריה האָט ער גאָרנישט ניט געגעסען. אונאנגענעהם איז געווען נור
דאָס, וואָס עס איז פאָרגעקומען אין געריכט, אָבער דענקען וועגען
דעם האָט ער ניט געקענט, ניט געווען אין שטאַנד. און טוידט דורך
היינגען האָט ער זיך גאָרניט פאָרגעשטעלט.

אָבוואָהל יאנסאָן איז טאַקע פעראורטהיילט געוואָרען צו טוידט-
שטראָף, אָבער אַזעלכע, ווי ער, זיינען געווען אַ סך, און פאַר אַ
וויכטיגען פערברעכער האָט מען איהם אין טורמע ניט גערעכענט.
דערפאַר האָט מען מיט איהם גערעדט אָהן מורא, און אָהן אכטונג,
ווי מיט יעדען אנדערען, וועמען עס ערווארטעט ניט קיין טוידט. אזוי
ווי מען וואָלט ניט גערעכענט זיין טוידט פאַר אַ טוידט. דער אויפ-

זעהער, דערוויסענדיג זיך וועגען אורטהייל, האָט איהם געזאָגט
בעל־הרענד :

— וואָס, ברודער ? אָט האָט מען טאקע אויפגעהאנגען !

— און ווען וועט מען מיך היינגען ? — האָט ווי ניט גלויבענדיג

געפרעגט יאנסאָן. דער אויפזעהער האָט זיך פערטראכט.

— נו, ברודער, וועסט שוין מווען אַבוואָרטען. ביז מען וועט

א פארטיע צונויפשלאַגען. ווייל פאר איינעם, און נאָך פאר אזעל-

כען, איז די מיהע ניט ווערטה. דאָ דארף מען זיך צוגרייטען.

— נו, ווען־זשע ? — האָט צודרינגליך געפרעגט יאנסאָן. עס

האָט איהם גאָר ניט בעליידיגט, וואָס איהם אליין לוינט זיך ניט אפילו

אויפצוהיינגען, און ער האָט עס ניט געגלויבט, האָט עס אָנגענומען

פאר א תירוץ, אום אַבצולייגען די שטראָף, און נאָכהער זי גאָר

אין גאַנצען בטל מאַכען. און עס איז איהם פרעהליך געוואָרען : דער

דונקעלער און שרעקליכער מאַמענט, וועגען וועלכען מען טהאָר ניט

דיינקען, האָט זיך אַבגערוקט ערגיץ ווייט, איז געוואָרען פאבעל־

האפט און אונגלויביג, ווי יעדער טוירט.

— ווען, ווען — האָט זיך צובייזערט דער אויפזעהער, אן אל-

טער, א שטומפיגער און מרה־שחורה־דיגער — דאָס איז דיר ניט

קיין הונד אויפצוהיינגען, אַבגעפיהרט הינטער דער שטאַהל, איינס,

און פארטיג. און דו וואָלסט אזוי געוואָלט, שוטה איינער !

— און איך וויל ניט ! — האָט זיך יאנסאָן פלוצלונג פרעהליך

פערזשמורעט. — דאָס האָט זי געזאָגט, אז מען דארף מיך היינגען,

אַבער איך וויל ניט !

און אפשר צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען האָט ער זיך צו-

לאכט : מיט א סקריפענדען, אומגעלומפערטען, אַבער שרעקליך

פרעהליכען און שאלענדען געלעכטער. אזוי ווי א גאַנז וואָלט זיך

צושריען : גאָגאָ ! דער אויפזעהער האָט פערוואונדערט א קוק

געטשאָן אויף איהם, נאָכהער זיך ביז אָנגעבלאָזען : דיעזע אומ-

געלומפערטע פרעהליכקייט פון א מענשען, וועלכען מען דארף הינריכ-

טען האָט בעליידיגט די געפענגנים און די טוירט־שטראָף זעלבסט

און האָט זיי פערוואנדעלט אין עפעס זעהר זאָנדערבארעס. און פלוצ-

לונג אויף איין מאַמענט, אויף די קורצעסטע רגע, האָט זיך דעם

אַלטען אויפזעהער, וואָס האָט דאָס גאַנצע לעבען פערבראכט אין

טורמע, וועלכער האָט איהרע רעגלען אנערקענט אַלס נאַטור־געזעצען — אויסגעוויזען איז זי אַ דאָס גאנצע לעבען ווי עפעס אַ מיטגעמישט, און אז ער, דער אויפזעהער, איז טאָקע דער הויפט מיטגעמישטער. — טפו אויף דיר ! — האָט ער אַ שפיי געטהאָן. — וואָס שטשירעסט דו די צייהן, דאָ איז נישט קיין שענק !

— און איך וויל נישט — גאָנאָנאָ ! — האָט געלאַכט יאָנסאָן. — טייוועל ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער, פיהלענדיג אַ פערלאַנג זיך איבער'צל'ען.

וועניגער פאַר אַלץ איז געווען עהנליך אויף אַ טייוועל דיעזעס מענטשעלע מיט'ן קליינעם, צוקנייטשטען פנים'על, אָבער עפעס איז געווען אין זיין געזענעם גאָנאָטישען אַזעלכעס, וואָס האָט צו נישט געמאַכט די הייליגקייט און שטאַרקקייט פון דער תפיסה. זאָל ער לאַכען נאָך אביסעל — און אָט וועלען צופאַלען פון פוילקייט די ווענט, און עס וועלען איינפאַלען די צואוויקטע גראַטעס, און דער אויפזעהער וועט אַליין אַרויספיהרען די אַרעסטאַנטען פון די טויערען : ביטע, מיינע העררען, שפאַצירט אַרום איבער'ן שטאָדט — און, אפשר, וויל אימיצער אויך אין דאָרף אַרײַן ? טייוועל !

אָבער יאָנסאָן האָט שוין אויפגעהערט צו לאַכען און האָט זיך נור ביטרע געזשמורעט.

— אָט אזוי ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט אַן אונגע־שטימטען סטראַשונאַק און איז אַוועק, זיך אַרומקוקענדיג.

דיעזען גאַנצען אַבענד איז יאָנסאָן געווען רוהיג און אפילו פרעהר ליך. ער האָט ווידערהאַלט פאַר זיך די אַרויסגעדרעטע פראַזע : מיך דאַרף מען נישט היינגען, און זי איז געווען אזוי איבערצייגענד, קלוג, אונגעשטרייטבאַר, אז עס איז נישט געווען וועגען וואָס צו זאָרגען. וועגען זיין פערברעכען האָט ער לאַנג פערגעסען און עס האָט איהם נור צייטענווייז באַנג געטהאָן, וואָס ס'איז איהם נישט געלונגען צו פערנוואַלטען די בעל־הבית'טע. און אין גיכען האָט ער וועגען דעם אויך פערגעסען.

יעדען אינדער־פריה האָט יאָנסאָן געפרעגט, ווען מען וועט איהם היינגען, און יעדען אינדער־פריה האָט דער אויפזעהער ביז גע־ענטפערט :

— האָב צייט, טייוועל ! זיין ! — און איז אַוועק אויף גיך, ביז

יאנסאָן האָט נישט צייט געהאַט צו צולאָכען זיך. און פון דיעזע איינ-טאָניגע ווערטער, און פון דעם, וואָס יעדער טאָג האָט זיך אָנגעהוי-בען, איז אַוועק און זיך געענדיגט, ווי דער געוועהנליכסטער טאָג, האָט זיך יאנסאָן פעסט איבערצייגט, אז מען וועט איהם נישט הינריכ-טען. זעהר שנעל האָט ער אָנגעהויבען פערגעסען דעם מישפט, און גאַנצע טעג זיך געוואָלגערט אויפ'ן געלענער, דונקעל און פרעהליך טרוימענדיג וועגען די אומעטיגע, פערשטעטע פעלדער מיט זייערע בערגעלאך, וועגען דעם סטאַציאָן — בופעט, וועגען עטוואָס נאָך ווייטערעס און ליכטיגערעס. אין געפענגניס האָט מען איהם גוט גע-האָדעוועט און עפעס זעהר שנעל, אין צייט פון עטליכע טעג, איז ער פולער געוואָרען און האָט אָנגעהויבען אביסעל צו שטאָלצירען.

„יעצט וואָלט זי מיך אזוי אויך ליעב געקראָגען, — האָט ער אמאָל אַ טראַכט געטהאָן וועגען דער בעל-הבית'טע. — „יעצט בין איך אַ גראַבער, נישט ערגער פון'ם בעל-הבית.“

און נור אַ טרונק בראַנפֿען האָט זיך זעהר געגלֹסט — אַ טרונק בראַנפֿען און שנעל, שנעל דורכצויאָגען זיך אויף אַ פערד'ל.

ווען מען האָט אַרעסטירט די טערראָריסטען, האָט די נאַכריכט דערגרייכט אין טורמע; און אויף יאנסאָן'ס געוועהנליכע פראַגע האָט דער אויפזעהער פלוצלונג אונגעריכטעט און ווילד געענטפערט: — יעצט אין גיכען.

האָט געקוקט אויף איהם רוהיג און שטאָלץ און האָט גערעדט:

— יעצט אין גיכען. איך דענק, אז אזוי אין אַ וואָך אַרום.

יאנסאָן איז בלייב געוואָרען און, ווי אין גאַנצען איינשלאָפֿענ-דיג, אזוי מונטער איז געווען דער קוק פון זיינע גלעזערנע אויגען, האָט ער געפרעגט:

— דו שפּאַסט?

— אַט האָסטו זיך דערוואַרטען נישט געקענט און יעצט מיינסטו

מען שפּאַסט. ביי אונז ערלויבט זיך נישט קיין שפּאַס. דאָס האָט איהר ליעב שפּאַסען, און ביי אונז ערלויבט זיך נישט קיין שפּאַס, — האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט ווירדע און איז אַוועק.

שוין צום אבענד פון דיעזען טאָג איז יאנסאָן מאַגער געוואָרען. זיין הויט, וועלכע האָט זיך אויף אַ ווילע צוצויגען, זיך אויסגע-גלעיי, האָט זיך פלוצלונג צונויפגעלייגט אין אַ מאַססע קליינע קניי-

טשען. איז ערגעץ וואו אפילו אזוי ווי אָבגעהאַנגען. די אויגען זיינען געוואָרען אין גאַנצען שלעפּעריג, און אלע זיינע בעוועגונגען זיינען געוואָרען אַזעלכע לאַנגזאַמע און פּוילע, אזוי ווי יעדער דרעה פון'ם קאַפּ, יעדע בעוועגונג מיט די פינגער, א טריט מיט דער פוס וואָלט געווען אזא קאָמפּליצירטע און שווערע אונטערנעמונג, וועלכע מען דארף פריהער זעהר לאַנג בעטראַכטען.

ביינאַכט האָט ער זיך געלעגט אויפ'ן געלעגער, אָבער די אויגען ניט פערמאַכט און אזוי, שלעפּעריגע, זיינען זיי פערבליבען אָפּען ביז איין-דער-פריה.

אהא ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט פערגניגען, דער זעהענדיג איהם אויפ'ן צווייטען טאָג. — דאָ איז דיר, לייעבינקער, ניט קיין שענק.

מיט א געפיהל פון אנגענעמער בעפרידיגונג, ווי א געלעהר-טער, וועמעס פראָבע איז נאָך אַמאָל געלונגען, האָט ער פון קאַפּ ביז פיס, אויפּמערקזאַם און גענוי בעטראַכט דעם פּעראורטהיילטען: יעצט וועט אַלעס געהען, ווי געהעריג. דער שטן איז געבליעבען צו שאַנדע און צו שפּאַט, און די הייליגקייט פון טורמע און טויט-שטראָף איז ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען — און ווייך, אפילו ערנסט רחמנות האָבענדיג, האָט זיך דער אַלטער נאָכגעפרעגט:

— זעהען מיט עמיצען וועסטו זיך אָדער ניט ?

— צו וואָס זעהען זיך ?

— נו, געזעגענען זיך. א מוטער, צום ביישפּיעל, אָדער א

ברודער.

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט שטיל געזאָגט יאַנסאָן

און האָט פון דער זייט א קוק געטהאָן אויפ'ן אויפזעהער. — איך וויל ניט.

דער אויפזעהער האָט א קוק געטהאָן — און האָט שווייגענדיג

א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

אין אבענד האָט זיך יאַנסאָן עטוואָס בערוהיגט. דער טאָג איז

געווען אזא געוועהנליכער, אזוי געוועהנליך האָט געלייכט דער וואָל-קענדיגער, ווינטערדיגער הימעל, אזוי געוועהנליך האָבען געקלונגען אין קאָררידאָר די טריט און עמיצענס געשעפטליכער געשפרעך, אזוי געוועהנליך און נאטירליך און ווי תמיד האָט געשמעקט דער באַרשטש

פון זויער-קרויט, אז ער האָט וויעדער אויפגעהערט צו גלויבען אין טוידט־שטראָף. אָבער ביינאָכט איז געוואָרען אימה'דיג. פריהער האָט יאָנסאָן בעגריפען די נאָכט פשוט, ווי פינסטערנים, ווי אַ בעזונדער פינסטערע צייט, ווען מען דארף שלאָפען, אָבער יעצט האָט ער דערפיהלט איהר געהיימניספולען און אימה'דיגען אינהאלט. אום ניט צו גלויבען אין טוידט, דארף מען הערען און זעהען ארום זיך געוועהנליכעס: טריט, שטימען, ליכט, באַרשט'ש פון זויער־קרויט, און יעצט איז אלעס געווען אונגעוועהנליך, און דיעזע שטיל־קיין און דיעזע פינסטערנים זיינען שוין געווען אזוי ווי טוידט.

און וואָס לענגער עס האָט געדויערט די נאָכט, אַלץ אימה'דיג גער איז געוואָרען. מיט דער נאָווייטעט פון אַ ווילדען אָדער אַ קינד, וועלכע רעכענען אלעס פאר מעגליך, האָט זיך יאָנסאָן'ען געגלוסט אַ געשריי צו טהאָן צו דער זונן: לייכט! און ער האָט געבעטען, געבעטען מיט טרעהרען, די זונן זאָל לייכטען, אָבער די נאָכט האָט ניט אויפגעהערט צו ציהען איבער דער ערד איהרע שוואַרצע שטונדען, און עס איז ניט געווען קיין קראפט, וועלכע וואָלט געקענט אָבשטעלען איהר פלוס. און דיעזע אונמעגליכקייט, וועלכע איז צום ערשטען מאָל אזוי קלאָהר אויפגעשטאָנען פאר יאָנסאָן'ס שוואַכען מה, האָט איהם אָנגעפילט מיט אימה: נאָך ניט וואַגענדיג צו דערפיהלען עס קלאָהר, האָט ער שוין בעגריפען די אונפערמיידליכקייט פון דער נאָהענטער טוידט און מיט דער אַבישטאַרבנדער פוס האָט ער זיך שוין געשטעלט אויפ'ן ערשטען טרעפּעל פון דער תּליה.

דער טאָג האָט איהם וויעדער בערוהיגט, און די נאָכט וויעדער אָנגעשראָקען, און אזוי איז עס געווען ביז יענער נאָכט, ווען ער האָט אַי בעגריפען, אַי דערפיהלט, אז דער טוידט איז אונפערמיידליך און וועט אָנקומען אין דריי טעג ארום, גאנץ פריה, ווען די זונן וועט האַלטען אין אויפגעהען.

ער האָט קיין מאָל ניט געטראַכט וועגען דעם, וואָס עס איז אזוינס דער טוידט און קיין אָנבליק האָט פאר איהם דער טוידט ניט געהאט, — אָבער יעצט האָט ער דערפיהלט קלאָהר, דערזעהען, דערשפּירט, אז ער איז אַריין צו איהם אין תּפיסה און זוכט איהם, שאַרענדיג מיט די הענר. און, זיך רעטענדיג, האָט ער אָנגעהויבען אַרומלויפען איבער דער צעללע.

אָבער די צעללע איז געווען אזוי קליין, אז איהרע ווינקלען האָ-
בען געשיינט צו זיין ניט שארף, נור טעמפ, און אלע האָבען זיי איהם
געשטופט אויפ'ן מיטען צעללע. און עס איז ניט געווען וואו צו בע-
האַלטען זיך. און די טהיר איז געווען פערשפאַרט. און ליכטיג איז
געווען. עטליכע מאָל, שווייגענדיג, האָט ער זיך אָנגעשטויסען מיט
זיין קערפער אן די ווענט, איין מאָל האָט ער זיך אַ קלאַפ געטהאָן
אן טהיר — טויב און פוסט. האָט זיך אן עפעס פערטשעפעט און
איז געפאלען מיט'ן פנים אַראָב, און דאָ האָט ער דערפיהלט, אז „ער“
כאַפט איהם. און ליגענדיג אויפ'ן בויך, צוקלעפענדיג זיך צו די
דילען, האָט יאנסאָן בעהאַלטען זיין פנים אין דעם דונקלען, שמור
ציגען אַספּאַלט און האָט אָנגעהויבען רעווען פאַר שרעק. געלעגען
איז ער און האָט געשריען אויפ'ן גאַנצען קול, ביז מען איז ניט גע-
קומען. און ווען מען האָט איהם שוין אויפגעהויבען פון די דילען און
אוועקגעזעצט אויפ'ן געלענער, און אויסגעגאַסען אויפ'ן קאַפּ קאַלטע
וואַסער, האָט יאנסאָן נאָך אַלייז קיין מוטה ניט געהאַט צו עפענען
זיינע שטאַרק פערזשמורעטע אויגען. האָט געפרופט עפענען איין
אויג, האָט דערזעהען אַ ליכטיגען פוסטען ווינקעל אָדער עמיצענס
שטיוועל אין דער פוסטקייט און האָט אָנגעהויבען צו שרייען.

אָבער די קאַלטע וואַסער האָט אָנגעהויבען צו ווירקען. געהאָל-
פען האָט אויך דאָס, וואָס דער וואַך-אויפזעהער, אַלייז דערזעלבער
אַלטיטשקער, האָט עטליכע מאָל ווי היילענדיג אַ זעץ געטהאָן יאנ-
סאָן'ען איבער'ן קאַפּ. און דיעזער געפיהל פון לעבען האָט ווירקליך
פּעריאָגט דעם טוידט, און יאנסאָן האָט געעפענט די אויגען, און די
איבעריגע טהייל נאכט איז ער, מיט אַ צומישטען קאַפּ, שטאַרק גע-
שלאָפען. איז געלעגען אויפ'ן רוקען, מיט אַ צועפענטען מויל, און
האָט הויך, פּערגיסענדיג זיך, געבראַפעט; און צווישען די ניט
פּעסט צוגעמאַכטע וויהעם האָט זיך געזעהען דאָס ווייסעל פון אויג,
וואָס האָט געשיינט צו זיין טוידט אָהן דעם שוואַרצאַפּעל.

און ווייטער איז אַלעס אין דער וועלט, אי דער טאָג, אי די
נאכט, אי טריט, אי קולות, אי באַרשטש פון זויערקרויט געוואָרען
פאַר איהם איין ענדלאָזע אימה, און האָט איהם אַריינגעוואָרפען אין
אַ צושטאַנד פון ווילדער ערשטוינונג, וואָס קען זיך מיט קיין זאַך
ניט פּערגלייכען. זיין שוואַכער געדאַנק האָט ניט געקענט צונויפ-

פאָרען דיעזע צוויי פאָרשטעלונגען, וועלכע האָבען זיך אזוי בעסטיג-
לייט ווידערשפראַכען: דער ווי געוועהנליך ליכטיגער טאָג, דער גע-
רוך און טעם פון קרויט — און דאָס, וואָס שפעטער מיט צוויי טעג,
מיט אַ טאָג דארף ער שטאַרבען. ער האָט גאָר ניט געטראכט, ער
האָט זאָגאַר די שטונדען ניט געזעהלט, נור פשוט געשטאַנען אין אַ
שטומער אימה פאר דיעזען ווידערשפרוך, וואָס האָט צוריסען זיין
מאָרד אויף צוויי טהיילען; און ער איז געוואָרען גלייך — בלאַס,
ניט ווייסער, ניט רויטער, און האָט געשיינט צו זיין רוהיג. נור ער
האָט קיין זאך ניט געגעסען און אין גאַנצען אויפגעהערט צו שלאָפען:
אָדער ער איז די גאַנצע נאַכט אויסגעזעסען אויפ'ן ביינקעל מיט
שרעקעדיג אונטערגעשטארטע פיס, אָדער ער האָט שפאַצירט איבער
דער צעללע, שטיי, זיך גנב'ענדיג, שלעפּעדיג אַרומקוענדיג זיך.
דער מויל איז ביי איהם די גאַנצע צייט געווען האַלב אָפּען, ווי פון
אַ זעהר גרויסער בעשטענדיגער פערואַונדערונג; און געהענדיג
אין די הענד עפעס אַ גאַנץ געוועהנליכע זאך, האָט ער זי צוערשט
לאַנג און שטומפּיג בעטראכט, און גענומען אָהן ציטרויען.

און ווען ער איז געוואָרען אזוי, האָבען, אי די אויפזעהערס,
אי דער סאָלאַרט, וואָס האָט איהם נאָכגעקוקט אין פענסטער'ל, אויפ-
געהערט צו רעכענען זיך מיט איהם. דאָס איז געווען אַ געוועהנליכער
צושטאַנד ביי פּעראורטהיילטע, און ווי דער אויפזעהער, וואָס האָט
איהם קיין מאָל ניט איבערגעלעבט, האָט געדרינקט, איז ער עהנליך
צו דעם, וואָס עס פיהלט אַ בהמה, וועלכע מען בעטויבט פאר'ן קוילע-
נען מיט אַ האַק איבער'ן קאָפּ.

— איצט איז ער טויב געוואָרען, איצט וועט ער ביז'ן טויט
קיין זאך ניט פיהלען, — האָט גערעדט דער אויפזעהער, צוקוענדיג
זיך צו איהם מיט ערפאהרענע אויגען. — אייוואן, הערסט ? אַ,
אייוואן ?

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט זיך פערשלאָפּען אָבגע-
רופען יאַנסאָן, און ווידער איז זיין אונטערשטע ליפּ אַראָבגעהאַנגען.
— וואָלסט ניט גע'הרג'עט, וואָלט מען דיך ניט געהאַנגען, —
האָט בעלעהרענד געזאָגט דער הויפט-אויפזעהער, נאָך אַ יונגער,
אָבער אַ זעהר ווירדיגער מאַנסביל, מיט מעדאַלען. — וואָס דען,
הרג'ענען האָסטו גע'הרג'עט, און היינגען ווילסטו ניט.

— האָסט געוואָלט אַ מענשען אומזיסט הרג'ענען. אַ נאר, אַ נאר, און דאָך ביטער.

— איך וויל ניט, — האָט געזאָגט יאָנסאָן.

— נו, לעבינקער, ניט וועלען מעגסטו, דאָס איז דיין זאך,

— האָט גלייכנילטיג געזאָגט דער הויפט־אויפזעהער. — בעסער, איי־דער נאָרישקייטען ריידען, וואָלסטו דיין פערמעגען בעזאָרגט — אלץ עפעס האָסטו דאָך.

— קיין זאך האָט ער ניט. נור אַ העמד און אַ פּאָר פלודערן.

אַט נאָך אַ פוטערנע היטעל — אַ פראַנט !

אזוי איז אוועק די צייט ביז דאָנערשטאג. און דאָנערשטאג ביי־נאכט, צוועלף דעם זייגער, זיינען אין יאָנסאָן'ס צעללע אַריין פיעלע מענשען, און עפעס אַ הערר מיט אַ פּאָרטפּעל האָט געזאָגט :

— נורס, קלייבט זיך. מען דארף פאַהרען.

יאָנסאָן, בעוועענדיג זיך אלץ לאַנגזאַם און פויל, האָט אָנגע־

טהאָן אויף זיך אלעס, וואָס ער האָט געהאַט, און פערבונדען דעם שמוציג־רויטען שאַליק. קוקענדיג, ווי ער טהוט זיך אָן, האָט דער הערר מיט דעם פּאָרטפּעל, וואָס האָט גערויכערט אַ פאפיראָס, גע־זאָגט עמיצען :

— וואָס פאר אַ ווארימער טאָג עס איז היינט. אין גאנצען

פריהלינג.

די אויגעלאך ביי יאָנסאָן'ען האָבען זיך געקלעפט, ער איז כמעט

געשלאָפען און זיך בעוועגט אזוי לאַנגזאַם און שווער, אז דער אויפ־זעהער האָט אָנגעשריען :

— נו, נו, לעבעדיגער. איינגעשלאָפען !

פלוצלונג האָט זיך יאָנסאָן אָבגעשטעלט.

— איך וויל ניט, — האָט ער געזאָגט פויל.

מען האָט איהם גענומען אונטער די הענד און געפיהרט, און ער

האָט אונטערטעהעניג געשפּאַנט, אויפהויבענדיג די אקסלען. אויפ'ן גאָס האָט אויף איהם באלד אַ בלאָז געטהאָן די נאָסע פריהלינגס־לופט

און אונטערן געזעל איז געוואָרען נאָס ; ניט אַכטענדיג אויף דער נאָכט, איז געוואָרען נאָך ווארעמער און פון ערגיץ זיינען קלינגענד

אַראָבגעפאלען אויף אַ שטיין אָפטע, פּרעהליכע טראָפּענס. און וואָר־טענדיג, ביז די זשאַנדארען זיינען אַריינגעקראָכען, קלאַפענדיג מיט

די שאַשקען און בויגענדיג זיך, אין דער שוואַרצער קארעטע אָהן באַר-
נאַרען, האָט יאנסאָן פּויל געפיהרט מיט'ן פינגער אונטער דער נאָ-
סער נאָז און האָרט פערריכט דעם שלעכט פערבונדענעם שאַליק.

4.

אַריאַלער זיינען מיר.

אין דעם זעלבען קריעגס-געריכט, וואָס האָט פּעראורטהיילט
יאנסאָן'ען, איז געווען פּעראורטהיילט צום טויט דורך היינגען א
יונגער פויער פון אַריאַלער גובערניע, פון יעלעצקען אויעזד, מיר
כאַאיל גאַלובעיץ, אָדער ווי זיין צונעמעניש איז געווען מישקא ציגאַ-
נאָק, מאַנכע האָבען איהם גערופען „דער טאָטער“. זיין לעצטער
פערברעכען איז געווען די ערמאָרדונג פון דריי מענשען און בעוואַפענ-
טער רויב; און וואָס עס איז געווען פריהער מיט איהם, איז בע-
האַלטען אין דער רעטזעלע האַפּטער טיעפּקייט פון זיין פינסטערער פּער-
גאַנגענהייט. עס זיינען אַרומגעגאַנגען אונדזיטליכע קלאַנגען, אַז ער
איז געווען בעטהייליגט אין אַ גאַנצער רייזע פון אנדערע רציחות
און רויבערייען. הינטער איהם האָט זיך געפיהלט אַ גאַנצע געשיכטע
פון בלוט און פויער און פינסטערע, שיכור'ע מעשים. פאַלשטענדיג
אַפּענהערציג און אויפריכטיג האָט ער זיך ערקלעהרט אַלס אַ גולן און
האַט איראָניש געקוקט אויף די היינטיגע, וועלכע רופען זיך אויף אַ
ניי-מאָדישען אופן „עקספּראָפּריאַטאָרס“. וועגען זיין לעצטען פּער-
ברעכען, וואו עס האָט שוין ניט געהאַלפּען קיין אַבלייקענען זיך,
האַט ער דערזעהלט גאַנץ גערן מיט אַלע איינצעלע הייטען אַלעס, ווען
מען האָט איהם אָבער געפרעגט וועגען זיין פּערגאַנגענהייט, האָט ער
נור אויסגעשטעלט די צייהנער און האָט צוגעפּייפט:

— זוף אין פּעלד דעם ווינד!

ווען מען איז אָבער זעהר צוגעשטאַנען צו איהם מיט פראגען,
האַט ציגאַנאָק אָנגענומען אַן ערנסטען און ווירדיגען פנים.

— מיר אַלע אַריאַלער זיינען קעפּרייסער — האָט ער געזאָגט
רוהיג און באַדענקט: קראָמא און אַריאַל זיינען פון די גרעסטע
גנבים אַ קהל. קאַראַטשעוון און ליוונאַ בעזונדער זיינען אפילו פאַר

גנבים א וואונדער. היינט פון יעלעץ וואָס איז צו ריידען, ער שטעהט נאָך העכער פאר זיי ביידען. אָט האָט איהר אייך אלעס.

ציגאנאָק האָט מען איהם גערופען. פאר זיין אויסערען אויס-
זעהען און פאר זיינע גנב'ישע שטיקלאָך. זיינע האָר זיינען געווען
מיטנה שוואַרץ, א מאגערער, מיט געלברוינע פלעקען, ווי צוגע-
ברענט, אויף זיינע שאַרפע טאטערישע באקען-קנאָכען; ער האָט גע-
קענט אויסקאטשען זיינע אויגען פערדיש מיט די ווייסלאָך ארויף און
האָט זיך תמיד ערגיץ געאיילט. קוקען פלעגט ער פלינק, קורץ, אָבער
אזוי גלייך, אז עס פלעגט אָנכאַפּען אן אימה, און זיין געזיכט האָט
אויסגעדריקט שטענדיגע נייגעריגקייט; ווען ער האָט א קורצען בליק
געטהאָן אויף א זאך, האָט די זאך עפעס פערלאָהרען פון זיך, ווי זי
וואָלט איהם א טהייל פון זיך אוועקגעגעבן און ווערען אין גאַנצען אן
אנדערע. האָט ער א קוק געטהאָן למשל אויף א פאַפיראַס, איז גע-
ווען אונאנגענעהם און שווער זי דערנאָך צו נעהמען, עפעס ווי זי
וואָלט שוין געווען אין א פרעמדען מויל. עפעס אן אייביגע אונרוה
איז אין איהם געזעסען, און דאָס האָט איהם אמאָל צונויפגעדריעהט,
ווי אן אָנגעברענטע דראָט, און אמאָל האָט עס איהם צוואוואָרפען,
ווי א בינטעל פונקען. און וואסער האָט ער געטרונקען כמעט עמער-
ווייז, ווי א פערר.

אין געריכט פלעגט ער ביי יעדער פראגע אויפשפרינגען האסטגי
און האָט געענטפערט קורץ, פעסט און זאָגאר ווי מיט פערגניגען:
— ריכטיג!

אמאָל פלעגט ער נאָך אונטערשטרייכען:

— רררריכטיג!

און גאנץ אונערווארטעט, ווען עס איז גערעדט געוואָרען וועגען
נאָך איינעם פון זיין חברה, איז ער אויפגעשפרונגען און האָט א בעט
געטהאָן דעם פאָרויצענדען ריכטער:

— ערלויבט נור אביסעל א פייה צו טהאָן!

— צו וואָס איז דאָס? — האָט זיך יענער פערוואונדערט.

— ווייל זיי ריידען דאָ, אז איך האָב געגעבען א צייכען מיינע

חברה-לייט, איז אָט ווי אזוי. דאָס איז זעהר אינטערעסאַנט.

בלייבענדיג אין פערלעגענהייט, האָט דער פאָרויצענדער צו-
געשטימט. ציגאנאָק האָט שנעל אריינגעלייגט פיער פינגער אין מויל,

צו צוויי פון יעדער האנד, האָט משונה ווילד פארקאטשעט די אוי-
גען — און די טויטע לופט פון געריכטס-זאָאל איז דורכגעשניטען גע-
וואָרען פון אַ אמת ווילדען, גולנ'ישען פיף, פון וועלכען פערד ווע-
רען צוריקגעזעצט אויף די הינטערשטע פיס אויס בעטויבונג, און אונ-
דזליג בלייב ווערט דעם מענשענס פנים. אלעס איז געווען אין דעם
דאָזיגען שניידגען אונמענשליכען און אונטהירישען יאמער : אי די
טויט-בענקשאפט פון דעם, וועלכער ווערט ערמאָרדעט, אי די וויל-
דע פרייד פון דעם מערדער, אי אַ ביזע וואַרונג, אי א צורוף, אי
דער חשך פון דער הערבסטליכער אונגעוויטערנאכט.

דער פאָרויצענדער האָט זיך עפעס צושריען, האָט דערנאָך גע-
מאַכט מיט דער האנד אויף ציגאַנאָק, און יענער איז געהאַרכזאם
אנשוויגען געוואָרען. און ווי אַ קינסטלעריינגער, וועלכער האָט
זיענדיק ערפילט זיין שווערע, אָבער אימער ערפאָגרייכע אַריע,
האָט ער זיך אוועקגעזעצט, האָט אָבגעווישט זיינע נאָסע פינגער אן
דעם אַרעסטאַנטסקען כאַלאַט, און האָט מיט זעלבסט-צופריעדענ-
הייט בעקוט די אַנוועזענדע.

— דאָס איז אַביסעל אַ מערדער ! — האָט געזאָגט איינער פון
די ריכטער, רייבענדיג זיין אויער. אָבער דער אַנדער ריכטער מיט
אַ ברויטען רוסישען באָרד און מיט טאָטערישע אויגען, ווי ביי צי-
גאַנאָק, האָט טרוימערש פאַרקוקט זיך ערגעץ ווייט העכער איבער
ציגאַנאָק, האָט אַ שמייכעל געטהאָן און האָט געענטפערט :

— אָבער דאָס איז דאָך ווירקליך אינטערעסאַנט.

און מיט אַ רוהיגען האַרצען, אָהן רחמנות און אָהן די מינדעסטע
געוויסענסביסע, האָבען די ריכטער אַרויסגעטראָגען אַ טוידט-אור-
טהייל פאַר ציגאַנאָק.

— ריכטיג ! — האָט געזאָגט ציגאַנאָק, ווען מען האָט פאַר-
געלעזען דעם אורטהייל — אין ריינעם פעלדעלע, און אַ תליה'לע.
ריכטיג !

און אַ קעהר טהאַנדיג זיך צום קאָנאָוואַינעם סאָלדאט, האָט ער
בריה'שדיג אַ שללידער געטהאָן :

— נו, געהען מיר אָדער וואָס, דו זויערע פערזעהעניש. און דעם
ביקס האַלט שטאַרקער — איך וועל אָבנעהמען !

דער סאָלדאט האָט ביז, און אַ ביסעל מיט פחד אַ קוק געטהאָן

אויף איהם, האָט זיך איבערגעקוקט מיט דער אנדער קאָנוואַינעם, האָט אָנגעטאָפּט דעם שלאָס פון ביקס. דער אנדערער האָט געטהאָן דאָסזעלבע. און דעם גאַנצען וועג ביז'ן אָסטראָג זיינען די סאָלדאטען ניט געגאַנגען, נור זיינען ווי געפלוויגען אין דער לופט — אזוי פער-שלונגען זיינען זיי געווען פון דעם פארברעכען, אז זיי האָבען ניט געפיהלט ניט די ערד אונטער די פיס, ניט די צייט, ניט זיך אליין. ביז דער הינריכטונג איז פאר מישקא ציגאַנאַק, ווי פאר יאנ-סאָן'ען, אויסגעקומען צו פערברענגען אין טורמע זיעבעצעהן טעג. און אלע זיעבעצעהן טעג זיינען פאר איהם אַריבערגעפלוויגען אזוי שנעל, ווי איינער — ווי דער איינציגער ניט פארלאָשענער געדאנק וועגען אנטלויפען, וועגען פרייהייט און וועגען לעבען. די אונרוהיג-קייט, וואָס האָט געהערשט אין ציגאַנאַק און וועלכע איז פארשטיקט געוואָרען מיט די ווענט און גראטעס, מיט דעם טויבען פענסטער, אין וועלכען מען זעהט קיין זאך ניט, איז איצט אַריינגעיאָגט געוואָ-רען טיעף ערגיץ אין איהם און האָט געברענט ציגאַנאַק'ס געדאנקען, ווי פייעריגע קויהלען אויף ברעטער. ווי אין שיכור'ען טשאַד, אזוי האָבען זיך געפלאָנטערט פאר איהם בונטע, אָבער ניט געענדיגטע בילדער, האָבען זיך פאַרבייגעטראָגען מיט דער שנעלקייט פון א בלענדערנען וויכער, און האָבען אלע געשטרעבט צו איין זאך — צום אנטלויפען, צו פרייהייט, צום לעבען. מיט אויפגעבלאָזענע נאָזלע-כער, ווי א פערד, האָט ציגאַנאַק גאַנצע שטונדע נאָכאנאנד גע-שמעקט די לופט—איהם האָט זיך געדוכט, אז עס שמעקט מיט דעם ריח פון קאנאָפליעס, מיט דעם ריח פון א שרפה, מיט פארבלאָזע און פרעסענדע סמאיליענעס; וויילעווייז פלעגט ער זיך אַרומדריעהן אין זיין צעללע, שנעל טאָפּענדיג די ווענט, אָנקלאַפענדיג מיט די פינגער, פארמעסטענדיג זיך, עגבערנדיג מיט די בליקען דעם סופיט, איבערזענענדיג די גראטעס. ער האָט פארמאטערט די סאָלדאטען מיט זיין אונרוה; זיי האָבען תמיד געדארפט צוקוקען זיך אין פענסטער'ל פון טהיר און שוין אייניגע מאָל האָט דער סאָלדאט געסטראשעט צו שיסען; ציגאַנאַק האָט אָבער געענטפערט גראָב און אָבלאכענדיג, און די זאך האָט זיך געענדיגט בשלום נור דערפאר, ווייל עס איז אָנגעגאנגען צווישען ביידען א גראָבע, פויערישע איינפאכע זידלעריי, ביי וועלכער עס האָט שוין ניט געפאַסט קיין שיסעריי.

ביינאכט פלעגט ציגאנאק שלאָפּען פעסט, כמעט נישט אַ ריהר טהאַנדיג זיך, אין דערזעלבער לעבעדיגער אונבעוועגליכקייט, ווי אַ פּרוזשינע, וועלכע איז אויף אַ וויילע אין אַ רוהיגען צושטאַנד. אָבער ווי ער איז אויפגעשפרונגען — אזוי גלייך האָט ער זיך גענומען אַרומ־דרעהען, אַרומטאַפּען, אַרומזוכען און בעטראכטען. די הענד זיינען ביי איהם שטענדיג געווען טרוקען און הייס, אָבער דאָס האַרץ פלעגט פּלוצלונג אַמאָל קאַלט ווערען: ווי מען וואָלט איהם אין ברוסט אַוועקלייגען אַ שטיק נישט־שמעלצענדע אייז, פון וועלכע עס פלעגט זיך צולויפּען אַ טרוקענער שוידער איבער זיין גאַנצען קערפּער. אזוי אויך אַ דונקלער איז ציגאנאק אין די דאָזיגע מינוטען געוואָרען נאָך שוואַרצער און האָט בעקומען אַ מין בלויזליכען אבשיין, ווי אייזען. און זיינע אַן אלטע געוואָנהייט האָט זיך אין איהם ווידער ערוועקט: ווי ער וואָלט זיך איבערפרעסען מיט צופיעל זיסע זאַכען, פלעגט ער בעלעקען די ליפּען און פלעגט שפּייען אויף די דילען די אָנגעלאָפּענע שפּייזעכץ. און זיינע געדאַנקען זיינען געלאָפּען אזוי שנעל, אז ער פלעגט נישט בעווייזען צו דעריידען ווערטער, וואָרום די צונג האָט נישט בעווייזען אָנצוואָגען די געדאַנקען.

אין מאָל בייטאָג איז צו איהם אין צעללע אַריינגעקומען דער עלטסטער אויפזעהער, בעגלייט פון קאָנוואָינעם סאָלדאַט. ער האָט זיך אַ קרום געטהאָן אויף די פערשפיגענע דילען און האָט בייזעריג אַ זאָג געטהאָן:

— ווי ער האָט דאָס אָנגעפאַסקודעט.

ציגאנאק האָט האַסטיג אָבעגענטפערט צוריק:

— דו, פעטע מאָרדע, האָסט די גאַנצע ערד פאַרפאַסקודעט, און איך זאָג דיר גאָרנישט. נאָך וואָס קריכסטו אַהער?

מיט דערזעלבער בייזער ערנסטקייט האָט דער אויפזעהער איהם פאַרגעלייגט, ער זאָל ווערען אַ תּליון. ציגאנאק האָט אויסגעשטעלט די צייהן און האָט זיך צוקייכט פאַר געלעכטער.

— אפנים נישט צו געפינען, האָ? געראָטען! געה, זיי מוחל, אַליין און היינג, כאַט־כאַט! קיין האַלץ פעהלט נישט, אַ שטריק איז פאַראַן, און קיין היינקער איז נישטאָ. דאָס איז פיין, ביי גאָט! — וועסט דערפאַר בלייבען לעבען.

— אלץ הייסט : ניט טויטערהייד וועל איך דאָך היינגען מענשען. האָב איך ניט געזאָגט, אז דו ביסט א דומקאָפּ !
— איז ווירזשע ? דיר איז דאָך אלץ איינס : אזוי אָדער אזוי.

— און ווי היינגט מען דאָס ביי אייך אויף ? מען דערשטיקט מסתמא שטילערהייד !
— ניין, מיט מוזיק — האָט ביז אָבעגענטפערט דער אויפ־זעהער.
— דאָס הייסט א דומקאָפּ. געוויס, דארף מען מיט מוזיק. אָט אזוי . . .

און ער האָט אָנגעהויבען זינגען עפעס כוואַטסקע—לעבעדיג.
— דיין מח איז אַפנים אין גאַנצען געריהרט, לייעניקער — האָט געזאָגט דער אויפ־זעהער, — נו, איז ווירזשע בלייבט, רייד ווערטער.

ציגאנאָק האָט ווידער אויסגעשטעלט די צייהן.
— וואָס פאַר אַ האַסטיגער דו ביסט ! קום אַריין א צווייטען מאָל, וועל איך דיר דעמאָלט זאָגען.
און אין דעם כאָס פון די בונטע, אָבער ניט פארענדיגטע ביל־דער, וואָס האָבען מיט זייער פלינקקייט געמאַטערט ציגאנאָק'ס מח, האָט זיך אַריינגעריסען אַ ניי בילד : ווי גוט עס איז צו זיין אַ תליון אין אַ רויט העמדעל. לעבעדיג האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט דער גרויסער מאַרק־פלאַץ, פאַרפלייצט מיט פּאָלק, אַ הויכער בריקעל, ווי ער ציגאנאָק שפּאַצירט אויף איהם אַרום אין אַ רויט העמדעל, מיט אַ העקעלע. די זונן בעלייכט קעפּ, און איהר שיין בליצט זיך אָב אויפ'ן העקעל, און אַלעס איז אזוי פרעהליך און גרויסאַרטיג, אז אפילו יענער, וועמען מען דארף אָבהאַקען דעם קאָפּ, שמייכעלט אויך. און הינטערן פּאָלק זעהען זיך וועגען און מאָרדעס פון פערד — דאָס זיינען אָנגעפּאָהרען פויערים פון דאָרף ; און דאָרט ווייטער זעהט זיך דאָס פעלד . . .

— טססס-אך — האָט אַ שמוצער געטהאָן ציגאנאָק, האָט זיך באלעקט און האָט אַרויסגעשפּייט די אָנגעלאָפּענע פייכטקייט. און פּלוצלונג, אזוי ווי מען וואָלט איהם אַרויפ־שלעפּען אַ פוטערנע היטעל ביז'ן סאַמע מויל : ס'איז געוואָרען פינסטער און שטיקענד, און

דאס הארץ האט זיך פערוואנדעלט אין א שטיק אונשמעלצענדען אייז, צושיטענדיג א דראכענעם טרוקענעם שוידער איבער זיין לייב.

אמאל צוויי נאך איז אריינגעקומען דער אויפזעהער און ציגאנאק האט אויסגעשטעלט די צייהן זאגענדיג :

— ווי האסטיג דו ביסט. קענסט אריינגעהן נאך אמאל.
און ענדליך האט, פערבייגעהענדיג, אין טהיר-פענסטער'ל א גע-
שריי געטהאן דער אויפזעהער :

— האסט פערשפעטיגט דיין גליק, וואָראָנע. געפונען אן אנ-
דערען.

— נו, איז געהט צו אלע רוחות, זיי אליין א היינקער, — האט
בייז אן ענטפער געטהאן ציגאנאק, האט אויפגעהערט טרוימען וועגען
היינקעריי.

אָבער צום סוף, וואָס געהענטער עס איז געקומען די צייט פון
דער הינריכטונג, אלץ מעהר האט די שנעלקייט פון צוריסענע בילדער
געמאטערט ציגאנאק'ס מח. אומזיסט האט זיך איהם געוועלט אבי-
שטעלען, דער טראגענדיגער שטראם האט איהם פערטראָגען, און אָנ-
כאָפּען זיך איז ניטאָ פאר וואָס : אלעס ארום האט שנעל געפליסט.
זיין שלאָף איז שוין געוואָרען אונרוהיג : עס האָבען זיך אָנגעהויבען
ווייזען נייע, שווערע, פערשידענ-פאַרביגע חלומות, וואָס פליהען נאָך
שנעלער, איידער געדאנקען. דאָס איז שוין ניט געווען א שטראָם,
נור אן אונענדליכער וואַסער-פאַל פון אן אונענדליך-הויכען באַרג,
וועלכער האט געשטראָמט אַראָב, דורכפליסענדיג דורך דער גאַנצער
פארבענרייכער וועלט. ווען ער איז נאָך געווען א פרייער מענש, האט
ציגאנאק געטראָגען בלוז א פאָר פראנטישע וואָנסיקלאַך, נור אין
טורמע איז ביי איהם אָבגעוואקסען א שוואַרץ-שטעכיג בערדעל, און
דאָס האט געמאַכט, אז ער זאָל אויסזעהען שרעקליך און וואהניניג.
צייטענווייז פלעגט ציגאנאק ווירקליך פערגעסען זיך און פלעגט זיך
לאָז אַרומצאפּלען זיך אין זיין צעללע, און האט אלץ נאָך אַרומ-
געטאַפּט די שאָרסטקע געפלאסטערטע ווענט. און וואָסער האט ער גע-
טרונקען, ווי א פערד.

איין מאל א פארנאכט, ווען מען האט אָנגעצונדען פייער, האט
ציגאנאק אוועקגעשטעלט זיך אויף אלע פייער אין מיטען קאמער און
האט אָנגעהויבען וואָיען מיט א טרויסעלדיגען געהויל, ווי א וואָלף.

געווען איז ער עפעס אזוי ערנסט דערביי און האָט אזוי געוואָיעט, ווי ער וואָלט געטהאָן עפעס אַ וויכטיגע און נויטהווענדיגע זאַך. און דאָס ציטערען אַליין אין זיין שטימע איז געווען עפעס ווי מיט אַ כיון; און ניט אַהן אַ טאָלק האָט ער געשריען, נור האָט מיט אַ בעזונדער אויפּמערקזאמקייט אַרויסגעלאָזען יעדער טאָן פון דעם דאָזיגען טהיר רישען יאָמער, וועלכער איז געווען פול מיט אונבעשרייבליכע שרעק און קלאָג.

דערנאָך האָט זיך אָבגעריסען דאָס וואָיען, און עטליכע מינוט האָט ער געשוויגען, בלייבענדיג שטעהן אויף אַלע פיער. פלוצלונג האָט ער שטיל, נעבען דר'ער, אָנגעהויבען פלאַפלען:

— פויגעלאך מיינע, ליעבינקע . . . פויגעלאך, ליעבינקע, האָט רחמנות . . . ליעבינקע . . .

און וויעדער אזוי ווי ער וואָלט זיך צוהערען, ווי זיינע טענער קומען אַרויס. זאָגט אַ וואָרט און הערט זיך צו.

דערנאָך איז ער אויפגעשפרונגען — און אַ גאנצע שטונדע, ניט אָבאַטשעמענדיג זיך, האָט ער זיך געזידעלט אין דער מאַמען אַרײַן. — אראו, איהר, אַזעלכע און אַזעלכע, אין-איינער-אזוי-און-אזוי ! — האָט ער גערעוועט, פאַרקאטשענדיג זיינע בלוט-אָנגעגאָד סענע אויגען; היינגען, נו, איז היינגען, און וועט ניט . . . או, איהר אַזעלכע און אַזעלכע . . .

און דער סאָלדאט, ווייס ווי קאַלך, וויינענדיג פון האַרץ-וועה-טאָג, פון פחד, האָט גערוקט אין טהיר דעם ביקס און האָט אונבע-הילפליך געשריען:

— איך וויל דערשיסען ! ווי מיר האָבען אַ גאָט, איך וועל דערשיסען ! דו הערסט !

אָבער ער האָט ניט געוואנט צו שיסען: אויף די פאַראורטהייל-טע צום טויט האָט מען קיין מאָל ניט געשאָסען, סיידען עס איז גע-ווען אַ ווירקליכער בונט. און ציגאַנאַק האָט געקריצט מיט די צייהן, האָט זיך געזידעלט און האָט געשפּיגען — זיין מענשליכער מח, וועל-כער איז אוועקגעשטעלט געוואָרען אויף דעם משונה-שאַרפען גרעניץ צווישען לעבען און טויט, איז זיך צופאַלען אויף טהיילען, ווי אַ שטיקעל טרוקענע, דורכגעוויטערטע לייס. ווען מען איז ביינאַכט אַרײַן צו איהם אין צעללע אום צו פיהרען איהם צו דער תליה, איז

ער צאפעלדיג געוואָרען און האָט אזוי ווי אויפגעלעבט. אין מויל איז איהם נאָך זיסער געוואָרען, אַ מאַסע שפייטען האָט זיך דאָרט אָנגעקליבען, אָבער די באַקען זיינען אַביסעל רויטליך געוואָרען און אין די אויגען האָט זיך צופינקעלט די אַמאָהליגע ווילדע ביטרעקייט. אָנטהאָנדיג זיך, האָט ער אַ פרעג געטהאָן דעם בעאַמטען :

— און דער תליון ווער וועט זיין ? דער נייער ! האָט נאָך אודאי די הענט ניט צוגעוואָהנט.

— וועגען דעם דארפט איהר זיך ניט בעאונרוהיגען — האָט טרוקען געענטפערט דער בעאַמטע.

— וואָס הייסט ניט בעאונרוהיגען זיך, עקסעלענץ, היינגען וועט מען דאָך מיך, ניט אייך. וואָלט איהר ווייניגסטענס ניט זשאַ-לעווען אַ שטיקעלע קאָזאָנע זיף דאָס שטריקעלע אָנצווייפען.

— גוט, גוט, איך בעט אייך שווייגען.

— ווארום ער האָט דאָך ביי אייך די גאנצע זיף אויפגעפרעסען

— האָט ציגאַנאָק אָנגעוויזען אויף דעם אויפזעהער — איהר זעהט דאָך, וואָס פאַר אַ פעטע גלאַנציגע מאָרדע.

— שווייג !

— זאָלט איהר דאָך ניט זשאַלעווען !

ציגאַנאָק האָט זיך צוקייכט, אָבער אין מויל איז געוואָרען אַלץ זיסער און פלוצלונג זיינען עפעס די פיס געוואָרען אזוי ווי אָבגענומע-נע. פון דעסטוועגען אַרויסגעהענדיג אין הויף, האָט ער נאָך געקענט אַ געשריי טהאָן :

— גראַף בענגאלסקי'ס קארעטע אַהער !

5.

גיב אַ קוש און שווייג.

דעם אורטהייל וועגען די פינף טערראָריסטען האָט מען ענדליך ערקלעהרט פאַר בעשטעטיגט. ווען מען האָט זיי איהם פאַרגעלעזען, האָט מען די פּעראַורטהיילטע ניט געזאָגט, ווען די הינריכטונג וועט זיין, אָבער זיי האָבען שוין, ווי געוועהנליך, געוואוסט, אז מען

וועט זיי היינגען אין דערזעלבער נאכט, אָדער שפעטסטען אין דער פאָלגענדער נאכט.

און ווען מען האָט זיי פאָרגעשלאָגען אויף מאָרגען, דאָנערשטאג, צו זעהען זיך מיט קרובים, האָבען זיי פארשטאנען, אז די הינריכטונג וועט געשעהען פרייטאג פארטאָג.

טאניא קאָוואַלטשוק האָט קיין נאָהענטע פערוואַנדטע ניט גע- האט, און די, וועלכע זי האָט געהאט, זיינען געווען ערגעץ ווייט אין מאָלאַראָססיע און האָבען כמעט גאָרניט געוואוסט וועגען דעם משפט און וועגען דער בעפאָרשטעהענדער הינריכטונג; ביי מוסיאָ און ווערנער, אזוי ווי זיי האָבען זייערע ריכטיגע נעמען ניט אָנגע- געבען, האָבען דאָך קיין קרובים גאָר ניט געקענט זיין; זיינען נור געבליבען צוויי, סערגעי גאָלאָוויין און וואַסילי קאַשירין, וועמען עס איז אויסגעקומען צו זעהען זיך מיט די עלטערן. און זיי האָבען ביידע מיט שרעק און מיט האַרץ-וועהטאָג געטראכט וועגען דער דאָ- זיגער בעגעגעניס, אָבער זיי האָבען זיך ניט געקענט ענטשליסען צו ענטזאגען זייערע אַלטע עלטערן פון צו האָבען מיט זיי אַ לעצטען גע- שפרעך, צו געבען זיי אַ לעצטען קוש. בעזונדער געמאטערט פון דער בעפאָרשטעהענדער בעגעגעניש איז געווען סערגעי גאָלאָוויין. ער האָט זיין פאטער און מוטער זעהר געליעבט, נאָך גאָרניט לאנג צוריק האָט ער זיך מיט זיי געזעהען, און ער איז געווען איצט אין איין שרעק — וואָס דאָ וועט אזוינס זיין. די הינריכטונג גופא מיט איהר גאנצער מאוים'דיגע אונגעוועהנליכקייט, מיט דעם גאנצען וואהנזיין, וואָס זי בריינגט אין מח, — האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אַ סך גרינגער און בשום אופן ניט אזוי שרעקליך, ווי די דאָזיגע עטליכע מינוט, קורצע און אונפערשטענדליכע, וועלכע וואָלטען זיך געפינען אזוי ווי אויסער דעם לעבען גופא. ווי קוקען — וואָס טראכטען — וואָס זאָ- גען — זיין מענשליכער מח האָט עס ניט געוואָלט בעגרייפן. דאָס גאַנץ איינפאכע און געוועהנליכע: דערלאנגען די האַנד, צוקושען זיך, זאָגען „וואָס מאַכסטו, טאטע“ — האָט אויסגעוויזען אזוי אונבעגרייפליך — שרעקליך, אזוי מאוים'דיג-אונמעגליך, אזוי וואהנ- זיניגפאלש.

נאָך דער פארלעזונג פון'ם אורטהייל האָט מען די פעראורטהייל- טע ניט אוועקגעזעצט צוזאמען ווי קאָוואַלטשוק האָט גערעכענט, נור

מען האָט זיי איבערגעלאָזען, יעדען אין זיין אייגענע צעללע; און דעם גאנצען אין דער-פריה, ביז עלף אוהר, ווען די עלטערן זיינען געקומען האָט סערגעי גאלאָווין אַרומגעשפּרייזט וואָהנזיניג איבער דער קאַמער, האָט געקניפט זיין בערדעל, האָט זיך רחמנות'דיג געקנייטשט און האָט עפעס געברומט פאַר זיך. אַמאָל פלעגט ער זיך אין מיטען גאנג אָבשטעלען, אָננעהמען א פולע ברוסט מיט לופט און אָבבלאָזען זיך, ווי איינער, וועלכער איז געווען צו לאַנג אונטער'ן וואַסער. ער איז אָבער געווען אזוי געזונד, אזוי קרעפטיג איז אין איהם געזעסען דאָס יונגע לעבען, אז אפילו אין די דאָזיגע מיר נומען פון שוידערליכע יסורים האָט זיין בלוט געשפילט אונטער דער הויט און האָט בעפארבט די באַקען, און ליכטיג און נאָאיוו האָבען בלויד-געפינקעלט די אויגען.

פאַרגעקומען איז אלעס, אייגענטליך, פיעל בעסער, איידער סערגעי האָט ערוואַרטעט.

דער ערשטער, וואָס איז אַריינגעקומען אין צימער, וואו עס איז פאַרגעקומען דאָס זעהען זיך, איז געווען סערגעי'ס פאָטער, א געוועזענער רעגירונגס-קאמאנדיר, ניקאָלאי סערגעיעוויטש גאלאָווין. געווען איז ער דורכאויס ווייס, דער פנים, דער באָרד, די האָאָר, די הענט, ווי מען וואָלט דאָס א שנעל-סטאַטוע אָנגעטהאָן אין מענש-ליכע קליידער; און אלץ דערזעלבער רעקעל, אן אלטינקער, אָבער ריין-אויסגעפוצטער, אז עס האָט פון איהם געשמעקט בענזין, מיט נייאינקע גאלאָינדלאַך; און אַריינגעגאנגען איז ער עפסט, פאַראַדנע, מיט קרעפטיגע, אָבער צייכענטע טריט. ער האָט אויסגעשטרעקט זיין ווייסע, טרוקענע האַנד און האָט געזאָגט הויך:

— גוט מאָרגען, סערגעי!

הינטער איהם איז מיט קליינע טריט געגאנגען די מוטער און האָט זאָנדערבאר געשמיכעלט. אָבער זי האָט אויך א דריק געטהאָן די האַנד און האָט הויך ווידערהאַלט:

האָט איהם א קוש געטהאָן אויף די ליפּען — און האָט זיך שוויי-גענדיג געזעצט. זי האָט זיך ניט א וואָרף געטהאָן, האָט זיך ניט צוואווינט, האָט זיך ניט צושריען, האָט ניט געטהאָן עפעס שרעק-ליכעס, וואָס סערגעי האָט ערוואַרט — האָט נור א קוש געטהאָן און שווייגענדיג זיך אוועקגעזעצט. און זי האָט זאָגאר מיט איהרע ציטע-

ריגע הענד צורעכט געמאַכט איהר שוואַרצע זיידענע קלייד.
סערגעי האָט ניט געוואוסט, אז די גאַנצע פערנאַנגענע נאַכט
איז דער פאַלקאָוניק געזעסען פערשפאַרט אין זיין קליינעם קאַבינעט
און האָט, אַנשטריינגענדיג אַלע זיינע קרעפטען, דורכגעטראַכט דיעזע
צערעמאָניע. ניט שווערער, נור לייכטער דארפֿען מיר מאַכען די
לעצטע מינוט פאַר אונזער זוהן, — האָט פעסט בעשלאָסען דער פאַל-
קאָוניק, און ער האָט פאַרזיכטיג אָבגעוואויגען יעדע מעגליכע
פראַזע פון מאָרגעדיגען געשפרעך, יעדע בעוועגונג. אָבער וויילענ-
ווייז האָט ער זיך צומישט, האָט פערלוירען אויך דאָס, וואָס ער האָט
שוין בעוויזען צוצוגרייטען, און ער האָט ביטער געוויינט אין ווינקעל
פון'ס סאַראַטענעם דיוואַן. און אין דערפריה האָט ער געלערענט זיין
פרוי, ווי מען דאַרף זיך האַלטען ביים זעהען זיך.

— איבערהויפט, גיב אַ קוש — און שווייג! — האָט ער גע-
לערענט. — נאָכהער מענסטו אויך רעדען, שפעטער אַ וויילע, אָבער
אז דו וועסט אַ קוש געבען, טאָ, שווייג. רעד ניט באַלד נאָכ'ן קוש,
פאַרשטעהסט? אז ניט, וועסטו זאָגען עטוואָס, וואָס מען דאַרף
ניט.

— איך פערשטעה, ניקאַלאַי סערגעיווויטש, — האָט געענט-
פערט די מוטער, וויינענדיג.

— און ניט וויין. זאָל דיר גאָט אָבהיטען פון וויינען! וועסט
דאָך איהם אוועק'הרג'ענען, ווען דו וועסט וויינען, אַלטע!
— און אַליין פאַר וואָס-זשע וויינסטו?

— מיט אייך וועסטו זיך צוואוינען! טאָרסט ניט וויינען,
הערסט? — גוט, ניקאַלאַי סערגעיווויטש.

פאַהרענדיג אויפ'ן איזוואָזשיק האָט ער געוואָלט נאָך אמאָל
ווידערהאַלען זיין אַנזאָג, האָט אָבער פערגעסען. און אזוי זיינען זיי
געפאַהרען שווייגענדיג, צונויפגעבויגענע, ביידע גרויע און אַלטע,
און האָבען געטראַכט, און די שטאָדט האָט פּרעהליך גע'רעש'ט: עס
איז געווען די וואָך פון יום-טוב מאסליעניצע, און די גאַסען האָבען
גערוישט פון מענשען.

זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט. דער פאַלקאָוניק האָט זיך גע-
שטעלט אין דער צוגעגרייטער פּאַזע, פערלעגענדיג די רעכטע האַנד
אונטער דער פאכווע פון ראָק. סערגעי איז געזעסען אַ רגע, האָט בע-

געגענט. נאָהענט דעם צוקנייטשטען פנים פון דער מוטער און איז אויפגעשפרונגען.

— זיין אביסעל, סעריאזשענקא, — האָט אַ בעט געטהאָן די מוטער.

— זעין זיך, סערגעי, — האָט צוגעשטימט דער פאָטער.

געוויס אַ וויילע. די מוטער האָט זאָנדערבאר געשמויכעלט.

— ווי מיר האָבען עס כלאָפעטשעט פאר דיר, סעריאזשענקא.

דער פאטער . . .

— אומזיסט, מאמעניו . . .

דער פאָלקאוויק האָט פעסט געזאָגט :

— מיר האָבען עס געמוזט טהאָן, סערגעי, אום זאָלסט ניט

היינקען, אז די עלטערן האָבען דורך פערלאָזען.

ווידער געשוויגען אַ וויילע. עס איז געווען אימח'דיג אויסצו-

רעדען אַ וואָרט, אזוי ווי יעדעס וואָרט אויפ'ן צונג וואָלט פערלאָהרען

זיין בעדייטונג און געמיינט נור איינס : טוידט. סערגעי האָט אַ

קוק געטהאָן אויף זיין רייניקען רעקעל, וואָס האָט געשמעקט מיט

בענזין, און אַ טראַכט געטהאָן : יעצט איז קיין דינער ניטאָ,

הייסט עס, ער האָט אַליין גערייניגט. וויזשע האָב איך עס פריהער

ניט באַמערקט, ווען ער רייניגט דעם ראָק ? אין דער-פריה, מסתמא.

און פלוצלונג אַ פרעג געטהאָן :

— און ווי איז די שוועסטער ? געזונד ?

— ניקאטשקא ווייסט פון גאָרניט — האָט האַסטיג געענטפערט

די מוטער.

— צו וואָס ליגען זאָגען ? דאָס מיידעל האָט דורכגעלעזען אין

די צייטונגען. זאָל סערגעי וויסען, אז אלע . . . אייגענע זיינע . . .

אין דער צייט . . . האָבען געטראַכט און . . .

ווייטער האָט ער ניט געקענט פאָרטזעצען און האָט זיך אָבגע-

שטעלט. פלוצלונג האָט זיך דער מוטער'ס פנים אזוי ווי צוקנייטשט,

צו שווימען, זיך צושאָקעלט, איז געוואָרען נאָס און משונה. די

אָבגעבלאנקירטע אויגען האָבען זיך וואהנזיניג געריסען פון די לעכער,

דער אטהעם איז געוואָרען אַלץ אָפּטער און קורצער און העכער.

— סע . . . סע . . . סע . . . — האָט זי ווידער-

האַלט, ניט פערמאָכענדיג די ליפען. — סע . . .

— מאמעניו !

דער פּאָלקאוניק האָט געמאַכט אַ טריט פּאָראַויס און ציטערנדיג אין גאַנצען, מיט יעדען פּאַלט פון זיין ראָק, מיט יעדען קנייטש פון זיין פנים, ניט פערשטעהענדיג, ווי ער זעהט אַליין אויס שרעק-ליך אין זיין טויטליכער בלאַסקייט, אין זיין אויסגעמוטשעטער פער-צווייפּעלטער פעסטקייט, האָט ער אָנגעהויבען טייל'ן צו דער ווייב : — שווייג ! ניט מאַטער איהם ! מאַטער ניט ! מאַטער ניט !

ער דאַרף שטאַרבען ! מאַטער ניט ! אַ דערשראָקענע, האָט זי שוין געשוויגען, און ער האָט נאָך אַלץ איינגעהאַלטען געטרייטעלט מיט זיינע פערדריקטע פויסטען פאר דער ברוסט און האָט ווידערהאַלט : — מאַטער ניט !

דערנאָך איז ער אָבגעטראָטען, האָט פערלייגט זיין ציטערנדע האַנד אונטער'ן ראָק, און הויך, מיט אַן אויסדרוק פון אַרױפגע-צוואונגענער רוהיגקייט, האָט ער געפרעגט מיט זיינע ווייסע ליי-פען :

— ווען ?

— מאַרגען, אין דער-פריה — האָט אויך מיט ווייסע לייפען גע-ענטפערט סערגעי.

די מוטער האָט געקוקט אַרונטער, האָט געקויעט מיט די לייפען און אַזוי ווי גאָרנישט ניט געהערט. און אַלץ קייענדיג האָט זי אַזוי ווי אַרויסגעלאָזען פּראָסטע און זאָנדערבאַרע ווערטער : — נינאָטשאַ האָט געהייסען אַ קוש טהאָן דײַך, סעריאָ-זשענקאַ.

— קוש איהר אַן פאר מיר, — האָט געזאָגט סערגעי !

— גוט. נאָך האָבען דיר די כוואַסטאָווס געלאָזט גריסען.

— וועלכע כוואַסטאָווס ? אַך, יא !

דער פּאָלקאוניק האָט איבערגעשלאָגען :

— נו, מען דאַרף געהען. הויב זיך אויף, מוטער, מען דאַרף.

ביידע האָבען זיי אויפגעהויבען די אָבגעשוואַכטע מוטער.

— געזעגען זיך ! — האָט געהייסען דער פּאָלקאוניק. — צלם

איבער.

זי האָט געטהאָן אַלעס, וואָס מען האָט איהר געהייסען. אָבער

צלם'ענדיג און קושענדיג דעם זעהן מיט א קורצען קויט, האָט זי גע-
שאַקלט מיט'ן קאָפּ און האָט אָהן א זינען איבערגע'חזר'ט :

— ניין, דאָס איז ניט אזוי. ניין, ניט אזוי. ניין, ניין. ווי
זשע וועל איך נאָכהער ? וויזשע וועל איך זאָגען ? ניין, ניט אזוי.
— זייגעזונד, סערגעי ! — האָט געזאָגט דער פאָטער. זיי
האָבען זיך געדריקט די הענד און שטארק, אָבער שנעל זיך צו-
קוישט.

— דו . . . — האָט אָנגעהויבען סערגעי.

— נו ? — האָט אָבעריסען געפרעגט דער פאָטער.

— ניין, ניט אזוי. ניין, ניין. וויזשע וועל איך זאָגען ? —
האָט גערעדט די מוטער, שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ. זי האָט שוין ווי-
דער בעוויזען צו זעצען זיך און האָט זיך אין גאנצען צוואויגט.

— דו . . . האָט ווידער אָנגעהויבען סערגעי. פלוצלונג האָט
זיך זיין פנים רחמנות'דיג, קינדערש פערקנייטשט און די אויגען
האָבען זיך באלד אָנגעגאָסען מיט טרעהרען. דורך זייער פינקלענדע
הייטעל האָט ער נאָהענט דערזעהען דעם ווייסען פנים פון פאָטער.

— דו, פאָטער, ביסט א נאָבעלער מענטש.

— וואָס רעדסטו ! וואָס רעדסטו ! — האָט זיך דערשראָקען דער
פאָלקאוויק. און פלוצלונג, אזוי ווי ער וואָלט זיך צובראָכען, איז
ער געפאלען מיט'ן קאָפּ אויפ'ן שולטער פון זעהן. געווען איז ער
אמאָל העכער פון סערגעי'ען, אָבער איצט איז ער געוואָרען א נידע-
ריטשקער, און די פוכאווע, טרוקענע קאָפּ איז, ווי א ווייס קנוילע-
כעל געלעגען אויפ'ן זעהן'ס שולטער. און ביידע האָבען שווייגענדיג
זשערנע געקוישט : סערגעי די פוכאווע האָאָר און ער דעם אַרעסטאַנט
טען-חאלאט.

— און איך ? — האָט פלוצלונג געזאָגט א הויכער קול.

זיי האָבען זיך אומגעקוקט : די מוטער איז געשטאַנען און האָט
מיט א פערוואָרפענעם קאָפּ געקוקט מיט צאָרן, כמעט מיט האָס.
— וואָס איז, מוטער ? — האָט א געשריי געטהאָן דער פאָל-
קאוויק.

— און איך ? — האָט זי גערעדט, שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ, מיט
א וואהנזיניגען אויסדרוק. — איהר קוישט זיך, און איך ? מאַנסלייטע,
הא ? און איך ? און איך ?

— מאמעניו ! — האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהר סערגעי.
און דאָ האָט פאסירט עפעס וועגען וואָס מען קען ניט און מען
דארף ניט דערצעהלען.

די לעצטע ווערטער פון פאָלקאָוויק זיינען געווען :
— איך בענש זיך צום טויט, סערגעי. שטארב טאָפּפער, ווי
אן אפיצער.

און זיי זיינען אוועק. אָט אזוי אוועק. זיינען געווען, גע-
שטאנען, גערעדט — און פּלוצלונג אוועק. אָט דאָ איז געזעסען די
מוטער, אָט דאָ איז געשטאנען דער פאטער, און פּלוצלונג, עפעס
ווי, אוועקגעגאנגען. צוריקקומענדיג אין צעללע, האָט זיך סערגעי
געלעגט אויפ'ן געלעגער, מיט'ן פנים צו דער וואַנד, אום צו בע-
האלטען זיך פון די סאָלדאטען, און האָט לאנג געוויינט. דערנאָך איז
ער אַ מינעט געוואָרענער פון טרעהרען, שטארק איינגעשלאָפּען.

צו וואסילי קאשירינען איז געקומען נור די מוטער — דער פא-
טער, אַ רייכער סוחר, האָט ניט געוואָלט קומען. וואסילי האָט
בעגעגענט די מוטער, שפּרייזענדיג איבער'ן צימער און ציטערנדיג
פון קעלט, אָבוואָהל עס איז געווען ווארעם און זאָגאר הייס. און
דער געשפרעך איז געווען אַ קורצער, אַ שווערער.
— עס האָט זיך ניט געלוינט קומען, מאמעשי. נור זיך און מיך
וועט איהר פערמוטשען.

— צו וואָס, וואָס! צו וואָס האָסטו עס געטהאָן ! גאָ-
טעניו ! — די אלטע האָט זיך צוואוויינט, ווישענדיג זיך מיט די שפּיר-
צען פון אַ שוואַרצער וואָלענע שאַל. און מיט דער געוואָנהייט, וואָס
איז געווען ביי איהם און זיינע ברידער, צו שרייען אויף די מוטער,
וועלכע פערשטעהט גאָרנישט, האָט ער זיך אָבגעשטעלט און, ציטערנ-
דיג פון קעלט, האָט ער זיך בייז צורעדט :

— נו, אָט האָסטו ! איך האָב עס געוואוסט ! איהר פער-
שטעהט דאָך גאָרנישט, מאמעשי ! גאָרנישט !
— נו, נו, גוט. וואָס איז דיר — קאַלט ?

— קאַלט . . . — האָט אָבגעהאַקט וואסילי און ווידער גע-
שפּרייזט, קוקענדיג בייז אויף דער מוטער פון אַ זייט.

— אפשר האסטו זיך פערקיהלט ?

— אף, מאמעשן, וואָס מאַכט דאָ אויס אַ פערקיהלונג,

ווען . . .

און ער האָט האָפנונגסלאָז אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד. די אַלטע האָט געוואָלט זאָגען : „און אונזער האָט געהייסען פון מאַנר טאג בלינעס צו שטעלען“, האָט זיך אָבער דערשראָקען און האָט זיך צוואַמערט :

— איך האָב גע'טענה'ט מיט איהם : אַ זוהן איז ער דאָך, געה, זיי איהם מוחל. ניין, האָט ער זיך איינגעשפּאַרט, דער אַלטער צאָפּ . . .

— נו איהם צום טיוועל. וואָס פאַר אַ פאָטער איז ער מיר ! ווי ער איז געווען דאָס גאַנצע לעבען אַ לומפּ, אזוי איז ער פער-בליבען.

— וואַסיענקא, וועגען פאָטער רעדסטו עס אזוי ! — די אַלטע האָט זיך אין גאַנצען מיט אַ פאָרוואָרף אויסגעצויגען.

— וועגען פאָטער.

— וועגען לייבליכען פאָטער !

— וואָס פאַר אַ לייבליכער פאָטער איז ער מיר.

עס איז געווען ווילד און משונה'דיג. פאַר די אויגען איז גע-שטאַנען דער טויט, און דאָ איז געוואַקסען עפעס קליינליכעס, פּוסי-טעס, ניט נויטהיגעס, און די ווערטער האָבען גערעשצט, ווי די ליידיגע שאַלעכץ פון נים אונטער די פיס. און כמעט וויינענדיג, — פון אומעט, פון יענער אייביגער אונפערשטענדנים, וועלכע איז, ווי אַ וואַנד, דאָס גאַנצע לעבען געשטאַנען צווישען איהם און זיינע אייגענע, און האָט יעצט, אין דער לעצטע שטונדע פאר'ן טויט, ווילד אויסגעטאָרטשעט איהרע קליינע, נאַרישע אויגען — האָט וואַ-סילי אַ געשריי געטהאָן :

— פערשטעהט דאָך, היינגען וועט מען מיר ! היינגען ! פער-

שטעהט איהר דאָס אָדער ניין ? היינגען !

— און דו וואָלט קיין מענשען ניט געטשעפעט, וואָלט מען

דיך . . . — האָט געשריען די אַלטע.

— גאָטעניו ! פאַר וואָס קומט עס מיר ! דאָס זעהט מען דאָך

אפילו ניט ביי חיות. אַ זוהן בין איך איך אָדער ניין ?

ער האָט זיך צוואוויינט און זיך געזעצט אין ווינקעל. צוואוויינט האָט זיך אייך די אַלטע און אוועקגעזעצט זיך אין איהר ווינקעל. ווייל זיי האָבען ניט געקענט כאַטש אויף אַ רגע צונויפניסען זיך אין אַ גע- פיהל פון לייעבע און ווידערשטעלען דאָס געפיהל געגען דער אימה פון קומענדר טוידט, האָבען זיי געוויינט מיט קאַלטע טרעהרען פון איינזאמקייט, וועלכע האָבען ניט געווארעמט דאָס האַרץ. די מוטער האָט געזאָגט :

— אָט זאָנסטו, צו בין איך דיר אַ מוטער צו ניין, מאַכסט פאָרווירפע. און איך בין פאר דיעזע טעג גראָה געוואָרען, זיך פער- עלטערט. און דו רעדסט, מוסר'סט.

— נו, גוט, מאַמעשי. ענטשולדיגט. געהען דארפט איהר. די ברידער קושט דאָרטען.

— בין איך דען קיין מוטער ניט ? האָב איך דען קיין רחמנות ניט ?

ענדליך איז זי אוועק. האָט געוויינט ביטער, ווישענדיג זיך מיט די שפיצען פון שאל, ניט געזעהען דעם וועג. און וואָס ווייטער זי איז אוועק פון טרעהרען, אַלץ בריהענדר האָבען זיך געגאָסען די טרעהרען. איז געגאנגען צוריק צו דער טורמע, נאָכהער האָט זי זיך פערבלאָנדעט ווילד אין שטאָרט, וואו זי איז געבוירען געוואָרען, אויסגעוואקסען, פערעלטערט זיך. האָט פערבלאָנדעט אין עפעס אַ פערלאָזענעם גערטעל מיט עטליכע אַלטע, צובראָכענע בוימער, און האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ נאָסער, אָבגעגאנגענער באַנק. און פלוצלונג האָט זי פערשטאַנען : איהם וועט מען מאָרגען אויפֿ- היינגען.

די אַלטע איז אויפגעשפרונגען, האָט געוואָלט לויפען, די קאָפּ האָט זיך איהר אָבער פלוצלונג שטאַרק פערדרעהט, און זי איז גע- פאלען. די צוגעפראָהרענע סטעזשקע איז נאָס געוואָרען, איז געווען גליטשיג, און די אַלטע האָט זיך בשום אופן ניט געקענט אויפהויי- בען : האָט זיך גערדעהט, האָט זיך אויפגעהויבען אויף די עלענ- בויגענס און קניעס און האָט ווידער זיך געוואלגערט אויף אַ זייט. די שוואַרצע שאל האָט זיך אַראָבערוקט פון קאָפּ און האָט אָבערדעקט אויפֿ'ן אַקען אַ פליכעלע צווישען די שמוציגגראָע האָאָר ; און עס האָט זיך איהר געדוכט, אַז זי הוֹליעט אויף אַ חתונה : מען מאַכט

חתונה דעם זון, און זי האט זיך אָנגעטרונקען מיט וויין און איז שטאַרק פער'שיכור'ט געוואָרען.

— איך קען ניט. ביי גאָט, איך קען ניט! — האָט זי זיך אָב-געזאָגט, דרעהענדיג מיט'ן קאָפּ, און איז געקראַכען איבער'ן איי-זיגען נאָסען גרונד, און איהר האָט מען אַלץ געגאָסען וויין, אַלץ גע-גאָסען.

און דאָס האַרץ האָט שוין אָנגעהויבען וועה טהאָן פון שיכור'ען געלעכטער, פון צורדיגליכקייט, פון ווילדען טאַנץ, — און איהר האָט מען אַלץ געגאָסען וויין. אַלץ געגאָסען.

6.

די שטונדען לויפן.

אין דער פעסטונג, וואו עס זיינען געזעסען די פּעראורטהיילטע טעראָריסטען, האָט זיך איינגעפונען אַ טהורעם מיט אַן אַלטען זייד-גער. יעדע שטונדע, יעדע האַלבע שטונדע, יעדע פערטעל שטונדע האָט דער אַלטער זייגער אויסגעקלונגען עפעס טרויעריגעס, שווערעס, וואָס איז לאַנגווייליג פערשטאָרבען אין דער הויך, ווי אַ ווייטער יאָמער-געשריי פון איבערפליהענדע פויגלען. בייטאָג האָט די דאָזיגע זאָנדערבאַרע און טרויעריגע מוזיק זיך פערלאָרען אין דעם רעש פון שטאָדט, פון דער גרויסער מענשען-פולער גאַס, וועלכע האָט זיך גע-צויגען פערביי דער פעסטונג. ער האָבען געהוושעט די אָמניבוסען, עס האָבען געטופעט די קאָפיטעס פון פערד, עס האָבען אויסגעשריען זייערע סיגנאַלען די רוישענדע אויטאָמאָבילען; אויף מאַסלעניצע זיינען פון אַרום שטאָדט אָנגעפאָהרען די פויערשע פוהרען מיט די גלעקלאָף אויף די קליין-געוויקסיגע פערד און די לופט איז געווען פול מיט זייער בעמייבענדער קלינגעריי. און דורכגעדרונגען איז נאָך געווען דיזעזע לופט מיט דעם שיכור'ען, פּרעהליכען פלוידער-געשפּרעך פון דעם יום-טוב; און עס האָבען זיך אזוי צוגעפאַסט צו דער הוי-זשעריי פון די פערשיעדענע קולות די יונגע ווארימע ווינטלאָך פון פריהען פריהלינג, די בלאָטיגע לוזשעס אין דרויסען, די פלוצלונג שוואַרץ געוואָרענע בוימער, וואָס זיינען געוואקסען אויפ'ן סקווער.

פון ים-זייט האָט זיך צוגעטרָאָגען אין ברייטע, פייכטע שטראָמען דער ווארימער ווינט : מען האָט, דוכט זיך, מיט די אויגען געקענט זעהען, ווי אין אַ פריינדליכען צוזאמענפליהען טראָגען זיך אוועק אין דער אונגענדליכער פרייהער ווייטקייט די פיציקע פרישע טהייל-כעלאך פון לופט און לאכען פליהענדיג.

ביינאכט איז די גאס פארשטילט געוואָרען אין דער איינזאמער ליכטיגקייט פון די גרויסע עלעקטרישע זונען. און דאן פלעגט די אונגעהויערע פעסטונג, אין וועמעס פלאכע ווענט עס איז קיין איינציג ליכט ניט געווען, ווי פערזונקען אין חשך און שוויגענהייט און האָט זיך אָכגעטהיילט פון דער אייביג-לעבענדער בעוועגליכער שטאָרט מיט אַ ליניע פון שטומקייט, אונבעוועגליכקייט און פינסטערניס. און אין דעם קלאַפּען פון זיגער האָט זיך דאן געהערט עפעס, וואָס איז געווען פרעמד דער ערד — אַ וואַנדערבאַרע מעלאָדיע, וואָס איז לאנג-זאם און טרויעריג געבוירען געוואָרען און פארלאָשען געוואָרען אין דער הויך. ווידער איז זי געבוירען געוואָרען, אָבנאַרענדיג דעם אויער, האָט געקלונגען טרויעריג און שטיל האָט זיך איבערגעריסען — און האָט ווידער געקלונגען. ווי גרויסע, דורכזיכטיגע גלעזערנע טראָפּעס, זיינען געפאלען פון אונבעוואוסטער הויכקייט אין אַ מע-טאַלענעם שטיל-קלינגענדען בעקען די שטונדען און די מינוטען. אָדער ווי דאָס וואָלטען איבערפליהענדע פויגלען געפליוגען.

אין די צעללען, אין וועלכע עס זיינען געזעסען צו איין פער-אורטהיילטען, האָט זיך אי בייטאָג, אי ביינאכט געהערט בלויז דיעזער קלאנג. ער איז דורכגעדרונגען דורכ'ן דאך, דורך דער דיק-קייט פון די געמויערטע ווענד, טרייסלענדיג די שטילקייט, און איז פערשוואונדען אונבעמערקט, כדי אונבעמערקט ווידער צו קומען. צייטענווייז פלעגען זיי וועגען איהם פארגעסען און האָבען איהם ניט געהערט, און צייטענווייז האָבען זיי מיט פערצווייפלונג איהם ער-ווארט, לעבעדיג פון קלאנג ביז קאלנג, ניט גלויבענדיג שוין דער שטילקייט. די דאָזיגע טורמע איז געווען בעשטימט בלויז פאר וויכ-טיגע פערברעכער ; אין איהר זיינען געווען בעזונדערע פאָרשריפטען, ביזע, שטריינגע, אכזר'ישע און הארטע, ווי דאָס ווינקעל פון דער פעסטונג-וואַנט ; און אויב אין אכזריות איז פאראן עפעס נאָבעלעס, דאן איז די טויבע, טויטע שטום-טריאומפירענדע שטילקייט געווען

נאָבעל, כאַפּענדיג יעדען מינדעסטען גערויט, יעדען לייכטען אַטהעם.

און אין דיעזער טריאומפֿירענדער שטילקייט, וועלכע איז געווען צוואויגט פון דעם טרויעריגען קלאנג פון די פערטוואונדענע מינוטען, האָבען פינף מענשען, אָבעטהיילטע פון אלעס, וואָס לעבט, צוויי פרויענצימער און דריי מאַנסלייט, ערווארט די איינקונפט פון דער נאכט, דאָס טאָג־ווערען און די הינריכטונג. און יעדערער האָט זיך צו איהר צוגעגרייט אויף זיין אופן.

7.

ניטאָ קיין טויט.

ווי זי האָט אין איהר גאנצען לעבען געטראכט בלויז וועגען אַנדערע און קיין מאָל ניט וועגען זיך, אזוי האָט איצט אויך טאַניאָ קאָוואַלטשוק געמאַטערט זיך, געוואָרנט און געווען שטאַרק פאַרביינקט בלויז וועגען די אַנדערע. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט דעם טויט אויף אזוי פיעל אלס אַ פייניגונג און מאטערנים, אויף וויפיעל דיעזער טויט איז ערווארט געוואָרען פאר סעריאָזשא גאַלאָווינ, פאר מוסיאָ און פאר די אַנדערע — אויף וויפיעל איהר אליין אָבער אנבעלאנגט, האָט עס איהר גאָרניט געריהרט. אלס אַ בעפרידיגונג פאר זיך, וואָס זי האָט ניט געקענט אויסוויינען זיך אויף דעם גורל פון די אַנדערע אין געריכט, ווייל מען האָט דאָרט זיך בעדארפט האַלטען פעסט, האָט זי דערפאר איצט גאנצע שטונדען געהאַלטען אין וויינען — ווי עס קענען וויינען אַלטע פרויען, וואָס ווייסען שוין פון גענוג יסורים, אָדער ווי עס קענען וויינען יונגע, אָבער זעהר רחמנות'דיגע, זעהר גוטע מענשען. די פאַרשטעלונג אליין, אז עס קען זיין, דאָס סע־ריאָזשא האָט קיין טאָבאָק ניט, אז ווערנער'ען פעהלט פיעללייכט שטאַרקער טהעע, וועלכען ער איז געוואָהנט געווען צו טרינקען, — דאָס האָט זי געמאַטערט, אלס אַ צוקומעניש צו דעם, וואָס זיי דארף פֿען נאָך שטאַרבֿען. דאָס האָט איהר געמאַטערט ניט וועניגער, ווי דער געדאנק גופא וועגען דער הינריכטונג. די הינריכטונג, דאָס איז עפֿעס אונפֿערמיידליכעס, זאָגאר זייטיגעס, וועגען וואָס עס איז

ניט ווערטה צו טראכטען, אָכער ווען אַ מענש זיצט אין טורמע און נאָך פאר'ן טויט, און איהם פעהלט טאָבאָק, דאָס איז גאָר אונער-טרעגליך. זי האָט זיך דערמאהנט און האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלע איינצעלהייטען פון זייער לעבען צוזאמען און איז פערשטאָרבען פון שרעק, ווען זי האָט אַ טראַכט געטהאָן וועגען דער בעגעגעניש פון סערגיען מיט זיינע עלטערן.

אַ בעזונדער רחמנות האָט זי נאָך געפיהלט פאַר מוסיאָ'. איהר האָט זיך שוין לאנג געדוכט, אַז מוסיאָ לייעבט ווערנער'ען, און אָב-וואָהל דאָס איז גאָר ניט געווען ריכטיג, פון דעסטוועגען האָט זי גע-טרוימט וועגען עפעס גוטעס און ליכטיגעס פאַר זיי ביידען. אויף דער פרייהייט האָט מוסיאָ געטראָגען אַ זילבערנעם רינגעלע, אויף וועל-כען עס איז געווען אויסגעצייכענט אַ שאַרבען, אַ ביינ און אַרום זיי אַ דאָרן-קראַנץ; און טאַניאַ קאָוואַלטשוק פלעגט אָפט מיט וועהטאָג קוקען אויף דעם דאָזיגען רינגעלע, ווי אויף אַ סימבאָל פון פער-אורטהיילט זיין, און זי פלעגט אַמאָל לאַכענדיג, אַמאָל ערנסט, בעטען זיך ביי מוסיאָ', אַז זי זאָל דעם רינגעלע אויסטהאָן.

— שיינקט מיר איהם — האָט זי געבעטען.

— ניין, טאַניעטשקאַ, איך וועל ניט שיינקען; ביי דיר וועט

באַלד אויפ'ן פינגער זיין אַן אנדער רינגעלע.

עס האָט זיך געמאַכט אַמאָל, אַז מען האָט וועגען איהר געטראַכט, אַז זי וועט ניט אנדערש, אין ניכען חתונה האָבען, און דאָס האָט איהר שטאַרק בעלידיגט — זי האָט קיין מאַן ניט געוואָלט. און ער-אינערענדיג זיך דיעזע שפּאַסחאָפטע געשפרעכען איהרע מיט מוסיאָ'ן און דאָס, וואָס מוסיאָ איז איצט ווירקליך פעראורטהיילט, האָט זי זיך בעגאָסען מיט טרעהרען, איז געווען צונומען פון מוטערליכע רחמנות. און יעדעס מאָל, ווי דער זייער האָט געשלאָגען, פלעגט זי אויפהויבען איהר פערוויינטען פנים און זיך צוהערען — ווי דאָרט, אין יענע צעללען פארנעהמען זיי דעם דאָזיגען געצויגענעם, עקשנות'-דיגען רוף פון טויט.

און מוסיאָ איז געווען גליקליך.

פערלייגענדיג די הענד אַ הינטער, אין דעם גרויסען אַרעסטאַנט-

סקען האַלאַט, ניט נאָך איהר וואָקס, וואָס האָט געמאַכט, זי זאָל עהנליך זיין אויף אַ מאַנספערזאָן, אויף אַ אינגעל, וואָס האָט זיך

אנגעטהאן אין פרעמדע קליידער, האָט זי אַרומגעשפּרייזט גלייך און אונערמירליך. די אַרבעט פון האַלאַט זיינען געווען פאַר איהר צו לאַנג, און זי האָט זיי פאַרקאטשעט, און איהרע מאַגערע, דינע, כמעט קינדישע הענט האָבען זיך געצויגען פון די ברייטע לעכער, ווי די שטיינגלאַך פון אַ בלוס פון דער לאַך פון אַ גראָבען שמוציגען קרוג. דאָס גראָבע געוואנד פון האַלאַט האָט אָנגעריבען איהר איידעלע, ווייסע האַלז, און זי פלעגט אָפט מיט אַ בעוועגונג פון ביידע הענט אַראָפּציהען דעם קאָלנער און פאַרויכטיג אָנטאפּען מיט'ן פינגער יעדעם פלאַץ, וואו עס איז געווען רויט און האָט געשמערצט די צורייצטע הויט.

מוסיא האָט אַרומגעשפּרייזט — און האָט זיך פאַרענטפערט פאַר מענשען, אן אויפגערגענטע און מיט פאַרב אין פנים. און פאַר ענטפערט האָט זי זיך דערפאַר, וואָס מען וועט אזא יונגישקע און אונבעדייטענדע, ווי זי, וואָס האָט אויפגעטהאן אזוי וועניג און וואָס איז גאָר ניט קיין העלדין, איבערגעגעבען דעם זעלבען עהרענהאַפטען און שעהנעם טויט, מיט וועלכען עס זיינען געשטאַרבען פאַר איהר אמת'ע העלדען און מאַטירער. גלויבענדיג פעסט אין מענשליכע גוטע רעציגקייט, מיטפיהלונג, ליעבע, האָט זי זיך פאַרגעשטעלט, ווי עס ערגערען זיך איצט איבער איהר מענשען, ווי מען מאַטערט זיך, ווי מען האָט רחמנות — און זי איז רויט געוואָרען פון געווייטענסביסע. אזוי ווי, שטאַרבענדיג אויף דער תליה, וואָלט זי בערגאנגען עפעס אן אונגעהויערע אונטאקטישקייט.

זי האָט שוין געבעטען איהר פערטהיידגער ביי דער לעצטער בעגעגעניש, ער זאָל איהר קריגען סם, אָבער זי האָט זיך פלוצלונג פערבאָפּט: און טאָמער וועט ער און אַנדערע אַ טראכט טהאָן, אז דאָס טהוט זי פון בעריהמעכץ, אָדער פון פייגהייט, און אנשטאט דעם, זי זאָל שטאַרבען איינפאַך און אונבעמערקט, וועט זי אָנמאַכען נאָך מעהר רעש? און זי האָט האַסטיג צוגעגעבען:

— ניין, איבעריגענס, מען דאַרף ניט.

און איצט האָט זיך איהר געגלוסט איין זאך: ערסלעהרען פאַר מענשען און איבערצייגען זיי ריכטיג, אז זי איז ניט קיין העלדין, אז שטאַרבען איז גאָר ניט אזוי שרעקליך, און אז מען זאָל זי ניט בערויערען און זיך ניט ערגערען וועגען איהר. ערסלעהרען זיי, אז זי

איז גאָר ניט שולדיג אין דעם, וואָס מען פיהרט אויס אזא טויט-שטראף און מען הויבט אויף אזא רעש איבער איהר, וואָס איז אזוי יונג און אונבעדייטענר.

ווי א מענש, וועלכען מען בעשולדיגט ווירקליך אין עפעס, האָט מוסיא געזוכט תירוצים, האָט געפרופט געפינען כאַטיש עטוואָס, וואָס זאָל ערהויבען איהר אָפּפער, זאָל איהם צוגעבען דעם אמת'ען ווערט. זי האָט גע'טענה'ט :

— געוויס, בין איך א יונגיטשקע, און וואָלט נאָך געקענט לאנג לעבען. אָבער ? . . .

און ווי עס ווערט בלייב א ליכט אין שיין פון דער אויפגעהענדער זונן, אזוי בלייב און דונקעל האָט אויסגעזעהען די יוגענד און דאָס לעבען אין געזיכט פון יענעם נרויסען און שטראהלענדען, וואָס דארף בעלויכטען איהר בעשיידענעם קאָפּ. ניטאָ קיין פערענטפערונג.

נור פיעללייכט דאָס בעזאָנדערע, וואָס זי טראָגט ביי זיך אין דער נשמה — די גרונדלאָזע ליעבע, די אונבעגרענצטע בערייטהייט צום העלדענטהאָט, די אונבעגרענצטע לייכטשעצונג פון זיך זעלבסט ? זי איז דאָך, ווירקליך, ניט שולדיג, וואָס מען האָט זי ניט געלאָזט אויפטאהן אַלץ, וואָס זי האָט געקענט און געוואָלט — מען האָט זי געטויטעט אויפ'ן שוועל פון טעמפל, ביים פוס פון מזבח.

אָבער אויב דאָס איז ריכטיג, אויב א מענש ווערט געשעצט ניט נור דערפאר, וואָס ער האָט אויפגעטהאָן, נור אויך דערפאר, וואָס ער האָט געוואָלט אויפטאהן, דאן . . . דאן פערדינט זי א מאַר-טירער-קראַניז.

— ווירקליך ? — טראכט מוסיא שעהמעוודיג. — פערדיען איך עס ווירקליך ? בין איך ווערט, אז מענשען זאָלען וויינען איבער מיר, זיך ערגערען איבער מיר, וואָס איז אזוי קליין און אונבעדיי-טענר ?

און עס כאַפט זי ארום אן אונבעגרענצטע פרייד. ניטאָ ניט קיין צווייפל, ניט קיין אונענטשלאָסענהייט, זי איז אריינגענומען אין דער פמליא, מיט גלייכען רעכט טרעט זי אריין אין די רייהען פון יענע ליכטיגע, וואָס געהען פון דור דורות צום הויכען הימעל דורך שייטערהויפענס, אינקוויזיציע און טוידט-שטראף. קלאהרער פריד דען און רוהע און ברעגלאָזער, שטיל לייכטענדער גליט. אזוי ווי זי

וואָלט שוין פערלאָזען די ערד, און זיך דערנעהענטערט צו דער אונד-
בעוואוסטער זונן פון אמת און לעבען, און זי פלאטערט אָהן א סוף
אין איהר ליכט.

— און דאָס איז — טויט. וואָס-זיטע פאר א טויט איז עס ? —
טראכט מוסיא זעליג.

און ווען עס וואָלטען געקומען צו איהר אין צעללע געלעהרטע,
פילאָזאָפּען און תלונים פון דער גאנצער וועלט, וואָלטען אויסגעלייגט
פאר איהר ביכער, מעסערס, העק און שלייפּען, און וואָלטען גע-
פרופט איבער-צייגען, אז דער טויט עקזיסטירט, אז דער מענטש
שטארבט אוועק און ווערט דער'הרג'עט, אז עס איז נישטאָ קיין אונד-
שטערבליכקייט, — וואָלטען זיי זי נור פערוואונדערט. וואָס הייסט,
עס איז נישטאָ קיין אונשטערבליכקייט, אז איצט איז זי שוין אונד-
שטערבליך ? וועגען וואָס פאר אן אנדער אונשטערבליכקייט, וועגען
וואָס פאר אן אנדער טויט קען מען רעדען, אז איצט איז זי שוין טויט
און אונשטערבליך, זי לעבט אין'ם טויט, ווי זי האָט געלעבט אין'ם
לעבען ?

און ווען מען וואָלט אריינגעטראָגען צו איהר אין צעללע, אנפילענ-
דיג זי מיט א שלעכטען גערוך, א טרונע מיט איהר אייגענעם צופא-
לענדען קערפער און געזאָגט :

— קוק ! דאָס ביסטו !

— וואָלט זי א קוק געטהאָן און געענטפערט :

— ניין. דאָס בין ניט איך .

און ווען מען וואָלט זי געפרופט איבערצייגען, שרעקענדיג זי
מיט דעם אימה'דיגען בילד פון פוילען, אז דאָס איז זי — זי ! —
וואָלט מוסיא געענטפערט מיט א שמייכל :

— ניין. דאָס דיינקט איהר, אז דאָס בין איך, אָבער דאָס בין

ניט איך. איך בין יענע, מיט וועלכע איהר רעדט, ווייזשע קען איך
זיין אָט דאָס ?

— אָבער דו וועסט שטארבען און ווערען דאָס.

— ניין, איך וועל ניט שטארבען.

— מען וועט דיך הינריכטען. אָט איז דער שליוף.

מען וועט מיד הינריכטען, אָבער איך וועל ניט שטארבען. ווי
קען איך שטארבען, אז שוין איצט בין איך — אונשטערבליך ?

און עס וואָלטען אָבערטראָטען די געלעהרטע, פילאָזאָפֿען און היינקערס, ארויסרופענדיג מיט אַ שוידער :

— ריהרט ניט אָן דיעזען אָרט. דיעזער אָרט איז הייליג.

וועגען וואָס נאָך האָט מוסיאָ געטראכט ? זי האָט געטראכט וועגן גען פיעלעס — ווייל דער טויט האָט פאַר איהר ניט איבערגעריסען דעם פאָדעם פון לעבען, — וואָס האָט זיך געפלאַכטען געלאסען און גלייך. זי האָט געטראכט וועגען די חברים — און וועגען יענע ווייטע, וואָס לעבען איבער זייער הינריכטונג מיט אומעט און וועהטאָג, און וועגען יענע נאָהענטע, וואָס וועלען צוזאמען מיט איהר אַרױפֿגעהען אויפֿ'ן עשאַפֿאַט. האָט בעוואונדערט וואסיליען, וואָס ער האָט זיך אזוי דערשראָקען — ער איז תמיד געווען אזוי בראַוו און האָט זאָגאר געקענט שפּאַסען מיט'ן טויט. צום ביישפּיעל, ערשט דיענסטאג אין דער־פּריה, ווען זיי האָבען אָנגעהאָן מיט וואסיליען די אויפֿרייס־ מאַשינען, וואָס האָבען אין עטליכע שטונדען אַרום געזאָלט אויפֿרייסען זיי אַליין, האָבען ביי טאַניאַ קאָוואַלטשוק די הענד געציטערט פאַר אויפֿרעגונג, און מען האָט זי געמוזט בעזייטיגען, און וואסילי האָט געשפּאַסט, געשטיפּט, גערדעהט זיך, איז געווען זאָגאר אזוי אונפֿאַרזיכטיג, אַז ווערנער האָט שטרענג געזאָגט :

— מען דארף ניט זיין צו פאַמיליאַר מיט'ן טויט.

פאַר וואָס־זשע האָט ער זיך איצט אזוי דערשראָקען ? אָבער דיעזער אונפֿערשטענדליכער שרעק איז געווען אזוי פרעמד מוסיאָ'ס נשמה, אַז זי האָט שנעל אויפֿגעהערט צו טראכטען וועגען איהם און צו זוכען אַן אורזאכע — פּלוצלונג האָט זיך געוואלדיג פּערגלױסט צו זעהען סעריאָזשאַ גאָלאָוויין און וועגען עפעס אַ לאַך צו טהאָן מיט איהם. האָט אַ טראכט געטהאָן — און עס האָט זיך איהר נאָך שטאַר־ קער פּערגלױסט צו זעהען ווערנער'ן און צו איבערצייגען איהם אין עט־ וואָס. און מוסיאָ האָט זיך פאַרגעשטעלט, ווי ווערנער געהט ביי איהר זייט מיט זיין קלאהרען, אויסגעמעסטענעם גאַנג, וואָס שלאָגט אַריין די קנאפּעל אין דער ערד, און זי האָט גערעדט צו איהם :

— ניין, ווערנער, ליעבינקער, דאָס זיינען אַלץ קלייניגקיי־ טען, דאָס איז גאָר ניט וויכטיג, צו דו האָסט געטויטעט נ. נ. צו ניין. דו ביסט אַ קלוגער און דאָך מיינסטו, אַז עס איז אַלץ דערזעלבער שאַכמאַט : גענומען איין פיגור, גענומען אַ צווייטע, האָסטו דאן

געוואונען. דא איז וויכטיג, ווערנער, וואָס מיר אַליין זיינען גרייט צו שטארבען. פערשטעהסט ? וואָס מיינסטו, טראכטען זיך דיעזע העררען ? אז עס איז ניטאָ קיין שרעקליכערע זאך, ווי טויט. אַליין האָבען זיי צוגעטראכט דעם טויט, אַליין האָבען זיי פאר איהם מורא און אונז סטראשען זיי מיט איהם. איך וואָלט זאָגאר אזוי געוואָלט : ארויסגעהען איינע אַליין פאר א גאנצען רעגומענט סאָלדאטען און אָנגעהויבען שיסען אין זיי פון א ברויכונג. זאָל זיין, איך בין איינע, און זיי — אין די טויזענדע, און איך וועל קיינעם ניט דער'הרג'ענען. אָבער דאָס איז דאָך וויכטיג, וואָס זיי זיינען אין די טויזענדער. ווען טויזענדער ערמאָרדען איינעם, הייסט עס, אז דיעזער איינער האָט געזינעט. דאָס איז אמת, ווערנער, לייעבינקער.

אָבער דאָס איז אויך געווען אזוי קלאָהר, אז עס האָט זיך ניט געקלוקט מעהר צו טענה'ן — געוויס, האָט עס ווערנער איצט אַליין פערשטאנען. און אפשר, האָבען זיך איהרע געדאנקען גלאט ניט געוואָלט אָבשטעלען אויף איין זאך — ווי א ליובט'שוועבענדער פויר געל, וועלכער זעהט די אונבעגרענצטע האַרזאָנטען, וועלכער קען דערגרייכען די גאנצע גראַמקייט, די גאנצע טיעפּקייט, די גאנצע פרייד פון דער צערטלענדער און זאנפטער בלויקייט. דער זייגער האָט אונאויפהערליך געקלונגען, בעוועגענדיג די טויבע שטילקייט ; און אין דיעזען האַרמאָנישען, פון דערווייטענס שעהנעם קלאַנג האָבן בען זיך אריינגעגאָסען געדאנקען, און האָבען אויך אָנגעהויבען צו קלינגען ; און די גלאַטיג'שווימענדע בילדער זיינען אין מוזיק פער-וואַנדעלט געוואָרען. אזוי ווי מוסיא וואָלט אין א שטילע, פינסטערע נאכט געפאָהרען איבער א ברייטען און גלייכען וועג, און עס וואָלט טען זיך געהוירדעט די ווייכע ספרושינעס און עס וואָלטען געקלונגען די גלעקלאַך. עס זיינען אָבעטראַטען אַלע זאָרגען און אויפגענוגען, דער שוואַכער גוף איז אין דער פינסטערנים אָבעגאנגען, און דער פריידעס'מיעדער געדאנק האָט רוחיג געשאפען העלע בילדער, האָט זיך בעטרונקען מיט זייערע פאַרבען אין שטילער רוח. מוסיא האָט זיך עראינערט אן איהרע דריי חברים, וועלכע מען האָט ניט לאַנג צוריק אויפגעהאנגען, און זייערע פנים'ער זעניין געווען העל און פול מיט שמחה און נאָהענט, — נעהענטער שוין פון יענע, וואָס ביים לעבען. אזוי טראכט זיך א מענש איך-דערפריה מיט שמחה וועגען

הויז פון זיינע פריינד, וואוהין ער וועט אריינקומען אויף דער נאכט מיט א בעגריסונג אויף די שמייכלענדע ליפּען.

מוסיא איז זעהר מיער געוואָרען געהענדיג. זי האָט זיך צוגע-
לייגט פאָרזיכטיג אויפ'ן געלעגער און האָט פאָרטגעזעצט צו טרוימען
מיט עטוואָס צוגעמאַכטע אויגען. דער זיגער האָט אונאויפהערליך
געקלונגען, בעוועגענדיג די שטומע שטילקייט, און אין זייערע
קלינגענדע ברעגען זיינען שטיל געשוואומען ליכטיגע, זינגענדע בילדער.
מוסיא האָט געטראכט :

— איז דאָס ווירקליך דער טויט ? גאָט מיינער, ווי שעהן ער
איז ! אָדער איז עס לעבען ? איך ווייס ניט, איך ווייס ניט. איך
וועל קוקען און זיך צוהערען.

שוין לאַנג, זייט די ערשטע טעג פון ארעשט, האָט איהר גע-
הער אָנגעהויבען צו פאנטאַזירען. זעהר אַ מוזיקאַלישער, איז ער
פערשאַרפט געוואָרען אַ דאנק דער שטילקייט און אויף איהר פאָן
האָט ער פון אריימע ברעקלאך פון ווירקליכקייט, צוזאמען מיט די טריט
פון וועכטערט אין קאָרדאָר, מיט'ן קלונג פון זיגער, מיט'ן רוישען
פון ווינד אויפ'ן בלעכערנעם דאך, מיט'ן סקריפען פון לאַנטערנע,
געשאַפען גאנצע מוזיקאַלישע בילדער. צוערשט האָט זיך מוסיא גע-
שראָקען פאַר זיי, פעריאָגט זיי פון זיך, ווי קרענקליכע האַללוצינאַ-
ציעס, דערנאָך האָט זי פערשטאַנען, אַז אַליין איז זי געזונד און
קין קראַנקהייט איז דאָ ניטאָ — און זי האָט זיך זיי רוחיג אונטער-
געגעבען.

און איצט — האָט זי פלוצלונג גאנץ דייטליך און קלאָהר דער-
הערט קלאנגען פון מיליטער-מוזיק. אַ פערוואונדערטע האָט זי גע-
עפענט די אויגען, האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ — אונטער'ן פענסטער
איז געווען נאכט, און דער זיגער האָט געקלונגען. ווידער אמאָל,
הייסט עס ! — האָט זי רוחיג אַ טראכט געטהאָן און צוגעמאַכט די
אויגען. און ווי נור זי האָט צוגעמאַכט, האָט די מוזיק ווידער אָנ-
געהויבען צו שפּיעלען. זי האָט דייטליך געהערט, ווי פון הינטער דעם
ווינקעל פון הויז, פון רעכטס, קומען אַרויס זעלנער, אַ גאנצער
רעגimענט, און געהען פערביי דעם פענסטער. די פיס שלאָגען אויס
גלייכמעסיג דעם טאַקט אויף דער געפרוירענער ערד : איינס-צוויי !
איינס-צוויי ! — מען הערט זאָגאַר, ווי עס סקריפעט אמאָל דער

לערער פון שוך, גליטשט זיך פלוצלונג אויס און גלייכט זיך באלד צוריק אויס עמיצענס פוס. און די מוזיק איז געהנטער : א גאנץ אונבעקאנטער, אבער זעהר א הויכער און מונטערער יום-טוב'דיגער מארש. וואהרשוינליך, איז אין פעסטונג עפעס א יום-טוב.

אט איז שוין דער ארקעסטער צום פענסטער צו, און די גאנצע צעללע איז פול מיט פרעהליכע, ריטמישע, פריינדליך פערשידענ-שטימיגע קלאנגען. איין טרומפייט איז א גרויסער, מעשענער, ער פאלשעוועט שטארק, אדער ער פערשפעטיגט, אדער ער פארלויפט לעכערליך פאראויס — מוסיא זעהט דעם זעלנער'ל מיט דיעזען טרומפייט, זיין אנגעשטרענגטע פיזיאנאמיע, און זי לאכט.

אלעס דערווייטערט זיך. עס שטארבען אב די טריט : איינס! צוויי ! איינס-צוויי ! פון דער ווייטענס איז די מוזיק נאך שעהנער און פרעהליכער. נאך איין מאל אדער צוויי שרייט אויס הויך און פאלש-שמחה'דיג דער קופערנער טרומפייט און אלעס לעשט זיך. און ווידער קלינגט דער זיגער אויפ'ן טהורם, לאנגזאם, טרויעריג, קוים-קוים בעוועגענדיג די שטילקייט.

— אוועק ! — טראכט מוסיא מיט א לייכטען אומעט. עס טהון איהר באנג די אוועקגעגאנגענע קלאנגען, אזעלכע פרעהליכע און לע-כערליכע ; עס טהון איהר באנג זאגאר די אוועקגעגאנגענע זעלנער-לאך, ווייל דיעזע פלייסיגע, מיט מעשענע טרומפייטען, מיט סקרי-פענדע שטיוועל זיינען גאר אנדערע, גארניט יענע, אין וועלכע זי האט געוואלט שיסען פון'ם ברוינינג.

— נו, נאך ! — בעט זי זיך ליעבליך. און עס קומען נאך. זיי בויגען זיך אן איבער איהר, רינגלען זי ארום מיט א דורכזיכטיגען וואלקען, און הויבען זי אויף אינדער-הויך, אהין, וואו עס טראגען זיך איבערפליהענדע פויגלען און שרייען, ווי העראלדען. רעכטס, לינקס, אינדער-הויך, און ארונטער — שרייען, ווי העראלדען. רופען, לאזען וויסען, זיינען ווייט מודיע וועגען זייער פלוג. פאכען ברייט מיט זייערע פליגלען און די פינסטערנים האלט זיי, ווי עס האלט זיי אויך די ליכטיגקייט ; אויף די אויסגערונדעטע ברוסטען, וואס שניידען דורך די לופט, לייכט זיך אב בלוי די שיינענדע שטאדט. אלץ גלייכער קלאפט דאס הארץ, אלץ רוהיגער און שטילער ווערט מוסיא'ס אטהעם. זי שלאפט איין. דער פנים איז מיעד און בלייך ;

אונטער די אויגען זיינען פאסען און אזוי דין זיינען איהרע מיידעלשע אויסגעדרארטע הענד — און אויף די ליפען א שמייכלעך. מאָרגען, ווען די זונן וועט אויפגעהען, וועט דיעזער מענשליכער פנים צוקרימט ווערען מיט אן אונמענשליכער גרימאסע, געדיכטע בלוט וועט פער- גיסען דעם מאַרד און די פערגלעזערטע אויגען וועלען אַרויסקריכען פון די לעכער — אָבער היינט שלאָפט זי רוהיג און שמייכלט אין איהר גרויסער אונשטערבליכקייט.

איינגעשלאָפען איז מוסיא.

און די טורמע לעבט זיך איהר לעבען, אי טויב, אי הערבאר, אי בלינד, אי זעהענדיג, ווי די אייביגע אונרוהיגקייט אליין. ערגעץ געהט מען. ערגעץ שעפצעט מען. ערגעץ האָט אַ ביקס אַ קלונג גע- טהאָן. דאכט זיך, עמיצער האָט אַ געשריי געהאָן. און אפשר האָט טאָקע קיינער ניט געשריען — נור עס דוכט זיך אזוי איבער דער שטילקייט.

אָט איז רוישלאָז אָבגעפאלען דאָס פענסטער'ל אין טהיר — אין דער פינסטערער עפענונג בעווייזט זיך אַ דונקלער פנים מיט וואָנסעס, האַלט אָנגעשטעלט די אויגען אויף מוסיא'ן לאנג און פערוואונדערט — און ווערט פערשוואונדען אָהן גערויש, אזוי ווי ער איז ער- שינען.

עס קלינגט און זינגט דער זייגער — לאנג, מאטערענד. ווי אויף אַ הויכען באַרג קריכען צו האַלבע נאכט די מיעדע שטונדען און אלץ שווערער און שווערער איז דער אַרויף-באַרג. רייסען זיך אָב, גליטשען זיך, פליהען מיט אַ קרעכץ אַרונטער — און קריכען ווידער מיט פיין צו זייער שוואַרצען שפיץ.

ערגעץ-וואו געהט מען. ערגעץ-וואו שעפצעט מען. און מען פערשפאנט שוין פערד אין די שוואַרצע קארעטען אָהן לאמטערנעס.

8.

עס איז פאַראַן אי טויט, אי לעבען.

סערגעי גאַלאָווין האָט קיין מאָל ניט געטראכט וועגען טויט, ווי וועגען עפעס אַ זייטיגע זאך, וואָס האָט צו איהם גאָר קיין שייכות

ניט. ער איז געווען א שטארקער, געזונדער, פרעהליכער יונג, בע-
גאכט פון יענער רוהיגער און קלאהרער לעבענסלוסט, ביי וועלכער
יעדער שלעכטער געדאנק אָדער געפיהל, וואָס איז שעדליך פאר'ן
לעבען, פערשווינדעט גיך און אָהן א שפור אין אָרגאניזם. אזוי ווי
עס פלעגן ביי איהם ישנעל זיך פעהרליען אלערליי שניטען, וואונדען
און שטאַכען, פלעגט אויך באלד ארויסגעשטופט ווערען און אוועק-
געהען אלעס, וואָס האָט געדריקט, פערוואונדעט די נשמה. און אין
יעדער זאך אריין אָדער אפילו שפיעל, האָט עס געמעגט זיין א פאך
טאָגראפיע, וועלכעסיעד אָדער הכנות צו א טערראריסטישען אקט,
האָט ער אריינגעבראכט דיעזעלבע רוהיגע און לעבענסלוסטיגע ערנסט-
קייט: אלעס אין לעבען איז פרעהליך, אלעס אין לעבען איז וויכטיג,
אלעס דארף מען טהאָן גוט.

און ער האָט אלעס גוט געטהאָן: האָט פראכטפאל גערודערט א
זעגעל'שית, האָט אויסגעצייכענט געשאסען פון א רעוואלוער, איז
געווען פעסט אין פריינדשאפט, ווי אויך אין ליעבע, און האָט פאך-
נאטיש געגלויבט אין אן „עהרענוואָרט“. זיינע חברים האָבען גע-
לאכט פון איהם, אז ווען א פראָוואקאטאָר, א מאַרדע א בעוואוס-
טער שפיאָן וועט איהם געבען זיין עהרענוואָרט, אז ער איז ניט קיין
שפיאָן, וועט סערגעי איהם גלויבען און וועט איהם דריקען די האַנד,
ווי א חבר. איין חסרון האָט ער געהאט: ער איז געווען זיכער, אז
ער זינגט גוט, וועהרענד ער האָט קיין שום געהער ניט געהאט, האָט
העסליך געזונגען און האָט געפאלשעוועט זאגאר אין רעוואלוציאָנערע
ליעדער; און האָט זיך בעליידיגט, ווען מען האָט געלאכט.

— אָדער איהר זייט אלע עזלען, אָדער איך בין אן עזעל, —
פלעגט ער זאָגען ערנסט און פערדריסליך. און מיט דערזעלבער ערנסט-
קייט, א טראכט טהאָנדיג, פלעגן אלע בעשליסען:
— דו ביסט אן עזעל. נאכ'ן קול הערט מען.

נור פאר דיעזען חסרון, ווי עס פאסירט אמאל מיט גוטע מענשען,
האָט מען איהם פיעללייכט ליעב געהאט, אפילו מעהר, ווי פאר די
גוטע אייגענשאפטען.

פאר'ן טויט האָט ער אויף אזוי ווייט ניט מורא געהאט און אזוי
וועניג געטראכט וועגען איהר, אז אין'ם אונגליקליכען פרייהימאָרגען,
פאר'ן אוועקגעהען פון טאניא קאוואלעטשוק'ס הויז, האָט ער איינער,

ווי עס דארף צו זיין, מיט אַפעטיט, אָבענגעסען: האָט אויסגעטרוגן קען צוויי גלעזער טהעע, אויף-דערהאַלב צופיהרט מיט מילך און האָט אויפגעגעסען אַ גאנצע בינדל-קאָפּיקע בולקע. דערנאָך האָט ער טרויעריג אַ קוק געטהאָן אויף ווערנער'ס ניט-געהערטען ברויט און האָט געזאָגט:

— און דו פאר וואָס עסט ניט? עסס, מען דארף זיך אונטער-

לעהנען.

— עס ווילט זיך ניט.

— נו, וועל איך אויפגעסען, גוט?

— נו, אן אַפעטיט האָסטו, סעריאָזשאַ.

אנשטאט אַן ענטפער, האָט סעריאָזשאַ, מיט אַן אָנגעפילטען

מויל, טויב און פאַלש אָנגעהויבען זינגען:

— וויחרי ווראזשדעבניאי וואָיוט נאָד נאָמי . . .

נאָכ'ן אַרעסט איז ער אויף אַ ווילע אומעטיג געוואָרען: ניט

גוט געמאַכט, דורכגעפאַלען, אָבער ער האָט אַ טראַכט געטהאָן:

„עס איז דאָ איצט אַן אנדער זאך, וואָס מען דארף גוט דורכפיהרען

— שטאַרבן“, און ער איז פרעהליך געוואָרען. און ווי זאָנדערבאַר

עס זאָל ניט שיינען, שוין פון צווייטען פרייהמאָרגען אין פעסטונג

האָט ער אָנגעהויבען צו פערנעהמען זיך מיט גימנאַסטיק נאָך דעם

אונגעווענהליך-ערפאַלגרייכען סיסטעם פון עפעס אַ דייטש מיויללער,

וועלכעס איז איהם שטאַרק געפעהלען: האָט זיך אויסגעטהאָן

נאָקעט, און, צו דער אונרוהיגער פערוואונדערונג פון דעם שפּיאַניר

רענדען וועכטער, האָט ער אַקוראַט דורכגעמאַכט אלע פאָרגעשריעבע-

נע אַכטצעהן איבונגען. און דאָס, וואָס דער וועכטער האָט עס צו-

געזעהען און האָט זיך, וואַהרשיינליך, געוואונדערט, איז איהם

געווען אנגענעהם, אַלס אַ פראָפּאגאַנדיסט פון מיויללער'ס סיסטעם;

און אַכוואָהל ער האָט געוואויכט, אַז קיין ענטפער וועט ער ניט קרי-

גען, האָט ער דאָך געזאָגט צום אויג, וואָס האָט געשטעקט אין פענר

סטער'ל:

— גוט, ברודער, עס שטאַרקט. ביי אייך אין רעגומענט וואָלט

מען עס בעדארפט איינפיהרען, — האָט ער אַ געשריי געטהאָן איבער-

צייגענד און ווייך, אום ניט צו דערשרעקען, ניט דענקענדיג נאָר,

אַז דער וועכטער רעכענט איהם פאַר אַ משיגענעם.

דער מורא פאר'ן טויט האָט אָנגעהויבען קומען צו איהם ביסלעכער ווייז און ווי מיט שטורכעס: אזוי ווי עמיצער וואָלט געהמען און פלוצלונג א שטורכע טהאָן מיט'ן פויסט פון אונטען מיט'ן גאנצען כח זיין האַרץ. עס טהוט וועה מעהר, ווי עס איז שרעקליך. דאן וועט דער וועהטאָג זיך איינשטילען — און אין עטליכע שטונדען ארום וועט ער ווידער קומען, און מיט יעדען מאָל אַליז שטארקער און דויערט לענגער. און ער הויבט שוין קלאָהר אן אָנגעהמען די ניט־דייטליכע פאַרמען פון עפעס א גרויסען און זאָגאר אונערטרעגליכען שרעק.

— האָב איך ווירקליך מורא? — האָט א טראכט געטהאָן סערגעי א פערוואונדערטער — אָט האָסטו דיר נאַרישקייטען!

ניט ער האָט מורא געהאַט — עס האָט מורא געהאַט זיין געזונדער, שטאַרקער, קרעפטיגער קערפער, וועלכען מען האָט ניט געקענט אָב־נאַרען ניט מיט מיללער'ס גימנאַסטיק, ניט מיט קאלטע איינרייבונג־גען. און וואָס שטאַרקער, וואָס פרישער דאָס לייב איז געוואָרען נאָך דער קאלטער וואַסער, אַליז שאַרפער און אונערטרעגליכער איז געוואָרען דער געפיהל פון אויגענבליקליכען שרעק. און פונקט אין יענע מינוטען, ווען אויף דער פרייהייט האָט ער געשפירט א בע־זונדערען צופלוס פון לעבענסלוסט און קראפט, אין־דער־פריה, נאָך א שטאַרקען שלאָף און פיזישע איבונגען — פלעגט דאן ערשיינען דיע־זער שאַרפער, ווי פרעמדער שרעק. ער האָט עס בעמערקט און האָט א טראכט געטהאָן:

— נאַריש, ברודער סערגעי. אום דער קערפער זאָל שטאַרבן לייכטער, דארף מען איהם ניט פערשטאַרקען, נור אָבשוואַכען. נאַריש!

און ער האָט אויפגעהערט מאַכען גימנאַסטיק און איינרייבונגען. און פאַר'ן סאָלדאט האָט ער זיך פאַרענטפערט אויף אזא אופן:

— דו קוק ניט, וואָס איך האָב עס אויפגעהערט. א גוטע זאָך איז דאָס, ברודער'ל. נור פאַר די, וועמען מען דארף היינגען, טויג דאָס ניט, אָבער פאַר אנדערע איז דאָס זעהר גוט.

און ווירקליך, איהם איז עפעס אזוי ווי גרינג געוואָרען. ער האָט געפרופט אויך ווייניגער עסען אום נאָך שוואכער צו ווערען, אָבער ניט קוקענדיג אויף דער אבוועזענהייט פון פרישער לופט און איבונג, איז דער אפּעטיט דאָך געווען גרויס, און ער האָט ייך ניט געקענט

איינהאַלטען, האָט אויפגעגעסען אלעס, וואָס מען האָט געבראַכט. דאן האָט ער געפונען אזא מיטעל: נאָך איידער ער האָט גענומען עסען, האָט ער אַרויסגעגאַסען האַלב אין צעבער; און דאָס האָט געהאַלפּען: ער האָט אָנגעהויבען צו זיין שלעפּריג, אָבערשוואַכט.

— איך וועל דיר שוין ווייזען! — האָט ער געסטראשעט דעם גוף און האָט אַליין מיט בענקשאפט געגלעט צערטליך מיט דער האַנד די אָבעלאָזענע ווייך־געוואָרענע לייב. אָבער באלד איז ער געוועהנט געוואָרען אויף צו דער פיהרונג, און דער פחד פאַר'ן טויט איז ווידער געקומען — אמת, ניט אזוי שאַרף, ניט אזוי פייעריג, אָבער דער פאַר מיט חלשות עפעס, ווי אן איבעלקייט. „דאָס איז דערפאַר, וואָס זיי ציהען אזוי לאַנג — האָט געטראכט סערגעי — עס וואָלט געווען גוט איבערצושלאָפּען די גאַנצע צייט ביז דער הינריכטונג.“ און ער האָט געזוכט, וואָס מעהר צו שלאָפּען. אָנפאַנג האָט זיך איהם דאָס איינגעגעבען, נור דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבען שלאָפּ־לאָזיגקייט, צו דערפאַר, וואָס ער האָט שוין צופיעל געשלאָפּען, אָדער איבער אן אנדער אורזאכע. און מיט דער שלאָפּלאָזיגקייט האָבען זיך אָנגעהויבען שאַרפע, קלאהר־זיכטיגע געדאַנקען, און צוזאַמען מיט זיי אויך די לעבענס־בענקשאפט.

— האָב איך דען מורא אזוי פאַר'ן מלאך המות? — האָט ער געטראכט וועגען טויט — ניין, דאָס פאַרדריסט מיך צו פאַרליהרען דעם לעבען. אַ גרויסאַרטיגע זאַך איז דאָס לעבען, וואָס די פעסי־מיסטען זאָלען זיך ניט זאָגען. און ווי, ווען מען זאָל אויפהענגען אַ פעסימיסט? אַך, אן עבירה דאָס לעבען, זעהר אן עבירה. און צו וואָס איז דאָס ביי מיר אַ באָרר אויסגעוואקסען? איז ניט געוואקסען, ניט געוואקסען, און גאָר פלוצלונג אויסגעוואקסען? און צו וואָס? טרויעריג האָט ער געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און געזיפצט מיט לאַנגע, שווערע זיפּען. שווייגט אַ ווילע — און אַ לאַנגער, טיעפער זיפּ; ווידער אַ ווילע געשוויגען — און ווידער נאָך אַ לענגערער, טיעפער זיפּ.

אזוי איז געווען ביז'ן משפט און ביז דאָס לעצטע שוידערליכע זעהען זיך מיט די אַלטע. ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפט אין זיין צעללע מיט'ן קלאָהרען בעוואוסטזיין, אז מיט'ן לעבען איז אלעס געענדיגט.

אז פאראויס בלייבען בלויז עטליכע שטונדען פון ערווארטונג — איז איהם געוואָרען עפעס משונה אויפ'ן האַרצען. עפעס אזוי ווי מען וואָלט איהם נאָקעט געמאַכט, עפעס אונגעוועהנליך נאָקעט געמאַכט — ניט נור האָט מען די קליידער פון איהם אַראָפּגענומען, נור מען האָט פון איהם אויך אָפּגעריסען די זונג, די לופט, דעם רויט און דאָס ליכט, די האַנדלונגען און געשפרעכען. דער טויט איז נאָך ניטאָ, אָבער ניטאָ שוין אויך קיין לעבען; עס איז נור פאראן עפעס משונה-אונפערשטענדליכעס, וואָס עס האָט ענטוועדער גאָר קיין זינען ניט, אָדער האָט אַ זינען, נור אזא טיעפען, געהיימניספולען און אונ-מענשליכען, אז עס איז אונמעגליך דעם זינען צו ענטדעקען.

— פוי, דו טייוועל! — האָט זיך מיט מאַטערניס געוואונדערט סערגעי — וואָס-זשע איז דאָס אזוינס? ווארוזשע בין איך דאָס און דער וועלט? איך. . . . וועלכער איך?

ער האָט זיך אין גאַנצען בעקוקט אויפּמערקזאם, נייגעריג, און הויבענדיג פון די גרויסע ארעסטאַנטסקע שיך און ענדיגענדיג ביים בויך, וואו דער האַלאַט איז זיך צוגאַנגען. ער איז זיך דורכגעגאַנגען איבער דער צעללע מיט צופיהרטע הענד און האָט זיך אַלץ בעקוקט, ווי אַ פרויענצימער אין אַ ניעם קלייד, וואָס איז פאר איהר צו לאנג. ער האָט געפרופט אַ דרעה טהאָן מיט'ן קאָפּ — דרעהט זיך. און אַט דאָס שרעקליכע, וואָס ער בעקוקט איצט, איז דאָס ער, סערגעי גאָר לאָווי, און דאָס דאָזיגע — וועט שוין ניט זיין.

און אַלעס איז געוואָרען זאָנדערבאַר.

פרופט ער געהען איבער דער צעללע — איז איהם זאָנדערבאַר וואָס ער געהט. פרופט ער זיצען — זאָנדערבאַר, וואָס ער זיצט. ער האָט געפרופט וואסער טרינקען — זאָנדערבאַר, וואָס ער טרינקט, וואָס ער שלינגט, וואָס ער האַלט דעם קריגעל, וואָס עס זיינען פאראן פינגער, און וואָס די פינגער ציטערען. ער האָט זיך צו-הוסט און הוסטענדיג געטראכט: ווי זאָנדערבאַר דאָס איז, איך הוסט.

— וואָס איז דאָס מיט מיר, געה איך פון זינען אַראָפּ? — האָט אַ טראַכט געטהאָן סערגעי, גליווערענדיג, — נאָך דאָס האָט געפעהלט, דער טייוועל זאָל זיי נעהמען!

ער האָט אַ רייב געטהאָן מיט דער האַנד דעם שטערען, אָבער אויף דאָס האָט איהם אויסגעוויזען זאָגערבאַר. און דאן פלעגט ער פאַר גאַנצע שטונדען פערשטאַרבען אין אונבעוועגליכקייט, לעשענדיג יעדען געדאַנק, צוריק האַלטענדיג יעדען הויכען אטאָמעס, אויסמיידענדיג יעדע בעוועגונג — וואָרום יעדער געדאַנק איז געווען וואַהניג, יעדע בעוועגונג איז געווען משוגעת. צייט האָט אויפגעהערט צו עקזיסטירען, ווי זי וואָלט זיך פערוואַנדלען אין רוים, אין אַ דורכזיכטיגען לופטלאָזען, אונגעהויערען שטיל, אויף וועלכען עס געפינט זיך אַלעס, אי די ערד, אי דאָס לעבען, אי די מענשען; און דאָס אַלעס קען מען זעהען מיט איין בליק, אַלעס ביז'ן סאַמע סוף, ביז דעם רעטהעלעאָפּטען תהום — טויט. און ניט דעריין זיינען בעשטאַנען די יסורים, וואָס עס זעהט זיך דער טויט, נור דעריין, וואָס עס זעהען זיך פאַר איינס אי לעבען, אי טויט. מיט אַ גראַבער האַנד איז אַראָבגעריסען געוואָרען דער פאַרהאַנג, וועלכער האַלט בעהאַלטען פון אייביגדאָן די געהיימנים פון טויט, און עס האָט אויפגעהערט צו זיין אַ געהיימנים — אָבער פאַרשטענדליך איז עס ניט געוואָרען, פונקט אזוי ווי אַ וואַהרהייט, וועלכע איז אָנגעצייכענט אויף אַן אונבעקאַנטער שפּראַך. אין זיין מענשליכען מח זיינען ניט געווען אַזעלכע בעגריפע, אין זיין מענשליכער שפּראַך זיינען ניט געווען אַזעלכע ווערטער, וועלכע זאָלען קענען אומפאַסען דאָס דערזעהענע. און די ווערטער „מיר איז שרעקליך“ האָבען געקלונגען אין איהם נור דערפאַר, ווייל עס איז קיין אנדער וואָרט ניט געווען, ווייל עס האָט ניט עקזיסטירט און קען ניט עקזיסטירען אזא בעגריף, וואָס זאָל זיך צופאַסען צו דעם דאָזיגען נייען אונמענשליכען צושטאַנד. אזוי וואָלט געווען אויף מיט אַ מענשען, ווען ער וואָלט, בלייבענדיג אין די גרעניצען פון מענשליכע בעגריפע, מענשליכער ערפּאהרונג און מענשליכע געפיהלען, פּלוצלונג דערזעהען גאָט אַליין — דערזעהען און ניט פאַרשטעהן, הגם ער וואָלט וויסען, אז דאָס רופט זיך גאָט, און ער וואָלט אויפֿציטערן מיט אונגעהערליכע יסורים פון דער אונגעהערליכער אונבעגרייפליכקייט.

— אַט האָסטו דיר מיוֹללער! — האָט ער פּלוצלונג הויך מיט בעזונדער איבערצייגונג אַ זאָג געטהאָן און אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ. און מיט יענעם אונערוואַרטעטען איבערבּרוך אין געפיהל, אויף

וועלכען עס איז אזוי פעהיג די מענשליכע נשמה, האָט ער זיך פרעה'ליך און אויפריכטיג צולאכט.

— אַך, דו, מיוֹללער! אַך, דו, מיין לעבער מיוֹללער! אַך, דו, מיין פרעכטיגסטער דייטש! און פון דעסטוועגען — ביסטו גערעכט, מיוֹללער, און איך, ברודער מיוֹללער, בין אן עזעל.

ער איז זיך האַסטיג עטליכע מאָהל דורכגעגאנגען איבער דער צעללע און האָט זיך, צו דער פערוואונדערונג פון'ם סאָלדאט, וואָס האָט געקוקט אין לאַך פון טהיר, זיך שנעל אויסגעטהאָן ביז נאָקעט און האָט פרעהליך דורכגעמאַכט אלע אַכטצעהן איבונגען; האָט צו צויגען און איינגעצויגען זיין יונגען אביסעל מאַגער-געוואָרענעם קערפער, האָט זיך צוגעזעצט, האָט איינגעאַטשעמט און אויסגעאַטשעמט לופט, שטעהנדיג אויף די שפיץ פינגער, האָט אויסגעשטרעקט דאָס אַ האַנד, דאָס אַ פוס. און נאָך יעדער איבונג האָט ער מיט הנאה אַ זאָג געטהאָן:

— אַט אזוי! אַט דאָס, ברודער מיוֹללער, איז ווי עס דארף צו זיין! — זיינע באַקען זיינען רויט געוואָרען, טראָפענס וואַרימע, אָנגענעהמע שווייס זיינען אַרויסגעטראָטען, און דאָס האַרץ האָט געקלאַפט שטאַרק און גלייכמעסיג.

— די זאך דערפון איז אזוי, מיוֹללער — האָט פילאָזאָפירט סערגעי, אויסשטעלענדיג די ברוסט אזוי, אַז עס האָבען זיך אָב-געצייכענט די ריפּען אונטער דער דינער אָנגעצויגענער הויט — די זאך דערפון איז אזוי, מיוֹללער, דארפסט וויסען, אַז עס איז דאָ נאָך אַ ניינצעהנטע איבונג — אונטערהיינגען פאר'ן האַלז אין אַ אונ-בעוועגליכער לאַגע. און דאָס רופט זיך הינריכטונג. פארשטעהסטו, מיוֹללער? מען נעהמט אַ לעבעדיגען מענשען, זאָגען מיר, אַ סערגעי גאָלאָוין, מען פערוויקעלט איהם, ווי אַ פופע, און מען היינגט איהם אויף פאר'ן האַלז, ביז וואנען ער שטאַרבט. דום איז דאָס, מיוֹללער, אָבער וואָס קען מען מאַכען — אזוי קומט עס אויס.

ער האָט זיך איבערגעבוויגען אויף דער רעכטער זייט און ווידער-האַלט:

— אזוי קומט עס אויס, ברודער מיוֹללער!

9.

אימה'דיגע איינזאמקייט.

אונטער דעם זעלבען קלאַנג פון זייגער, אָבעטהיילט פון סערגעי און מוסיא מיט עטליכע פוסטע צעללען, האָט אין אימה און אומעט פערענדיגט זיין לעבען דער אונגליקליכער וואסילי קאשירין, אין אזא פייניגענדער איינזאמקייט, אזוי ווי אין דער גאנצער וועלט וואָלט עקזיסטירט נור ער איינער.

א פערשוויצטער, מיט א צוגעקלעפטער צום לייב נאסער העמד, מיט צוקורעלטע פריהער געקרייזעלטע האָר, האָט ער קאָנוואלסיוו און האָפנונגסלאָז זיך געוואָרפען איבער דער צעללע, ווי א מענש, וואָס ליידעט פון אן אונערטרעגליכען צאָהן־וועהטאָג. האָט זיך צו־געזעצט, ווידער אַרומגעלאָפען, האָט זיך צוגעטוליעט מיט'ן שטערן צו דער וואַנד, האָט זיך אָבעשטעלט און האָט עפעס געזוכט מיט די אויגען — אזוי ווי ער וואָלט זוכען א רפואה. ער האָט אזוי זיך פערענדערט, אזוי ווי ער וואָלט פעמאָגען צוויי פערשיעדענע פנים'ער, און דער פריהעריגער, יונגער איז אוועק ערגיץ־וואו, און אויף זיין אָרט איז ערשיענען א נייער, שרעקליכער פנים, וואָס איז אַרויס פון דער פינסטערניס.

דער פחד פאר'ן טויט איז געקומען צו איהם פלוצלונג און האָט איהם בעהערשט אין גאנצען און מעכטיג. נאָך אינדער־פריה, געהענדיג אויף א זיכערען טויט, איז ער געווען פאמיליאַר מיט איהם, און אויף דער נאכט, ווען מען האָט איהם אַריינגעזעצט אין אן איינצעלנע צעללע, האָט איהם שוין פערכאפט און פערדרעהט א כוואליע פון וואהנזינגען פחד. ביז ער אליין, מיט זיין אייגענעם ווילען, איז געגאנגען אויף געפאהר און טויט, ביז דער טויט, ווי שרעקליך ער זאָל ניט אויסזעהען, איז געווען אין זיינע אייגענע הענד, איז איהם געווען לייכט, זאָגאר פּרעהליך : אין'ם געפיהל פון אונבעגרענצטער פרייהייט, ווען עס האָט זיך מוטהיג און פעסט אַרויסגעשטעלט דער אייגענער חוצפה'דיגער און פורכטלאָזער ווילען, האָט זיך אָהן א שפור געטרונקען דאָס קליינע, צונויפגעקנייטשטע,

ווי אן אלטיטשקער, שרעקלעך. ארויפגעארטעלט מיט דער טייך-וועל-מאשין, איז ער אליין ווי פערואנדעלט געווארען אין א טייזעל-מאשין, האָט אריינגענומען אין זיך דעם אכזריות'דיגען שכל פון דינאמיט, האָט צוגענומען זיין פייעריגע טויט-טראגעדיע קראפט. און געהענדיג איבער דער גאס, אין דער-מיט פון זיך איילענדע, וואָכעדיגע, בעזאָרגטע מיט זייערע געשעפטען מענשען, וועלכע האָבען זיך אויף שנעל אויסגעדריעהט פון פערד און עלעקטרישע ווא-גאָנעס, האָט ער אויף זיך אליין געקוקט, ווי אַ גר פון אן אנדער, אונבעוואוסטער וועלט, וואו מען ווייס ניט פון קיין טויט, פון קיין פחד.

און פלוצלונג, מיט איין מאָל, אַ שאַרפע, משונה'דיגע, שטוי-נענדע ענדערונג. ער געהט שוין ניט, וואוהין ער וויל, נור מען פיהרט איהם — וואוהין מען וויל. ער קלייבט שוין ניט אויס קיין פלאץ, נור מען זעצט איהם איין אין אַ שטיינערנע שטייג און מען פערשפארט מיט אַ שליסעל, ווי אַ זאך. ער קען זיך שוין ניט אויסקלייבען פראַנק: דאָס לעבען אָדער דעם טויט, ווי אַלע מענשען, נור מען וועט איהם אונבעדינגט און אונפערמיידליך טויטען. ערשט מיט אַ מינוט צוריק איז ער געווען די פערקערפערונג פון ווילען, לעבען און קראַפט, איצט ווערט ער אן אונגליקליך געשטאַלט פון דער איינ-ציגער אין דער וועלט קראַפטלאָזיקייט, ווערט פערואנדעלט אין אַ חיה, וועלכע ווארט מען זאָל זי קוילען, אין אַ טויבע און שטומע זאך, וועלכע מען קען איבערשטעלען, ברענען, ברעכען. וואָס ער זאָל ניט זאָגען, וועט מען זיך צו זיינע ווערטער ניט צוהערען, און אויב ער וועט אָנהויבען שרייען, וועט מען איהם דאָס מויל פערשטאָ-פען מיט אַ שמאַטע, און צו וועט ער אליין בעוועגען די פיס, מען וועט סיי ווי אוועקפיהרען און אויפהיינגען; און אויב ער וועט ווייזען אַ ווידערשטאַנד, וועט זיך מאַרדעווען, וועט זיך אוועקלייגען אויף דער ערד — וועט מען איהם בעקעמפפּען, אויפהויבען, צוזאַמענ-בינדען און אַ פערבונדענעם צוטראָגען צו דער תּלּיה. און דאָס וואָס דיעזע מאַשינאַווע אַרבייט וועלען אויספיהרען איבער איהם מענשען אַזעלכע, ווי ער, גיט זיי צו אַ נייע און אימ'דיג אויסזעהען: אַזוי ווי פון געשפּענסטער, פון עפעס וואָס שפּיעלט אַ קאָטאָוועס, וואָס איז געקומען נור אַזוי זיך, אָדער ווי פון מעכאַנישע פּופּען אויף

ספרווישנעס : מען נעהמט, מען כאַפט, מען פיהרט, מען היינגט, מען ציהט פאר די פיס, מען שניידט אָב די שטריק, מען לייגט, מען פיהרט, מען בעגראַכט.

און פון זיין ערשטען טאָג אין טורמע האָבען זיך די מענשען און דאָס לעבען פערוואַנדעלט פאר איהם אין אַ אונבעגרייפליך-אימה'דיגע וועלט פון געשפענסטער און מעכאַנישע פופפּען. כמעט אַ וואַהנ-זיניגער פון שרעק, האָט ער זיך געפרופט פאַרשטעלען, אז מענשען האָבען אַ שפראַך און רעדען, און האָט ניט געקענט — זיי האָבען געשיינט צו זיין שטום ; האָט געפרופט דערמאָהנען זיך זייערע גע-שפרעכען, דעם זינן פון ווערטער, וועלכע זיי געברויכען ביי בעזיר-הונגען — און האָט ניט געקענט. די מיילער עפענען זיך, עפעס קלינגט, דאן צוגעהען זיי זיך, איבערשטעלענדיג די פיס, און עס בלייבט גאַרנישט.

אזוי וואָלט זיך געפיהלט אַ מענש, ווען ביינאַכט, בשעת ער איז אליין אין הויז, וואָלטען פּלוצלונג אלע זאכען לעבעדיג געוואָרען, וואָלטען אָנגעהויבען ריהרען זיך, וואָלטען געקראָגען איבער איהם, דעם מענשען, אן אונבעגרענצטע מאַכט. פּלוצלונג וואָלטען איהם גענומען משפּט'ען : די שאַפּע, דער שטוהל, דער שרייבטיש און דער דיוואַן. ער וואָלט געשריען און געוואָרפען זיך, געבעטען זיך, גערופען צו הילף, און זיי וואָלטען עפעס גערעדט צווישען זיך אויף זייער שפראַך, דאן וואָלטען זיי איהם אוועקגעפיהרט היינגען : די שאַפּע, דער שטוהל, דער שרייבטיש און דער דיוואַן. און דערויף וואָלטען געקוקט די איבריגע זאכען.

און אלעס האָט אָנגעהויבען אויסזעהען, ווי שפיעלכעלאַך, וואַ-סילי קאַשירדין'ען, וואָס איז געווען פּעראורטהיילט צו טויט דורך היינגען : זיין צעללע, די טהיר מיט'ן פענסטער'ל, דאָס קלינגען פון דעם אָנגעצויגענעם זייגער, די אקוראט אויסגעקלעפטע פעסטונג, און בעזאָנדערס יענע מעכאַנישע פופפּע מיט'ן ביקס, וועלכע קלאַפט מיט די פיס איבער'ן קאָרירדאָר, און יענע אנדערע, וועלכע קוקען אַריין, שרעקענדיג, צו איהם אין פענסטער'ל און דערלאנגען איהם שווייגענדיג עסען. און דאָס, וואָס ער האָט געשפירט, איז ניט געווען קיין פחד פאר'ן טויט ; גיכער זאָגאר האָט ער געוואָלט דעם טויט : און זיין גאַנצער אייביגער רעטזעלקייט און אונבעגרייפליכ-

קייט איז ער געווען נאָהענטער דעם פערשטאנד, ווי דיעזע וועלט, וועלכע האָט זיך אזוי מיטונה און פאנטאסטיש פערענדערט. נאָך מעהר דיעזע וואהנזיניגע וועלט פון געשפענסטער און פופפען האָט אזוי ווי גאָר פערניכטעט דעם טויט, און ער האָט פערלוירען זיין גרויסע און רעמוועל האַפטע בעריוונג, איז אויך געוואָרען ווי מעכאניש און נור דערפאר שרעקליך. מען נעהמט, מען כאַפט, מען פיהרט, מען היינגט, ציהט פאר די פיס. מען שניידט אָב די שטריק, מען לייגט, מען פיהרט, מען בעגראבט.

עס איז פערשוואונדען פון דער וועלט א מענש.

אין געריכט האָט די נאָהענטקייט פון די חברים געבראכט קאשיי רינ'ען צו זיך, און ער האָט ווידער, אויף אן אויגענבליק, דערוועהן מענשען: מען יוצט און מען מישט איהם און מען רעדט עפעס אויף א מענשליכער שפראך, מען הערט און אזוי ווי מען פערשטעהט. אָבער שוין ביים זעהען זיך מיט דער מוטער, האָט ער מיט אימה קלאהר דערשפירט, ווי א מענש, וואָס הויבט אן אראַבצוגעהן פון זינען און פיהלט עס, אז דיעזע אלטע פרוי אין שוואַרצען שאל — איז פשוט א קונציג געמאכטע מעכאנישע פופפע, ווי יענע, וואָס קערנען זאָגען: „פאפא“, „מאמא“, זי איז נור בעסער געמאכט. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט צו רעדען מיט איהר, און אליין, אויפשווי דערענדיג, האָט ער געטראכט:

— גאָט! עס איז דאָך דיעזעלבע פופפע. א פופפע פון א מוטער. און אָט איז א פופפע פון א סאָלדאט, און דאָרט אין דער-היים איז א פופפע פון א פאטער, און אָט דאָס איז א פופפע פון וואַסילי קאשירין.

עס האָט זיך געדוכט, אז נאָך אביסעל, און ער וועט דערהערען דאָס טרישצען פון מעכאניזם, דאָס סקריפען פון ניט-געשמירטע רעדער. ווען די מוטער האָט זיך צוואווייגט, האָט אויף איין אויגענבליק ווידער א שיין געטהאָן עפעס מענשליכעס, נור ביי איהרע ערשטע ווערטער איז ער שוין פערשוואונדען, און עס האָט איהם אָנגע-כאפט א נייגעריגקייט און שרעק פון קוקען, ווי פון דער פופפעס אויגען רינט וואסער.

דערנאָך, אין דער צעללע, ווען די אימה איז געוואָרען אונער-טרגעליך, האָט וואסילי קאשירין געפרופט דאוונען. פון אלעם דעם,

מיט וואָס אין דער געשטאַלט פון רעליגיאָן עס איז געווען אַרומגעריג-
געלט זיין יוגענדליכעס לעבען אין דער פאָטערליכער סוחר'ישער הויז,
איז פערבליבען נור אַן עקעלהאפטער, ביטערער און רייצענדער אב-
שטעל, און קיין גלויבען איז ניט געווען. נור איין מאָל, פיעללייכט
נאָך אין דער פריהער קינדהייט, האָט ער דערהערט פינף ווערטער,
און זיי האָבען איהם אָנגעפילט מיט אַ צאפעלדיגער אויפרעגונג און
זיינען געבליבען אויפ'ן גאנצען לעבען בעהויכט מיט שטילער פאָעזי.
דיעזע ווערטער זיינען געווען :

— פון אַלע ליידענדע די פרייד.

עס האָט פאסירט, אז אין שווערע מינוטען פלעגט ער אַ שעפצע
טהאָן, אָהן אַ תפילה, אָהן אַ בעשיימטען זינען : „פון אַלע לייד-
ענדע די פרייד“ — און עס פלעגט איהם לייכטער ווערען און עס
האָט זיך איהם געגלויסט געהען צו עמיצען, וואָס ליעב איז, און בע-
קלאגען זיך שטיל :

— אונזער לעבען . . . ס'איז דען אַ לעבען ! עך, מיין ליעד-
בע, ס'איז דען אַ לעבען ?

און דערנאָך וועט פלוצלונג קאָמיש ווערען, און עס גלויסט זיך
קרייזלען די האָר, אויסווארפען אַ שפיצעל, אונטערשטעלען די
ברוסט אונטער עמיצענס קלעפ : נא, שלאג !

קיינעם, אפילו זיינע נאָהענטסטע חברים האָט ער ניט דער-
צעהלט וועגען זיין „פון אַלע ליידענדע די פרייד“ און האָט זאָגאר
אליין פון איהר דוכט זיך ניט געוואוסט — אזוי טיעף פערבאָרגען
אין זיין נשמה איז זי געווען. און דערמאָהנט האָט ער ניט אָפט, פאָר-
זיכטיג.

און איצט, ווען עס האָט איהם איבער'ן קאָפּ פערדעקט די אימה
פון דער אונערלייזבארער בעשיינפערליך פאָרגעשטאָנענער געהיימנים,
ווי דאָס וואַסער אין אַ פערפלייצונג דאָס טשערעדעל אויפ'ן ברעג —
האָט זיך איהם פערגלויסט דאוונען. האָט געוואָלט שטעלען זיך אויף
די קניעס, אָבער האָט זיך פערשעהמט פאר'ן סאָלדאט, און, צו-
נויפלויגענדיג די הענד אויף דער ברוסט, האָט ער שטיל אַ מורמעל
געטהאָן :

— פון אַלע ליידענדע די פרייד !

און מיט אומעט, אויסרעדענדיג מיט לעבע, האָט ער ווידער-
האַלט :

— פון אלע ליידענדע די פרייד, קום צו מיר, האַלט אונטער
וואַסקא קאַשירין.

נאָך לאַנג צוריק, ווען ער איז געווען אויפ'ן ערשטען קורס אין
אוניווערזיטעט און האָט נאָך אונטערגעהאליעט, נאָך פאר דער בע-
קאַנטשאַפט מיט ווערנער'ען און דאָס אַריינטרעטען אין דער געזעל-
שאַפט, האָט ער זיך גערופען בעריהמעריש און מיטליידיג, „וואַסקא
קאַשירין“ — איצט האָט זיך איהם עפעס אויף פערגלוסט אַזוי זיך
אַנרופען. אָבער טויט און אָהן אן אַברופ האָבען דורכגעקלונגען די
ווערטער.

— פון אלע ליידענדע די פרייד !

עפעס האָט זיך אַ צאָפּעל געטהאָן. פון דער ווייטענס איז אַזוי
ווי דורכגעשוואומען עמיצענס שטילער און טרויריגער געשטאַלט און
איז שטיל פערלאָשען געוואָרען, ניט בעלויכטענדיג די ערבי-
טויטליכע פינסטערניס. עס האָט געקלונגען דער אָנגעצויגענער זייד-
גער אויפ'ן טהורם. עס האָט אַ קלאַפּ געטהאָן מיט עפעס, צו מיט
דער שאַשקע, צו מיט'ן ביקס, דער סאָלדאַט אין קאַרירדאָר און האָט
לאַנג געציקעלט אַ געניץ געטהאָן.

— פון אלע ליידענדע די פרייד ! און דו שווייגסט ? און דו
וויילסט גאָר ניט זאָגען וואַסקא קאַשירין'ען ?

האָט געשמייבעלט מיט געפיהל און געווארט. אָבער עס איז
געווען פוסט אי אין דער נשמה, אי ארום. און עס האָט זיך ניט צו-
ריקגעקעהרט דער שטילער און טרויעריגער געשטאַלט. עס האָבען
זיך דערמאהנט אוננוויטהיגע און פייניגליך ברענענדע וואַקסענע
ליכט, דער גלח אין חלאַמידע, אַ איקאָנע, אויסגעמאָהלען אויף
דער וואנט, און ווי דער פאטער, איינבויגענדיג זיך און אויסגליי-
כענדיג זיך, דאווענט און בוקט זיך, און אַליין קוקט ער פון אויבען
אַראָב, צו עס דאווענט וואַסקא, צו האָט זיך ניט גענומען שטיפען.
און עס איז געוואָרען נאָך שרעקליכער, ווי פאר דער תפילה.

פערשוואונדען איז אלעס.

וואַהנזינן האָט זיך שווער אויפגערוקט. דאָס בעוואוסטזיין האָט
זיך געלאָשען, ווי עס לעשט זיך אַ צוואַוואָרפענער שייטערהויפען,

איז געוואָרען קאַלט, ווי דער קערפּער פון אַ נור וואָס געשטאַרבע-
נעם מענשען, ביי וועלכען דאָס האַרץ איז נאָך וואַרעם, און די
הענד און פיס זיינען שוין פערקיהלט געוואָרען. נאָך איין מאָל האָט
בלוטיג אויפגעפלאַמט דער אַבלעשענדער געדאַנק און האָט אָנגעזאָגט,
אַז ער, וואַסילי קאַשירין, קען דאָ אַראָב פון זינען, קען אויסשטעל-
הען מאַטערניסע, וואָס האָבען קיין נאָמען ניט, קען דערלעבען
אַזעלכע וועהטאַנען און פייז, וועלכע קיין לעבעדיג בעשעפעניס
האָט נאָך ניט דערלעבט; אַז ער קען זיך שלאַגען מיט'ן קאָפּ אן וואַנד,
קען זיך אויסשטעכען מיט אַ פינגער די אויגען, קען רעדען און
שרייען, וואָס ער וויל, פערזיכערען מיט טרעהרען, אַז מעהר קען ער
שוין ניט אַריבערטראָגען — און גאָרנישט. עס וועט זיין גאָרנישט.
און דאָס גאָרנישט איז אָנגעקומען. די פיס, וואָס האָבען זייער
אייגענעם פערשטאַנד און זייער אייגען לעבען, האָבען פאָרטגעזעצט
צו געהען און טראָגען דעם ציטעריגען, נאַסען קערפּער. די הענד,
וואָס האָבען זייער אייגענעם פערשטאַנד, האָבען אומזיסט זיך אָנ-
געשטרענגט צוזאַמעננעהמען דעם האַלאַט, וואָס איז זיך ניט צו-
נויפגעגאַנגען אויף דער ברוסט, אום אָנצוואַרעמען דעם ציטערנדען,
נאַסען גוף. דער גוף האָט געציטערט און געפרוירען, די אויגען האָ-
בען געקוקט. און דאָס איז געווען כמעט ווי רוח.

אַבער עס איז געווען נאָך איין אויגענבליק פון מיטונה'דיגער
אימה. דאָס איז געווען, ווען עס זיינען אַריינגעגאַנגען מענשען.
ער האָט אפילו ניט אַ טראַכט געטהאָן, אַז דאָס מיינט — צייט
צו פאָהרען צו דער הינריכטונג, נור ער האָט פשוט דערוועהן מענ-
שען. און האָט זיך דערשראָקען, כמעט אַזוי ווי אַ קינד.

— איך וועל ניט! איך וועל ניט! — האָט ער ניט־הערבאַר
געשעפצט מיט די אַבגעשטאַרבענע ליפּען און האָט זיך שטיל אָבער-
רוקט אין די טיעף פון צעללע, ווי אין זיין קינדהייט ווען דער פא-
טער פלעגט אויפהויבען אַ האַנד.

— מען דאַרף פאָהרען.

מען רעדט, מען געהט אַרום איהם, מען דערלאַנגט עפעס. האָט
פערמאַכט די אויגען, האָט זיך אַ שאַקעל געטהאָן — און האָט זיך
שווער אָנגעהויבען קלייבען. ווייזט אויס, דער פערשטאַנד האָט זיך
אָנגעהויבען צוריקהערען: האָט פלוצלונג אַ בעט געטהאָן ביים

בעאמטען א ציגארעט. און יענער האָט אָנגענעהם צועפענט א זיל-
בערנעם פאָרטסיגאר מיט א דעקאדענטישער צייכנונג.

10.

די ווענט פאלען.

דער אונבעקאנטער, מיט'ן צונעמעניש ווערנער, איז געווען
א מענש, וואָס איז מיער געוואָרען פון לעבען און פון קאמפף. עס
איז געווען א צייט, ווען ער האָט זעהר שטארק ליעב געהאט דאָס
לעבען, האָט געהאט פערגניגען פון טהעאטער, פון ליטעראטור, פון
פערקעהרען מיט מענשען; זייענדיג בעגאבט מיט אן אויסגעצייכענ-
טען זכרון און שטארקען ווילען, האָט ער פאָלקאם גערעדט עטליכע
איראָפּעאישע שפראכען, האָט זיך לייכט געקענט אַרויסגעבען פאַר
א דייטש, פראנצויז אָדער ענגלענדער. דייטש האָט ער גערעדט גע-
וועהנליך מיט א בייערשען אַקצענט, אָבער ער האָט אויך געקענט
רעדען, ווי אן עכטער געבוירענער בערלינער, ווען ער האָט געוואָלט.
ער האָט ליעב געהאט זיך גוט אָנצוטהאָן, האָט געהאט שעהנע מאַני-
רען און איז געווען דער איינציגער פון אלע חברים, וואָס האָט גע-
וואגט צו קומען אויף בעלער פון דער הויכער געזעלשאַפט, אָהן א
ריזיקע דערקענט צו ווערען.

אָבער פון לאַנג שוין איז אין זיין נשמה געוואַקסען, אונזעה-
באַר פאַר די חברים, א דונקלע פּעראַכטונג צו מענשען; עס איז
דאָרט אויך געווען פּערצווייפלונג און א שווערע, כמעט טויטליכע,
מיעדקייט. פון דער נאַטור איז ער גיכער געווען א מאַטעמאטיקער,
אַלס א פאָעט, ביז איצט האָט ער ניט געוואוסט ניט פון בעגייסטע-
רונג, ניט פון עקסטאַז, און מינוטענווייז האָט ער זיך געפיהלט, ווי
א וואהנזיגער, וואָס זוכט די קוואַדראַטור פון קרייז אין קאליאָושעס
פון מענשליכער בלוט. יענער פיינד, מיט וועלכען ער האָט יעדען
טאָג געקעמפּט, האָט ביי איהם ניט געקענט אַרויסרופען קיין אַכ-
טונג צו זיך; דאָס איז געווען א געדיכטער נעץ פון נאַרישקייט,
פּעראַטה און ליגען, פון שמוציגע בעלידיגונגען, נידערטרעכטיגע
שווינדלען. דאָס לעצטע, וואָס האָט, דוכט זיך, אויף אימער אַב-

גענומען ביי איהם דעם וואונש צו לעבען — איז געווען דער מאָרד פון אַ פּראָוואָקאַטאָר, וועלכען ער איז בעגאנגען לויט דער פאָר-שריפט פון אָרגאַניזאַציע. ער האָט איהם רוהיג ערמאָרדעט, אָבער ווען ער האָט דערזעהען דיעזען טויטען, ליגנערישען, איצט שוין רוהיגען און דאָך עלענדען מענשליכען פנים — האָט ער פּלוצלונג אויפגעהערט צו אַכטען זיך און זיין אירעאַל. מען קען ניט זאָגען, אז ער האָט דערפיהלט געוויסענסביסע, נור ער האָט פשוט פּלוצלונג אויפגעהערט צו שעצען זיך, איז געוואָרען פאר זיך אַליין ניט אינ-טערעסאַנט, אונגווייליג פּרעמד. אָבער פון דער אַר-גאַניזאַציע איז ער ניט אַוועק, אַלס אַ מענש מיט אַן איינציגען, ניט טהיילבארען ווילען, און אויסערליך איז ער געבליבען דערזעלבער — נור אין די אויגען האָט זיך אַוועקגעלייגט עפעס קאַלטעס און איכהל-דיגעס. און ער האָט קיינעם קיין זאך ניט געזאָגט.

ער האָט בעזעסען נאָך איין זעלטענעס אייגענשאַפט : אַזוי ווי עס זיינען פאַראַן מענשען, וואָס האָבען קיין מאָל ניט געוואוסט, וואָס קאָפּטשמערצען זיינען, אַזוי האָט ער ניט געוואוסט, וואָס שרעק איז. און ווען אנדערע האָבען מורא געהאַט, האָט ער זיי ניט בע-שולדיגט, אָבער ער האָט מיט זיי אויך ניט שטאַרק מיטגעפיהלט, קוקענדיג דערויף, ווי אויף אַ גאַנץ פערשפּרייטער קראַנקהייט, פון וועלכער ער האָט אָבער קיין מאָל ניט געליטען. ער האָט געהאַט מיטלייד מיט זיינע חברים, בעזאַנדערס מיט וואַסיאַ קאַשירין ; אָבער עס איז געווען אַ קאַלטער, אַפּיצייעלער רחמנות, וועלכער איז, וואַהרשיינליך, ניט פּרעמד געווען אויך פאַר אייניגע פון די דיכטער.

ווערנער האָט פערשטאַנען, אז הינריכטונג איז ניט פשוט טוירט, נור עס איז עטוואָס אנדערס — אָבער יעדענפאַלס האָט ער בעשלאָסען צו בעגעגענען זי רוהיג, ווי עפעס זייטיגעס : צו לעבען ביז'ן סוף אַזוי, ווי עס וואָלט קיין זאך ניט געשעהען און וועט ניט געשעהען. נור דערמיט האָט ער געקענט אויסדריקען זיין העכסטע פּעראַכטונג צו דער הינריכטונג און פּערהיטען זיין לעצטע, ניט בעזיגבאַרע גייסטיגע פרייהייט.

און אפילו די חברים, וועלכע האָבען גוט געקענט זיין קאַלטע שרעקלאָזיגקייט און גאווה, וואָלטען ניט געגלויבט, אז אין געדיכט

האָט ער נישט געטראכט נישט פון טוירט און נישט פון לעבען : ער האָט מיט כונה, מיט דער טיעפסטער און רוהיגער אויפמערקזאמקייט גע- שפיעלט אַ שווערע שאַכמאַט-פאַרטיע. ער איז געווען אַן אויסגעציי- כענטער שאַך-מאַט שפיעלער, און פון ערשטען טאָג ארעסט האָט ער אָנגעהויבען דיעזע פאַרטיע און זי פאַרטגעזעצט אָהן אַן אויפהער. און דער אורטהייל, וועלכער האָט איהם פער'משפּט צו טויט-שטראף דורך היינגען, האָט קיין איין פיגור נישט אָנגעריהרט אויף דעם אונז- זעהבארען ברעטעל.

אפילו דאָס, וואָס עס וועט איהם וואַהרשיינליך נישט אויסקור מען צו ענדיגען די פאַרטיע, האָט איהם נישט אָבגעשטעלט ; און דעם פריה-מאָרגען פון לעצטען טאָג, וועלכער איז איהם פערבליבען אויף דער וועלט, האָט ער אָנגעהויבען דערפון, וואָס ער האָט פאַרריכט איין נעכטיגען גאַנג, וועלכער איז נישט אין גאַנצען געלונגען. צו- דריקענדיג די אראָבגעלאָזטע הענד צווישען די קניעס, איז ער לאנג געזעסען אונטערוועגליך ; דערנאָך איז ער אויפגעשטאַנען און האָט אָנגעהויבען אַרומגעהן, נאָכדיינקענדיג. זיין גאַנג איז געווען אַ בעזאָנדערער : ער האָט עטוואָס אָנגעבויגען פאַראַויס די אויבערשטע טהייל פון קערפער און האָט פעסט און דייטליך געקלאַפט די ערד מיט די אַבצאַסען — אפילו אויף טרוקענער ערד האָבען זיינע טריט איבערגעלאָזען אַ טיעפען און בעמערקבארען סליאַד. שטיל, נור מיט'ן אָטהעם, האָט ער אונטערגעפייפט אַ פראָסטע איטאַליענישע אַריע — דאָס האָט געהאַלפּען צו טראכטען.

אַבער דיעזען מאָל איז די אַרבייט נישט געגאַנגען. מיט אַן אונז- אנגענעהמען געפיהל, איז ער בעגאַנגען עפעס אַ גרויסען, זאָנאר גראָבען טעות, האָט ער זיך עטליכע מאָל אומגעקעהרט צוריק און דורכגעמאַכט די פאַרטיע כמעט פון אָנהויב. קיין טעות האָט ער נישט געפונען, אָבער דאָס געפיהל ווי פון אַ בעגאַנגענעם טעות איז נישט אַוועק, איז זאָנאר געוואָרען אַלץ שטאַרקער און פערדריסליכער. און פלוצלונג איז ערשינען אַן אונטערוואוסטער און בעלידיגענדער גע- דאַנק : איז נישט דעריין דער פעהלער, וואָס מיט דער שאַך-מאַטען שפיעל וויל ער אָבציהען זיין אויפמערקזאמקייט פון דער הינריכטונג און זיך בעשיצען פון'ם מורא פאַר טויט, וועלכער איז דוכט זיך אונז- פערמיידליך פאַר אַ פעראורטהיילטען ?

— ניין, צו וואָס! — האָט ער קאַלט געענטפערט און האָט רוי היג פערמאַכט דאָס אינזעהבארע שאַף־ברעטעל. און מיט דער זעלבער אנגעשטרענגטער אויפמערקזאמקייט, מיט וועלכער ער האָט גע־שפיעלט, ווי ענטפערענדיג אויף אַ שטרענגען עקזאמען, האָט ער גע־פרופט זיך אָבגעבען חשבון אין דער אימה פון זיין לאַגע, פון וועלכער עס איז ניטאָ קיין אויסוועג: ער האָט בעקוקט די צעללע, ניט דורכלאָזענדיג קיין זאך ניט, האָט צונויפגערעכענט די שטונדען, וואָס זיינען פערבליבען ביז דער הינריכטונג, האָט זיך פאַרגעשטעלט אונ־געפעהר אַ גאַנץ גענויעס בילד פון דער הינריכטונג זעלבסט און האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט די פלייצעס.

— נו? — האָט ער האַלב פּרעגענדיג געענטפערט עמיצען. — דאָס איז אַלעס. וואו זשע איז דער שרעק?

קיין שרעק איז ווירקליך ניט געווען. און ניט נור איז קיין שרעק ניט געווען, נור עס איז געוואקסען עפעס גאַנץ אנדערס — אַ גע־פיהל פון דונקעלער, אָבער גרויסער און מוטהיגער פרייד. און דער פעהלער, וועלכען ער האָט נאָך אַלץ ניט געפונען, האָט שוין ניט אַרויסגערופען ניט קיין פערדרוס, ניט קיין אויפּרעגונג, נור ער האָט אויך דערצעהלט וועגען עטוואָס גוטעס און אונערווארטעטעס, אזוי ווי ער וואָלט גערעכענט זעהר אַ טהייערען פריינד פאַר טויט, און דיעזער פריינד וואָלט גאָר ערשינענען אַ לעבעדיגער, אונבעשעדיגטער און לאַכענדער.

ווערנער האָט ווידער אַ קוועטש געטהאָן מיט די פלייצעס און האָט אַ פרום געטהאָן זיין פולס: דאָס האַרץ האָט געקלאַפט עטוואָס שנעלער, אָבער שטאַרק און גלייכמעסיג, מיט אַ בעזונדערער קלינג־גענדער קראַפט. נאָך אַ מאָל אויפּמערקזאם, ווי אַן אונערפאָהרענער, וואָס איז נור וואָס אַריינגעפאלען אין טורמע, האָט ער בעטראַכט די ווענט, שלעסער, דעם שטוהל, וואָס איז צוגעשרויפט צו די דילען, און האָט אַ טראַכט געטהאָן:

— פאַר וואָס פיהל איך אזוי לייכט, שמחה'דיג און פריי? ווירקליך פריי. אָט טהו איך אַ טראַכט וועגען דער מאָרגענדיגער הינריכטונג — און ווי זי וואָלט ניט זיין. אָט טהו איך אַ קוק אויף די ווענט — אזוי ווי עס וואָלט אויך קיין ווענט ניט געווען. און אזוי פריי פיהל איך, אזוי ווי איך וואָלט ניט אין טורמע געווען, נור

וואָלט נור וואָס אַרויס פון טורמע, אין וועלכער איד בין אָבגעזעסען דאָס גאַנצע לעבען. וואָס איז דאָס ?

עס האָבען אָנגעהויבען ציטערען די הענד — אַ נייט געזעהענע ערשיינונג פאר ווערנער'ען. אלץ וואוטיגער האָט זיך געצאפּעלט דער געדאַנק. ווי פייעריגע צונגען וואָלטען אויפגעפלאַמט אין קאָפּ — דרויסען האָט זיך געוואָלט אַרויסרייסען דער פייער און ברייט בע-לייכטען די נאָך פינסטערע ווייטקייט פון דער נאַכט. און אַט האָט ער זיך אַרויסגעריסען און עס האָט אָנגעהויבען שטראַהלען די ברייט בעלויכטענע ווייטקייט.

עס איז פערשוואַנדען די טריבע מיעדקייט, וועלכע האָט גע-מאַטערט ווערנער'ען די לעצטע צוויי יאָהר, און עס איז צוריקגע-פאלען פון האַרצען די טויטע, קאַלטע, שווערע שלאַנג מיט צוגע-מאַכטע אויגען און טויטליך צונויפגעדריקטען מויל — פאר'ן געזיכט פון טויט האָט זיך שפּילענדיג אומגעקערט די שעהנע יוגענד. מיט יענעם וואַנדערליכען, ליכטיג-געוואָרענעם גייסט, ווי עס טרעפט אין זעלטענע מינוטען, ווען פאר דעם מענשען ווערט אלעס ליכטיג און עס הויבט איהם אויף אויף דער העכסטער שטופע פון אלעס קלאַהר זעהען, האָט ווערנער פלוצלונג דערוועהן פנים אל פנים אי דעם טויט, אי דעם לעבען, און איז איבערראַשט געוואָרען פון דער פערטיגקייט פון אזא, נאָך קיין מאָל ניט-געזעהענעם, בילד. ווי ער וואָלט געהען אויף אַ שמאַלינקען העכסטען שפיץ-באַרג, ווי אויף אַ שאַרף פון אַ מעסער און פון איין זייט זעהט ער דאָס לעבען, און פון דער אנדער זייט זעהט ער דעם טויט, ווי צוויי בליציגע, טיעפע, שעהנע ים'ען, וואָס גיסען זיך צונויף ביים האַרציגאָנט אין איין אונ-ענדליכען, ברייטען שטראָם.

— וואָס איז דאָס ! אזא געטליכעם בילד ! — האָט ער לאַנג-זאַם געזאָגט, אויפשטעלענדיג זיך אַנווייליג און אויסגלייכענדיג זיך, ווי אין דער אַנוועזענהייט פון אַ העכערען וועזען. און פערניכטענדיג די ווענט, דעם רוים און די צייט, האָט די דאָזיגע שטרעמיגקייט פון דעם אלעס-זעהענדען בליק אַ בליק געטהאָן אַהין ערגיץ ווייט אין דער טיעפקייט פון לעבען, וועלכען ער פערלאָזט.

און דאָס לעבען איז ערשינען פאר איהם גאַנץ ניי. ער האָט שוין איצט ניט געזוכט, ווי אַמאָל, צו פערזיגלען אין ווערטער דאָס,

וואָס ער זעהט, און עס זיינען גאָר אזעלכע ווערטער ניט געווען אין דער אָרימער, מאגערער מענשליכער שפראך. יענער קלייניקער, שמוציגער און בייזליכער געפיהל, וואָס האָט ערוועקט אין איהם האָס צו מענשען און האָט צייטענווייז זאָגאר אַרויסגערופען אין איהם פּעראכטונג צו דעם אנבליק פון אַ מענשליך געשטאַלט, איז איצט לחלוטין פּערשוואונדען: אזוי פּערשווינדט פאַר אַ מענשען, וואָס האָט זיך אויפגעהויבען אויף אַ לופט־באַלאָן, די מיסט און שמוץ פון די ענגע גאסען פון דער פּערלאָזענער שטאָדט, און אפילו דאָס מיאוס'ע הויבט אן צו ווערען שעהן.

מיט אן אונגעוואוסטער בעוועגונג האָט ווערנער אַ טראָט גע־טהאָן צום טיש און האָט זיך אָנגעלעהנט אויף איהם מיט דער רעכטער האַנד. שטאַלץ און הערשערליך פון דער נאטור, האָט ער נאָך קיין מאָל ניט אָנגענומען אזא שטאַלצע, פרייע און העלדישע פּאַזע, האָט נאָך קיין מאָל אזוי ניט אַ קעהר געטהאָן זיין נאָען, האָט נאָך קיין מאָל אזוי ניט געקוקט — ווארום ער איז נאָך קיין מאָל ניט געווען אזוי פריי און מאַיעסטעטיש, ווי דאָ אין טורמע, אויף דעם שטח פון עטליכע שטונדען בלויז פון הינריכטונג און טויט.

און ניי זיינען ערשינענען פאר איהם די מענשען, אויף דאָס ניי זיינען זיי פאר זיין ליכטיג־געוואָרענעם בליק געוואָרען ליגעבליך און הנ'עוודיג. שוועבענדיג העכער פון צייט, האָט ער דערזעהען קלאהר, ווי יונג די מענשהייט איז, וועלכע האָט נאָך געכמען אָקאָרשט גע־וואָיעט, אזוי ווי אַ חיה אין וואַלד; און דאָס, וואָס איהם האָט זיך אויסגעוויזען פריהער אזוי שרעקליך אין די מענשען, אזוי אונפּער־ציהליך און אבשטויסענדיג, איז פאר איהם פלוצלונג געוואָרען מילד און ליגעבליך — ווי ליגעבליך עס איז דאָס קינד דערמיט, וואָס עס קען ניט זעהען מיט דעם גאנג פון אַ ערוואַקסענעם, וואָס פלאַפעלט אָהן אַ זינען, וואָס בליצט מיט די פונקען פון זשענאַליטעט אין זיין נע שפאַסהאַפטע שטיפּערייען, פעהלערען און אפילו ווען ער צור־קאַליעטשעט זיך שרעקליך.

— ליכטיקע מיינע! — האָט פלוצלונג אונערווארטעט אַ שמייר־כעל געטהאָן ווערנער און האָט מיט אַמאָל פּערלאָהרען זיין גרלות'־דיגע פּאַזע, איז ווידער געוואָרען אן ארעסטאַנט, וועלכען עס איז ענג און אונגעקוועם אין געפאנגענשאפט און אביסעל לאַנגווייליג פון

דעם צודרינגליכען, פארשענדען אויג, וואָס שטעקט אין לאַך פון טהיר. און זאָגערבאַר : כמעט פלוצלונג האָט ער פארגעסען דאָס, וואָס ער האָט נור וואָס דערוועהן אזוי בולט און קלאהר ; נאָך זאָגט דערבארער — ער האָט אפילו נישט פארוואָס צו דערמאָנען זיך. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט איינפאך ווי אים בעקוועמסטען, אָהן דער געווענהליכער טרוקענקייט אין דער האַלטונג פון זיין קערפער און נאָר נישט ווערנעריש האָט ער בעקוקט די ווענט און די גראַטעס מיט אַ שוואַכען און צערטליכען שמיכלעך. נאָך עפעס נייעס איז געשעהען, וואָס האָט קיין מאָל נישט פאַסירט מיט ווערנער'ען : ער האָט זיך פלוצלונג צואוויינט.

— מיינע לייערע חברים ! — האָט ער געשעפצט און ביטער געוויינט — לייערע חברים מיינע !

מיט וואָס פאַר אַ געהיימע וועגן איז ער געקומען פון דעם געפיהל פון שטאַלצער און גרענצענלאָזער פרייהייט צו דער דאָזיגער צערטליכער, ליידענשאַפטליכער ביינקשאַפט ? דאָס האָט ער נישט גע-וואוסט און האָט וועגן דעם נישט געטראַכט. צו דאָס איז געווען רחמנות פאַר זיינע לייערע חברים אָדער עפעס אנדערעס, עפעס נאָך העכערעס און ליידענשאַפטליכערעס, איז געווען בעהאַלטען אין זיינע טרעה-רען — דאָס האָט אויך נישט געוואוסט זיין אויפגעלעבטעס און אויפ-געבליהטעס האַרץ. ער האָט געוויינט און האָט געמורמעלט :

— לייערע חברים מיינע ! מיינע לייערע חברים !

און אין דעם ביטער־וויינענדען און דורך טרעהרען שמיכלענדען מענשען וואָלט קיינער נישט דערקענט דעם קאַלטען, גדלות'דיגען, מע-רען און עזות'דיגען ווערנער — נישט די ריכטער, נישט די חברים, נישט ער אליין.

11.

מען פיהרט זיי.

איידער מען האָט געדארפט די פערזאָנליכע צוזעצן אין די קארעטעס, האָט מען זיי אַלע פינף פערזאָנלעך אין אַ גרויסען קאַל-טען צימער מיט אַ סופיט, ווי אַ געוועלכ, עהנליך אויף אַ קאנצע-

ליאריע, וואו מען אַרבייט שוין מעהר ניט, אָדער אויף אַ פּוסטען
עמפּפּאָנגס־צימער. און מען האָט זיי ערלויבט צו רעדען צווישען זיך.
אָבער בלויז טאניא קאָוואַלטשוק האָט זיך גלייך בענוצט מיט
דער ערלויבניס. די איבריגע האָבען שווייגענדיג און פעסט אַ דריק
געטהאָן די הענד, קאַלטע ווי אייז און הייסע ווי פייער — און שוויי-
גענדיג, זוכענדיג ניט צו קוקען איינער אויפ'ן אנדערען, האָבען זיי
זיך צונויפגעשטויסען אין אַן אונבעקוועמער צוועטער גרופּע. איצט
ווען זיי זיינען געווען צוזאַמען, האָבען זיי זיך אַזוי ווי געשעהמט
פאַר דאָס, וואָס יעדערער פון זיי האָט געפיהלט, זייענדיג אַליין;
און זיי האָבען מורא געהאַט צו קוקען, אום ניט צו דערזעהען און
ניט ווייזען דאָס בעזאָנדערע, עפעס ניט־שעהנע, וואָס יעדערער פון
זיי האָט געפיהלט אָדער האָט אין זיך פערדעכטיגט. אָבער אַט האָבען
זיי איין מאָל, אַ צווייטען מאָל אַ קוק געטהאָן, אַ שמייכל געטהאָן
און האָבען זיך גלייך דערפיהלט אונגעצוואונגען און איינפאַך, ווי
אַמאָל: קיין ענדערונג איז ניט פאָרגעקומען, און אויב עס איז
וואָס פאָרגעקומען, איז דאָס איצט געוואָרען אונבעמערקבאַר, ווען
זיי זיינען צוזאַמען. אַלע האָבען גערעדט און בעוועגט זיך זאָנדער-
באַר: ענטוועדער מיט אַמאָל, אָנגעשטויסען, אָדער צו לאַנגזאַם,
אָדער צו האַסטיג; וויילעווייז זיינען זיי געבליבען ווי אַהן אַטהעם
פון פיעלע ווערטער נאָכאַנאַנד, און זיי האָבען זיי פיעל מאָל ווידער-
האַלט, און וויילעווייז האָבען זיי עפעס ניט דערעדט, ניט געענדיגט
די אָנגעהויבענע פראזע — גאָר ניט בעמערקענדיג דאָס. זיי האָבען
אַלע געקנייטשט דעם פנים און נייגעריג געקוקט אויף געוועהנליכע
זאַכען, ניט דערקענענדיג זיי, ווי מענשען, וועלכע האָבען געטראָגען
ברילען און האָבען זיי פלוצלונג אַראָפּגענומען; און זיי אַלע האָ-
בען זיך אָפט אומגעקוקט אַהינטער, אַזוי ווי אימיצער וואָלט זיי אַ רוף
טהאָן פון הינטערן רוקען און וואָלט זיי וואָס ווייזען. אָבער אויך דאָס
האָבען זיי ניט באַמערקט. ביי מוסיא און טאניא קאָוואַלטשוק האָבען
די באַסען און אויערן געפלאַמט; סערגעי איז פון אָנפאַנג געווען
בלייכלאך, ער איז אָבער באַלד געקומען צו זיך און איז געוואָרען אַזא,
ווי אימער.

און בלויז אויף וואַסילי קאַשירין האָבען זיי געלייגט אויפּמערק-
זאַמקייט. אפילו צווישען זיי איז ער געווען אונגעוועהנליך און שרעק-

ליך. ווערנער האָט זיך אויפגעמונטערט און האָט שטיל געזאָגט מו-
סיאָן מיט אַ צערטליכער אונרוהיגקייט :

— וואָס-זשע איז עס, מוסיעטשקא ? זאָל דאָס מעגליך זיין,
אַז ער איז עפעס, הא ? ווי ? מען דארף צו איהם צוגעהען.
וואַסילי האָט עפעס אזוי ווי פון גאַנץ ווייט אַ קוק געטהאָן אויף
ווערנער'ען, ווי ניט דערקענענדיג איהם, און האָט אַראָבגעלאָזען די
אויגען.

— וואַסיא, וואָס איז דאָס מיט דינע האָאַר, הא ? וואָס איז
מיט דיר ? ניש-קשה, ברודער, ניש-קשה, עס וועט זיך באלד ענ-
דיגען. מען דארף זיך האַלטען, מען דארף, מען דארף.

וואַסילי האָט געשוויגען. און ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען אויס-
ווייזען, אַז ער וועט שוין גאָר קיין זאך ניט זאָגען, איז ערשט גע-
קומען זיין פארשפּעטיגטער, שרעקליך-ווייטער ענטפער : אזוי וואָלט
אויף פיעל רופען געקענט ענטפערן דער קבר :

— ס'איז גאָרנישט. איך האַלט זיך.

און האָט ווידערהאָלט :

— איך האַלט זיך.

ווערנער האָט זיך דערפרעהט.

— אָט אזוי, נו, נו, ביסטו אַ לייט. אזוי, אזוי.

אַבער ער האָט בעגעגענט אַ דונקעלען, שווער געוואָרענעם, ווי
פון דער טיעפסטער ווייטקייט אָנגעשטעלטען, בליק, און האָט אַ
טראכט געטהאָן מיט אַן אויגענבליקליכען אומעט : פון וואַנען קוקט
ער ? פון וואַנען רעדט ער ? און מיט דער טיעפסטער צארטקייט,
ווי מען רעדט נור צו אַ קבר, האָט ער געזאָגט :

— וואַסיא, דו הערסט ? איך האָב דיך זעהר ליעב.

— און איך האָב דיך אויך זעהר ליעב, — האָט געענטפערט,

שווער בעוועגענדיג זיך, דער צונג.

פּלוצלונג האָט מוסיא אָנגענומען ווערנער'ען פאַר דער האַנד,
און, אויסדריקענדיג פּערוואַנדערונג, האָט זי געזאָגט מיט אַן אַנ-
שטריינגונג, ווי אַן אקטריסע אויף דער ביהנע :

— ווערנער, וואָס איז דיר ? דו האָסט געזאָגט : איך ליעב ?

דו האָסט קיין מאָל קיינעם ניט געזאָגט : איך ליעב. און פאַר וואָס
ביסטו אין גאַנצען אזא . . ליכטיגער און ווייכער ? הא, וואָס ?

— הא, וואָס ?

און ווי אן אקטיאָר, אויסדריקענדיג אויך מיט אונשטייגונג
דאָס, וואָס ער האָט געפיהלט, האָט ווערנער שטארק געדריקט מיר
סיא'ס האַנד :

— יא, איך האָב איצט זעהר ליעב. דערצעהל עס ניט אנדערע,

מען דארף ניט, איך שעהם זיך, אָבער איך האָב זעהר ליעב.
זייערע בליקען האָבען זיך בעגעגענט, און האָבען העל אויפגע-
פלאמט, און אלעס ארום איז פינסטער געוואָרען : אזוי ווערען פינ-
סטער אין'ס אויגענבליקליכען שיין פון א בליץ אלע אנדערע פייערען
און עס ווארפט א שאָטען אויף דער ערד אפילו א געלער, שווערער
פלאם.

— יא, — האָט געזאָגט מוסיא. — יא, ווערנער.

— יא, — האָט ער געענטפערט. — יא, מוסיא, יא !

עטוואָס איז פערשטאנען געוואָרען און בעשטעטיגט געוואָרען
פון זיי אונבעשטרייטבאר און מיט לייכטענדע בליקען האָט זיך ווער-
נער ווידער א צאָפֿעל געטהאָן און האָט שנעל א טראָט געטהאָן צו
סערגיע'ען.

— סעריאָזשא !

אָבער געענטפערט האָט טאניא קאָוואַלטשוק. א בעגייסטערטע,
כמעט וויינענדיג פון מוטערליכער שטאַלצקייט, האָט זי אונאויפֿ-
הערליך געצויגען סערגיע'ען פאר'ן אַרבעל.

— ווערנער, דו הער נור ! איך ווין דאָ וועגען איהם, איך

יאָמער, און ער — איז מיט גימנאַסטיק פערנומען !

— נאָך מויללער'ן ? — האָט אַ שמייכל געטהאָן ווערנער.

סערגיע האָט זיך פערשעהמט אָנגעבלאָזען :

— אומזיסט לאכסטו, ווערנער. איך האָב זיך פאַלקאָם איבער-

ציגט . . .

אלע האָבען זיך צולאכט. שעפּפּענדיג שטארקייט און קראַפט
אין זייער געמיינשאַפֿטליכען פערקעהר, זיינען זיי ביסלעכווייז גע-
וואָרען אזעלכע, ווי פריהער, אָבער זיי האָבען עס ניט בעמערקט,
האָבען געדיינקט, אז זיי זיינען אלץ דיזעזעלכע. פלוצלונג האָט ווער-
נער אָבערזיסען דעם געלעכטער און האָט מיט אויסערגעווענהליכער
ערנסטקייט געזאָגט צו סערגיע'ען :

— דו ביסט גערעכט, סעריאָזשאַ. דו ביסט פּאָלקאָם גערעכט.
— ניין, פערשטעה נור, — האָט זיך דערפרעהט גאָלאָווין. —
געוויס, מיר . . .

אַבער דאָ האָט מען פּאָרגעשלאָגען צו פּאָהרען. און מען איז
געווען אזוי פּאָרנעהם, אז מען האָט זיי ערלויבט צו זעצן זיך פּאָרענ-
וויין, ווי מען וויל. און אין אלגעמיין איז מען געווען זעהר, זאָגאר
אויסערגעוועהנליך פּאָרנעהם: אזוי ווי זיי וואָלטען אָדער געוואָלט
אויסדריקען זייער מעגשליכע בעגעהמונג, אָדער צייגען, אז זיי זיינען
דאָ גאָר ניטאָ, אז אלעס טהוט זיך פון זיך אליין. אַבער זיי זיינען
געווען בלייך.

— דו, מוסיא, מיט איהם, — האָט ווערנער אָנגעצייגט אויף
וואַסילי'ן, וועלכער איז געשטאנען אונגעוועגליך.

— איך פאַרשטעה, — האָט מוסיא אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן
קאָפּ. — און דו ?

— איך ? טאָניא מיט סערגע'ען, דו מיט וואַסיל'ן . . .

איך אליין. דאָס מאַכט ניט, דו ווייסט דאָך, איך קען.

ווען מען איז אַרויסגעגאנגען אין הויף, האָט די פייכטע פינסטער-
קייט ווייך, אַבער וואַרעם און שטאַרק אַ זעץ געטהאָן אין פנים, אין
די אויגען, האָט פערקאָפּט דעם אַטהעם, האָט פּלוצלונג רייניגענד
און צאָרט דורכגענומען דאָס גאַנצע אויפגעשוידערטעס לייב. עס איז
געווען שווער צו גלויבען, אז דיעזע וואונדערבאַרע זאך איז פשוט
אַ ווינד, אַ וואַרעמער, פייכטער פרייהלינגס-ווינד. און די אמת'ע
וואונדערליכע פרייהלינגס-נאַכט האָט געשמעקט מיט צוגעהערדען
שנעע, — מיט גרענצלאָזער ברייטקייט, האָט געקלונגען מיט טראָד-
פענס. כלאַפּאָטשענדיג און אָפט, אָניאָגענדיג איינער דעם צווייטען,
זיינען געפאלען שנעלע טראָפּענדלאַך און האָבען פריינדליך אויסגע-
שלאָגען אַ קלינגענדעס ליעד. אַבער פּלוצלונג וועט איינס דעם טאָן
פערלירען, און אלעס פערדרעהט זיך אין אַ ווילדען טאָנץ, אין אַן
איילענדער צומישעניש. און דערנאָך טהוט ווידער פעסט אַ קלאַפּ
אַ גרויסער, שטרענגער טראָפען און ווידער דייטליך און קלאַהר קלינגט
אַ לויפּענדעס פרייהלינגס-ליעד. און איבער דער שטאָרט, איבער די
דעכער פון דער פעסטונג, איז געשטאנען אַ בלייכער פלאם פון די
עלעקטרישע פייערען.

— או—אך ! — האָט ברייט א זיפֿן געטהאָן סערנעי גאַל־וויין און האָט פֿערהאַלטען דעם אָטהעם, אזוי ווי עס וואָלט איהם באַנג געטהאָן אַרויסצולאָזען פון די לונגען אזא פֿרישע און פֿראַכטפֿאַלע לופֿט.

שוין לאַנג אזא וועטער ? — האָט אַ פֿרעג געטהאָן ווערנער. — עס איז דאָך נאָך פֿריהלינג.

— ערשט דעם צווייטען טאָג, — איז געווען דער פֿאַרנעהמער און העפֿליכער ענטפֿער. — אזוי איז מעהר פֿרעסט געווען.

איינע נאָך דער צווייטער זיינען ווייך צוגעפֿאַהרען דונקעלע קאָרעטעס, האָבען צוגענומען צו צוויי, זיינען אוועק אין דער פינסטער־ניס, אַהין, וואו עס האָט זיך געשאַקעלט אונטער די טויערען אַ לאַמטערנע. ווי גרויע געשטאַלטען האָבען אַרומגערינגעלט יעדען עקיפֿאָזש קאָנוואָיני סאָלדאַטען, און די פֿאַדקאָועס פון די פֿערד האָבען דייטליך געקלאַפֿט, אָדער געכליפֿעט איבער'ן נאַסען שנעע. ווען ווערנער האָט זיך אָנגעבויגען אום אַרייַנצוריקען אין קאָרעטע, האָט דער זשאַנדאַר אונבעשטימט אַ זאָג געטהאָן :

— דאָ פֿאַהרט מיט אייך נאָך איינער.

ווערנער האָט זיך פֿערוואַנדערט :

— וואוהין ? וואוהין־זשע פֿאַהרט ער ? אַך, יא ! נאָך איי־

נער ? ווער זשע איז עס ?

דער סאָלדאַט האָט געשוויגען. ווירקליך, אין ווינקעל פון דער קארעטע, אין דער פינסטערניס, האָט זיך געטוליעט עטוואָס קליינס, אונבעוועגליכעס, אָבער לעבעדיגעס — ביי אַ קרומען שטראַהל פון דער לאַמטערנע האָט אַ שוין געטהאָן אַן אָפֿענער אויג. זעצענדיג זיך, האָט ווערנער אַ שטופֿ געטהאָן מיט דער פֿוס זיין קניע.

— ענטשולדיגט, קאָמעראַד.

— יענער האָט ניט געענטפֿערט. און נור, ווען די קארעטע

האָט זיך געריהרט, האָט ער פֿלוצלונג אַ פֿרעג געטהאָן, שטאַמלענדיג אין אַ געבראָכענעם רוסיש.

— ווער זייט איהר ?

— איך בין ווערנער, פֿעראַורטהיילט צום היינגען פֿאַר'ן אנפֿאל

אויף נ. נ. און איהר ?

— איך בין יאָנסאָן. מיך דאַרף מען ניט היינגען.

זיי זיינען געפאָהרען, אום אין צוויי שטונדען אַרום אַוועקצור-
שטעלען זיך פאַר'ן געזיכט פון דער ניט-געלייזטער גרויסער געהוימ-
ניס, אַוועקגעהען פון לעבען צום טויט — און זיי האָבען זיך בעקענט.
אויף צוויי פלאַכען זיינען גלייכצייטיג געגאנגען דאָס לעבען און דער
טויט, און ביז'ן סוף, ביז די לעכערליכסטע און משונה'דיגסטע
איינצעלהייטען, איז דאָס לעבען פערבליעבען לעבען.

— און וואָס האָט איהר געטהאָן, יאנסאָן ?

— איך האָב דעם בעליהבית מיט אַ מעסער געשניטען. האָב

געלד גע'גנב'עט.

דאָס קול האָט געקלונגען, ווי יאנסאָן וואָלט איינגעשלאָפען. אין
דער פינסטער האָט יאנסאָן געפונען זיין פוילע האַנד און זי געדריקט.
יאנסאָן האָט פויל צוגענומען די האַנד.

— האָסט מורא ? — האָט געפרעגט ווערנער.

— איך וויל ניט.

זיי זיינען אַנשוויגען געוואָרען. ווערנער האָט ווידער געפונען
די האַנד פון'ם עסט און האָט זי שטארק געדריקט צווישען זיינע
טרוקענע און הייסע דאָלאַניעס. געלעגען איז זי אונבעוועגליך, ווי
אַ ברעטעל, אָבער יאנסאָן האָט מעהר ניט געפרופט זי צונעהמען.

אין קארעטע איז געווען ענג און שטיקענער, עס האָט געשמעקט
מיט סאָלדאטסקע געוואַנד, דומפיגקייט, נאָוואָ און לעדער פון נאָ-
סע שטיוועל. דער יונגינקער זשאַנדאר, וואָס איז געזעסען קעגען
ווערנער'ען, האָט הייס געאטעהעמט אויף איהם מיט אַ פערמישטען
גערוד פון ציבעלע און ביליגען טאַבאַק. אָבער אין די שפאלטען האָט
זיך דורכגעשלאָגען אַ שאַרפער און פרישע לופט, און דערפון האָט
זיך אין'ם קליינעם, פערשטיקטען, בעוועגליכען קאסטען דער פריה-
לינג געפיהלט נאָך שטאַרקער, אַלס דרויסען. די קארעטע האָט זיך
פערקיהרעוועט דאָס רעכטס, דאָס לינקס, האָט זיך אַזוי ווי אומ-
געקעהרט ; עס האָט געשיינט וויילעווייז, אַז שוין גאַנצע שטונדען
דרעהען זיי זיך צוליבע עפעס אויף איין פלאַץ. אין אַנפאנג האָט זיך
דורך די אַראָבעלאָזטע געדיכטע פאָרהענגלאַך אַריינגעריסען אַ בלו-
ליכע עלעקטרישע שוין ; דערנאָך, נאָך איין פערקיהרעווען זיך, איז
פלאַצונג פינסטער געוואָרען און נור דערפון האָט מען זיך געקענט
אַנשטויסען, אַז זיי זיינען פערפאָהרען אין די פוסטע זייטיגע גאַסען

און דערנעהנטערען זיך צו דער סיסקע באהן־סטאנציע. וויילעווייז
ביי די שארפע קעהרען האָט זיך ווערנער'ס לעבעדיגע, פערבווגענע
קניע געשלאָגען פריינדליך אָן אן עהנליכע לעבעדיגע פערבווגענע
קניע פון זשאנדאר, און עס איז געווען שווער צו גלויבען אין דער
הינריכטונג.

— וואוהין פאָהרען מיר ? — האָט פלוצלונג געפרעגט יאנסאָן.
ביי איהם האָט זיך עטוואָס פערדרעהט דער קאָפּ פון'ם לאנגען דרעהען
זיך אין'ם פינסטערען קאסטען און עס איז איהם אַביסעל נישט גוט
געווען.

ווערנער האָט געענטפערט און האָט שטארקער געדריקט די האַנד
פון'ם עסט. עס האָט זיך איהם געגלֹסט זאָגען עפעס בעזאָנדער
פריינדליכעס, צערטליכעס דיעזען קליינינקען שלעפּעריגען מענשעלע,
און לייעב געהאַט האָט ער איהם שוין אזוי, ווי ער האָט נאָך קיינעם
אין לעבען ניט לייעב געהאַט.

— לעיבינקער ! דיר איז, דוכט זיך, אונבעקוועם צו זיצען.
רוק זיך צו אַהער, צו מיר.

יאנסאָן האָט געשוויגען אַ וויילע און דאן געענטפערט :

— נו, אַ דאַנק. מיר איז גוט. און דיך וועט מען אויך היינט

גען ?

— מיך אויך ! — האָט אונערווארטעט פרעהליך, כמעט מיט
אַ געלעכטער, געענטפערט ווערנער און האָט בעזאָנדערס פריי און
לייכט אַ מאָד געטהאָן מיט דער האַנד. אזוי עס וואָלט זיך גע-
האַנדעלט וועגען עפעס אַ משונה'דיגען און זינלאָזען שפּאַס, יעל-
כען עס וועלען אַבשפיעלען מיט זיי לעיבינקע, נור שרעקליך לעכער-
ליכע מענשען.

— אַ ווייב האָסטו ? — האָט געפרעגט יאנסאָן.

— ניטאָ. וואָס פאַר אַ ווייב ! איך בין איינער אליין.

— איך בין אויך איינער אליין. איינער אליין, — האָט זיך

פערריכט יאנסאָן, אַ טראַכט טהאָנדיג.

אויך ביי ווערנער'ען האָט זיך אָנגעהויבען דרעהען דער קאָפּ.
און עס האָט געשיינט מינוטענווייז, אז זיי פאָהרען עפעס אויף אַ
יומ־טוב ; זאָנדערבאַר איז, וואָס כמעט אלע, וואָס זיינען געפאָהר-
רען צו דער הינריכטונג, האָבען געפיהלט דאָסזעלבע, און, האַנד

אין האנד מיט אומעט און פחד, האָבען זיי זיך דונקעל געפרעהט מיט דעם אונגעווענהליכען, וואָס וועט באלד פאָרקומען. די ווירק־ליכקייט האָט זיך אָנגערוקט מיט וואַהנזין, און דער טויט וואָס האָט זיך פערבונדען מיט'ן לעבען, האָט געבוירען געשפענסטער. עס איז זעהר מעגליך, אז אויף די הייזער זיינען פאָהנען געהאנגען.

און אַט זיינען מיר געקומען ! — האָט געזאָגט ווערנער נייגעריג און פרעהליך, ווען די קארעטע האָט זיך אָבגעשטעלט, און ער זיי לייכט אַרויסגעשפרונגען. אָבער מיט יאנסאָן'ען האָט זיך די זאך פערציגען : שווייגענדיג און עפעס זעהר פויל האָט ער זיך אייניג געשפאָרט און ניט געוואָלט אַרויסגעהען. כאַפט זיך אן פאר'ן הענטעל — דער זשאַנדאר צונעהמט די קראַפטלאָזע פינגער און רייסט אָב די האַנד ; כאַפט זיך אן פאר אַ ווינקעל, פאר דער טהיר, פאר אַ הויכער ראָד — און באלד, ביי אַ שוואַכער אָנשטריינגונג פון זשאַנדאר, לאָזט ער אָב. דער שווייגענדער יאנסאָן האָט אפילו זיך ניט אָנגעכאַפט, נור האָט זיך גיכער שלעפּעריג צוגעקלעפט צו יעדען געגענטשאַנד — און האָט זיך לייכט און אָהן אָנשטריינגונג אָבגעטשעפּט. איז ענדליך אויפגעשטאַנען.

קיין פאָהנען איז ניט געווען. ווי ביינאַכט, איז די סטאַנציע געווען פינסטער, פוסט און לעבענסלאָז ; די פאַסאָזשיר־צוגען זיי־נען שוין ניט געגאַנגען, און פאר יענעם צוג, וואָס האָט אויפ'ן וועג גערווישלאָז ערוואַרטעט די עזע פאַסאָזשירען, האָט מען ניט בעדארפט ניט קיין העלע פייערען, ניט קיין רעש. און פלוצלונג איז ווערנער'ען לאַנגווייליג געוואָרען. ניט שרעקליך, ניט אומעטיג, נור לאַנגווייליג מיט אַ אונגעהויערער, ציהענדער, מאַטערנדער לאַנגווייליגקייט, פון וועלכער עס ווילט זיך אַוועק ערגעץ, אַוועקלייגען זיך, צומאָכען פעסט די אויגען. ווערנער האָט זיך אַ ציה געטהאָן און האָט אַלאַנג גען געניץ געטהאָן. אויך יאנסאָן האָט זיך אַ ציה געטהאָן און האָט שנעל, עטליכע מאָל נאָכאַנאַנד אַ געניץ געטהאָן.

— כאַטשיבע שנעלער אַביסעל ! — האָט ווערנער אַ זאָג געטהאָן.

יאנסאָן האָט געשוויגען און זיך געטוילעט.

ווען די פּעראַורטהיילטע זיינען געגאַנגען איבער דער מענשלאָזער פלאַטפאָרמע, וואָס איז געווען אַרומגערינגעלט פון סאָלדאטען, צו די טריב בעלויכטענע וואַגאַנעס, איז ווערנער אויסגעקומען נעבען סער־

נעי גאלאָווין ; און יענער, אָנצייגענדיג ערגיץ אן א זייט מיט דער האַנד, האָט אָנגעהויבען רעדען, און קלאָהר האָט מען געקענט הערען נור איין וואָרט „לאַמטערנע“, און דאָס איבריגע איז פערטרונקען געוואָרען אין אַ לאַנגען און מיעדען געניץ.

— וואָס רעדסטו ? — האָט געפרעגט ווערנער, אויף ענט-פערענדיג מיט אַ געניץ.

— די לאַמטערנע. דער לאַמפּ אין לאַמטערנע רויכערט. — האָט געזאָגט סערגעי. ווערנער האָט זיך אומגעקוקט : ווירקליך, אין לאַמטערנע האָט דער לאַמפּ גערויכערט און עס זיינען שוין שוואַרץ געוואָרען פון אויבען די גלעזער.

— יא, ער רויכערט.

און פלוצלונג אַ טראַכט געטהאָן : און וואָס אייגענטליך געהט עס מיך אָן, וואָס דער לאַמפּ רויכערט, ווען . . . דאָס זעלבע האָט, וואַהרשיינליך, אַ טראַכט געטהאָן סערגעי : האָט שנעל אַ קוק גע-טאָן אויף ווערנער און האָט זיך אומגעדריעהט. אָבער געניצען האָט בען זיי ביידע אויפגעהערט

צו די וואַגאַנעס זיינען אלע געגאנגען אליין, און נור יאָנסאָן'ען האָט מען געמוזט פיהרען אונטער די הענד : צוערשט האָט ער אָנגעשפּאַרט די פיס און האָט ווי צוגעקלעפט די אָבטשאַסצען צו די ברעטער פון פלאַטפאָרמע, דערנאָך האָט ער אָנגעבויען די קניעס און איז געהאַנגען אויף די הענד פון זשאַנדאר, זיינע פיס האָבען זיך געשלעפט, ווי ביי אַ שטאַרק שיכור'ען, און די נעזלעך האָבען געדראַפּעט דאָס האַלץ. און אין טהיר האָט מען איהם דורכגעשטופט לאַנג, נור שווייגענדיג.

געגאנגען איז אליין אויף וואַסילי קאַשירין, ניט קלאָהר נאָכ-מאַכענדיג די בעוועגונגען פון די חברים — אלעס האָט ער געטהאָן, ווי זיי. נור אַרויפגעהענדיג אויף דער פלאַטבאָרמע אין וואַגאָן, האָט ער זיך פערטשעפעט, און דער זשאַנדאר האָט איהם אָנגענומען פאַר'ן עלענבויען, אום אונטערצוהאַלטען, — וואַסילי האָט אויפ-געשיידערט און האָט אַ געשריי געטהאָן שאַרף, אָברייסענדיג די האַנד :

— אי !

— וואַסיא, וואָס איז מיט דיר ? — האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן

צו איהם ווערנער. וואסילי האָט געשוויגען און שווער געציטערט.
דער פערשעהמטער און זאָגאר געקערעקטער זשאנדאר האָט ער-
קלעהרט:

— איך האָב זיי געוואָלט אונטערהאלטען, און זיי . . .

— קום, וואסיא, איך וועל דיך אונטערהאלטען, — האָט גע-
זאָגט ווערנער און האָט איהם געוואָלט נעהמען פאר א האַנד. אָבער
וואסילי האָט ווידער אָבערריסען די האַנד און האָט נאָך העכער א גע-
שריי געטהאָן:

— אי !

— וואסיא, דאָס בין איך, ווערנער.

— איך ווייס. טשעפע מיך ניט. איך וועל אַליין.

און, אלץ ציטערענדיג, איז ער אַליין אַריינגעגאנגען אין ווא-
גאָן און האָט זיך אוועקגעזעצט אין ווינקעל. ווערנער האָט זיך אָנ-
געבויגען צו מוסיא'ן און האָט זי שטיל געפרעגט, צייגענדיג מיט די
אויגען אויף וואסילי'ען:

— נו, ווי ?

— שלעכט, — האָט אויך שטיל געענטפערט מוסיא. — ער איז
שוין געשטאַרבן. ווערנער, זאָג מיר, איז דען פאַראַן טויט ?

— איך ווייס ניט, מוסיא, אָבער איך דיינק, עס איז ניטאָ,
— האָט געענטפערט ווערנער ערנסט און פערטראכט.

— איך האָב אויך אזוי געטראכט. און ער ? איך האָב זיך
פערמאטערט מיט איהם, איך בין ווי מיט א טויטען געפאָהרען.

— איך ווייס ניט, מוסיא. פיעללייכט, איז פאַר אייניגע יא-
פאַראַן טויט. דערוויילע, און דערנאָך וועט גאָרנישט ניט זיין. אָט
איז פאַר מיר אויך געווען טויט, און איצט איז זי ניטאָ.

מוסיא'ס עמוואָס בלייב-געוואָרענע באַקען האָבען אויפגעפלאַמט.

— געווען, ווערנער, געווען ?

— געווען. איצט איז ניטאָ. ווי פאַר דיר.

אין דער טהיר פון וואַגאָן האָט זיך דערהערט א גערויש. הויך
קלאַפערנדיג מיט די אָבטשאַסען, הויך אטעהמענדיג און שפּיענדיג,
איז אַריינגעקומען מישקא ציגאַנאָק. האָט אַ בלישצע געטהאָן מיט
די אויגען און האָט זיך עקשנות'דיג אָנגעשטעלט:

— דאָ איז קיין פלעצער ניטאָ, זשאנדאר ? — האָט ער אַ

געשריי געטהאָן צום פערמאטערטען, ביז קוקענדען זשאנדאר. —
 דו דערלאנג מיר, אז פריי זאל זיין, אז ניט, פאָהר איך ניט, היינג
 דאָ אויף, אויף אַ לאַמטערנע. אויך מיר אַ קארעטע געגעבען,
 ממזרים — איז דאָס דען אַ קארעטע ! אַ טייוועלשער קאסטען, ניט
 קיין קארעטע !

נור פלוצלונג האָט ער אָנגעבויגען דעם קאָפּ, האָט אויסגעצויגען
 דעם האַלז און איז אזוי אוועק פאַראויס, צו די אנדערע. פון דעם
 צוקודעלטען ריימעל האָאָר און באָרד האָבען זיינע שוואַרצע אויגען
 געקוקט ווילד און שאַרף, מיט עטוואָס אַ וואַהניגען אויסדרוק.
 — אַ ! העררען ! — האָט ער אויסגעצויגען. — אָט וואָס.
 וואָס מאַכסטו, פרייז.

ער האָט אַ שטופּ געטהאָן ווערנער'ן די האַנד און זיך געזעצט
 קעגען איהם. און נאָהענט אָנבויגענדיג זיך, האָט ער אַ מאַך גע-
 טהאָן מיט אַן אויג און שנעל אַ פיהר געטהאָן מיט דער האַנד איבער'ן
 האַלז.

— אויך ? אַ ?

— אויך ! — האָט אַ שמייכל געטהאָן ווערנער.

— טאָקע ווירקליך אַלעמען ?

— אַלעמען.

— אָהאָ ! — האָט אויסגעשטשירעט די צייהן ציגאַנאָק און האָט
 שנעל אַ טאָפּ געטהאָן אַלעמען מיט די אויגען, האָט זיך אויף איין
 אויגענבליק לענגער אָבגעשטעלט אויף מוסיאָ'ן און יאנסאָן'ען. אזו
 ווידער אַ ווינק געטהאָן צו ווערנער'ן :

— דעם מיניסטער ?

— דעם מיניסטער. און דו ?

— איך, פרייז, פאר אַן אנדער זאָך. ווי קומען מיר צו אַ מי-
 ניסטער ? איך, פרייז, בין אַ מערדער, אָט ווער איך בין, אַ
 דושעהוב. עס מאַכט ניט, פרייז, וואָס ס'איז ענג, ניט מיט דיין
 אייגענעם ווילען ביזטו אין דער חברה אַריינגעפאלען. אויף יענער
 וועלט וועט פאַר יעדען פלאַץ זיין.

ער האָט ווילד, פון אונטער די צוקודעלטע האָאָר, אַרומגענו-
 מען אַלע מיט איין פלינקען, אונפערטרויליכען בליק. אָבער אַלע
 האָבען געקוקט אויף איהם שווייגענדיג און ערנסט און זאָגאר מיט

וואהרשיינליכען מיטגעפיהל. ער האָט אויסגעשטירעט די צייהן און האָט עטליכע מאָהל אַ פאַטש געטאָן ווערנער'ען אויף דער קניע.

— אזוי איז עס, פרייז! ווי אין ליעד שטעהט: ניט רויש דו, מוטער, גרין וועלדעלע.

— צו וואָס רופסטו מיך פרייז, ווען מיר אלע .

— ריכטיג, — האָט מיט פערנגיגען איינגעשטימט ציגאַנאַק. — וואָס פאַר אַ פרייז ביסטו, אז וועסט ביי מיין זייט היינגען! אָט ווער דער פרייזאיז, — האָט ער אָנגעשטעלט דעם פינגער אויפ'ן שווינגענדען זשאַנדאַר. — ע, און אָט דיעזער אייערער איז ניט ער-גער, ווי אונזערע, — האָט ער אָנגעוויזען מיט די אויגען אויף וואָסי-לי'ען. — פרייז, אַ פרייז, האָסט מורא, הא? —

— עס מאַכט ניט, — האָט געענטפערט דער שווער בעוועגלי-כער צונג.

— נו, וואָס פאַר אַ „ס'מאַכט ניט". דו שעהם זיך ניט, דאָ איז ניטאָ וואָס צו שעהמען זיך. דאָס מאַכט נור אַ הונד מיט'ן עק און שטייערעט די צייהן, ווען מען פיהרט זי היינגען, און דו ביסט דאָך אַ מענש. און ווער איז דער, מיט די שמאַטעדיגע אויערען? איז ער ניט' פון אייערע?

ער איז שנעל אריבערגעשפרונגען מיט די אויגען און האָט אונ-אויפהערליך זשומענדיג אַרויסגעשפיגען די אָנלויפענדע, זיסע שפייעכץ. יאָנסאָן, וועלכער האָט זיך, ווי אן אונבעוועגליכער קנויל, צונויפגעקארטשעט אין ווינקעל, האָט עטוואָס אַ ריהר גע-טהאָן מיט די פליגלען פון זיין אָבערקאָכענער פוטער-היטעל, אָבער ער האָט גאָר ניט געענטפערט. געענטפערט פאַר איהם האָט ווערנער. — דעם בעל-הבית געקוילעט.

— גאָטעניו! — האָט זיך פערוואונדערט ציגאַנאַק — ווי ער-לויבט מען עס אזעלכע צו קוילענען מענשען.

שוין לאַנג האָט זיך ציגאַנאַק פון דער זייט צוגעקוקט צו מוסיא'ן; און איצט, שנעל אומקעהרענדיג זיך, האָט ער שטרענג און גלייך אָנגעשטעלט די אויגען אויף איהר.

— פרייליין, אַ פרייליין! וואָס זשע איז עס מיט אייך! אי די בעקלאַך ראָזאָווע, אי לאַכט! קוק, זי לאַכט אויף דער אמת'ן

— האָט ער אָנגעכאַפּט ווערנער'ען פאַר די קניע מיט שטאַרקע, ווי אייזערנע פינגער. — קוק, קוק !

רויט ווערענדיג, מיט אַביסעל אַ פערשעהיטען שמיכעל, האָט מוסיאָ אויף גלייך געקוקט אין זיינע שאַרפע, עטוואָס וואהנזיגנע, שווערע, משונה פרעגענדע אויגען.

אַלע האָבען געשוויגען.

דראָבנע און געשעפטליך האָבען געקלאַפּט די רעדער, די קליינע וואַגאַנדלאַך זיינען געשפרונגען איבער די שמאַלינקע רעלסען און זיינען פלייסנדיג געלאָפּען. אָט האָט ביים פערקיהרעווען אָדער ביים צור פאַהרען זיך שיטער און פלייסנדיג אַ פייה געטהאָן דער פאַרשוויקעל — דער מאַשיניסט האָט מורא געהאַט צו דערקוועטשען עמיצען. און עס איז געווען משונה אַ טראַכט צו טהאָן, אַז ביים אויפהוינגען מענשען טראָגט מען אַריין אזוי שנעל געוועהנליכע מענשליכער אַקוראַט-קייט, פלייסנדיגקייט, געשעפטליכקייט, אַז די וואַהנזיגנסטע טהאַט אויף דער וועלט ווערט בעגאַנגען אויף אַזאַ פראָסטען פערשטענדליכס-טען אופן. עס זיינען געלאָפּען וואַגאַנעס, אין זיי זיינען געזעסען מענשען, ווי מען זיצט אימער, און זיינען געפאַהרען, ווי זיי פאַהרען געוועהנליך ; און דערנאָך וועט מען זיך אַכשטעלען, ווי אימער — „דער צוג שטעהט פינף מינוטען“.

און דאן וועט אָנקומען טויט — אייביגקייט — די גרויסע גע-היימנים.

12

מען האָט זיי געבראַכט צו פיהרען.

מיהזאַם זיינען געלאָפּען די וואַגאַנעלעך.

אייניגע יאָהר נאָכאַנאַנד האָט סערגעי גאַלאָווינ געוואָהנט מיט זיינע עלטערן אויף די דאַטשע, וועלכע איז געווען אויף דערזעלבער ליניע, איז אָפּט געפאַהרען אי בייטאָג אי ביינאַכט, און האָט דעם וועג גוט געקענט. און ווען מען זאָל צומאַכען די אויגען, וואָלט מען געקענט דיינקען, אַז אויף איצט קעהרט ער זיך דאָס אום אַהיים מיט דעם לעצטען צוג.

— איצט איז עס שוין באלד — האָט ער געזאָגט, עפענענדיג די אויגען און האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם פינסטערן פענסטער'ל, וואָס איז געווען פארשטעלט מיט אַ גראַטע.

קיינער האָט זיך נישט אַ ריהרט געטהאָן, און בלויז ציגאנאָק האָט האַסטיג, איינס נאָך איינס, אַראָבגעשפּוילט די זיסע שפּויעכץ. און זיינע אויגען האָבען אָנגעהויבען לויפּען איבער'ן וואַגאָן, בעטאָפענדיג מיט די בליקען די פענסטער, די טהירען די סאָלדאטען.

— קאַלט — האָט געזאָגט וואַסילי קאשירין מיט שטויפּע ליפּען, ווי זיי וואָלטען געווען ווירקליך פערפּראָהרענע; און אויסגעקומען איז ביי איהם דאָס וואָרט אזוי: קאָוורט.

טאָניא קאוואַלטשוק איז אונרוהיג געוואָרען.

— נאָ דיר דאָס טיכעל, בינד אַרום די האַלז. דאָס איז זעהר אַ וואַרעם טיכעל.

— די האַלז? — האָט אונערוואַרטעט אַ פרעג געטהאָן סערגעי און האָט זיך דערשראָקען פאַר זיין פראַגע. נור אזוי ווי אלע האָבען אַ טראַכט געטהאָן דאָסזעלבע, האָט דאָס קיינער נישט געהערט — ווי קיינער וואָלט קיין זאָך נישט געזאָגט אָדער ווי אלע צוזאַמען וואָלט טען אויף אַמאָל אַ זאָג טהאָן דעמזעלביגען וואָרט.

— נישט-קשה, וואַסיא, פערבינד, פערבינד, וועט וואַרעמער זיין — האָט געראַטהען ווערנער.

ער האָט זיך דערנאָך אַ קעהר געטהאָן צו יאנסאָן'ען און האָט צערטליך אַ פרעג געטהאָן:

— ליעבינקער, איז דיר נישט קאַלט, האָ?

— ווערנער, עס קען זיין, אז ער וויל רויכערען. קאמעראַד, איהר ווילט פיעללייכט רויכערען? — האָט אַ פרעג געטהאָן מוסיא — ביי אונז איז פאַראַן.

— איך וויל.

— גיב איהם אַ פאַפּיראַס, סעריאָזשא — האָט זיך דערפרעהט ווערנער. נור סערגעי האָט שוין דערלאָנגט אַ פאַפּיראַס. און אלע האָבען מיט לייעכע געקוקט, ווי יאנסאָן'ס פינגער האָבען גענומען דעם פאַפּיראַס, ווי עס האָט געברענגט דאָס שוועבעלע און ווי פון יאנסאָן'ס מויל איז אַרויס אַ בלויזער רויך.

— נו, אַ דאַנק — האָט געזאָגט יאנסאָן — גוט.

— ווי זאָנדערבאר ! — האָט געזאָגט סערגעי.
 — וואָס זאָנדערבאר ? — האָט זיך אַ קעהר געטהאָן ווערנער
 — וואָס זאָנדערבאר ?
 — אָט דאָס : דער פאפיראָס.

ער האָט געהאַלטען אַ פאפיראָס, אַ געוועהנליכען פאפיראָס,
 צווישען געוועהנליכע לעבעדיגע פינגער און האָט עס בעקוט אַ בליי-
 כער, מיט פערואַנדערונג, זאָגאר ווי מיט ירעק עפעס. און אלע
 האָבען אויסגעשטעלט זייערע אויגען אויף דאָס דיין טרייבעלע, פון
 וועלכעס אַ בלויער, קרויזעלדיגער רויך איז געלאָפּען און איז אַב-
 געטראָגען געוואָרען אַן אַ זייט פון'ם אַטהעם. און דער פאפיראָס איז
 דונקלער געוואָרען, ס'האָט זיך אָנגעקליבען אַט, און איז פערלאָ-
 שען געוואָרען.

— ס'האָט זיך פערלאָשען — האָט געזאָגט טאניא.

— יא, פערלאָשען.

— נו, איז צום טייפעל ! — האָט געזאָגט ווערנער, האָט זיך
 אָנגעוואָלקענט און האָט אונרוהיג געקוט אויף יאנסאָן'ען, ביי וועל-
 כען די האַנד מיט'ן פאפיראָס איז געהאַנגען, ווי אַ טויטע.
 פלוצלונג האָט זיך ציגאַנאַק שנעל אַ קעהר געטהאָן, האָט נאָר
 הענט פנים צו פנים, צוגעבויגען זיך צו ווערנער'ען און אויסקאטשענ-
 דיג זיינע ווייסלעך ווי אַ פערד, האָט ער אַ שעפצע געטהאָן.
 — פרייז, ווי מיינט איהר, ווען מען זאָל די קאנוואינע . . .
 אזוי . . . א . . . האָט אַפּשער פרובירען ?

— מען דארף ניט — האָט אויך שעפצענדיג געענטפערט ווער-
 נער — טרינק אויס ביז'ן סאַמע סוף.

— צו וואָס זשע ? אין אַ הריגה איז דאָך אלץ עפעס פרעהליי-
 כער, האָט אַיך איהם, ער מיר, און מערקסט גאָר אַליין ניט, ווי
 מען האָט געענדיגט. גאָר אזוי ווי ניט געשטאַרבען.

— ניין, מען דארף ניט — האָט געזאָגט ווערנער און האָט זיך
 אַ קעהר געטהאָן צו יאנסאָן'ען : — ליעבער, פאר וואָס-זשע רוי-
 כערסט דו ניט ?

פלוצלונג האָט זיך יאנסאָן'ס צוקראָכענער פנים רחמנות'דיג
 צוקנייטשט : ווי איינער וואָלט עפעס מיט איין מאָל אַ ציה געטהאָן
 אַ שנירעל, וואָס בריינגט אין בעוועגונג די קנייטשען, און זיי האָר-

בען זיך אלע צוקרייט. און אזוי ווי פון שלאָף האָט יאָנסאָן אָנ-
געהויבען כניסען, אָהן טרעהרען, מיט אַ טרוקענער, כמעט ווי גע-
מאַכטער שטימע.

— איך וויל ניט רויכערען. אהיכא, אהיכא, אהיכא. מיך
דאַרף מען ניט היינגען. אהיכא, אהיכא, אהיכא.

מען האָט אָנגעהויבען אַרום איהם צו באַשעפטיגען זיך. טאניא
קאוואַלשוק, וועלכע האָט זיך בעגאָסען מיט טרעהרען, האָט איהם
געגלעט איבער'ן אַרבעל און האָט צורעכט געמאַכט די אַראַבגעהאַנגע-
נע אויערדעקלעך פון זיין פוטערן היטעל.

— לייבליכער דו מיינער! ליעבינקער, נו, ניט וויין, טהייער-
רינקער, וויין ניט! אונגלייכער מיינער!

מוסיאָ האָט געקוקט אָן אַ זייט. ציגאַנאַק האָט געכאַפט איהר
בלוי און ער האָט אויסגעשטעלט די צייהנער:

— אַ משונה'דיגער מענש דער פריי! טרינקט טהעע און דער
בויך איז ביי איהם קאַלט האט ער אַ וויצעל געטהאָן זיך. אָבער ביי
איהם אַליין איז דער פנים דערווייל געוואָרען שוואַרצעלעך-בלוי, ווי
אייזען, און די גרויסע געלע צייהנער האָבען געקלאַפט אַ צאָהן אָן אַ
צאָהן.

פּלוצלונג האָבען די קליינינקע וואַגאַנעס אַ ציטער געטהאָן און
האָבען גאַנץ דייטליך אָנגעהויבען צו בעוועגען זיך לאַנגזאַמער. אַלע,
אַ חוץ יאָנסאָן און קאַשירין, האָבען זיך אויפגעהויבען און האָבען
זיך מיט דעמזעלבען האַסט צוריק געזעצט.

— די סטאַציאָן! — האָט אַ זאָג געטהאָן סערגעי.

ווי מען וואָלט פּלוצלונג אַרויסגעפומפט פון וואַגאַן די גאַנצע
לופט: אַזוי שווער איז געוואָרען צו אַטהמען. דאָס צאוואַקסען
האַרץ האָט צושפּאַרט די ברוסט, האָט זיך אַוועקגעשטעלט אין מיר
טען האַלץ, האָט זיך וואַהנזיניג געצאָפּעלט. און די אויגען האָבען
געקוקט אַרונטער אויף דער ציטערענדער פאַדלאַגע, און די אויערען
האָבען געהערט ווי אַלץ לאַנגזאַמער בעוועגען זיך די רעדער — גליי-
טשען זיך — דרעהען זיך ווידער — און פּלוצלונג אָבגעשטעלט זיך..
דער צוג איז געבליבען שטעהן.

און דאָ האָט זיך אָנגעהויבען דער חלום. עפעס ניט אַזוי די
אימה ווי עפעס געשפּענסטיג, בעוואוסטלאָז, און דער בעל-חלום

אַליין איז עפעס געבליבען ווי אַ פרעמדער, אַ זייטיגער, און בלויז זיין שאַטען האָט זיך בעוועגט קערפּערלאָז, האָט גערעדט אָהן אַ קלאַנג, האָט געשטעלט טריט אָהן רויש, האָט געליטען אָהן ליידען. אין חלום איז מען אַרויס פון וואַגאַן, געגאנגען פאַררווייז, געשמעקט די בעזונדער פרישע, וואלדיגע פריהלינגס-לופט. אין חלום האָט זיך דומפ און קראַפטלאָז איינגעשפּאַרט יאנסאָן, און שווייגענדיג האָט מען איהם אַרויסגעשלעפט פון וואַגאַן.

מען איז אַראָבגעגאנגען אַראָב די טרעפלעך.
— צופוס דען ? — האָט עפעס עמיצער אַ פרעג געטהאָן כמעט פרעהליך.

— ס'איז ניט ווייט — האָט געענטפערט עמיצער אן אנדערער, אויך פרעהליך.

דערנאָך איז מען שווייגענדיג, ווי אַ דונקעלע מאַסע געגאנגען דורכ'ן וואַלד אויף אַ שלעכט אויסגעטראָטענעם, נאָסען, ווייכען פריהלינגס-וועג. פון וואַלד האָט צוגעטראָגען זיך די פרישע קרעפּ-טיגע לופט; די פוס האָט זיך געגליטשט, אַמאָל אַריינקריכענדיג אין שנעע און די הענד האָבען זיך ניט ווילענדיג אָנגעכאַפט פאַר'ן חבר; און הויך אטהמענדיג, שווער, האָבען זיך פון די זייטען איר בער'ן פרישען שנעע בעוועגט די קאנוואַינע. עמיצענס שטימע האָט ביז אַ זאָג געטהאָן:

— האָבען ניט געקענט אַ וועג דורכרייניגען. קוליע זיך דאָ אין שנעע.

עמיצער האָט זיך פאַרענטפערט, ווי אַ פערשולדיגטער.
מען האָ דורכגערייניגט, וואשע בלאגאראדיע. עס שמעלצט אָבער דער שנעע, מען קען גאָרנישט מאַכען.
דאָס בעוואוסטזיין האָט זיך צוריקגעקעהרט, אָבער נאָך ניט אין גאַנצען נור ביסלעכווייז, משונה'דיג שטיקלעכווייז. פלוצלונג פלעגט אַמאָל עפעס דער געדאַנק אונטערוואַגען:

— ווירקליך, האָבען ניט געקענט אַ וועג דורכרייניגען.
און דערנאָך ווידער איז אַלעס פערלאָשען געוואָרען און עס איז מעהר ניט געבליעבען ווי דער חוש-הריח, אן אונערטרעגליך בונטער ריח פון דער לופט, פון וואַלד, פון שמעלצענדיגן שנעע; און מאַך מענטענ-ווייז פלעגט אונגעוועהנליך קלאהר ווערען אַלעס: אי דער

וואלד, אי די נאכט, אי דער וועג, אי דאס אפילו, אז אט דא גלייך, באלד וועט מען זיי אויפהיינגען. שטיקלעכווייז האט געפינ'ט מעלט אן איינגעהאלטענער, שעפעדיגער געשפרעך :

— באלד פיער.

— איך האב דאך געזאגט, אז מיר פאָהרען אַרויס צו פריה.

— פינף טאָגט שוין.

— נו, האָט מען טאָקע אַרום פינף געדארפט . . .

מען האָט זיך אָנגעשטעלט אין דער פינסטער אויפ'ן אָפּענעם שטיקעל פּעלד. עטוואָס אָנגעווייטערט, הינטער די שיטערע, וויינ'טער-נאָקעטע בוימער, האָבען זיך שטום בעוועגט צוויי לאַנטערנעס : דאָרט זיינען געשטאַנען די תּליות.

— איך האָב אַ קאַלאַש פּערלאָהרען — האָט געזאָגט סערגעי

גאלאוויץ.

— נו ? — האָט ניט פּערשטאַנען ווערנער.

— אַ קאַלאַש פּערלאָהרען. קאַלט.

— און וואו איז וואַסילי ?

— איך ווייס ניט. אָט שמעהט ער.

פינסטער און אונבעוועגליך איז געשטאַנען וואַסילי.

— און וואו איז מוסיא ?

— איך בין דאָ. דאָס ביסט דו, ווערנער ?

זיי האָבען זיך אָנגעהויבען אומקוקען, אויסמיידענדיג צו קוקען אין יענער זייט וואו עס האָבען שטום און שרעקליך קלאָהר אָנגעהויי'ט בען בעוועגען זיך די לאַנטערנעס. צו לינקס האָט דער נאָקעטער וואלד אזוי ווי אָנגעהויבען שיטערער צו ווערען, עס האָט זיך דורכגע'זעהען עפעס גרויס, ווייס און פלאַך. און פון דאָרט האָט דאָס גע'צויגען דער פייכטער ווינדר.

— דער ים — האָט געזאָגט סערגעי גאלאוויץ, אַריינשמעקענדיג

און כאַפּענדיג מיט'ן מויל די לופט — דאָרט איז דער ים.

מוסיא האָט זיך אָנגערופּען אויפ'ן קול :

— מיין לייעבע, ברייט, ווי דער ים !

— וואָס זאָסט דו, מוסיא ?

— מיין לייעבע, ברייט, ווי דער ים, קענען די לעבענסברעגען

אין זיך ניט איינהאלטען.

— מיין ליעבע, ברייט ווי דער ים — האָט ווידערהאַלט פער-
טראכטערהייט סערגעי אונטער דעם איינפלוס פון די ווערטער און פון
קלאַנג.

— מיין ליעבע, ברייט ווי דער ים . . . — האָט ווידערהאַלט
אויף ווערנער און האָט זיך פלוצלונג מונטערערהייט פערוואונדערט :
מוסינקע, ווי יונג דו ביסט נאָך !

פלוצלונג האָט זיך גאנץ נאָהענט געבען ווערנער'ס אויער דער-
הערט דאָס הייסע געשטיקטע שעפצען פון ציגאַנאָק :

— פריץ, הא פריץ. דאָס וואָלד, הא ? מיין גאָט, איז וואָס
זשע איז דאָס ! און דאָרט, וואו עס זיינען די לאנטערנעס, זיינען
דאָס די היינגלאך, וואָס ? וואָס-זשע איז דאָס אַזוינס, הא ?
ווערנער האָט אַ קוק געטהאָן : ציגאַנאָק האָט זיך געמאַטערט
מיט דער אַנגסט פאר'ן טויט.

— מען דארף זיך צוזעגענען . . . — האָט געזאָגט טאניא קא-
וואלטשוק.

— ווארט, מען וועט נאָך פריהער לייענען דעם טויט-אורטהייל
— האָט געענטפערט ווערנער — און וואו איז יאנסאָן ?
יאנסאָן איז געלעגן אויפ'ן שנעע און מען האָט זיך ארום איהם
מיט עפעס גע'עסק. פלוצלונג האָבען זיך געלאָזט פיהלען שמעקי
טראָפענס :

— נו, דאָקטאָר, וואָס איז דאָרט ? וועט דאָס נאָך לאַנג
דויערן ? — האָט עמיצער אַ פרעג געטהאָן אונגעדולדיג.

— קיין זאך ניט, אַן איינפאכע אונמאַכט. גיט איהם אַ רייב
די אויערן מיט שנעע. ער קומט שוין צו זיך, מען קען לעזען.
דאָס ליכט פון דער לאנטערנע האָט בעלויכטען אַ פאַפיער און
ווייסע הענד אָהן האַנדשוה. אי דאָס פאַפיער, אי די הענד האָבען
געציטערט אַביסעל ; געציטערט האָט אויך די שטימע :

— מיינע הערן, אפשר גאָרניט לעזען דעם אורטהייל, איהר
ווייסט דאָך איהם ? ווי דעכענט איהר ?

— ניט לייענען — האָט פאר אַלעמען געענטפערט ווערנער און
די לאנטערנע איז האַסטיג פערלאָשען געוואָרען.

פון'ם גלח'ס וידוי האָבען זיך אַלע אָבגעזאָגט. און דער דונקעלע
ברייטער סילועט האָט זיך שטום און שטיל אָבגערוקט טיעפער און

איז פערשוואונדען. אפנים ס'האט אָנגעהויבען צו טאָנען ; דער שנעע איז ווייס געוואָרען, די מענשליכע פיגורען זיינען דונקעלער געוואָרען, און דער וואַלד איז געוואָרען שיטערער, טרויעריגער און איינפאכער.

— מינע העררן, געהן דארף מען פאָרווייז. שטעלט זיך אויס אין פאָרען, ווי איהר אליין ווילט, נור איך בעט אייך צואייז לען זיך.

ווערנער האָט אָנגעוויזען אויף יאָנסאָן'ען, וועלכער איז שוין גע- שטאָנען אויף די פיס, אונטערגעהאלטען פון צוויי זשאנדארען :

— איך וועל מיט איהם און דו, סעריאזשא, געהם וואסילי'ן. געהט פאָראויס. — גוט.

— און מיר, ביידע צוזאמען, מוסעטשא ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן קאוואלעטשוק — נו, לאָמיר זיך צוקושען.

זיי האָבען זיך שנעל אלע צוקושט. ציגאנאָק האָט געקושט קרעפטיג, אזוי אז זיינע צייהנער האָבען זיך געפיהלט ; יאָנסאָן האָט געקושט ווייך, אָבגעלאָזען, מיט אַ האַלב-צופענט מויל — איבעריגענס, האָט ער דוכט זיך גאָרניט פערשטאָנען וואָס ער טהוט. ווען סערגעי גאלאוין און קאשירין זיינען שוין אָבגעגאנגען עטליכע טריט, האָט זיך קאשירין פלוצלונג אָבגעשטעלט און האָט געזאָגט הויך און דייטליך, אָבער מיט אַ גאנץ פרעמדען, אונבעקאנטען טון :

— אַדיע, קאמערעדען !

— אַדיע, קאמערעד ! — האָבען זיי איהם צוגעשריען און ענטפער.

און אוועק ווייטער. עס איז געוואָרען שטיל. די לאַנטערנעס הינטער די בויער זיינען געבליעבען שטעהן אונבעוועגליך. מען האָט ערווארט אן אויסשרייען, אַ טון, אַ וועלכען עס איז רויש — אָבער דאָרט איז געווען אזוי ווי דאָ, שטיל, און אונבעוועגליך האָט זיך געזעהען דער געלער שיין פון די לאַנטערנעס.

— אַך, מיין גאָט ! — האָט ווילד אַ כריפע געטהאָן עמיצער : מען קוקט זיך אום : דאָס מאַטערט זיך אין טויטען-אַנגסט ציגאנאָק — מען היינגט !

זיי האָבען זיך אָבגעקעהרט און ווידער איז געוואָרען שטיל. צי-
נאָנאָק האָט זיך געמאַטערט, כאַפּענדיג מיט די פינגער די לופט.

— איז וואָס-זשע איז דאָס אַזוינס! מיינע העררן, האָ? זאָל
איך איינער אליין, וואָס? אין קאָמפּאָניע איז דאָך עפעס אַלץ
פרעהליכער. מיינע העררן, איז ווי זשע?

ער האָט אַ כאַפּ געטהאָן ווערנער'ען פאַר דער האַנד מיט זיינע
פינגער, וועלכע האָבען זיך פערמאַכט און געעפּענט, געעפּענט און
פערמאַכט, ווי זיי וואָלטען שפּיעלען:

— פּריצ'ל, ליעבינקער, קום כאָטש דו מיט מיר, האָ? טהו
אַ טובה, זאָג ניט אָב!

ווערנער האָט מיט יסורים געענטפערט:

— איך קען ניט, ליעבער. איך בין מיט איהם.

— אַך דו, גאָט מיין גאָט! הייסט דאָס איינער אליין. ווי זשע
איז עס מעגליך, מיין גאָט!

מוסיא האָט אַ טראָט געטהאָן פאַראויס און האָט שטיל גע-
זאָגט:

— קומט מיט מיר.

ציגאַנאָק האָט זיך אָבגעצויגען און האָט ווילד אויסגעקאטשעט
אויף איהר זיינע ווייסלעך:

— מיט דיר?

— יא.

— האָסטו געזעהען. אזא קליינעטשקע! און דו האָסט קיין
מורא ניט? אז ניט, וועל איך שוין בעסער אליין. וואָס מאַכט
עס אויס!

— ניין, איך האָב קיין מורא ניט.

ציגאַנאָק האָט אויסגעשטעלט זיינע צייהן:

— האָסטו געזעהען! איך בין דאָך אָבער אַ מערדער. שטויסט
עס דיר ניט אָב? אז ניט, דאַרף מען בעסער ניט. איך וועל אויף
דיר דערפאר ניט ברוגז זיין.

מוסיא האָט געשוויגען און אין דער שוואַכער ליכטיגקייט פון
גרויען אויף טאָג האָט איהר פנים אויסגעזעהען בלייך און רעטהעזל-
האַפט. דערנאָך איז זי פלוצלונג האַסטיג צוגעגאַנגען צו ציגאַנאָק און
אַרומכאַפּענדיג זיין האַלז מיט ביידע אַרעמס האָט זי איהם שטאַרק

א קוש געטהאָן אין די ליפּען. ער האָט זי אָנגענומען מיט די פינגער פאר די שולטערן, האָט זי אָבערוקט פון זיך, האָט א טרויסעל גע- טהאָן — און האָט זי אָנגעהויבען קויטען הויך, מיט א קלאַנג, איהרע ליפּען, איהר נאָז, איהרע אויגען.

— קומט !

פלוצלונג האָט זיך דער נאָהענטער סאָלדאט עפעס א וויג גע- טהאָן און ביי איהם איז אַרויסגעפאלען דער ביקס פון האַנד. ער האָט זיך אָבער ניט איינגעבויגען אויפצוהויבען איהם, נור איז געשטאַנען אן אויגענבליק אונבעוועגליך, האָט זיך דערנאָך א קעהר געטהאָן און האָט, ווי א בלינדער אָנגעהויבען געהן צום וואַלד איבער דעם ניט געריהרטען שנעע.

— וואוהין ? — האָט צושראַקענערהייט איהם א מורמעל גע- טהאָן דער צווייטער — שטעה !

אָבער יענער האָט פון דעסטוועגען זיך ניט א קעהר געטהאָן און איז שווער און שטום געקראַכען איבער'ן טיעפען שנעע ; ער האָט זיך אפנים אן עפעס אבגעשלאגען, האָט א הויב געטהאָן די הענד און איז אַנידערגעפאלען מיט'ן פנים אראָב. אזוי איז ער געבליבען ליגען.

— דעם ביקס הויב אויף, דו זויערער צוקריכעניש ! אז ניט וועל איך אויפהויבען ! — האָט זיך א בייזער געטהאָן ציגאַנאָק — ווייסט ניט ווי צו דינען !

ווידער האָבען זיך אָנגעהויבען צו עסק'ן און בעוועגען זיך לאַנג טערנעס. עס איז געקומען די רייזע פאר ווערנער'ען מיט יאָנג סאָן'ען.

— אדיע, פרייז ! — האָט הויך א זאָג געטהאָן ציגאַנאָק — אויף יענער וועלט וועלען מיר פיהרען בעקאנטשאפט ; וועסט מיר דערזעהען, קעהר זיך ניט אָב פון מיר. און וואסער'ל זאָלסטו דאָרט בריינגען אָנצוטרינקען מיר — הייס וועט מיר דאָרט זיין.

אדיע !

— איך וויל ניט — האָט געזאָגט אָבערלאָזען יאָנסאָן. אָבער ווערנער האָט איהם אָנגענומען ביי דער האַנד און עטליכע טריט איז דער עסטענער געגאנגען אַליין, דערנאָך האָט זיך געזעהען ווי ער האָט זיך אָבערשטעלט און איז אַנידערגעפאלען אין שנעע. מען האָט

זיך איבער איהם אָנגעבויגען, אויפגעוויבען איהם און געטראַגען, און ער האָט זיך שוואַך געצאָפּעלט אין די הענד וואָס האָבען איהם גע-
טראַגען. פאַרוואָס האָט ער ניט געשריען ? ער האָט מסתמא פאַר-
געסען אז ער האָט אַ קול.

און ווידער זיינען געבליבען אונגעוועגליך שטעהן די געל-שיי-
נענדע לאַנטערנעס.

— און איך, מוסעט'שקע, וועל הייסט עס מווען איינע אליין —
האָט טרויעריג געזאָגט טאניא קאוואלטשוק — צוזאַמען געלעבט, און
איצט . . .

— טאנעט'שקע, לעבעניקע . . .

אָבער ציגאַנאָק האָט זיך דאָ היציג איינגעשטעלט. האַלטענדיג
מוסיא פאַר דער האַנד, ווי מורא האָבענדיג, אז מען קען זי נאָך
אָבענעחמען, האָט ער אָנגעהויבען האַסטיג און געשעפּטליך :

— אַך, פּרייליין ! דו מעגסט אליין אויך, דו ביסט אַ ריינע
נשמה ; וואוהין דו זאָלסט ניט וועלען מעגסט דו איינע אליין. פער-
שטאַנען ? און איך ניט. ווארום אַ גולן . . . פאַרשטעהסט ? איך
טהאָר ניט איינער אליין. וואוהין קריכסט דו, מערדער איינער ?
וועלען זיי זאָגען. איך בין דאָך אפילו אַ פערד-גנב אויך געווען, ווי
מיר האָבען אַ גאָט ! און מיט איהר אָבער צוזאַמען, איז . . . איז
ווי מיט אַ ריין עופּה'לע, פאַרשטעהסט . . . ניט פערשטאַנען ?
— פערשטאַנען. זאָל שוין זיין, געהט צוזאַמען. גיב, מיר

סעטשקע, איך וועל דיר נאָך איין קוש טהאָן.

— צוקושט זיך, צוקושט זיך — האָט געזאָגט צו די פרויען
ציגאַנאָק — דאָס איז ווי פאַר אייך פאַסט, געזעגענען זיך ווי עס
דארף צו זיין.

און מוסיא מיט ציגאַנאָק האָבען אָנגעהויבען געהן. דאָס פרויענ-
צימער איז געגאנגען פאַרוויכטיג, איהר פוס האָט זיך וויילעווייז אַ
גליטש געטהאָן און לויט געוועהנהייט האָט זי אונטערגעהאַלטען מיט
דער האַנד איהר קלייד ; און קרעפּטיג, געארעמט, אָבהיטענדיג
זי און אנטאפּענדיג מיט'ן פוס יעדען טריט, האָט זי דער מאַנספּער-
זאָן געפיהרט צום טויט.

די ליכט-לאַנטערנעס האָבען זיך אָנגעשטעלט. שטיל און פוסט
איז געוואָרען ארום טאניא קאוואלטשוק. עס האָבען געשוויגען די

סאָלדאטען, אלע גרויע אין דער פארבלאָזער און שטילער ליכטיגקייט פון אָנהויב טאָג.

— איינע אליין בין איך — האָט פלוצלונג אַ זאָג געטהאָן טאניא און האָט זיך אָבגעזיפט — געשטאָרבען סעריאזשא, געשטאָרבען ווערנער און וואַסיאַ. אליין בין איך. סאָלדאטעלעך, איינע אליין. אליין . . .

איבער'ן ים איז אויפגעגאנגען די זונן.

אין אַ קאסטען האָט מען צונויפגעלייגט די טויטע, דערנאָך אוועקגעפיהרט. מיט אויסגעצויגענע העלער, מיט וואַהנזינג אויס- געסטארטשטע אויגען, מיט געשוואָלענע בלויע צינגער, וואָס האָ- בען צווישען די ליפען אויסגעזעהען, ווי אַן אונבעוואוסטע שרעקלי- כע בלום, בעפייכט מיט בלוטיגע פענע — אזוי זיינען געשוואומען די טרופען אויפ'ן וועג צוריק, אויף דעמזעלבען וועג אויף וועלכען זיי זיינען אליין געקומען אהער לעבעדיגע.

און דער פריהלינגס־שנעע איז נאָך אלץ געווען אזוי ווייך און שמעקהאפט און נאָך אלץ אזוי קרעפטיג און פריש איז געווען די פריהלינגס־לופט. און אין שנעע האָט זיך געזעהען שוואַרץ סערגעי'ס פערלאָהרענער, אויסגעטראָטענער קאלאַש.

אזוי האָבען מענשען בעגריסט די אויפגעהענדע זונן.

די שטאדט

דאס איז געווען אן אונגעהויער גרויסע שטאָרט, אין וועלכער זיי האָבען געוואוינט : דער בעאמטער פון קאממערץ-באנק פעטראָוו און יענער, דער אנדערער, אָהן א נאָמען און אָהן א פאמיליע. בעגעגענען פלעגען זיי זיך איין מאל אין יאָהר — אויף פסח, ווען זיי האָבען ביידע געמאַכט א בעזוך אין איינעם און דעם זעלבען הויז ביי דער פאמיליע וואסיליעווסקי. פעטראָוו פלעגט אַרומגעהן צונאָסט אויף אין ווינאָכטען, אָבער מסתמא האָט יענער, דער אַנדערער, מיט וועלכען ער פלעגט זיך בעגעגענען, געמאַכט זיינע וויזן טען ניט אין דיזעלביגע שטונדען, און זיי האָבען איינער דעם אַנדערען ניט געזעהען. די ערשטע צווייידריי מאל האָט פעטראָוו איהם ניט בעמערקט צווישען די אנדערע געסט, אָבער דעם פערטען מאל איז שוין זיין פנים איהם אויסגעקומען בעקאנט, און זיי האָבען זיך געגריסט מיט א שמייכל — און דעם פינפטען מאל האָט שוין פעטראָוו איהם פאָרגעלייגט אויסטרינקען צוזאַמען :

— פאר אייער געזונדהייט ! — האָט ער געזאָגט העפליך, און האָט אויסגעשטעלט זיין גלעזעל.

— פאר אייער געזונדהייט ! — האָט געענטפערט יענער, שמייכל לענדיג, און האָט אויסגעשטעלט אויף זיין גלעזעל.

אָבער וועגען זיין נאָמען האָט פעטראָוו גאָרניט א טראַכט גע- טהאָן צו ערקונדיגען זיך, און ווען ער איז אַרויס אין דרויסען, האָט ער זיך אין גאַנצען פערנעסען וועגען זיין עקזיסטענץ און האָט זיך דעם גאַנצען יאָהר ניט דערמאָהנט אויף איהם. טאָג פאר טאָג איז ער געגאַנגען אין באַנק, וואו ער דיענט שוין צעהן יאָהר ; ווינטער- צייט פלעגט ער אַמאָל געהען אין טהעאַטער, און זומער פלעגט ער פאָהרען צו בעקאנטע אויף דער דאָטשע, און צוויי מאל איז ער געווען קראַנק אויף אינפֿלוענצא — דאָס צווייטע מאל איז געווען אַקוראט

פאר פסח. און ערשט אַרױפגעהענדיג די טרעפּ צו די װאָסיליעװ-
סקי'ס, אין זיין פראַק, מיט דעם צוגיפּגעלייגטען צילינדער אונטער
דער פאַכווע, האָט ער זיך ערשט דערמאהנט, אַז ער װעט דאָרט
דערזעהען יענעם, דעם אַנדערען, און ער האָט זיך זעהר געװאונ-
דערט, װאָס ער קען זיך בשום אופן נישט פאַרשטעלען זיין פנים און
פיגור.

פּעטראָװ אַליין איז געװען פון נידריגען װאָקס, דער רוקען
אביסעל געבויגען, אַזוי אַז פיעלע האָבען איהם גערעכענט פאר אַ
הויקער, און אויגען האָט ער געהאַט גרויסע, שװאַרצע, מיט געלכ-
ליכע װייסלאך. אין אַלעם איבעריגען האָט ער זיך נישט אויסגעצײ-
כענט פון די אַנדערע, װעלכע פלעגען צוויי מאָל אין יאָהר אָבשטאמען
אַ װײַט די העררען װאָסיליעװסקי'ס, און װען זיי פלעגען פאַרגעסען
זיין פאַמיליע, האָבען זיי איהם פשוט גערופען „דאָס הויקער'ל“.

יענער, דער אַנדערער, איז שוין געװען דאָרט און האָט זיך
געקליבען אַװעקצוגעהען, נור דערזעהענדיג פּעטראָװ'ען האָט ער העפּ-
ליך אַ שמייכל געטהאָן און איז געבליבען. ער איז אויך געװען אין
אַ פראַק און אויך מיט אַ צוגיפּגעלייגטען צילינדער, און מעהר האָט
פּעטראָװ נישט בעװיזען צו זעהען אויף איהם, װאָרום ער איז געװען
פערנומען מיט ריידען, עסען און טהעע טרינקען. אַרױסגעגאַנגען
זיינען זיי אָבער צוזאַמען, האָבען געהאַלפּען איינער דעם אַנדערען
אָנטהאָן דעם מאַנטעל, װי פריינד; האָבען העפּליך געלאָזען איינער
דעם אַנדערען דעם װעג און האָבען ביידע געגעבען דעם שװײצאַר צו
האַלבע רובעל. דרויסען האָבען זיי זיך אַ װײלע אָבגעשטעלט, און
יענער, דער אַנדערער, האָט געזאָגט:

— אַ חוב! מען קען אַנדערש נישט.

— מען קען אַנדערש נישט — האָט געענטפערט פּעטראָװ. —

אַ חוב!

און אַזוי װי ריידען איז מעהר נישט געװען װעגען װאָס, האָבען זיי
העפּליך צוגעשמייכלט איינער דעם צװײטען, און פּעטראָװ האָט אַ
פרעג געטהאָן:

— אין װעלכער זײַט געהט איהר?

— איך — לינקס, און איהר?

— איך — רעכטס.

זיצענדיג שוין אויפ'ן איזוואַזטשיק, האָט זיך פעטראָוו דער-
מאַהנט, אז ער האָט ווידער ניט באוויזען ניט דעם נאָמען אַ פרעג
צו טהאָן, ניט צוקוקען זיך צו איהם געהעריג. ער האָט זיך אומ-
געקוקט: הין און צוריק האָבען זיך באוועגט עקיפּאָזשען, די טראָג-
טואַרען זיינען געווען שוואַרץ פון געהענדע מענשען און אין דער דאָ-
זיגער געריכטער מאַסע האָט מען שוין יענעם, דעם אנדערען, ניט
געקענט געפינען, ווי מען קען ניט געפינען אַ זאַמדיקערנדעל צוויי-
שען אנדערע זאַמדיקערנדלאך. און ווידער האָט איהם פעטראָוו פאַר-
געסען און האָט זיך אויף איהם אַ גאַנץ יאָהר ניט דערמאַהנט.

געוואוינט האָט ער פיעלע יאָהרען אין איינע און דיעזעלבע מעכ-
לירטע צימערען און דאָרטען האָט מען איהם זעהר ניט געליעבט,
ווארום ער איז געווען אַנגעבלאָזען און נערוועז, מען האָט איהם אויך
דאָרט גערופען „דער הויקער“. אָפּט פלעגט ער זיצען ביי זיך אין
צימער, און מען קען ניט וויסען, וואָס ער האָט געטהאָן, ווארום
אַ ביכעל אָדער אַ בריעף האָט דער דינער פון די מעבלירטע צימערן,
פערדאָט, ניט גערעכענט פאַר קיין עסק. אבערס פלעגט פעטראָוו
אַמאָל אַרויסגעהן שפּאַצירען, און דער שווייצער איזאן האָט ניט
פאַרשטאַנען, וואָס דאָס זיינען פאַר מאָדנע שפּאַציר-גאַנגען, ווארום
פעטראָוו פלעגט זיך אומקעהרען אלע מאָל אַ ניכטערער און אלע מאָל
אַליין — אָהן אַפּרויענצימער.

און פעטראָוו פלעגט געהען שפּאַצירען אבערס דערפאַר, ווייל
ער האָט זעהר מורא געהאַט פאַר דער שטאָדט, אין וועלכער ער האָט
געוואוינט, און בייטאָג, ווען די גאַסען זיינען געווען פול מיט מענ-
שען, האָט ער נאָך מעהר מורא געהאַט. די שטאָדט איז געווען אַן אונ-
געהויער גרויסע און בעפעלקערטע און אין דער דאָזיגער מענשען-
פולקייט און אונגעהויערליכקייט איז געווען עפעס עקשנות'דיגעס,
עפעס גלייכגילטיג-אכזר'ישעס און עפעס אזעלכעס, וואָס מען קען
ניט בייקומען. מיט דער קאָלאָסאַלער משא פון איהרע געמויערטע
אויפגעבלאָזענע הייזער האָט זי געדריקט די ערד, אויף וועלכער זי
איז געשטאַנען, און די גאַסען צווישען די הייזער זיינען געווען ענגע,
קרומע און טיעפע, ווי שפּאַלטען אין אַ פעלז. און עס האָט אויס-
געזעהן, אז זיי זיינען אלע פערבאָפט פון אַ פחד, און ווי זיי וואָל-
טען פון סאַמע מיטען זוכען אַרויסצולויפן אויפ'ן אָפּענעם פעלד.

אָבער זיי קענען דעם וועג ניט געפינען, און זיי פלאנטערען זיך, און קנוילען זיך, ווי שלאָנגען, און האקען איבער איינער דעם אנדער-רען און אין האָפנונגסלאָזע פערצווייפלונג לאָזען זיי זיך אוועק אויף צוריק.

גאנצע שטונדען האָט מען געקענט געהען איבער די דאָזיגע גאסען, וועלכע זיינען צוקרומט, דערשטיקט, פארשטאָרבען אין שרעקליכען קראמפף, און דאָך ניט קענען אַרויסגעהען פון דער שורה דיקע געמויערטע הייזער. הויכע און נידעריגע, אַמאָל רויט זייענדיג פון דער קאַלטער און שיטערער בלוט פון פרישע ציגעל, אַמאָל בעפארבט מיט אַ דונקלע און העלע פארב, אָבער תמיד מיט אַ אונ-בעוועגליכער פעסטקייט שטעהען זיי אויף די זייטען, בעגעגענען גלייכגילטיג און בעגלייטען, דריקענדיג זיך, ווי אַ געריכטע מאַססע פון פאַרענט און פון הינטען, פערלירען זייער פיזאָנאָמיע און ווערען עהנליך איינע צו די אנדערע — און דעם געהענדען מענשען ווערט איממ'דיג: ווי ער וואָלט פארשטאָרבען אונבעוועגליך אויף איין פלאץ, און די הייזער געהען פארביי איהם, ווי אַן אונענדליכע און מורא'דיגע מחנה.

איין מאָל איז פעטראָוו געגאנגען רוהיג איבער דער גאס — און האָט פלוצלונג דערפיהלט, וואָס פאר אַ דיקקייט פון געמויערטע היי-זער עס טהיילט איהם אָב פון'ם ברייטען, פרייען פעלד, וואָס די פרייע ערד אטהעמט לייכט אונטער דער זונן און וואו דעם מענשענס אויג זעהט אַרום אַ ווייטען האָריוואָנט. און איהם האָט זיך געדוכט, אז ער ווערט דערשטיקט און ווערט בלינד, און איהם האָט זיך פאר-וועלט לויפען כדי אַרויסצורייסען זיך פון דער שטיינערנער אומארמונג — איהם איז געוואָרען אָבער שרעקליך אַ טראַכט צו טהאָן, אז ווי שנעל ער זאָל ניט לויפען, וועלען איהם פון ביידע זייטען באגלייטען אַלץ הייזער, הייזער, און אז ער וועט בעווייזען דערשטיקט צו ווערען אָהן אטהעם, אויב ער וועט ניט אַרויסלויפען פון שטאָרט. פעטראָוו האָט זיך בעהאַלטען אין ערשטען רעסאָראַן, וועלכען ער האָט גע-טראָפען אויפ'ן וועג, נור אויך דאָרטען האָט זיך איהם נאָך לאַנג געדוכט, אז ער ווערט אַ דערשטיקטער, און ער האָט געטרונקען קאַלטע וואַסער און האָט געריבען די אויגען מיט'ן טאשענטוך. אָבער שרעקליכער פון אַלעס איז געווען דאָס, וואָס אין אַלע

הייזער האָבען געוואוינט מענשען און איבער אלע גאסען האָבען זיך באוועגט מענשען. זיי זיינען געווען אין די מאסען, און זיינען אלע געווען אונבעקאנטע און פרעמדע, און זיי האָבען אלע געלעבט מיט זייער בעזונדער לעבן, וואָס איז בעהאַלטען פאר'ן אויג, זיינען אָהן אויפהער געבוירען געוואָרען און געשטאָרבען, און עס איז קיין אָנהויב און קיין סוף ניט געווען צו דעם דאָזיגען שטראם. ווען פעטראָוו איז געגאנגען אויף זיין אמט אָדער שפּאַצירען, האָט ער געזעהען שוין בעקאנטע הייזער, וואָס האָבען שוין דערעסען, און אלעס האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אלס איינפאך און בעקאנט; ער האָט אָבער געדארפט בלויז אויף איין אויגענבליק אָבשטעלען זיין אויפמערקזאם־קייט אויף אַ וועלכען עס איז פנים — און אלעס האָט זיך שאַרף און בייזערנדיג געביטען. מיט אַ געפיהל פון אימה און אונמוטהיגקייט האָט זיך פעטראָוו איינגעקוקט אין אלע פנים־ער און האָט פארשטאנען, אז ער זעהט זיי דאָס ערשטע מאָל, אז נעכטען האָט ער געזעהען אַנ־דערע מענשען, און מאָרגען וועט ער זעהען דריטע, און אזוי תמיד, יעדען טאָג, יעדע מינוט זעהט ער אלץ נייע און אונבעקאנטע פנים־ער. אַט האָט זיך אַריינגעקעהרט אין דער צווייטער גאס הינטערן ווינקעל אַ דיקער הערר, אויף וועלכען פעטראָוו האָט געקוקט און — קיין מאָל מעהר וועט פעטראָוו איהם שוין ניט זעהען. קיין מאָל ניט. און אויב ער זאָל וועלען איהם געפינען, קען ער זוכען און זוכען דעם גאנצען לעבען און וועט איהם ניט געפינען.

און פעטראָוו האָט מורא געהאט פאר דער אונגעווער גרויסער, גלייכנילטיגער שטאָדט.

אין דעם דאָזיגען יאָהר איז ביי פעטראָוו'ען ווידער געווען אינ־פלוענציא, זעהר אַ שטארקע, קאָמפליצירטע, און ער פלעגט אָפט האָבען קאטער. אַ חוץ דעם האָט דער דאָקטאָר געפונען, אז ער האָט מאָגען־קאטאר, און ווען עס איז אויף דאָס ניי געקומען פסח, און פעטראָוו איז געפאָהרען צו די העררען וואַסיליעווסקי, האָט פעט־ראָוו געטראכט אויפ'ן וועג וועגען דעם, וואָס איהם וועט דאָרט אויסקומען צו עסען. און דערזעהענדיג דאָרט יענעם, דעם אנדערען, האָט ער זיך דערפרעהט און האָט איהם געמעלדעט:

— און איך האָב דאָך אַ מאָגען־קאטאר.

יענער, דער אנדערער, האָט מיטליידיג אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט געענטפערט :

— ווירקליך ? וואָס זאָגט איהר דערצו !

און פעטראָוו האָט זיך ווידער ניט דערוואוסט, ווי מען רופט איהם, אָבער האָט אָנגעהויבען רעכענען איהם פאַר זיינעם אַ גוטען בעקאנטען און איהם איז געווען אָנגענעהם צו דערמאנהען זיך וועגן איהם. „י ע נ ע ר“ — האָט ער איהם גערופען, אָבער ווען ער האָט זיך געוואָלט דערמאָהנען, וואָס פאַר אַ פנים ער האָט, האָט זיך איהם בלוז פאַרגעשטעלט אַ פראַק, אַ ווייסע קאַמזוויל און אַ שמייך בעל, און אזוי ווי דעם פנים האָט ער זיך ניט געקענט עראינערען, איז אויסגעקומען, אזוי ווי שמייכלען שמייכלעט דאָס דער פראַק און דער קאַמזוויל. זומער פלעגט פעטראָוו זעהר אָפט פאַהרען אויף איין דאָטשע, האָט געטראָגען אַ רויטען האַלצטוך, האָט געפאַרברט די וואָנציקעס און האָט געזאָגט פּעדאַטען, אַז אין הערבסט וועט ער זיך אַריבערשלייבען אויף איין אנדער קוואַרטיר, און דערנאָך האָט ער אויפגעהערט צו פאַהרען אויף דער דאָטשע און האָט זיך צו'ן-שיכור'ט אַ גאַנצען חדש נאָכאָנאַנד. שיכור'ן פלעגט ער מיאוס, פלעגט וויינען און מאַכען סקאַנדאַלען : איין מאָל האָט ער אויסגעשלאָגען ביי זיך אין צימער די פענסטער, און אַ צווייטען מאָל האָט ער איבער-געשראָקען עפעס אַ דאַמע : איז אַריינגעגאַנגען אין אַבענד צו איהר אין צימער, האָט זיך געשטעלט אויף די קניע און האָט איהר פאַר-געלייגט, זי זאָל ווערען זיין ווייב. די אונבעקאַנטע דאַמע איז געווען אַ פראַסטיטוטקע, און זי האָט פון אָנפאַנג אויפּמערקזאַם זיך צוגע-הערט צו איהם און האָט זאָגאַר געלאכט ; ווען ער האָט אָבער אָנגעהויבען צו ריידען וועגען זיין עלענדקייט און האָט זיך צוואווייגט, האָט זי איהם אָנגענומען פאַר אַ משוגענעם און האָט זיך צוקוויטשעט אויס מורא. פעטראָוו'ען האָט מען אַרויסגעפיהרט ; ער האָט זיך אָבער איינגעשפאַרט מיט הענט און מיט פיס, האָט געריסען פּעדאַ-טען פאַר די האָאַר און האָט געשריען :

— מיר זיינען אַלע מענשען ! אַלע זיינען ברידער !

מען האָט שוין געווען בעשלאָסען אַרויסצוצועצען איהם פון קוואַרטיר, אָבער ער האָט אויפגעהערט טרינקען, און דער שווייצאַר פלעגט זיך ווידער בייזערן אַלע נאַכט, ווען ער געהט שפאַציערען,

וואָס ער דארף עפענען און פערמאכען די טהיר. צו ניי־יאָהר האָט מען פּעטראָו'ען געהעכערט די שכירות: הונדערט רובעל אויפ'ן יאָהר, ווען ער האָט זיך איבערגעקליבען אין אַ צווייטען צימער, וועלכער איז געווען מיט פינף רובעל טהייערער און מיט די פענסטער צום הויף. פּעטראָוו האָט געדיינקט, אז דאָ וועט ער ניט הערען דעם רעש פון די גאַסען־וועגען און קען אַ וויילע ווייניגסטענס פאַרגעסען, וואָס פאַר אַ מאַססע אונבעקאַנטע און פרעמדע מענשען עס רינגלען איהם ארום און לעבען ארום איהם מיט זייער אייגענעם, בעזונדערען לעבען.

און ווינטער איז אין צימער געווען שטיל, נור וועס עס איז אָנ־געקומען פרייהלינג און מען האָט פון די גאַסען אַראָבעראַמט דעם שנעע, האָט זיך ווידער אָנגעהויבען די רודעריי פון וועגען איבער די גאַסען און די דאָפּעלטע ווענד האָבען דערפון ניט געראטעוועט. בייטאָג, ווי לאַנג פּעטראָוו איז געווען מיט עפּעס באַשעפטיגט, האָט אַליין זיך באוועגט און געלאָרעמט, האָט ער ניט בעמערקט דעם גע־רודער, הגם ער איז געווען דערזעלבער און האָט אויף קיין מינוט ניט אויפגעהערט; ווען עס איז אָבער געקומען די נאַכט, אין הויז איז אַלעס געוואָרען רוהיג און שטיל, און דאָס גערודער פון גאַס האָט זיך אַריינגעריסען הערשערליך אין פינסטערן צימער, האָט עס גערויבט זיין רוהע און זיין איינזאַמקייט. עס האָט זיך געהערט די בראַזשגעריי און דאָס צוואוואָרפענע קלאַפּען פון בעזונדערע עקיפּאַ־זשען; ערגעץ ווייט איז געוואָרען אַ שיטערער, ניט קיין שטאַרקער גערודער און איז זיך צוואוואָקסען אַלץ בונטער, אַלץ שטאַרקער און איז לאַנגזאַם, שטופּענווייז איינגעשטילט געוואָרען, און אויף זיין פלאַץ פלעגט זיך שוין אָנהויבען אַן אנדערער, אַ נייער, און אזוי אָהן אויפהער. אַמאָל פלעגען דייטליך קלאַפּען בלוז די פאַדקאוועס פון פערד און קיין רעדער האָט מען ניט געהערט — דאָס איז דורכ־געפאַהרען אַ קאַליאַס אויף רעזינענע רעדער, און אָפט פלעגט די קלאַפּעריי פון בעזונדערע עקיפּאַזשען צונויפגיסען זיך אין אַ מעכטי־גען און שרעקליכען גערודער, פון וועלכען עס פלעגען פאַרציטערט ווערען מיט אַ שוואַכען טרויסלען זיך די געמיינערטע ווענד און האָבען געקלונגען די פלעשלעך אין אַלמער. און דאָס זיינען אַלץ געווען מענשען. זיי זיינען געזעסען אין קאַליאַסקעס און עקיפּאַזשען, זיי־

נען געפאָהרען ווער ווייס פון וואַנען און וואוהין, זיינען פערשוואונדען דען אין דער אונטערואוסטער טיעפֿקייט פון דער אונגעהויערער שטאָדט, און זיי פלעגן אומגעביטען ווערען פון נייע, פון אנדערע מענשען, און עס איז קיין סוף ניט געווען צו דעם אונאויפהערליכען גערודער און בעוועגונג, וועלכע זיינען געווען שרעקליך איבער זייער אונאויפהערליכקייט.

און יעדער פערבייפאָהרענדער מענש איז געווען אַ בעזונדער וועלט, מיט בעזונדערע געזעצע און ציעלען אין לעבען, מיט אַ בעזונדער פרויענצימער, וועלכע ער האָט לייעב, מיט זיינע בעזונדערע פריידען אין ליידען — און יעדער איז געווען ווי אַ געשפענסט, וועלכער איז ערשינען אויף אַן אויגענבליק און איז פערשוואונדען, ניט קיין דערקענטער, ניט קיין געלייזטער. און וואָס מעהר מענשען עס זיינען געווען, וועלכע האָבען איינער דעם צווייטען ניט געקענט, אלץ שרעקליכער איז געוואָרען דאָס עלענדקייט פון יעדערן. און אין די דאָזיגע שוואַרצע, רודערענדיגע נעכט, האָט זיך פערטראָו'ען אָפט געוועלט אָנהויבען שרייען פון אימה, פארשלאָגען זיך ערגעץ אין אַ טיעפען קעלער און זיין דאָרט אין גאַנצען אליין. דעמאָלט קען מען טראַכטען בלוז וועגען די, וועלכע מען קען, און ניט פיהלען זיך אזוי אָהן אַ שיעור איינזאָם, עלענד, צווישען מאַסען מיט פרעמדע מענשען.

אויף פסח איז יענער, דער אנדערער, ביי די וואסילעווסקיס'ס ניט געווען. פערטראָו האָט עס באַמערקט ערשט ווען זיין ווייזט איז שוין געווען צו ענדע, ווען ער האָט שוין אָנגעהויבען צו נעהמען אַב' איז געוואָרען אונרוהיג, איהם האָט זיך פלוצלונג פארוועלט זעהען יענעם, דעם אנדערען, און זאָגען איהם עפעס וועגען זיין עלענדקייט און וועגען זיינע אונרוהיגע נעכט. ער האָט אָבער ווייניג וואָס געקענט געדיינקען וועגען דעם מענשען, וועלכען ער האָט געזוכט : בלוז דאָס אז ער איז פון מיטעלע יאָהרען, דוכט זיך אַ בלאַנדער און תמיד אָנגעטהאָן אין אַ פראַק. און פון די דאָזיגע סמנים האָט בען די וואסילעווסקיס'ס ניט געקענט עראינערן זיך וועמען ער מיינט. יום־טובים צייט קומען אזוי פיעל מענשען צו אונז אויף בעזוך, אז מיר ווייסען אפילו ניט אלעמענס פאמיליעס — האָט געזאָגט וואַ-

סילעווסקאיא — איבריגענס, צו איז דאָס אָפט מאָל ניט סעמיא-
נאוּ ? . . .

און זי האָט אויף די פינגער אויסגערעכענט אייניגע פאמיליעס :
סמירנאוּ, אנטאנאוּ, ניקפאראוּ. דערנאָך האָט זי אָנגעהויבען
רעכענען בלויז סמנים, שוין אָהן נעמען : דער פליכעוואטער, וועל-
כער דינט ערגעץ, דוכט זיך, אין פאָסט־דעפארטמענט ; א העלער ;
שוין גאָר א גרויער. אָבער די אלע אויסגערעכענטע זיינען ניט גע-
ווען דער, וועגען וועלכען פעטראָוּ האָט זיך נאָכגעפרעגט, אָבער עס
האָט געקענט נעמאָלט זיין, אז דאָס איז איינער פון זיי. און אזוי
האָט מען איהם ניט געקענט געפינען.

אין דעם דאָזיגען יאָהר איז אין פעטראָו'ס לעבען גאָר נישט גע-
שעהען, בלויז זיינע אויגען האָבען עפעס אָנגעהויבען שוואַך צו זיין,
און עס איז איהם אויסגעקומען צו טראָגען ברילען. ביינאכט, ווען
עס איז געווען א גוטער וועטער, פלעגט ער געהן שפאצירען און
פלעגט אויסקלייבען פאר'ן שפאציער שטילע און פוסטע געסלעך.
אָבער אויך דאָרטען פלעגען זיך באגעגענען מענשען, וועלכע ער האָט
פריהער ניט געזעהען און וועלכע ער וועט דערנאָך קיין מאָל ניט זעהען,
און פון ביידע זייטען האָבען זיך געהויבען די הייזער ווי א טויבע
וואנד און אינעווייניג אין זיי, איז אלץ געווען פול מיט אונבעקאנטע
פרעמדע מענשען, וועלכע זיינען געשלאָפען, האָבען גערעדט, גע-
קריגט זיך ; עמיצער איז געשטאנען הינטער די דאָזיגע ווענד, און
אין רייהע מיט איהם איז א נייער מענש געבאָרען געוואָרען אויף
דער וועלט, אום אויך צו פערלירען זיך אויף א צייט אין איהר בע-
וועגליכער אונענדליכקייט, און דערנאָך אויף אימער אוועקצור-
שטארבען.

אלס א טרויסט פאר זיך האָט פעטראָוּ אָנגעהויבען אויסצורעכע-
נען אלע זיינע בעקאנטע, און זייערע נאָהענטע, איהם גוט־בעקאנט
פנים'ער זיינען איהם פאָרגעקומען ווי א וואנד, וואָס טהיילט איהם
אָב פון דער אונענדליכקייט. ער האָט געזוכט צו עראינערן זיך אלע-
מען, בעקאנטע שווייצארען, קרעמער, איזוואזטשיקעס, אפילו
צופעליגע פערבייגעהענדע, וואָס זיינען פערבליבען אין זיין זכרון,
און איהם האָט זיך לכתחילה געדוכט, אז ער קען זעהר א סך מענשען,
ווען ער האָט אָבער אָנגעהויבען רעכענען, איז אויסגעקומען אז ער

קען שרעקליך ווייניגע פון זיי : פאר זיין גאנצען לעבען האָט ער זיך באַקענט אין גאנצען מיט 250 מענישען, איינשליסענדיג שוין דעריין אי יענעם אי דעם אנדערן. דאָס איז אלעס וואָס איהם איז געווען נאָהענט און בעקאנט אין דער וועלט. עס קען זיין, אז עס זיינען געווען נאָך מענישען, וועלכע ער האָט געקענט, ער האָט זיי אָבער פארגעסען, און דאָס איז געווען אַלץ איינס, ווי זיי וואָלטען גאָר אין גאנצען ניט געווען.

יענער, דער אנדערער, האָט זיך זעהר דערפרעהט, ווען ער האָט פסח דערזעהען פעטראָו'ען. ער האָט געטראָגען אַ נייעם פראַק און נייע שטייוועל מיט אַ סקריפּ, און אַ דריק טהאָנ'דיג פעטראָו'ס האַנד, האָט ער געזאָגט :

— ווייסט איהר, איך בין דאָך שיער גאָר ניט געשטאָרבען. צור געפאלען לונגענענטצינדונג און איך פיהל נאָך איצט, אז דאָ — ער האָט אָנגעקלאַפט זיך אין זייט — איז עפעס ניט מיט אַלעמען.

— וואָס רעדט איהר ? — האָט אויפריכטיג מיטגעפיהלט

פעטראָו.

זיי האָבען זיך צורעדט וועגען פערשיעדענע חלאת'ן און יעדערער האָט דערזעהלט וועגען זיינע, און ביים אבשיער האָבען זיי לאנג געדריקט איינער דעם צווייטענס האַנד, נור אַ פּרעג טהאָן איינער דעם אנדערענס נאָמען האָבען זיי פארגעסען. און פאָלגענדען פסח האָט זיך שוין פעטראָו ניט געוויזען ביי די וואסילעווסקי'ס, און יע-נער, דער אנדערער, האָט זיך זעהר בעאונרוהיגט און האָט זיך נאָכ געפרעגט ביי מאַדאם וואסילעווסקאיא, ווער איז עס אַזוינער יענער הערר, וואָס פלעגט זיי בעזוכען, אַ צוגעהייקערטער.

— געוויס קען איך איהם — האָט זי געזאָגט — זיין פאַמיליע

איז פעטראָו.

— און ווי רופט מען איהם ?

מאָדאם וואסילעווסקאיא האָט געוועלט זאָגען, ווי מען רופט איהם, האָט זי זיך אָבער געכאַפט אז זי ווייסט ניט און האָט זיך אַליין געוואונדערט ווי אַזוי ווייסט זי דאָס ניט. זי האָט אויך ניט געוואוסט, וואָס פאר אַן אמט פעטראָו בעקליידעט : עפעס ערגעץ אין פאַסט-דעפארטמענט אָדער אין אַ באַנק-געשעפט.

דערנאָך האָט זיך געמאַכט, אז יענער, דער צווייטער, איז ניט

ערשיינענען, און דערנאָך זיינען זיי ביידע געקומען, אָבער אין בע-
זונדערע שטונדען און האָבען זיך ניט בעגעגענט. און דערנאָך האָבען
זיי שוין ביידע אויפגעהערט צו קומען און די וואסילעווסקי'ס האָבען
זיי שוין מעהר ניט געזעהען, אָבער זיי איז דאָס גאָר אויפ'ן זינען
ניט אַרויף, ווארום זיי האָבען גענוג בעזוך אין יום־טובים, אזוי פיעל
מענשען, קענען זיי דען אלעמען געדרינקען !

די אונגעהויערע גרויסע שטאָרט איז נאָך גרעסער געוואָרען, און
דאָרט, וואו עס האָט זיך ברייט צושפרייט דאָס פעלד, פארציהען זיך
אלץ לינגער נייע גאסען, און ביי זייערע זייטען דריקען שווער די
ערד מאַסיווע, צושפאַרטע, געמויערטע הייזער. און צו די זיבען בית-
עלמין'ס, וואָס זיינען געווען אין שטאָרט, איז צוגעקומען אַ נייער,
אן אַכטער. אויף דעם איז נאָך גאָר ניטאָ קיין גרינס, און דער-
ווייל איז מען אויף איהם מקבר בלויז אַרעמע־לייט.

און ווען עס קומט אָן די לאַנגע הערבס־טאָגס ווערט אויפ'ן
בית־עולם שטיל, און בלויז אלס ווייטע אַבקלאַנגען טראָגט זיך דאָ
פערביי דאָס גערודער פון די גאסען־פוהרען, וועלכע הערען ניט אויף,
ניט בייטאָג, ניט ביינאָכט.

ס'האָט געדארפט פארקומען א גנבה

עס האָט געדארפט אָבגעטהאָן ווערען א גרויסע גנבה, און עס קען זיין אז טאקע א מאָרד אויך. היינט ביינאכט האָט עס געדארפט געשעהען — און עס איז געווען נויטהיג שנעל צו געהן צום קאמעראד, און ניט ווארטען צונויפגעלייגטערהייט די הענד אין דער היים און ניט בלייבען איינער אליין. ווען א מענש איז איינער אליין און איז ניט פערנומען מיט ארבייט, שרעקט איהם יעדע זאך און לאכט פון איהם אָב מיט א טייפּעלשער הנאה, מיט א פינסטערן, דומפּען גע-לעכטער.

עס שרעקט איהם די מויו. געהוימניספול ראצט זי עפעס אונ-טער די דילען און וויל זיך ניט איינשטילען, אָבּוואָהל מען קלאפט איבער איהר קאפּ מיט א שטעקען אזוי שטארק, אז עס ווערט זיך אליין אימה'דיג. אויף איין מינוט שטארבט זי אָב, נור ווי דער בערוהיגטער מענש לייגט זיך אוועק, ערשיינט זי פלוצלונג אונטער דער בעט און זעגט די ברעטער אזוי הויך־הויך, אז מען קען דערהערען אויף דער גאס, און אריינקומען און א פרעג טהאָן.

עס שרעקט איהם דער הונד, וועלכער קלינגט שאַרף מיט זיין קייט אויפ'ן הויף און כאַגענענט עפעס אזוינע מענשען; און דערנאָך שווייגען זיי, דער הונד און די עפעס אזוינע מענשען, שווייגען לאַנג און טהוען עפעס; זייערע טריט הערט מען ניט, אָבער זיי קומען געהנטער צו דער טהיר, און עמיצענס האַנד נעהמט זיך פאר דער קלאַמקע. נעהמט זיך פאר איהר און האַלט, ניט עפענענדיג.

איהם שרעקט דאָס גאַנצע אַלט צופּוילט, חרוב'דיג הויז, אזוי ווי צוזאַמען מיט זיין לאַנגיאַהריגען לעבען צווישען די זיפּענדרע, וויינענדרע מענשען, וואָס קריצען מיט די צייהן פון צאָרן — האָט עס בעקומען די פעהיגקייט צו ריידען און צו סטראַשען ביז מיט עפעס אונבעשטימטעס. פון דער פינסטערניס פון זיינע קרומע ווינק-

לען קוקט עפעס עמיצער מיט עקשנות, און ווען מען טראָגט צו דעם לאַמפּ, שפּרינגט ער אָהן רעש אָב צוריק און ווערט אַ הויכער שוואַר-צער שאַטען, וועלכער שאַקעלט זיך און לאכט — שאַקעלט זיך און לאכט, אַזא אימה'דיגער אויף די קיילעכניגע בערווענעס פון וואַנד. אויף זיינע נידריגע באַלקענס געהט עפעס עמיצער מיט שווערע טריט; מען הערט אפילו די טריט ניט, אָבער די ברעטער פון סופיט בויגען זיך און אין די שפאלטען שיט זיך אַ דינער שטויב. דער שטויב קען זיך ניט שיטען אויב אויף דעם פינסטערען בוידעם איז קיינער ניטאָ און קיינער געהט ניט אַרום און זוכט דאָרטען ניט עפעס. אָבער ער שיט זיך, און די שפינוועבס, שוואַרץ פון רויך ציטערט און שאַ-קעלט זיך. די שווייגענדע און נארענדע פינסטערנים זויגט זיך צו צו די קליינע פענסטערלאך און ווער ווייס? — אפשר קוקען פון דאָרטען אַרויס די אונגעזעהענע פון רואה ואינו נראה'ס און ווייזען אן איינער דעם צווייטען אויף איהם:

— קוקט! קוקט! קוקט איהם נור אן!

ווען אַ מענש איז אליין, שרעקען איהם אפילו מענשען, וועלכע ער קען שוין פון לאַנג. אָט זיינען זיי געקומען, און דער מענש האָט זיך מיט זיי דערפרעהט; ער האָט לוסטיג געלאכט און האָט רוהיג געקוקט אויף די ווינקלען, אין וועלכע עמיצער האָט זיך בעהאַלטען, אויף דעם באַלקען, איבער וועלכען עמיצער איז אַרומגעגאַנגען — איצט איז שוין קיינער ניטאָ, און די ברעטער בויגען זיך ניט און קיין שטויב שיט זיך מעהר ניט. אָבער מענשען ריידען צו פיעל און צו הויך. זיי שרייען, ווי ער וואָלט געווען אַ טויבער, און אין זייער געשריי פערלירען זיך די ווערטער און זייער זינען; זיי שרייען אַזוי אונגעהויער און אַזוי פיעל, אַז זייער שרייען ווערט פערוואַנדעלט אין שטילקייט און פון זייערע ווערטער ווערט אַ שווייגען. און צו פיעל קוקען זיי. זייערע פנים'ער זיינען בעקאנט, אָבער זייערע אויגען זיינען פרעמדע, משונה'דיגע און לעבען בעזונדער פון פנים און פון זיין שמייכעל. עפעס אַזוי ווי אין די אויגען-שפאלטען פון די דאָזיגע אַלטע גוט-בעקאנטע פנים'ער וואָלט אַרויסקוקען עמיצער אַ נייער, אַ פרעמדער, אַ שרעקליך-ביטערער, וואָס פאַרשטעהט אלץ.

און דער מענש, ביי וועמען עס האָט בעדארפט פאַרקומען אַ נרויסע גנבה, און אפשר אַ מאָרד, איז אַרויסגעגאַנגען פון'ס אלץ

טען, חורבה'דיגען הויז. איז אַרויסגעגאַנגען און האָט לייכטער אויפֿ-
געאטהעמט.

אַבער אויך די גאָס — די ניט־ריידענדיגע און שווייזענדע גאָס
פון די ברעגען שטאָרט, וואו דער שטרענגער און ריינער שנעע פון די
פֿעלדער ראנגעלט זיך מיט דער רוישיגער שטאָרט און רייסט זיך אין
איהם אַריין הערשערליך, מיט שטומע און ווייסע שטראָמען — אויך
די דאָזיגע גאָס שרעקט דעם מענשען, ווען ער איז אליין. עס איז
שוין נאכט, עס איז אַבער ניט פינסטער, אז די פינסטערנים זאָל
בעהאַלטען דעם מענשען. זי קלייבט זיך ערגיץ ווייט פון פאַרענט
און פון הינטען און אין די פינסטערע הייזער מיט די פערמאכטע לאדען
און בעהאַלט אלע אנדערע מענשען — אַבער פאר איהם טרעט זי אָב,
און ער געהט די גאַנצע צייט אין אַ ריכטיגען קרייז, אן אָבגעזונדער־
טער און פון אלעמען געזעהענער, אזוי ווי ער וואָלט געווען אויפֿגע־
הויבען אין דער הויך אויף אַ ברייטער און ווייסער דאָלאָניע. און
אין יעדען הויז, פארביי וועלכען עס בעוועגט זיך זיין איינגעחויקער־
טע פיגור, זיינען פאראן טהירען, און זיי אלע, אזוי פאַרויכטיג
און אָנגעשטרענגט, ווי אַהינטער יעדערער פון זיי וואָלט געשטאַנען
אָנגעגרייט אַ מענש, פארטיג אַרויסצושפּרינגען. און הינטער די
פלאַנקעס, הינטער די לאַנגע פלאַנקעס, איז צושפּרייט דער אונגע־
זעהענער שטח : דאָרטען זיינען גערטנער און פֿעלדער, און דאָרט
קען קיינער ניט זיין אין אזא קאלטער ווינטערדיגער נאכט — אַבער
אויב עמיצער וואָלט זיך פארשטעקען פון יענער זייט וואָלט געקוקט
אויף איהם אין פינסטערען שפּאַלט מיט פרעמדע כיטרע אויגען, דאן
וואָלט ער דאָך ניט געקענט טרעפֿען, אז דאָרט איז עמיצער. און
איבערדעם האָט ער זיך אַריבערגעקליבען אויפֿ'ן מיטען גאָס און איז
געגאַנגען אן אָבגעזונדערטער און פון אלעמען געזעהענער, און פון
אומעטום האָבען איהם בעגלייט מיט אויגען גערטנער, פלאַנקעס
און הייזער.

אזוי איז דער מענש אַרויסגעגאַנגען אויף דעם פערפראָענעם
טייך. די הייזער, פולע מיט מענשען, זיינען פארבליבען הינטער
דעם גרעניץ פון דעם ליכטיגען קרייז, און בלויז דאָס פֿעלד און בלויז
דער הימעל האָבען מיט קאלטע, ליכטיגע אויגען געקוקט איינער
אויפֿ'ן צווייטען. אַבער אונבעוועגליך איז געווען דאָס פֿעלד, און

דער גאַנצער הימעל איז עפעס האַסטיג געלאָפּען ערגיץ, און די ניט-קלאָהרע, ווייס-געוואָרענע לבנה איז עפעס שנעל געוונקען אין דעם פוסטען חלום פון דעם גרונדלאָזען רוים. און קיין אטהעם, קיין רויש, קיין אונרוהיגער שאטען אויפ'ן שנעע — אזוי גראם און אזוי גוט איז געוואָרען ארום. דער מענש האָט אויסגעגלייכט זיין פלייצע, האָט ברייט און צאָרנדיג אַ קוק געטהאָן אַהינטער זיך אויף דער פערלאָזע-נער גאס און האָט זיך אָבגעשטעלט.

— לאָמיר פעררויכערען ! — האָט ער געזאָגט הויך און הייזע-ריג, און אַ שוועבעלע האָט לייכט בעלויכטען זיין ברייטען, שוואַרצען באַרד. און דאָ גלייך איז זי אַרויסגעפאלען פון זיין האַנד, וואָס האָט אַ ציטער געטהאָן, וואָרום אויף זיינע ווערטער איז געקומען אַן ענט-פער — אַ זאָנדערבאַרער און אונערוואַרטעטער ענטפער אין מיטען פון דער טויטער גראַמקייט און דער נאַכט. אונמעגליך געווען צו פאַר-שטעהן : איז דאָס אַ קול אָדער אַ קרעכץ, איז דאָס ווייט אָדער נאָך הענט, סטראַשעט ער אָדער רופט צו הילף. עפעס האָט דורכגעקלונד-גען און איז פאַרשטאָרבן.

לאַנג האָט געוואַרט דער אָנגעשראָקענער מענש, אָבער דער קלאַנג האָט זיך ניט ווידערהאָלט. און וואַרטנדיג נאָך אַ וויילע, האָט ער אַ פרעג געטהאָן :

— ווער איז עס דאָ ?

און אזוי אונערוואַרטעט און אזוי איבערראַשענד איינפאַך איז געווען דער ענטפער, אַז דער מענש האָט זיך צולאַכט און האָט זיך אויסגעזידעלט אין דער וועלט אַריין : דאָס האָט אַ קליין הינטעל גע-קוויטשעט — גאָר אַ געוויינליכער און אפנים נאָך גאָר אַ קליינטשיק הינטעל. דאָס האָט מען געקענט דערקענען פון זיין שטימע — אַ שוואַכיקע, יאמערדיגע און פול מיט יענער זאָנדערבאַרער זיכער-הייט, אַז מען מוז איהם דערהערען, מען מוז אויף איהם רחמנות האָבען ; אַזאָ זיכערהייט קלינגט אימער אין'ם געוויין פון זעהר קליי-נע עופה'לאך, וואָס פערשטעהען נאָך גאָרניט. אַ קליין הינטעל אין מיטען דער שנעעאיגער גראַמקייט פון דער נאַכט. אַן איינפאַך הינטעל, ווען אלעס ארום איז אזוי אונגעווענהליך און אזוי שוידעריג, און די גאַנצע וועלט פון טויענדע אָפּענע אויגען פאָלגט נאָך

דעם מענשען. און דער מענש האט זיך אומגעקעהרט אויף דעם שטילען רוף.

אויף דעם איינגעטראטענעם שנעע פון ווייטען שטעג איז געווען סען א שווארץ הינטעל, אונבעהילפליך אַבּוואַרפענדיג זיינע הינד טערשטע פיסלאך און אָנגעשפּאַרט אויף די פּאַרערשטע, און האָט אין גאַנצען געציטערט. עס האָבען געציטערט די פיסלאך, אויף וועלכע ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט, עס האָט געציטערט דאָס קליין שוואַרץ שנוקעל און דאָס פּערדרעהטע ברענגעל פון עס האָט געקלאַפט איבער'ן שנעע אַזוי רחמנות־טרויריג. פאַרבלאַנדזשענדיג אין דער ווייטער וויסמקייט, איז ער שוין לאַנג פאַרפרוירען געוואָרען; פיעלע האָט ער מיט זיכערהייט גערופּען צו הילף, אָבער זיי האָבען זיך אומגעקוקט און זיינען פאַרבייגעגאַנגען. און אַט איצט האָט זיך איבער איהם אָנגעשטעלט א מענש.

— און דאָס איז דאָך דוכט זיך אונזער הינטעל! — האָט א טראכט געטהאָן דער מענש, צוקוקענדיג זיך. ער געדריינקט עפעס א קליינס, א שוואַרץ, א צאפעלדיגעס, וואָס האָט שטאַרק געקלאַפט מיט די לאַפּקעס, האָט זיך געפלאַנטערס אונטער די פיס און האָט דאן אויך געקוויטשטעט. און מענשען האָבען זיך דאן באַשעפּטיגט מיט איהם, האָבען געמאַכט מיט איהם אַלערליי פאַקוסען, און עמיר צער האָט אַמאָל א זאָג געטהאָן:

— זעה נור, זעה, וואָס פאַר א קאָמישער דער צוציק איז. ער געדריינקט ניט, צו האָט ער דאן א קוק געטהאָן אָדער ניט; עס קען זיין, אַז קיינער האָט איהם גאָר די דאָזיגע ווערטער ניט געזאָגט; עס קען זיין, אַז ביי זיי אין הויז איז גאָר קיין הינטעל ניט געווען, און די דאָזיגע עראינערונג איז גאָר געקומען עפעס פון ווייט, פון יענער אונבעשטימטער טיעפקייט פון אַמאָל, וואו עס איז געווען אַזוי פיעל זונן, אַזוי פיעל שעהנע און זאָנדערבאַרע קלאַנגען, און וואו אַלעס איז צופלאַנטערט.

— עי, צוציק! — האָט ער א רוף געטהאָן — ווי אַזוי קומסטו אַהער, דו הינטעל איינער?

דאָס הינטעל האָט ניט א קעהר געטהאָן זיין קעפּעל, און האָט ניט אָנגעהויבען צו קוויטשען: עס האָט געקוקט ערגיץ אן א זייט און האָט אין גאַנצען געציטערט, געדולדיג און אָהן האָפּנונג. א

גאנץ געוועהנליך און אָבגעלאָזענען הינטעל איז עס געווען, און דער מענש האָט זיך אזוי שענדליך דערשראָקען פאר איהם, אז ער האָט אליין שיעור-שיעור ניט אָנגעהויבען צו ציטערען. און איהם שטעהט נאָך פאָר אַ גרויסע גנבה, און עס קען זיין אַ מאָרד.

— אוועק ! — האָט אַ געשריי געטהאָן ביז דער מענש — אַהיים געה, פאסקורניק !

דאָס הינטעל האָט אזוי ווי ניט געהערט ; עס האָט געקוקט אין דער זייט און האָט זיך געטרייסעלט אזוי, ווי פריהער, אז עס איז געוואָרען קאַלט אויף איהם צו קוקען. און דער מענש האָט זיך ערנסט צובייזערט.

— אוועק ! זאָגט מען דאָס דיר, צו ניט ! — האָט ער זיך צושריען — אַהיים געה, פאסקורסטווע דו, מיאוס'ע בריאה, אז ניט, וועל איך דיר דעם קאַפּ צושפאַלטען. אַוועק !

דאָס הינטעל האָט געקוקט אין דער זייט און אזוי ווי עס וואָלט ניט הערען די דראָהענדע ווערטער, פאר וועלכע יעדער וואָלט זיך דערשראָקען, אָדער אפשר האָט עס ניט צוגעגעבען קיין בעדייטונג צו די דאָזיגע ווערטער. און זיין ניט-אויפּמערקזאמקייט און גלייכ-גילטיגקייט צו אַזעלכע סטראַשנע-בייזע ווערטער האָט דעם מענשען נאָך מעהר אַריינגעבראכט אין כעס.

— נו, פייגער דאָ, הונד איינער ! — האָט ער געזאָגט און איז ענטישלאָסען אוועק ווייטער. און דאָן האָט דאָס הינטעל אָנגע-הויבען צו קוויטשען — יאָמערדיג, ווי אַן אָנקומענדער, און זיכער, אז מען וועט איהם דערהערען, ווי אַ קינד.

— אַהא, דו קוויטשעסט ! — האָט מיט אַ מין בייזער פרייד געזאָגט דער מענש און איז ווידער שנעל געגאנגען צוריק ; און ווען ער איז צוגעגאנגען, איז דאָס הינטעל געזעסען שווייגענדיג און האָט געציטערט.

— וועסטו געהען אָדער ניט ? — האָט אַ פרעג געטהאָן דער מענש און האָט ניט בעקומען קיין ענטפער.

און דאָן האָט זיך אָנגעהויבען אַ זאָנדערבארער, אַ משונה'די-גער קאמפּף פון אַ גרויסען, געזונדען מענשען מיט אַ קליינינקע, פריה-רענדע בריאה'לע. דער מענש האָט איהם געיאָגט אַהיים, האָט זיך געבייזערט, האָט געשריען, האָט געטופעט מיט זיינע גרויסע פיס,

און דאָס הינטעל האָט געקוקט אן דער זייט, האָט אונטערטעהעניגליך געציטערט פון קעלט און פון פחד און האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט. דער מענש האָט זיך געמאַכט, אַזוי ווי ער געהט צוריק צום הויז, און האָט ווייך און מילך געשמוצערט מיט די ליפען, אַז דאָס הינטעל זאָל לויפען נאָך איהם, אָבער ס'איז געזעסען און געציטערט, און ווען דער מענש איז אָבגעגאנגען ווייט, האָט עס ווידער אָנגעהויבען עקשנות'דיג און יאָמערדיג צו קוויטשען. אומקעהרענדיג זיך צוריק, האָט דער מענש איהם געגעבען אַ זעין מיט דער פוס : דאָס הינטעל האָט זיך איבערגעדריעהט, האָט צושראָקען אַ קוויטשע געטהאָן, און האָט זיך ווידער געזעצט, אָנשפארענדיג זיך אויף די פיסלאך, און האָט זיך ווידער אָנגעהויבען ציטערען. עפעס אונפערשטענדליכעס, אויפגענדעם האָט זיך דאָ פאַרגעשטעלט פאר דעם מענשען. ער האָט פערגעסען וועגען זיין קאמערארד, וועלכער האָט אויף איהם געווארט, און וועגען אלעס דאָס ווייטע, וואָס עס וועט זיין היינט ביינאַכט, און אלע זיינע גערייזטע געדאַנקען זיינען איצט געווען פערנומען מיט'ן נאָרישען הינטעל. ער האָט ניט געקענט צופריעדענ' שטעלען זיך מיט'ן געדאַנק, ווי אַזוי פערשטעהט דאָס הינטעל ניט די געפאהר, ווי אַזוי פערשטעהט דאָס הינטעל ניט קיין ווערטער, פערשטעהט ניט, ווי נויטהיג עס איז שנעלער צו לויפען אַהיים.

מיט ווילדען כעס האָט דער מענש איהם אויפגעהויבען פאַר'ן פעלכעל און האָט איהם אַזוי אָבגעטראָגען אויף אַ צעהן טריט נעהנטער צום הויז. דאָרטען האָט ער איהם פאַרזיכטיג אַוועקגעלייגט אויפ'ן שנעע און געגעבען דעם בעפעהל :

— געה ! אַהיים געה !

און האָט ניט אומקוענדיג זיך אַוועקגעשפרייזט צו דער שטאָרט. אין אַ הונדערט טריט אַרום האָט ער זיך אָבגעשטעלט פערטראַכטער-הייט און האָט אַ קוק געטהאָן אויף צוריק. קיין זאך האָט זיך ניט געזעהען, ניט געהערט — ברייט און גראָס איז געווען אויף דער פערפרידענער גלאַטקייט פון טייך. און פאַרזיכטיג, אונטער'גנב'ע-נענדיג זיך האָט זיך דער מענש צוריקגעקעהרט צו דעם פלאץ, וואו ער האָט איבערגעלאָזען דאָס הינטעל — און ער האָט זיך פערצווייפעלט אויסגעבייזערט מיט לאַנגע און טרויעריגע זידעל-ווערטער : אויף דעם זעלביגען פלאץ, וואו ער האָט איהם איבערגעלאָזען, ניט אויף קיין

איין האָר נעהנטער אָדער ווייטער, איז געזעסען דאָס הינטעל און האָט אונטערטעניגסט געציטערט. דער מענש האָט זיך צו איהם נעהנטער צוגעבויגט און האָט דערוועהן די קליינע קיילעכיקע אויגע-לעך פערלאָפענע מיט טרעהרען און'ם גאָסען, רחמנות'דיגען שנויצעל. דאָס איז אלעס געווען אזוי געפאלען ביי זיך, אזוי האָפענונגסלאָז.

— וועסטו געהן, צו נישט? ווארום איך מאך דיר דאָ אַ טויט אויפ'ן אָרט! — האָט זיך דער מענש צושריען און האָט זיך פער-מאָסטען מיט'ן פויסט. אַנזאמלענדיג אין די אויגען די גאנצע גבורה פון זיין צאָרען, משונה-וויילד אויסרונדענדיג זיי, האָט ער אַ זעקונדע געקוקט צורניגליך אויפ'ן הינטעל און האָט געברומט, כדי אנצו-שרעקען איהם. און דאָס הינטעל האָט געקוקט אין דער זייט מיט זיינע פערוויינטע אויגלעך און האָט געציטערט.

— נו, וואָס זאָל איך מיט דיר טהאָן? וואָס? — האָט מיט קריינקונג אַ פּרעג געטהאָן דער מאַן.

און זיצענדיג מיט די קניע אונטערגעבויגען, האָט ער איהם געזידעלט און בעקלאנגט זיך אז ער ווייס נישט, ווי צו מאַכען: האָט גערעדט וועגען זיין קאמערעד, וועגען דער אַרבייט וואָס זיי שטעהט פאַר צו טהאָן היינט ביינאַכט, און האָט געסטראשעט דעם הינטעל מיט אַ גיכען און שרעקליכען טויט.

און דאָס הינטעל האָט געקוקט אן אַ זייט און האָט שווייגענדיג געציטערט.

— אַך דומקאָפּ! — האָט מיט פערצווייפלונג דער מאַן אַ גע-שריי געטהאָן; און ער האָט אַ כאַפּ געטהאָן דאָס קליין קערפער'ל, ווי עפעס עקעלהאפטעס, העסליכעס, האָט איהם דערלאָנגט צוויי שטאַרקע פעטשלעך און האָט איהם גענומען טראָגען צום הויז.

און מיט אַ ווילד-קייכענדען געלעכטער האָבען זיך צוקיכט די הייזער, פלאַנקענס און גערטנער, בעגעגנענדיג איהם. דומפּ און פינסטער האָבען געלאַכט די גערטנער און בוימער, ביטרע און בייז-לעך האָבען געלעכעלט די בעלויכטענע פענסטער און מיט זייער גאָר צער קעלט פון די דורכגעפרוירענע בערווענעס, מיט זייער געהיימע און מורא'דיגע אינגעווייט, האָבען ביזערדיג געלאַכט די שווייגענדיג און פינסטערע הייזער.

— קוקט! קוקט! אט געהט דער מענש, וועמען עס שטעהט

פאַר צו בעגעהען אַ מאָרד, און טראָגט אַ פאַסקורנעם הינטעל. קוקט!
זעהט! קוקט איהם נור אָן!

און דער מאַן האָט זיך פערשעהמט און איהם האָט אָנגעכאַפט
אַ פחד. און דער כעס און דער פחד האָבען איהם אַרומגענומען ווי
אַ רויך-וואָלקען, און עפעס זאָנדערבאַרעס, נייעס, וואָס ער האָט
נאָך קיין מאָל נישט געפיהלט אין זיין פערוואָרפענעם און געמאַטערטען
לעבען פון אַ גנב — עפעס אַ וואונדערליכע מאכטלאָזיגקייט, עפעס
אַזא אינערליכע אָבגעשוואַכטקייט, ווען קרעפטיג זיינען די מוסקולען
און צאָרענדיג אויפגעהויבען איז די מעכטיגע האַנד, נור דאָס האַרץ
איז ווייך און אונמעכטיג. ער האָט געהאַסט דאָס הינטעל — און
האָט איהם פאַרזיכטיג געטראָגען מיט זיינע צאָרענדיגע הענד, אַזוי
אָבגעהיט, אַזוי פאַרזיכטיג, ווי דאָס וואָלט געווען אַ מין זעהר
טהייערע זאַך, וואָס דער קאפּריזונער שיקזאַל האָט איהם געשיינקט
אַ מתנה. און ער האָט זיך ביז פאַרענטפערט:

— וואָס-זשע זאָל איך מיט איהם טהאָן, אַז ער געהט נישט. וויי-
זשע דען זאָל איך אין אמת'ן מיט איהם מאַכען!

און דער שפּראַכלאָזער געלעכטער איז אַלץ געוואקסען און האָט
מיט חילות ביזנעס פנים'ער אַרומגערינגעלט דעם מענשען, וועמען
עס איז היינט פאַרגעשטאַנען אַ רציחה און וועלכער האָט זיך געטראָ-
גען מיט אַ פאַסקורנעם הינטעל. איצט האָבען שוין נישט בלויז די
הייזער און די גערטנער געלאכט פון איהם, עס האָבען שוין אָבגע-
לאכט פון איהם אַלע מענשען, וועלכע ער האָט נור אין לעבען גע-
קענט, עס האָבען געלאכט אַלע גנבות און רציחות, וועלכע ער איז
בעגאַנגען, אַלע טורמעס און הריגות, וואָס זיין אַלטער, הארטער
קערפער איז אויסגעשטאַנען.

— קוקט! קוקט! ער דארף געהן גנב'ענען, און ער טראָגט
נאָך אַ הינטעל! ער דארף היינט באגעהן אַ גנבה און וועט זיך אין
מיטען דערינען נאָך פארשפּעטיגען איבער אַ פאַסקורנעם, קליינעם
הינטעל — כאַט-כאַט! כאַט-כאַט! אַלטער נאָר! זעהט, זעהט,
קוקט איהם נור אָן!

און אַלץ שנעלער, האסטִיגער איז ער געגאַנגען. אָנגערוקט
מיט זיין גאַנצען גוף פאַראויס, מיט אַן אנגעבויגענעם קאָפּ, ווי אַן
אַקס, וואָס איז פאַרטיג צו שטויסען מיט די הערנער, האָט ער

זיך אזוי ווי דורכגעשלאָגען אַ וועג צווישען געזעהענע און אונגעזעהענע שונאים און האָט געטראָגען פאַראויס, בעפאָר זיך די געהיימניספולע און מעכטיגע ווערטער :

— נו, ווי זשע דען, מען קען דאָך ניט, ווירקליך ! מען קען דאָך ניט !

און אלץ שטילער, אלץ דומפער איז געוואָרען דער בעהאַלטער נער געלעכטער פון די געזעהענע און אונגעזעהענע פיינד, און שוין טערער זיינען געוואָרען זייערע גדיכטע רייהען. אפשר האָט דאָס דערפאַר פאַסירט, ווייל די וואַלקענס האָבען זיך צושאַטען אין פּור כינען שנעע, און האָבען ווי אַ ווייסער, זיך וויגענדער בריק, פער-אייניגט דעם הימעל מיט דער ערד.

און לאַנגזאַמער איז אוועק דער בערוהיגטער מאַן, און אין זיינע ביזע הענד האָט אויפגעלעבט דאָס האַלב־פּערפּרוירען, שוואַרץ הינד טעל. ערגעץ ווייט, אין דער מאַסע טיפעניש פון'ם קלייניקען קער-פער האָט דער פּראָסט פּעריאַנט די צערטליכע וואַרעמקייט פון לעבען — און דאָס לעבען האָט זיך איצט אַרויסגעוויזען פון דאָרט, בונט, זאָנדערבאַר שעהן אין איהר אונגרייכבאַרער געהיימנים — אזוי שעהן, ווי דאָס געבוירען ווערען פון ליכט און פּייער אין מיטען פון טיעפען חשך און אונגעוויטער.

אויף א באהן-סטאציאן

עס איז געווען פריהער פריהלינג, ווען איך בין געקומען צו פאָהרען אויף מיין דאטשע, און אויף די שטעגלעך זיינען נאָך געלעגן די פאראיאָהריגע, שוואַרץ-געוואָרענע בלעטער. איך בין געווען איינער אליין און אליין האָב איך געוואנדערט צווישען די פוסטע זומער-וואָהנונגען, אין די פענסטער פון וועלכע עס האָט זיך אָבגעשפיגעלט די אפיריל-זונן, פלעג אַרויפגעהן אויף די ברייטע, ליכטיגע טעראסען און פלעג זוכען צו טרעפּען, ווער עס וועט דאָ וואָהנען אונטער די גרינע געצעלטען פון די בעריאזעס און דעמבעס, און ווען איך פלעג פערמאכען די אויגען, פלעגט זיך מיר פאָרשטעלען, אז איך הער שנעלע, פּרעהליכע טריט, יוגענדלעכער און הילכיקען פרויען-געלעכטער.

און אָפּט פלעג איך געהן אויף דער באהן-סטאציאָן בעגעגענען די פאסאַזשיר-צוגען. איך האָב קיינעם ניט ערווארט און קיינער האָט צו מיר ניט געדארפט קומען צופאָהרען. אָבער איך לייעב די דאָזיגע אייזערנע ריעזען, ווען זיי טראָגען זיך פערביי, וויגענדיג זיך מיט זייערע אקסלען און בעוועגענדיג זיך פון זייט צו זייט אויף די רעלסען פון דער שווערער משא און טראָגען אַוועק ערגעץ די מיר אונבעקאַנטע אָבער נאָהענטע מענשען. זיי ווייזען מיר אויס ווי לעבעדיגע און אונגעוועהנליכע. אין זייער שנעלקייט פיהל איך די אונגעהויערליכע קייט פון דער ערד און די מורא'דיגע קראפט פון'ם מענשען, און ווען זיי שרייען אזוי בעפעהלענד און פריי, דינק איך בעת מעשה : אזוי שרייען זיי אויך אין אַמעריקא, אין אַזיען און אין דער פייערי-גער אפריקא.

די סטאַנציע איז געווען אַ קליינע, מיט צוויי זאפאסנע, קורצע וועגען, און ווען עס פלעגט אריבערגעהן דער פאסאַזשיר-צוג פלעגט דערנאָך ווערען שטיל און מענשלעך. דער וואַלד און די שטראהלעך

דע זונן פלעגן בעהערשען די נידריגע, קליינע פלאטפארמע און די פוסטע אייזערנע וועגען און פלעגן זיי בעגיסען מיט ליכטיגקייט און שטילקייט. אויף דעם זאפאסנעם וועג, אונטער דעם לידריגען, איינגעשלאפענעם וואגאן, האָבען געבלאָנזשעט היהנער, גראָבענדיג זיך נעבען די אייזערנע רעדער, און קוקענדיג אויף זייער רוהיגער, גענויער אַרבייט האָט זיך ניט געגלויבט, אז עס איז דאָ ערגעץ עפעס אן אמעריקא, אזיען און פייעריגע אַפריקא. אין איין וואָך האָב איך שוין בעוויזען צו קענען אלע איינוואָהנער פון'ם ווינקעל און האָב געגריסט ווי אלטע בעקאנטע די וועכטער אין בלויע בלוועס און די שווייגענדע ווייכענשטעלער מיט זייערע דונקעלע פנים'ער און זייערע מעשענע סיגנאַל-טרומפייטלעך, וואָס האָבען געגלענצט געגען דער זון.

און יערען טאָג האָב איך אויף דער סטאַנציע געזעהן אַ זשאַנדאר. ראָס איז געווען אַ געזונדער, קרעפטיגער יונג, ווי זיי אלע זיינען, מיט אַ ברייטע פלייצע, מיט אַן ענג אָנגעצויגענעם בלויען מונדיר, מיט אונגעשווער גרויסע הענד און אַ יונגען פנים, אויף וועלכען עס האָט זיך געמערקט אונטער דער הערשערליכער, בייזער גדלות, אויך די בלויראויגנע נאָווייטעט פון דאָרף. אָנפאנגס האָט ער פערדעכטיג און בייז מיד דורכגעזוכט מיט די אויגען, האָט אָנגעצויגען אויף זיך אַ ניט-צוגעגליך שטריינגע מינע, און ווען ער איז פערבייגעגאנגען גען פערביי מיר האָבען זיינע שפארען געקלונגען בעזונדער שאַרף און שעהן-שפרייכענד; אָבער באלד האָט ער זיך צו מיר צוגעוועהנט, ווי צוגעוועהנט ער איז געווען צו די קלעצער, וואָס שפארען אונטער דעם דאָך פון דער פלאטפארמע, צו די פוסטע וועגען און פערוואָר-פענעם וואגאן, אונטער וועלכען עס שאַרען זיך די היהנער. אין אַזעלכע שטילע ווינקעלעך ווערט מען שנעל צוגעוועהנט. און ווען ער האָט מיד אויפגעהערט צו באמערקען, האָב איך דערזעהען, אז דעם דאָ-זיגען מענשען איז לאַנגווייליג — לאַנגווייליג ווי נאָך קיין אנדערען ניט אויף דער וועלט. לאַנגווייליג פון דער סטאַנציע, וועלכע האָט איהם דערעסען, לאַנגווייליג ווייל ניטאָ קיין געדאנקען, לאַנגווייליג פון גאָרנישט טהאָן וואָס עס פרעסט אויף זיין קראפט, לאַנגווייליג איבער זיין בעזונדער לאַגע, ערגעץ אין'ם שטח צווישען דער גאָטשאַלטסווא פון סטאַנציע, פאר וועלכער ער איז ניט זייער גלייך

כען, און די דינער פון סטאנציע, וועלכע קענען צו איהם ניט צור-
קומען. זיין נשמה האָט בלויז געקענט האָבען נאָהרונג פון דעם, וואָס
אימיצער שטערט די אָרדנונג — און אויף דער דאָזיגער קליינער
סטאציאָן האָט קיינער די אָרדנונג ניט געשטערט און יעדען מאָל, ווען
דער פאסאַזשיר־צוג פלעגט אָבעהען אָהן וועלכער עס איז פאסירונג,
פלעגט דעם זשאַנדארס פנים אויסדריקען צוטראָגענהייט און פערדרוס
ווי פון אַ מענשען, וועלכער איז אָבענגארט געוואָרען. אייניגע מיר
נוט איז ער אונענטשלאָסען געשטאנען אויף איין אָרט און דערנאָך
האָט ער מיט אָבעגלאָזענע טריט אָנגעהויבען אַריבערגעהען אויף דעם
צווייטען עק פון פלאטפאָרמע — סתם אַזוי, אָהן אַ צוועק. אויפ'ן
וועג האָט ער זיך אויף אַ מאָמענט אָבעשטעלט געבען אַ ווייבעל,
וועלכע האָט געווארט אויפ'ן צוג; אָבער דאָס ווייבעל איז זיך גע-
ווען אַ ווייבעל, ווי אַלע ווייבער — און אַן אָנגעבלאָזענער איז דער
זשאַנדאר אַוועקגעגאנגען ווייטער. דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעזעצט
אָבעגלאָזען און שווער, ווי אַ צופאַרעמער, און עס האָט זיך געפיהלט,
ווי ווייך און אָבעגלאָזען עס זיינען זיינע הענט אונטער'ן געוואנד
פון מונדיר, ווי געמאטערט פון ניט אַרבייטען עס מוז זיין זיין גע-
זונדער גוף, וואָס איז בעשאַפען געוואָרען פאַר אַרבייט. ווען מיר
פיהלען לאַנגווייליגקייט, פיהלען מיר עס מיט'ן קאָפּ בלויז — אָבער
ער האָט זיך געלאַנגווייליגט אין גאַנצען ווי גרויס ער איז, דורך
און דורך, פון אונטען ביז אויבען: געלאַנגוויילט האָט זיך זיין
זשאַנדארמסקע היטעל, וועלכע איז געווען אַראָבערוקט אויף אַ זייט,
כוואַטסקע־בריה'שדיג, געלאַנגווייליגט האָבען זיך זיינע שפּארען מיט
די קליינענדע דריידלאַך, וואָס האָבען געקנאַקט דיסהאַרמאָניש,
צואוואָרפען, ווי טויבע. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבען געניצען. און
ווי האָט ער געגעניצט! זיין מויל האָט זיך צוקרימט, צוציהענדיג
זיך פון איין אויער ביז דעם צווייטען, ברייט ווערענדיג, וואַקסענ-
דיג, פארשלינגענדיג דעם גאַנצען פנים; עס האָט זיך אויסגעוויזען,
נאָך איין מאָמענט — און אין דער וואַקסענדיגער צופענענונג וועט מען
קענען בעקוקען זיינע סאַמע אינגעווייט, וואָס זיינען אָנגעשטאַפט
מיט קאַשע און פעטען באָרשטש. ווי האָט ער געגעניצט!

איך בין אַוועקגעגאנגען האַסטיג, אָבער לאַנג נאָך האָט דער
געמיינער געניץ צובייגט מיינע באַקען, און אין די פארטרעהרמע

אויגען האָבען זיך געבראַכען און זיינען געשפרונגען די בוימער.
 איין מאָל האָט געטראָפּען, אז מען האָט פון פּאָסט-צוג אַראָב-
 גענומען אַ פּאָסאָזשיר אָהן אַ בילעט, און פאר דעם זשאַנדראַר איז
 דאָס געווען אַ גאַנצער יום-טוב. ער האָט זיך גאָר העכער אַ ציה גע-
 טהאָן, די שפּארען האָבען אַ קנאַק געטהאָן דייטליך און מיט רציחה,
 דער פנים איז געוואָרען ערנסט און בייז — אָבער דאָס גליק האָט
 לאַנג ניט געדויערט. דער פּאָסאָזשיר האָט בעצאָהלט פאַר אַ בילעט
 און איז בייזערענדיג זיך שנעל אַריין צוריק אין וואַגאָן, און פון היי-
 טען איז געבליבען אַ צוטומעלטער דער זשאַנדראַר, און רחמנות'דיג
 האָבען אונטערגעקלונגען די מעטאַלענע דריידלאַך פון זיינע שפּאַ-
 רען, און אָבגעשוואַכט האָט זיך געוויגט זיין אָבגעלאָזענער גוף.
 אָפט, ווען דער זשאַנדראַר פלעגט אָנהויבען געניצען, פלעגט
 אויף מיר אָנפאלען אַ שרעק, עס זאָל וועמען עפעס ניט טרעפּען
 חס חלילה.

שוין עטליכע טעג, ווי נעבען סטאַנציע זיינע בעשעפטיגט אַר-
 בייטער; זיי רייניגען אָב דעם פלאַץ. און ווען איך האָב זיך אין
 אַ פּאָאָר טעג אַרום צוריקגעקעהרט פון שטאָדט, האָב איך שוין גע-
 פונען, ווי מוליאַרעס לייגען אויס די דריטע רייע ציגעל: דאָס האָט
 מען אויפגעשטעלט אַ נייעם געמויערטען בנין פאר דער סטאַנציע.
 מוליאַרעס זיינען געווען אַ היבשע צאָהל, זיי האָבען געאַרבייט שנעל
 און פעהיג, און עס איז געווען אַ פאַרגניגען צו זעהען, ווי פון דער
 ערד איז אויסגעוואקסען וואונדערליך אַ גלייכע און גלאטע וואַנט.
 בעגיסענדיג מיט צעמענט איין רייע, האָבען זיי אויסגעלייגט די
 פּאָלגענדע, צופאַסענדיג די ציגעל לויט דער מאָס, אויסלייגענדיג
 זיי אַמאָל מיט דער ברייטער, אַמאָל מיט דער שמאַלער זייט, אָב-
 האַקענדיג די ווינקלען, צומעסטענדיג און צוגלייכענדיג. זיי האָבען
 באַדעקט יעדע שטיקעל אַרבייט, און זייער געדאַנקען-גאַנג האָט זיך
 געזעהען קלאָהר, קלאָהר איז אויך געווען זייער אויפגאַבע, און דער-
 פאַר איז זייער אַרבייט געווען אינטערעסאַנט און אנגענעהם צוצוקור-
 קען. איך האָב מיט פּערגניגען געקוקט אויף זיי, ווען נעבען מיר
 האָט זיך דערהערט אַ קאמאדירענדער קול:

— הער, דו! ווי הייסטו דאָרט! ניט יענעם ציגעל לייגסטו!
 דאָס האָט גערעדט דער זשאַנדראַר. ער האָט זיך איבערגעבויגט

איבער די אייזערנע שטאקעטען, וועלכע האָבען אָבעטהיילט די גע-
פלאַטערטע פלאַטפאָרמע פון די אַרבייטער, און האָט געוויזן מיט'ן
פינגער אויף אַ ציגעל, בעפעהלענדיג :

— דיר זאָג איך דאָס, אָדער ניט ! עי, דו, באָרד ! אָט יענעם
לייג אַוועק. זעהסטו — דעם האַלבען.

דער מוליאָר מיט'ן באָרד, וואָס איז געווען פלעצעררווייז וויים
פון קאַלך, האָט זיך שווייגזאַם אָנגעקוקט — דעם זשאַנדאַרס פנים
איז געווען שטרענג און בעפעהלענדיג — שווייגענדיג האָט דער מוליאָר
נאָכגעפאָלגט מיט די אויגען נאָך זיין ווייזענדיגן פינגער, האָט גענוי-
מען דעם ציגעל, האָט צוגעמאַסטען און האָט שווייגענדיג אַוועקגע-
לייגט איהם צוריק. דער זשאַנדאַר האָט אויף מיר שטרענג אַ קוק
געטהאָן און איז אַוועקגעגאַנגען. אָבער איהם האָט גערייצט די איינ-
טערעסאַנטע אַרבייט. דורכגעהענדיג צוויי מאָל הין און צוריק די
פלאַטפאָרמע, האָט ער זיך ווידער אָבעשטעלט אנטקעגען די אַר-
בייטער, אַביסעל מיט אַ מין גלייכגילטיגער און פעראַכטענדער פאָזע.
אָבער אויף זיין פנים האָט מען שוין קיין לאַנגווייליקייט ניט געקענט
געפינען.

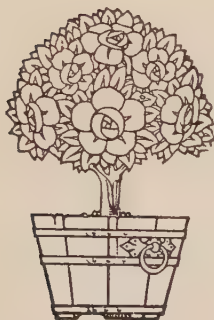
איך בין אַוועק אין וואַלד, און ווען איך האָב זיך אומגעקעהרט
צוריק פאַרביי דער סטאַנציע, איז שוין געווען אַזויגער איינס מיטאג-
צייט — די אַרבייטער האָבען גערוהט, און עס איז געווען פוסט און
שטיל אַזוו ווי תמיד. נור ביי דער אנגעהויבענער וואַנד האָט זיך
עפעס אימיצער אַרומגעשטאַרט, און דאָס איז געווען דער זשאַנדאַר.
ער האָט גענומען ציגעל און האָט דערלייגט די פינפטע ניט דערענדיג-
טע רייע. איך האָב געקענט זעהען בלויז זיין ברייטען אָנגעצויגענעם
רוקען, אָבער אין דעם רוקען האָט זיך געפיהלט אַן אנשטריינגונג פון
געדאַנקען און אַן אונענטשלאָסענהייט. אפנים ווי די אַרבייט איז
געווען צו קאָמפליצירט, מעהר איידער ער האָט זיך פאָרגעשטעלט ;
זיין ניט געוויינטע אויג האָט איהם אָבעגאַרט, מינענדיג, אַז מען
קען דאָס טהאָן אַזוי לייכט. ער האָט זיך אָבעוואָרפען אויף צוריק,
האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט זיך אָנגעבויגט נאָך אַ נייעם
ציגעל, קלאַפענדיג מיט דער אראַבעהאַנגענער שאַשקע. איין מאָל
האָט ער אויפגעהויבען דעם פינגער אין דער הויף — די קלאַסישע
תנועה פון אַ מענשען, וועלכער האָט געפונען די לייזונג פון אַ פראָב-

לעמע, וואָס איז אודאי געברויכט געוואָרען נאָך פון ארכימעדען — און זיין רוקען האָט זיך אויסגעגלייכט מיט מעהר זעלבסט־זיכערהייט און מיט מעהר פעסטקייט. אָבער באלד האָט ער זיך ווידער פאר־קרימט פון בעוואוסטזיין, אז פאר איהם פאסט ניט אזא ארבייט. אין זיין גאנצער געוויקסיגער פיגור איז געווען עפעס אזעלכעס, ווי ביי קינדער, ווען זיי האָבען מורא, אז מען וועט זיי כאַפּען.

איך האָב אונפאַרזיכטיג אַ רייב געטהאָן אַ שוועבעל צו פער־רויכערען אַ פאפיראַס — און דער זשאַנדאר האָט זיך אַ צושראַקענער אומגעקוקט. אַ סעקונדע האָט ער געקוקט אויף מיר אַ פערל־הרענער, אַ צוטומעלטער, און פלוצלונג האָט זיך זיין יונגער פנים בעלויכטען מיט אַ מין בקשה, פערטרויליכקייט און מיט אַ מילדען שמייכעל. אָבער אין אַ מאָמענט אַרום איז ער ווידער געוואָרען גרלות'דיג און שטרענג, און זיין האַנד האָט זיך אַ ציה געטהאָן צו די שיטערליכע וואַנצעס — אָבער אין איהר, אין דער דאָזיגער האַנד זיינע, איז נאָך געלעגען דער אונגלייכער ציגעל. און איך האָב געזעהען, ווי געמאַטערט, פארשעהמט ער איז פאר דעם ציגעל, וואָס ער האַלט, און פאר דעם פעררעטהערישען שמייכעל. רויט ווערען איז אַפנים ניט געווען אין זיין נאָטור — אז ניט וואָלט ער פאר שאַנדע רויט גע־וואָרען, ווי דער ציגעל, וועלכען ער האָט נאָך אונבעהילפֿיג געהאַל־טען אין זיין האַנד.

די וואַנד איז שוין אויסגעמויערט געוואָרען ביז העלפט — און עס זעהט זיך שוין ניט, ווי עס אַרבייטען אויף זייערע ריסטאָוואַניעס די פלינקע מוליאָרעס. און נאָך אַלץ שלעפט זיך אַרומעט איבער דער פלאַטפאָרמע דער זשאַנדאר און געניצט, און ווען איהם קומט אויס פארבייזוגעהען פארביי מיר, פיהל איך, אז ס'איז איהם אַ שאַנדע — און ער האסט מיך דערפאר. און איך קוק אויף זיינע געזונדע הענד, וואָס שאַקלען זיך אַרום אָבגעלאָזענערהייט אין די אַרבעל, אויף זיינע דיסהאַרמאָניש קנאַקענד־קלינגענדע שפאָרען און אַראָבגע־האַנגענע שאַשקע — און מיר רוכט זיך אַלץ, אז דאָס זיינען אַלץ ניט קיין ווירקליכע, אז אין דער שייד איז גאָרניט קיין שאַשקע, מיט וועלכער מען קען צוהאַקען, אז אין דעם פוטליאָר איז ניטאָ קיין רעוואָלוציע, מיט וועלכען מען זאָל קענען דערשיסען אַ מענשען אויף טויט. אז אפילו דער מונדיר זיינער איז אויך ניט קיין ווירקליכער,

נור סתם, אזוי עפעס, א מין מאסקארד אין מיטען העלען טאג,
אונטער דעם שיין פון דער ווארהייטליכער אפריל־זונן, צווישען איינ-
פאכע ארבייטענדע מענטשען און שטארק באשעפטיגטע היהנער, וועלכע
קלייבען קערנער אונטער דעם פארשלאָפענעם וואגאָן.
אָבער צייטענווייז . . . צייטענווייז כאפט מיד אָן אן אימה,
עס זאָל זיך עפעס עמיצען ניט טרעפען חס חלילה . . . שוין צו
לאנגווייליג איז איהם . . .

דאס ווערק

1.

דער דאָקטאָר האָט צוגעלייגט דאָס טרייבעל צו דער נאָקעטער ברוסט פון דעם קראנקען און האָט זיך צוגעהערט : אן אונגעוועהנ־ליך צואוואקסען, גרויס האַרץ און עס צאָפעלט ויך דומפ, אבשלא־גענדיג זיך אן די ריפען, כליפענדיג, ווי ס'וואָלט וויינען און סקרי־פען. און דאָס איז געווען אזא פול און שרעקליך בילד פון נאָהענטען טויט, אז דער דאָקטאָר האָט אַ טראַכט געטהאָן : „יאִיא !“ און האָט אין דער הויך געזאָגט.

— איהר דארפט אויסמיידען אויפרעגונג. איהר באשעפטיגט

זיך מסתמא מיט אַ זעהר אויסמאָטערנדע אַרבייט ?

— איך בין אַ שרייבער — האָט געענטפערט דער קראנקער און

האָט אַ שמייכעל געטהאָן — זאָגט מיר געפעליגסט, איז'ס גע־פעהרליך ?

דער דאָקטאָר האָט אַ הויב געטהאָן די אַקסלען און האָט צו־

פיהרט מיט די הענד :

— געפעהרליך, ווי יעדע אנדערע קראנקהייט — אַ יאָהר פינפֿ־

צעהן—צוואַנציג וועט איהר נאָך לעבען. איז דאָס גענוג פאר אייך ?

— האָט ער אַ שפּאס געטהאָן און האָט, אויס רעספעקט פאר ליטע־

ראטור, געהאָלפּען דעם קראנקען אַרויפציהען דאָס העמדעל. ווען

דאָס העמדעל איז שוין געווען אָנגעטאָן, איז דעם שרייבערס פנים

געוואָרען עטוואַס בלוילעך, און עס איז געווען שווער צו פארשטעהן :

איז ער נאָך יונג אָדער איז שוין גאָר אן אלטער מאַן. זיינע ליפען

האָבען נאָך אַלץ געשמייכעלט מילד און אונפערטרויליך.

— איך דאנק אייך פאר אַ גוט וואָרט — האָט ער געזאָגט.

אָבקעהרענדיג די אויגען פון דאָקטאָר ווי אַ פערשולדיגטער, האָט ער

לאנג געזוכט מיט די אויגען וואוהין אוועקצולייגען דאָס געלד פאר'ן ווייזט, און ענדליך האָט ער געפונען : אויפ'ן שרייבטיש, צווישען טינטער און פערדערהאלטער, איז געווען א בעקוועמער, בעטיידענער אָרט. און אהין האָט ער אוועקגעלייגט א גרינע דריי-רובעלדיגע, אן אלטע, אָבעבלאקירטע, אָבעריבענע ביי די ברעגען.

„איצט מאַכט מען פון זיי שוין ניט קיין נייע, דוכט זיך“ — האָט דער דאָקטאָר א טראַכט געטהאָן וועגען דאָס גרינע פאפיערעל און האָט עפעס טרויעריג א שאַקעל געטהאָן מיטען קאָפּ.

אין פינף מינוט אַרום האָט דער דאָקטאָר שוין אויסגעהערט אן אנדערען, און דער שרייבער איז געגאנגען אין גאס האָט געזשמורעט די אויגען פון דער פרייהלינגס-זונן און האָט געטראכט : פאַר וואָס געהען אלע רויט-האַאָריגע מענשען אין פרייהלינג אויף דער שאַטענ-זייט, און זוכער, ווען עס איז הייס, אויף דער זונניגער זייט ? דער דאָקטאָר איז אויך א רויטער. ווען ער וואָלט זאָגען פינף אָדער צעהן יאָהר, קען אפשר זיין, אָבער אז ער גיט א זאָג צוואַנציג, הייסט עס אז איך וועל באלד שטאַרבן. דאָס איז אביסעלע אימה'דיג. זאָגאר זעהר אימה'דיג, אָבער . . .

ער האָט אַריינגעקוקט צו זיך אין האַרצען און האָט גליקליכער-הייט א שמיכעל געטהאָן.

ווי הערליך עס לייכט די זונן ! אזוי ווי זי וואָלט יונג געווען און איהר ווילט זיך לאכען און אַראַבקומען אויף דער ערד.

2.

דאָס בוך מאַנוסקריפטען איז געווען דיק ; א מאַסע בלעטער זיינען דאָרט געווען ; אויף יעדען בלאט זיינען געווען געדיכטע, קליינע שורות, און יעדע שורה'לע איז געווען א חלק פון דעם שריי-בערס נשמה. מיט זיין ביינערדיגער האַנד האָט ער איבערגעלייגט די בלעטער, ווי ער וואָלט געהאַלטען א הייליגטהום, און דער וויי-סער אָבשיין פון'ם פאפיער איז געפאלען אויף זיין פנים, ווי דאָס ליכט פון דער שכינה, און נעבען איהם אויף דער קניע איז געשטאַנען די פרוי, האָט קלאַנגלאָז געקושט זיין צווייטע ביינערדיגע, דינע האַנד און האָט געוויינט.

— וויין ניט, מ'הייערע — האָט ער געבעטען — מען דארף ניט וויינען, ניטאָ פאר וואָס צו וויינען.
 — דיין האַרץ . . . און איך וועל בלייבען אויף דער גאַנצער וועלט. אן עלענדע, מיין גאָט!
 דער שרייבער האָט געגלעט מיט זיין האַנד דעם קאָפּ, וואָס איז געווען אָנגעבויגט איבער זיינע קניע און האָט געזאָגט:
 — זעה.

די טרעהרען האָבען איהר געשטערט צו זעהען און די געדיכטע שורות פון'ס מאַנסקריפט האָבען זיך באוועגט ווי וועללען, האָבען זיך געבראכען און צושוואומען אין איהרע אויגען.
 — זעה! — האָט ער ווידערהאַלט — אָט דאָס איז מיין האַרץ. און דאָס דאָזיגע האַרץ וועט אייביג בלייבען מיט דיר.
 דאָס איז געווען אזוי ריהרענד, ווען אַ שטאַרבנדער מענטש האָט געדיינקט צו לעבען אין זיין ווערק, אז דאָס ווייב האָט זיך נאָך מעהר צוואווייגט און איהרע טרעהרען זיינען געווען נאָך געדיכטער, נאָך גרעסער. זי האָט געדארפט אַ לעבעדיג האַרץ, און ניט אַ טויטעס ווערק, אַ בוך, וועלכען אלע לעזען: פרעמדע, גלייכגילטיגע און ניט־ליעבענדע.

3.

מען האָט דאָס ווערק אָנגעהויבען זעצען. און גערופען האָט עס זיך „צו פערטיידיגונג פון די ערנידעריגטע און בערויבטע“.
 די זעצער האָבען צוריסען דעם מאַנסקריפט אויף שטיקלעך און יעדערער פון זיי האָט געזעצט בלויז זיין שטיקלעך, וועלכער הויבט זיך אַמאָל אן פון אַ האַלבען וואָרט און האָט קיין זינען ניט. אזוי איז אין דעם וואָרט „ליעבע“ — „ליע“ געבליבען ביי איינעם און „בע“ זיז אָנגעקומען אן אנדערען, אָבער דאָס האָט קיין בעדייטונג ניט געהאט, ווארום די זעצער האָבען קיין מאָל ניט געלעזען דאָס, וואָס זיי קומט אויס צו זעצען.

— אז פוסט זאָל איהם דאָרט זיין, דעם דאָזיגען ליטעראַטאָט!
 דאָס איז דיר אַביסעל א פערפלוכטע האַנדשריפט! האָט געזאָגט איינער, קרימענדיג זיך פון כעס און אונגעדולד און ער האָט פארדעקט

מיט דער האַנד דעם פנים. די פינגער פון האַנד זיינען געווען שוואַרץ פון'ם בלייזשטויב, אויף דעם יונגען פנים זיינען געלעגען פינסטערע בלייענע שאַטענס און, ווען דער אַרבייטער האָט זיך אָבערהוסט און אַ שפיי געטהאָן, איז זיין שפייזעכץ געווען בעפארבט מיט דעמזעלבען פינסטערן און טויטליכען פאַרב.

דער אַנדער זעצער, אויף אַ יונגער — קיין אַלטע זיינען דאָ ניט געווען — האָט אַרויסגעכאַפט מיט דער שנעלקייט פון אַן אבער זיאנע די נויטהיגע אותיות און האָט שטילינקערהייט אונטערגעוואָרען :

„עך, דו מזל מיינער שוואַרצער,

ווי אַ משא ביסטו מיר אַן אייזערנע . . .”

די ווייטערע ווערטער פון ליעד האָט ער ניט געוואוסט און אַ מאַטיוו האָט ער געהאט אויף זיינעם אַן אייגענעם, אַ בעזונדערען, איינציג טאָניגען און טרויעריגען אָהן שום קונצען, ווי דאָס שורשען פון'ם ווינד אין די הערבסט־בלעטער.

די איבריגע האָבען געשוויגען, געהוסט און אַרויסגעשפייט שוואַרצע לייכעץ. איבער יעדען פון זיי האָט געברענט אַן עלעקטריש לעמפלעך, און דאָרט ווייטער, הינטער דער גראַטען־וואַנד, האָבען זיך אויסגעצייכענט די שוואַרצע סילועטען פון די אברהמענדע מאַד־שינען. זיי האָבען ווי וואַרטענדיג אויסגעשטרעקט זייערע געקניפטע שוואַרצע הענד און האָבען מיט זייער טרויעריגע מאַססיווע שווערקייט געדריקט די געפלאַסטערטע דילען. פיעל מאַשינען זיינען זייערע גע־ווען און די שטילע פינסטערקייט האָט זיך ווי צושראַקענערהייט גע־דריקט צו זיי, אַ פינסטערניס, וואָס איז פול מיט בעהאַלטענער ענערגיע, פאַרשטיקטע רייד און קראַפט.

4.

ביכער זיינען געשטאַנען אויסגעשטעלט אין בונטע שורות אויף די פאַליצעס און אַהינטער זיי האָט מען די ווענד ניט געזעהען ; הייך אָנגעלייגטע פעק מיט ביכער זיינען געלעגען אויף די דילען ; און אַ הינטערן מאַגאַזין, אין צוויי פינסטערע צימערען, זיינען געלעגען אַלץ ביכער און ביכער. און עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז אונגערערט

ציטערט אויף און רייסט זיך דרויסען-צו דער מענשליכער געדאנק, וואָס איז אין זיי איינגעשמידט, און אז קיין מאָל איז ניט געווען אין דער דאָזיגער מלוכה פון ביכער קיין אמת'ע שטילקייט און קיין אמת'ע רוהע.

דער גרויבערדיגער הערר מיט א נאָבעלען אויסדרוק פון פנים האָט העפליך גערעדט מיט עמיצען דורכ'ן טעלעפאָן, האָט א מורמעל געטהאָן ביזערדיג „איריזאָטען!“ און האָט א געשריי געטהאָן :
— מישקא !

און ווען דאָס אינגעל איז אריין האָט ער שוין געמאכט ניט קיין נאָבעלען נור א ווילד כעסנ'ישען פנים און האָט א סטראשע געטהאָן מיט'ן פינגער :

— וויפיעל מאָל דארף מען זיך רופען, לומפ איינער !
דאָס אינגעל האָט צושראָקען געפינטעלט מיט די אויגען און דער גרויבארדיגער מאן האָט זיך בערוהיגט. מיט הענד און פיס האָט ער ארויסגערוקט א שווערען פעקעל ביכער, האָט עס געוואָלט אויפהויבען מיט איין האַנד, האָט דאָס אָבער מיט אַמאָל ניט געקענט און האָט א וואָרף געטהאָן אויף דער ערד.

— טראָג דאָס אָב צו יעגאר איזוואנאוויטש.
דאָס אינגעל האָט א נעהם געטהאָן זיך מיט ביידע הענד, האָט אָבער ניט געקענט אויפהייבען.
— שנעלער ! — האָט א געשריי געטהאָן דער הערר.
דאָס אינגעל האָט אויפהויבען און אוועקגעטראָגען.

5.

אויפ'ן טראָטואַר האָט מישקא געשטויסען פערבייגעהענדע און מען האָט איהם געטריבען אויפ'ן מיטען גאָס, וואו דער שנעע איז געווען בריוו און זומפיג ווי זאָמד. די שווערע משא האָט איהם גע-דריקט דעם רוקען און ער האָט זיך געשאַקעלט. די איזוואזטשיקעס האָבען אויף איהם געשריען, און ווען ער האָט זיך דערמאָהנט וויי-פיעל ער האָט נאָך צו געהן, האָט ער זיך צושראָקען און האָט גע-מיינט אז אָט באלד שטאַרבט ער. האָט אַראָבעלאָזען די משא פון פלייצע און האָט זיך צוואוויינט קוקענדיג אויפ'ן פעקעל.

— וואָס ווײַנסט דו ? — האָט אַ פֿרעג געטהאָן אַ פֿערבייגעהער. מײַשקא האָט געוויינט. באַלד האָט זיך אָנגעקליבען אַ רעדעל מיט מענשען; עס איז צוגעקומען אַ בייזער גארדאוואי מיט זיין שאַשקע און פֿיסטאלעט, האָט גענומען מײַשקא'ן און די ביכער און האָט אלעס צוזאַמען אוועקגעפֿיהרט אויף אַן איזוואַזטישק אין אַוטשאַסטאַק.

— וואָס איז דאָרט אַזוינס ? — האָט אַ פֿרעג געטהאָן דער אַקא-לאַדאַשנער, אַברייסענדיג זיך פֿון זיינע פֿאַפֿיערען.
— אַ צו שווערע משאַ, איבער'ן כּח, וואַשע בלאַגאַרדאָיע — האָט געענטפֿערט דער בייזער גארדאוואי און האָט אַ שטופֿ געטהאָן מײַשקא'ן פֿאַראַוויס.

דער אַקאַלאַדאַשנער האָט אויסגעשטרעקט אין דער הויף איין האַנד, אַזוי אַז דאָס קנעכעל האָט אַ קנאַק געטהאָן; דערנאָך די צווייטע. דערנאָך האָט ער איינציגווייז אויסגעצויגען די פֿיס אין די ברייטע לאַקירטע שטיוועל, און קוקענדיג זייטיג פֿון אויבען אַראָב אויף דעם אינגעל, האָט ער אַרויסגעשליידערט אַ רייהע מיט פֿראַגען :
— ווער ? פֿון וואַנען ? וועלכער בערוף ? ווענען וועלכער אנגעלעגנהייט ?

און מײַשקא האָט געגעבען אַ גאַנצע רייהע פֿון ענטפֿערס :
— מײַשקא ! פֿון בויער־שטאַנד ! צוועלף יאָהר אַלט ! דער בעל־חבית האָט געשיקט !

דער אַקאַלאַדאַטשנער איז צוגעגאַנגען צום פֿעקעל, אַליין נאָך געניצענדיג אין גאַנג, און אויסשטעלענדיג זיין ברוסט האָט ער גע-דיכט אַן אַטהעם געטהאָן און האָט לייכט אַ הויב געטהאָן די ביכער :
— אָהאָ ! — האָט ער געזאָגט מיט אַ מין הנאה.

דאָס פֿאַקפֿאַפֿיער האָט זיך אַ רײַס געטהאָן. דער אַקאַלאַדאַטש-נער האָט דאָס אָבעריסען פֿאַפֿיער אָבגעבויגט און האָט איבערגעלע-זען די אויפֿשריפט : „צו דער פֿערטהייד־גונג פֿון די ערנידעריגטע און בערויבטע“.

— אַינז ! — האָט ער אַ רופֿ געטהאָן מײַשקא'ן מיט'ן פינגער — לעז איבער !

מײַשקא האָט אַ פינטעל געטהאָן מיט די אויגען און האָט געענט-פֿערט :

— איך קען ניט לעזען און ניט שרייבען.

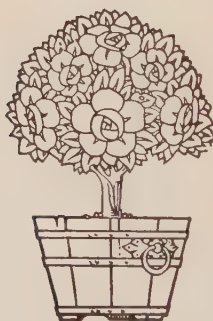
דער אקאלאראשנער האָט זיך צולאכט :

— כאַ-כאַ-כאַ !

עס איז צוגעקומען דער אונראזירטער פאספארטען־שרייבער, האָט אַ שלוקערין געטהאָן מישקא'ן אין פנים מיט'ן ריח פון קנאָבעל אין בראַנפען און האָט זיך אויך צולאכט :

— כאַ-כאַ-כאַ !

און דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ פּראָטאָקאָל און מישקא האָט זיך אונטער'ן פּראָטאָקאָל אונטערשריעבען, מאַכענדיג אַ צלם.

די יוגענד

דער שילער פון אכטען קלאסס, שאריגין, האָט דערלאנגט אַ פּאַטש זיין חבר אווראמאוו און אזוי ווי ער האָט גערעכענט, אז ער האָט געהאַט דאָס רעכט אָנצופאַטשען איהם, האָט ער זיך דערפיהלט דערפון מונטער און שטאַלץ. אווראמאוו איז געווען אין פערצווייג-לונג איבער דעם פאַטש, וואָס ער האָט בעקומען און האָט זיך גע-טרויסט בלויז דערמיט, וואָס ער האָט דאָס געליטען פאר'ן אמת, ווי עס פאַסירט מיט אלעמען אין לעבען.

די מעשה איז אזוי געווען. אויף דער וואנד פון קלאס איז גע-האַנגען די שוואַרצע ברעט מיט דער אָרדנונג-ליסטע פון די גענענד-שטענדע צום אונטערריכטען. קיינער האָט דאָס נישט בעמערקט ביז עס האָט נישט געטראַפּען אז דער אויפזעהער פון קלאסס, וועלכען די שילער האָבען אַ נאָמען געגעבען „הערינג“, איז צוגעגאַנגען אַמאָל צו דער וואנד און האָט אויפּמערקזאם געמאַכט די שילער דערויף, וואָס די אָרדנונגס-ליסטע איז פערשוואונדען און דאָס רעהמעל איז געבלי-בען ליידג. אפנים ווי דאָס איז געווען אַ אינגלישע שטיפּעריי, אויף וועלכער דער סאלידער טהייל פון קלאסס, וועלכער האָט שוין געהאַט געוויקסיגקייט אויפ'ן פנים און איבערצייגונגען אין הארצען, האָט געענטפערט מיט אַ גוטמוטהיגען שמייכל — דערזעלכער שמייכל, וואָס פלעגט ערשיינען אויף זייערע פנים'ער, ווען אקונקאוו פלעגט דיר-נישט מיר-נישט שטעלען זיך אויף די הענד אויפהויבענדיג די פיס אין דער הויף און דורכגען אזוי אויף די הענד דעם גאַנצען קלאס-צימער. אַבּוואָהל אלע האָבען זיך שוין גערעכענט פאַר ערוואַקסענע, פון דעסטוועגען איז קיינער פון זיי נישט געווען זיכער, אז אין אַ וויילע אַרום וועט זיך איהם אליין נישט פארגלוםטען דורכצושפּאַצירען זיך אויף די הענד.

דער „הערינג“ האָט זיך געקאַכט, געקאַכט פאַר דער שטיפּעריי,

וואָס די אָרדנונג־ליסטע איז פערשוואַנדען און האָט אַרויסגערוּפֿען אין די שילער אַ שטאַרקען געלעכטער. מען האָט אַריינגעשטעלט אין רעהמעל אַן אנדער ליסטע, אָבער אויף מאָרגען איז דאָס רעהמעל ווידער געווען פּוסט. דאָס האָט שוין אויסגעזעהען גאָר נאַריש און דאָרום, ווען „הערינג“ האָט פון כּעס אויסגעשטעלט זיינע שטומע הענד אויף דער וואַנד, האָבען איהם אַלע ערקלעהרט, אז עס קען אנדערש ניט זיין. סײַדען אז די שילער פון ערשטען קלאַסס האָבען אַרויסגע'גנב'עט די ליסטע פון רעהמעל. אין דריי טעג אַרום איז אין רעהמעל געווען אַריינגעשטעלט אַ ליסטע, אויף וועלכער אָבער עס האָט זיך גאָנץ קלאָהר געזעהען אַן אויסגעמאַהלטער פייג. אויף דער פאַדערונג, אז דער שולדיגער זאָל זיך מודה זיין האָט דער גאַנצער קלאַסס, וועלכער איז אַליין געווען פערוואַנדערט פון דעם פאל, גע'ענטפערט מיט אַן אונגעוואוסטען שווייגען. מען האָט אָנגעהויבען אַן אונטערזוכונג, אָבער מען האָט גאָרנישט געקענט אויסגעפינען, וואָרום הגם אין קלאַסס זיינען געווען ווייניג מאָהלער, נור אַ פייג אויסמאַהל לען, ווער קען דאָס ניט ?

דער לעצטער צו זעהען די צייכנונג אין רעהמעל איז געווען דער סטאַראָזש סעמיאָן, וועלכער האָט איהם געדארפט אַרויסנעהמען ; און איהם האָט זיך געדוכט, אז אין דעם אויסגעמאַהלטען פייג איז פאַראַן עטוואָס בעלידיגענדעם פאַר איהם, פאַר סעמיאָנען. זייענ'דיג פון דער נאַטור דיק, גוט און דום, האָט סעמיאָן געגעבען דעם קלאַסס אַן עצה, בעסער מודה צו זיין זיך ווער דאָס האָט געטהאָן, אָבער מען האָט איהם געשיקט צו אַל'די רוחות. עס איז אנגעקומען דער פערטער טאָג און אויף דער וואַנד האָט זיך בעוויזען נאָך אַ מיאוס'ערער פייג, וועלכער האָט פארפלעקט דעם קלאַסס.

אומזיסט האָט דער אינספּעקטאָר געזאָגט מוסר, זיין רעדע האָט קיין ערפאַלג ניט געהאַט ביי די שילער פון קלאַסס. דער אינספּעקטאָר איז געווען אַ טשעך, אַ היציגער, אַן אויפגערגטער ; ער פלעגט אָנ'הויבען זיין רעדע רוהיג, אָבער באַלד נאָך די ערשטע צוויי פראַזען פלעגט ער ווערען רויט אין פנים און פלעגט אויפ'ן קוויטש אָנהויבען צו בייזערען זיך מיט זידעל'ווערטער :

— אינגליאַקעס ! שנעקעס !

דער דירעקטאָר אַליין האָט געהאַלטען אפילו אַ טרוקענע אָבער

אן איבערצייגענדע רעדע. ער האָט ערקלעהרט פאר די שטיל געוואָר־
רענע שילער ווי אונזיג עס איז אזא שטיפעריי, וועלכע איז שוין
אריבער איבער די גרעניצען פון שטיפעריי. שאַריגין איז געווען אלע
מאָל דער רעדנער פאר'ן גאנצען קלאַסס און ער איז איצט אויך אויפ־
געשטאַנען און האָט אין נאָמען פון'ם גאנצען קלאַסס געענטפערט דעם
דירעקטאָר :

— מיר זיינען אלע מיט אייך פאָלשטענדיג איינפערשטאַנען,
מיכאאיל אייוואנאוויטש, און מיר האָבען שוין אַליין וועגען דעם גע-
רעט. אָבער קיינער פון אונז האָט דאָס ניט געטהאָן און מיר זיינען
אלע אַליין פערוואונדערט.

דער דירעקטאָר האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט דער פלייצע אונ-
גלויביג און האָט דערויף געזאָגט, אז אויב די שולדיגע וועלען זיך
מודה זיין וועלען זיי קיין שטראַף ניט בעקומען, אויב ניט אָבער,
וועט ער, דער דירעקטאָר, שטעלען דעם גאנצען קלאַסס אַ שלעכטען
צייכען פאר אויפפיהרונג פאר'ן גאנצען פערטעל יאָהר ; און אַ חוץ
דעם וועט ער ניט בעפרייען קיינעם פון בעצאָהלען פאר'ן אונטערריכ-
טען, ווי ער פלעגט דאָס טהאָן פריהער, וואָס דאָס איז די ערגסטע
שטראַף. די שילער קענען איהם שוין און זיי דארפֿען וויסען, ווען ער
זאָגט וועט ער האַלטען וואָרט.

— אָבער אויב קיינער וויל זיך דאָך ניט מודה זיין ! — האָט
בעמערקט מיכאאיל אייוואנאוויטש — מוז דער קלאַסס אין אזא פאל
אַליין אויסגעפינען די שולדיגע. דאָס וועט ניט הייסען, אז די חברים
זאָגען אויס איינער אויפ'ן אנדערען, ווארום אין אזא פאל פאלט
דאָך די שולד פון דעם פערברעכער אויף די אונשולדיגע און יענער
פערלעצט דערמיט אַליין שוין די פפליכטען פון חבר'שאַפט.

דער דירעקטאָר איז אַוועק און דער קלאַסס האָט זיך איצט גענו-
מען פאר דער פראגע רוישיג, טומעלדיג, ווארום דער דירעקטאָר
האָט דאָך דאָ געעפענט אַ נייע זייט פון דער פראגע. איבער אַ וועלכען
ניט איז עזעל, וועלכער האָט אַרויסגעוואָרפען אזא דומען ווייז און
וויל איצט ניט אַרויסזאָגען צוויי ווערטער, אז ער איז דאָס, וועלען
איצט אייניגע אַרעמע שילער נעביך מוזען אַרויספליהען פון גימנאַזיע.
ווען עס איז געקומען די צייט פון אברוה האָט שאַריגין מיט צוויי אנ-
דערע שילער געלאָזט אַרויסרופען דעם דירעקטאָר. דער דירעקטאָר

איז אַרויסגעקומען אין קאָרדאָר מיט אַ פאפיראַס אין מויל; ביי איהם איז איצט געזעסען אַ וויכטיגער בעזוכער און ער האָט זיך געאייילט. שאַריגין האָט דעם דירעקטאָר ערקלעהרט אין נאָמען פון גאַנצען קלאַס, אַז אָנווייזען ווער די שולדיגע זיינען קענען זיי ניט, נור זיי פערדעכט-טיגען דריי: אַווראמאָווען, וואַליטשען און אָסנאָווסקין. דער קלאַס רעכענט דאָרום, אַז דערמיט וואָס ער צייגט דאָס אָן פאלט שוין אַראָב די שולד פון אַנדערע.

מיכאאיל אַיוואנאָוויטש האָט האַסטיג און אויפּמערקזאם אַ קוק געטהאָן אויף שאַריגין'ען און האָט געזאָגט, אַז ער וועט אַ טראַכט טהאָן וועגען דער ערקלעהרונג פון קלאַס. דעם דירעקטאָרס לויב-ווער-טער זיינען געווען שאַריגין'ען אנגענעהם, אָבוואָהל ער פלעגט אַלע מאָל שטאַלצירען דערמיט וואָס נאָטשאַלסטוואו רעכענט איהם פאר אַ שעדליכען עלעמענט אין קלאַס.

ווען שאַריגין איז געקומען צוריק אין קלאַס איבערצוגעבען דעם דירעקטאָרס ענטפער איז איהם אַנטקעגען אַרויסגעלאָפּען ראָזש-דעסטווענסקי. אין דער צייט פון די דעבאַטען האָט ער געשריען און געצאָפּעלט זיך מעהר פון אַלעמען און האָט אַלעמען דערעסען. — אַווראמאָו האָט זיך דאָ אָנגערופען לומפ! — האָט ער איהם שנעל געמעלדעט מיט שמחה וואָס עס טומעלט זיך נאָך אַלץ אין קלאַס.

אַווראמאָו איז געשטאַנען צוגעשפּאַרט צום אויווען, בלייב ווי די קאַכלעס אַליין און האָט מיט פּעראַכטונג געקוקט אַן אַ זייט איבער אַלע קעפּ.

— אַווראמאָו! האָסטו מיך גערופען לומפ?

— יא, אַנגערופען.

— איך בעט זיך ענטשולדיגען זיך.

אַווראמאָו האָט געשוויגען. דער גאַנצער קלאַס האָט מיט אַנ-געשטריינגטער אויפּמערקזאַמקייט געקוקט וואָס דאָ וועט פאַרקומען.

— נו?

אין דער מינוט איז אַריינגעקומען דער גלח, וואָרום עס איז געווען די צייט פון זיין אונטערריכט. אַלע זיינען זיך צוגאַנגען אויף זייערע פלעצער אָהן חשק. די מינוטען האָבען זיך זעהר לאַנגווייליג געצויגען, ווי די צייט וואָלט זיך ניט וועלען ריהרען פון אַרט, זע-

הענדיג פאראויס, אז דא דארף עפעס פארקומען ניט קיין גוטעס. שארגין, וועלכער איז געוועסען אין דער לעצטער רייזע, האט צו עפענט עפעס א ראמאן און האט זיך געמאכט ווי ער וואלט לעזען, אבער וויילענווייז האט ער געקוקט פאראויס. מיט א מין בליק פון ניי-געריגקייט האט ער זיך צוגעקוקט צו אוראמאוו איינגעבויענע רוקען מיט דעם אראבגעלאזענעם קאפ איבער'ן בוך.

אוראמאוו האט געהאט שווארצע, גלייכע האָר און די פינגער פון האַנד, אויף וועלכער זיין קאפ איז געווען אַנגעשפּאַרט זיינען גע-ווען שניידענדיג ווייס. טראכט ער איצט וועגען דעם, אז אין עטליכע מינוט אַרום וועט אויף זיין באק זיך אַראַבלאָזען אַ פאַטש, פון וועל-כען די באק וועט רויט ווערען און עס וועט וועה טהאָן ? וואָס פאַר אַ ווייטאָג איז דאָס : שמערצט, ברענט אָדער סתם אַ ווייטאָג ? ביי שאַרגין'ען הויבט אָן צו קלאַפען דאָס האַרץ ; איהם וואָלט זיך זעהר וועלען דאָס אַלעס אויסצומיידען, עס זאָל אַלעס פאַרשווינדען, דער קלאַם, אוראמאוו און די נויטווענדיגקייט צו געבען איהם אַ פאַטש. אָבער ער מוז איהם אָנפאַטשען ; ער פיהלט, אז ער האָט רעכט. די חברים וועלען פאַר איהם אויפהערען צו האָבען יעדען רע-ספעקט, אויב ער וועט זיך לאָזען בעלידיגען און עס זאָל בלייבען אונגעשטראַפט. ער טראכט איבער נאָך אַמאָל אַלע רעדען, וועלכע זיינען היינט געהאַלטען געוואָרען אין קלאַם, זיין אייגענע רעדע און די רעדעס פון די אַנדערע חברים, און פאַר איהם ווערט אַלץ קלאַהרער ווי אומזיסט, ווי אונפערדינט אוראמאוו האָט איהם בעלידיגט. און אין איהם הויבט זיך אויף און וואקסט דאָס געפיהל פון ערביטערונג צו דעם שוואַרצען קאפ מיט די ווייסע פינגער. איהם איז אַביסעל שרעקליך בלויז דאָס, וואָס אוראמאוו איז זעהר אַ געזונדער און וועט מסתמא ענטפערען מיט אַ פאַטש צוריק, אָבער פאַטשען מוז ער איהם און וועט.

עס האָט זיך דערהערט אַ שניידענדיגער, לאנגער קלונג פון גלעמל אין די קאָרידאָרען. דער גלח האָט געענדיגט זיין אונטעריכטס-שטונדע און געהט לאַנגזאַם צום טהיר ; נאָך איהם געהען לאַנגזאַם די שילער, געניצענדיג און אַבציהענדיג זייערע גליעדער, ווען פלוצ-לונג האָט זיי אָנגעשטעלט שאַרגין'ס משונה-נערוועזע שטימע.

— מיינע העררן, איין מינוט !

אייניגע פון די העררן, וועלכע האָבען פארגעסען וואָס מיט אַ וויילע צוריק איז פאָרגעקומען, האָבען זיך איצט אַ קעהר געטהאָן און האָבען מיט פערוואנדערונג אָנגעקוקט שאַריגין'ען. וואָס פאר אַ זאָנדערבארע פיזיאָנאָמיע ביי איהם איז! שאַריגין געהט צו צו אוראמאו'ען.

— ווילסט דו זיך ניט ענטשולדיגען, הייסט עס?

אך, יא! . . . אן אונאנגענעהמער שוידער לויפט אַריבער איר בער אלעמענס פלייצעס און די פנים'ער ווערען בלייך. אלע וואָלטען זיך וועלען אָבקעהרען, אָבער קיינער געפינט ביי זיך די קראפט ניט דאָס צו טהאָן און זיי קוקען אלע אויף דער שטומער גרופע, טראכט טענדיג בלויו וועגען דעם, אז דאָס זאָל זיך שוין וואָס גיכער ענדיגען. דעם „פילאָסאָף“ מאַרטאו ווילט זיך אַ שטויס טהאָן אוראמאו'ען, ער זאָל זיך ענטשולדיגען. אָנבויגענדיג זיך פאָראויס זוכט מאַרטאו מיט די אויגען אַרויסצוציהען דעם נויטהיגען ענטפער.

— ניין — ענטפערט פער'עקשנ'ט אוראמאו — דו . . .

שאַריגין שפירט אַליין ניט ווי זיין האַנד גיט זיך אַ הויב און לאָזט אַראָב אַ פאטש און פיהלט ניט די קראפט פון קלאפ. בעשיצענדיג מיט זיין לינקע האַנד דעם פנים, ווארפט ער אַ צאָרענדיגען בליק אין דער זייט און דערזעהט מאַרטאו'ס פילאָזאָפישען פנים, וועלכער איז געוועהנליך קורנאסע און קאמיש און איצט איז דיעזער פנים בלייך און דריקט אויס יסורים. „וואָס טהוט איהם וועה?“ האָט אַ טראכט געטהאָן שאַריגין. ער קומט אָבער גלייך צום בעוואוסטזיין דעהערענדיג די שטימע, אין וועלכער עס האָט געקלונגען אַ וויכער פאָרוואורף און שמערצליכע יסורים. זיינע ווייסע פינגער פארדעקען דעם פנים און שטערען איהם פארשטעהן וואָס אוראמאו זאָגט.

— גאָט . . . גאָט זאָל דיך . . .

שאַריגין גיט פעראכטענר אַ קוועטש מיט'ן אקסעל און געהט אָב אַריינרוקענדיג די הענד אין די קעשינעס.

בלענדענר האָט געשיינט די זונן ווען שאַריגין איז געגאנגען אַהיים. אויף די שלעכט אָבגערייניגטע טראטוארען פון דער פראָווינציעלער שטאָדט זיינען געווען לוזשעס פון'ם צוגאנגענעם שנעע און אין זיי האָבען זיך אָבגעשפיגעלט די גאס-לאַנטערנעס און אונטער זיי דער בלויער תהום פון'ם וואָלקענלאָזען הימעל. דער פריהלינג איז געווען

נאָהענט און די שאַרפע, פרישע לופט, וואָס האָט געשמעקט מיט דעם צושמאָלצענעם שנעע און מיט דעם ריח פון ווייטען פעלד, האָט גערייניגט די לונגען פון דעם שטויב פון שוהל. ווי פינסטער און שטיל קענד האָט זיך איהם איצט פאָרגעשטעלט דער קלאם! ווי אַ שטיקענער, שווערער חלום האָט איהם איצט אויסגעוויזען אויף דאָס וואָס איז ניט לאנג פאָרגעקומען אין קלאם און וואָס וואָלט בשום אופן ניט געקענט פאָרקומען דאָ, וואו עס שיינט אזוי ליכטיג די זונן און וואו די וואראבייען צוויטשערען אזוי מונטער־פרעהליך, ווי וואהנזינג גע־וואָרענע פון דער פריהלינגס־לופט. אָבער די געדאנקען זיינען ניט וועלענדיג געלאָפען אויף צוריק און אַ געפיהל פון פּעראכטענדען רחמנות אויף אוראמאווען האָט פערדונקעלט שאַריגין'ס ליכטיגע שטימונג. ווי קען אַ מענטש זיין אזא פייגלינג ווי דער דאָזיגער אורא־מאָוו? און ניט ער איינער — דער גאנצער קלאם האָט אָנגעהויבען בעגייסטערט ווערען פאר דער אידעע פון פאסיווען ווידערשטאנד. אָבער אין אמת'ן קען דאָך בלויז אַ צוקראַכענע נאָטור, וואָס איז ניט פעהיג צו פראָטעסטירען, אָנפאסען אזא לעהרע צום ווירקליכען לע־בען. מיט אלע כוחות דארף מען בעשיצען אן אייגענעם געדאנק, דאָס אייגענע רעכט און די אייגענע טהאָט. ראנגעל זיך דאפיר מיט צייה־נער און נעגעל. זיין געשלאָגען און שוויגען קען דאָך אַ לומפּ אויך. שאַריגין פיהלט, אז זיינע כוחות צוגיסען זיך איבער זיין גאנצען קערפער, ווי ער וואָלט געווען אַ גבור, אַ ניער איליאַ מוראָמעץ. ער וואָלט זיך, דוכט זיך, אַריינגעוואָרפען אין קאמפּ מיט דאָס ביי־זע, וועלכעס ער אהנט נאָך פאָרלויפּיג גאנץ דונקעל, און וואָלט זיך געשלאָגען מיט איהם, מיט פארדריקטע צייהן און געשלאָסענע פויסטען, געשלאָגען זיך וואָלט ער ביז דעם לעצטען אטהעם. אַך, ווען ער וואָלט שוין אַמאָל ענדיגען דאָס גימנאַזיום! און דערווייל — דערווייל האָט בלויז זיין פעסטער טראָט און אויסערגעוועהנליך אויס־געשטעלטע ברוסט געוויזען, אז דאָס געהט אַ מענטש, וועלכער האָט זיענרייך בעשיצט זיין רעכט צו זיין גערעכענט פאר אן עהרענמאן. די זונן, וועלכע האָט שוין אין איהר לעבען גענוג זיך אָנגעזען הען, האָט געווארעמט מיט אַ ליעבעס־צערטליכקייט דעם יונגען קאָפּ, איבער וועלכען עס זיינען שוין געהאנגען, גאנץ אונבעוואוסט פאר איהם אַליין, די ערשטע ערענסטע יסורים.

און די יסורים האָבען זיך אָנגעהויבען שוין אין דעמזעלבען אבער.

די ערשטע, פאַר וועמען שאַריגין האָט דערצעהלט וועגען דער פאַסירונג, איז געווען אַלעקסאנדרא ניקאָלאיעווא, אַ גימנאַזיסטין פון אַכטען קלאַס, וועלכע ער האָט געליעבט און וועלכע ער האָט גערעכענט פאַר אַ קלוגע און „ענטוויקעלטע“. איבריגענס האָט זי איהם אויסגעוויזען קלוג בלויז אזוי לאַנג ווי זי פלעגט מיט איהם איינשטיין מען און האָט זיך ניט געהאמפערט. ווי זי האָט נור אָנגעהויבען אַב־צושפּאַרען איהם, איז זי געוואָרען אזוי אונלֶאָגיש, אזוי איינזייטיג און אזוי משונה פער'עקשנ'ט, אז שאַריגין פלעגט זיך אָנהויבען וואונדערען: איז דאָס דיזעלביגע פרויענצימער, אויף וועלכער ער האָט געהאַפּט, אז מיט איהר הילף וועט ער זיין ביכולת צו „קעמפּפּען געגען דער וואַכערדיגקייט פון לעבען“. אנדערע האָבען זי געפונען פאַר לייעבענסווירריג דוקא, ווען זי האָט זיך געהאמפערט, דעבאַטירט, אָבער שאַריגין האָט ניט געקענט פארשטעהן זייער געשמאַק. אַ חוץ דעם האָט זי געהאַט אַ מאָדנע פעהיגקייט, וואָס איז געווען אונאנגענעם, זי פלעגט בעמערקען דוקא דאָס, וואָס עס האָט זיך געוועלט, אז עס זאָל בלייבען אונבעמערקט.

— אומזיסט שטאָלצירסט דו — האָט געענטפערט אַלעקסאנדרא

ניקאָלאיעווא — דו האָסט געהאַנדעלט געמיינ.

ער שטאָלצירט! וואָס איז דאָס פאַר אַן אונזיגן! ער האָט פשוט ערפילט זיין פפליכט אַלס אַן עהרליכער — נעמליך טאַקע, אַלס אַן עהרליכער מענש. מיינענדיג אז אַלעקסאנדרא ניקאָלאיעווא האָט ניט פערשטאַנען, האָט ער ווידער מיט איינצעלהייטען איבערגעגעבען די פאַקטען, וועלכע האָבען גאָר אָהן שום צווייפּעל געוויזען ווי גערעכט ער איז אין דיעזער „אונאנגענעמער“ געשיכטע. דער גאַנצער קלאַס האָט זיך געבעטען ביי אוראמאוו'ען און ביי די איבריגע זיי זאָלען זיך מודה זיין, ווייזענדיג זיי, אז אויב ניט וועלען פאַר זייער נאַרישע שטיפּעריי מוזען ליידען די אונשולדיגע. דאָס וואָס מען וואָלט געשטעלט אַלעמען אַ שלעכטען צייכען פאַר אויפפיהרונג איז גאָרנישט; אָבער אין קלאַס געפינען זיך צוויי, וועלכע שטודירען אויף דעם רעכענונג פון קאזנא און זיי וואָלט געביך אויסקומען אַרויסצוגעהן אין גאַנצען פון גימנאַזיע. דערפון דאַרף דאָך שוראָטש-

קא אליין פערשטעהן, אז ער פערזענליך, אלס א פערמעגליכער מענש, איז דאָ מיט קיין זאך ניט געווען פּעראַינטערעסירט, ווי בלויז אַנצונעהמען זיך פאר אנדערע און פאר דאָס וואָס איז רעכט.

— נאַרישקייטען! דער דירעקטאָר האָט איינפאַך ליגען געזאָגט ווי אַ יעזואַיט, און איהר זייט געווען די נאָרען און האָט איהם גע- גלויבט. און די שטיפּעריי איז גאָר ניט אזא נאַרישע, ווי דו שטעלסט פאַר. דער פייג געפּעהלט מיר זעהר — האָט שוראַטשקא ענטשיידען אויף זיכער.

זי האָט גאָר ניט פאַרדעכטיגט, ווי זי האָט אָבגעטראָטען פון דעם לאַגישען וועג, אויף וועלכען שאַריגין איז געגאנגען. ער האָט קיין געדולד ניט געהאַט ביז זי וועט ענדיגען, האָט זיך אָנגעכאַפט פאַר אַ ברעגעלע פון איהרע געדאַנקען און האָט אָנגעהויבען ענטוויק- לען זיין שטאַנדפּונקט. ווען דער גאַנצער קלאַס איז דאָך געווען איינ- שטימיג און האָט בעשלאָסען צו לאָזען וויסען דעם דירעקטאָר . . .

— דאָס הייסט מסר'ען — האָט פערטייטשט זיינע ווערטער שו- ראַטשקא.

— לאָזען וויסען, מעלדען, אז מען פערדעכטיגט די און די — ווי פערשטעהט דאָס ניט שוראַטשקא, אז ניט ער האָט דאָך בעשלאָ- סען, זאָנדערן דער גאַנצער קלאַס, און ער איז דאָך בלויז געווען דער אויספיהרער פון דעם ווילען פון גאַנצען קלאַס?

עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז שוראַטשקא פערשטעהט דאָס ניט. זי איז דער מיינונג, אז אַ בעפאַלמעכטיגטער דארף איבערגע- בען בלויז גוטע בעשליסע און ניט געמיינע.

דאָס איז שוין געווען אזא שפרונג אן אַ זייט, אז שאַריגין האָט שוין פערלאָהרען דעם פאָדים פון די געדאַנקען, און עס איז גאָר אויסגעקומען שוין איצט צו דעבאַטירען וועגען די פּפליכטען פון אַ בעפאַלמעכטיגטען, וואָס דאָס הייסט פאַרקריכען אין אַ גאַנץ ניט נויטהיגע האַמפּעריי. די האַמפּעריי וואָלט געווען אָהן אַ סוף, ווען שאַריגין וואָלט ניט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, בענוצענדיג זיך מיט דיזעלבע מיטלען ווי זיין געגנערין, און אַ שפרונג געטהאָן צוריק אויף דעם געדאַנק, וועלכער איז פאַר איהם נויטהיג געווען פאַר זיין ערקלעהרונג. איין מאָל איז ער געווען בלויז דער אויספיהרער פון דעם ווילען פון גאַנצען קלאַס, פאַר וואָס זשע זאָל מען דאָס איהם

רעכענען פאר געמיינ און ניט דעם שילער פאטאנען און דעם גאנצען קלאס ?

— זיינען זיי טאקע אלע לומפען ! — האָט בעשלאָסען ניט לאַנג טראַכטענדיג אלעקסאנדרא ניקאָלאיעווא.

שאריגין האָט זיך ביז צולאכט :

— נו, פאר וואָס זשע האָט ער דוקא מיך גערופען לומפ ?

— מסתמא האָסטו שטארקער פון אלעמען געפאָדערט, אז מען זאָל געהן מעלדען דעם דירעקטאָר. יעדענפאלס איז דאָס מסירה און זעהר מיאוסע.

די לאָניקע איז שוין אוועק צום טייפּעל. שאריגין האָט פער-לאָהרען דעם באָדען פון אונטער זיינע פיס, און האָט אָנגעהויבען שוין איצט פערטהיידיגען זיך מיט אלערליי מיטלען זייענדיג אויפגע-בראכט אויף זיך, אויף שוראטשקען און אויף דער גאנצער וועלט, אויף וועלכער עס זיינען בעשאפען געוואָרען אזעלכע שוראטשקעס. און ער האָט אַרגומענטירט און געזוכט אלץ צו איבערצייגען איהר אזוי לאַנג ביז וואָס ער האָט אליין אויפגעהערט צו פערשטעהן ווער ער איז, וואָס ער איז און וואָס ער וויל אויס-פיהרען.

— דאָס איז דאָך שוין ניט קיין דיסקוסיאָן, נור עפעס אַ מינ טאנצען פון ווילדע — האָט ער אַ געשריי געטהאָן מיט פערצווייפ-לונג.

— און ווי זעהט ער אויס, דער אווראמאוו ?

— אפשר פערלאַנגט איהר איך זאָל אייך מיט איהם בעקאנט מאַכען ?

— דאָס איז שוין גאָר נאָריש, ביז ווערען איבער אזעלכע פוסטע זאכען.

— פוסטע זאכען ? אַנרופען אַ מענשען לומפ הייסט „פוסטע זאכען“ !

שאריגין האָט ביז אַרויסגעצויגען זיין האַנד און האָט מיט האַס אַ קוק געטהאָן אויף דעם שעהנעם פנים'על, וועלכער איז צור-רויטעלט געוואָרען פון פראָסט. ווי עס פאַסט פאר אַ גימנאַזיסט מיט אַ גימנאַזיסטקע פלעגען זיי זיך טרעפען געהיימעהייט אויף דער גאס, אַבוואָהל קיינער האָט זיי ניט געשטערט צו זעהען זיך אָפען.

— נו, גענוג שוין, גענוג שוין ביין צו זיין ! אייער ארעם,

מארקז פאָז !

שוראטשקא האָט א נעהם געטהאָן שאַריגין'ס ארעם, האָט איהם צונויפגעבויגען ווי א בויגעל און אַריינלייגענדיג איהר הענטעל האָט זי אָנגעהויבען געהן. שאַריגין האָט אפילו געריסען די האַנד, מען האָט זי אָבער פעסט געהאַלטען ; געמוזט אונטערגעבען זיך. אזוי איז דאָך דאָס אימער מיט די דאָזיגע פרויענציעמער.

קומענדיג אַהיים איז שאַריגין אַריין צום פאטער אין קאכניעט און פעררויכערענדיג א פאפיראָס, האָט ער איהם גענוי דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע, וואָס האָט פאסירט אין קלאַס, ערקלעהרענדיג איהם די מאָטיווען. ווי פערוואונדערט איז ער געוואָרען, ווען זיין פאטער האָט אויך בעמערקט, אַז דאָס שמעקט אַביסעל מיט מסירה. פיאָטער האָט ווידער אַמאָל ערקלעהרט די מאָטיווען און האָט שטאַרק געליטען וואָס מען הערט זיך ניט אויפמערקזאם צו זיינע רייד, אַז מען זאָל איהם פערשטעהן, און ער האָט געזוכט צו בעגרינדען זיינע אַרגומענטען טהעאָרעטיש. ער האָט גע'טענה'ט, אַז ווען איינער גיט אַרויס אַלעמען, איז דאָס אַ מיאוסע טהאַט ; אָבער ווען אַלע גיבען אַרויס איינעם בעדייטעט דאָס בלוז, אַז די מאַיאָריטעט האָט אויסגעפיהרט און דער פרינציפ פון מאַיאָריטעט טריאומפירט.

— יא, דאָס איז אפשר אזוי, אָבער פון דעסמוועגען איז דעריין עפעס . . . אָבער דו דארפסט זיך דערפון ניט אזוי אויפ־רעגען, דאָס זיינען אַלץ פוסטע זאַכען און מאָרגען וועסט דו מיט איהם ווידער שלום ווערען מיט דעם דאָזיגען . . . ווי רופט מען איהם . . .

ער זאָגט אויך „פוסטע זאַכען" ! ווי קענען זיי דאָס ניט פער־שטעהן, אַז דאָס זיינען ניט קיין פוסטע זאַכען, אַז ער האָט דערפון יסורים, אַז ער איז פערטיג אַ טויט זיך מאַכען, אזוי טהוט דאָס איהם וועה ! אָבער ער וועט זיך ניט אונטערגעבען, ער וועט זיי נאָך ווייזען, וואָס פאַר אַ טעות זיי מאַכען אַלע. דער גאַנצער קלאַס האַלט דאָך מיט איהם. שאַריגין לייגט זיך שלאָפּען, טראכטענדיג אַלץ וועגען די געדאַנקען, וועלכע ער וועט נאָך מאָרגען אַרויסזאָגען אום צו ווייזען אַז ער איז גערעכט. ער וועט זיי זאָגען : „איז דען אימער אָנגענעהם צו האַנדלען עהרליך ? עס איז פאַראן עהרליכקייט

פון שכל און אינסטינקטיווע עהרליכקייט, אזא אינסטינקטיווע עהר-
ליכקייט ווי ביים פאפא און ביי שוראטשקא. געוויס, עס איז ניט
אָנגענעהם, ווען מען האנדעלט געגען אינסטינקט, אָבער טרעפט
דען ניט, אז דער אינסטינקט איז פאַלש, זאָגט אונז ליגען? " שא-
ריגין האָט זיך אויף אַ מינוט בערוהיגט, ער האָט צוגעטראכט אַ
שעהנעם ארגומענט, אָבער דאָ האָט ער זיך דערמאהנט ווי דער די-
רעקטאָר האָט איהם פערלויבט פאר זיין האַנדלונג און ער האָט דער-
פיהלט ווי זיין פנים און נאָקען האָט זיך אָנגעצונדען; זיינע באַקען
זיינען בעגאָסען געוואָרען מיט דער רויטקייט פון שאַנדע. מיט אַן
אונבעוואוסטער בעוועגונג האָט שאַריגין אַריבערגעצויגען די דעקע
איבער'ן קאָפּ, ווי עמיצער וואָלט איהם געקענט זעהען אין דיעזען
פינסטערן, פוסטען צימער.

דריי טעג זיינען אַריבער. דער דירעקטאָר האָט ניט געפונען
פאר נויטהיג צוצוגעבען אַ בעזונדער בעדייטונג דער געמיינשאַפט-
ליכער ערקלעהרונג פון גאַנצען קלאַס און די „פערדעכטיגטע" האָבען
זיך גאַנץ געמיטהליך אַרומגעשפּאַצירט אין קאָרידאָר. ווי דער גאַנץ
צער קלאַס וואָלט זיך שטומערהייט צונויפריידען האָט קיינער קיין
וואָרט ניט דערמאהנט וועגען דער נעכטיגער געשיכטע און מיט אור-
ראמאו'ען האָבען זיך אַלע בעזונדער פריינדליך פּערהאַלטען. אַ זייד-
טיגער בעאַבאַכטער וואָלט קוים געקענט מערקען, אז אין קלאַס איז
עפּעס פאָרגעקומען. אָבער שאַריגין האָט עס געפיהלט. צוויי פון
די „פאַרדעכטיגטע", וועלכע האָבען גערן גערעדט מיט אַלע יענע,
וועלכע האָבען זיי אנגעקלאַגט, האָבען אָבער ניט גערעדט מיט שא-
ריגין'ען און וויפּיעל ער האָט ניט געזוכט אָנצופאַנגען אַ געשפרעך
כדי פריעדען צו שליסען, האָבען זיי דאָס גאָר ווי ניט בעמערקט
אפילו און ניט געענטפערט איהם. די איבריגע האָבען זיך אויגענ-
שיינליך פּערהאַלטען צו איהם ווי אימער, אָבער עס האָט פאסירט
אַ קלייניגקייט, וואָס האָט שאַריגין'ען אַ שניט געטהאָן אין האַרצען.
פריהער פלעגען זיך אַרום דעם פלאַץ, וואו שאַריגין איז געזעסען
אַרומקלייבען חברים און פיהרען ויכוחים וועגען פערשיעדענערליי
פראגען, אָנגעהויבען פון פיסאַרעווען און געענדיגט מיט דער טהעאָ-
ריע פון וועלט-שעפּפונג. איצט אָבער איז קיינער ניט צוגעגאנגען
אָהער, און שאַריגין, וועלכער האָט תמיד געליעבט צו ריידען און

הערען זיך אליין ריידענדיג און זעהען ווי אויפמערקזאם אלע חברים הערען זיך צו צו זיינע ארגומענטען, איז איצט געבליבען אין גאנצען אליין. דער פילאָזאָף מארטאווי האָט זיך עפעס מיט פחד אלץ אַבר גערוקט פון איהם, אזוי ווי שאַריגין וואָלט אין אמת'ן געהאַט אַ גאטור צו שלאָגען זיך און מען וואָלט פאר איהם דארפן טאקע מורא האָבען. און פרעאַבראזשענסקי, וועלכער פלעגט אויף איהם אלע מאָל קוקען מיט ענטציקונג, האָט איצט אויף איהם אַ קוק געטהאָן עפעס אזוי ווי מיט רחמנות. ווי עקעלהאַפט דאָס איז !

— לומפען ! — האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין, און האָט דעריין פערשטאַנען דעם גאנצען קלאַס און אלע אנדערע אפילו אוי-סערן קלאַס. איהם האָט בעזונדער וועה געטהאָן דער פערדרוס, וואָס זיי זיינען דאָך אלע שולדיג אין דער מסירה און ליידען דערפון מוז ער אליין.

— וואָס פאר אַ לומפען דאָס זיינען ! — האָט מיט ביטערקייט אַ זאָג געטהאָן זיך שאַריגין, פיהלענדיג אז אפילו פרעאַבראזשענסקי, וועלכער האָט מעהר פון אלע אנדערע געשריען, אז מען דארף מעלדען דעם דירעקטאָר, איז איצט אויך אויף איהם אָנגעשטויסען און האסט איהם.

שאַריגין האָט געקוקט אויף די חברים מיט אַרויסרופענדע בליקען, האָט געזאָגט שטעכווערטלעך, האָט געשטויסען די פערדעכטיגע בע-געגענענדיג זיך זיך מיט זיי אין קאָרידאָר. דאָס איז אָבער געווען אומזיסט ; קיינער האָט מיט איהם ניט גענומען שטרייטען, ווארום די מעהרסטע פון זיי האָבען גאָר אליין ניט געמערקט ווי זייער האַל-טונג צו איהם האָט זיך געענדערט. איין מאָל האָט ער זאָגאר אָנגעהוי-בען ריידען אין דער הויף וועגען דעם, אז עס איז עפעס זאָנדרבאר וואָס דער דירעקטאָר האָט ניט אַרויסגעגעבען קיין ענטשיידונג ווע-גען דאָס געשעהענע, אָבער קיינער פון די חברים האָט איהם ניט געענטפערט דערויף און ווען ער האָט צוגעדריקט פרעאַבראזשענסקי'ן צו דער וואַנד מיט פראַגען, האָט דער לעצטער איינגעשטימט מיט איהם, אָבער ער האָט דערביי געוויזען אזא רחמנות'פנים, אז שאַריגין האָט איהם געלאָזט געהן.

— עך זיינען דאָס פאסקודניאקעס ! — האָט ער אַ געשריי גע-טהאָן, האָט אָבער אויך דערויף קיין ענטפער ניט בעקומען. שאַריגין

האַט זיך געוועלט, אז עמיצער זאָל מיט איהם זיך דורכריידען, זאָל איהם ווייזען, אז ער איז אונגערעכט, זאָל איהם אפילו אנברעכען די ביינער, אלץ בעסער איידער אזוי ווי זיי שווייגען אלע.

אפילו די לעהרער האָבען אויך געקוקט אויף איהם קרום, האָט זיך געדוכט שאַריגין'ען. באַטשקין, דער לעהרער פון געשיכטע, אַ שניידגער, אונאבהענגיגער מאַן, וועלכער פלעגט אַמוזירען דעם קלאס מיט זיינע וויצען, האָט אַ זאָג געטהאָן :

— מיט מסירה'לעך זיך אָנגעהויבען בעשעפטיגען ? א, איהר צוקינפטיגע בירגער פון רוסלאַנד !

באַטשקין האָט זיך געווענדעט צום גאַנצען קלאַס, אָבער שאַריגין האָט געפיהלט, אז דאָס מיינט מען איהם. און ווען באַטשקין האָט איהם היינט ווידער געשטעלט אן „איינס" פאר ניט וויסען זיין געגענשטאַנד, האָט ער אָבער איצט שוין דערביי ניט געמאַכט די געווענהליכע וויצעלדיגע בעמערקונג, אז אָבוואָהל ער שטעלט איהם אן איינס, פון דעסטוועגען האַלט ער איהם פאר אן ענטוויקעלטען און וויסענדען מענשען.

— איז נאָך געבליבען גענוג פלאץ פאר איינסען, אז עס זאָל פארנעהמען אַ גאַנצען קלאַפטער ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן שאַריגין. אָבער דער לעהרער האָט ניט געענטפערט.

— פיה ! — האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין און האָט דערפיהלט ווי צו וויינען פון פערדרוס.

אין דערהיים איז ניט בעסער געווען. מיט שוראטשקען בעגעדענען זיך איז ער ניט געגאנגען, און יענע האָט איהם צוגעשיקט אַ צעטעלע (מיט צוויי גראמאטיקאלישע גרייזען) נאָכפּרעגענדיג זיך וועדען זיין געזונד און וועגען זיין שטימונג. „ליעבער" האָט זי איהם געשריעבען. אַ שעהנער „ליעבער" האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין, און אויסקלייבענדיג אַ בעקוועמען פלאץ אויפ'ן דיוואן, האָט ער זיך אויסגעוויינט און האָט זיך אליין געוואונדערט, ווי אזוי האָט ער, אַזאַ קלוגער, ביז איצט ניט געוואוסט, אז אויסוויינען זיך איז אַזאַ פערגניגען. דאָס איז געווען שבת. אויף מאָרגען, זונטאג, איז שאַריגין ערגעץ ניט געגאנגען, גאָר ניט ווי זיין געוואָנהייט איז געווען יעדען זונטאג, און ער איז דעם גאַנצען טאָג געווען בעשעפטיגט מיט אַזעלכע נאַרישע זאַכען, וואָס וואָלטען איהם דיסקרעדיטירט.

רען אין די אויגען פון זיינע חברים און פון אלע ערנסטע מענשען. ער האט געשטיפט, האט געשפיעלט זיך מיט זיין קליינינקער שוועס-טער'ל, וועלכע האט צום ערשטען מאל אין איהר לעבען געפיהלט דעם פערגעניגען פון פאָהרען רייטענדיג אויף א מאנספערזאן; און מען מעג דיינקען, אז דערנאך ווען זי האט חתונה געהאט, האט איהר מאן ניט איין מאל געשאַלטען דעם לייכטזיניגען ברודער. אָבער אזא שטיפעריי איז פאר איהם נאך ווייניג געווען. ער האט זיך בע-שעפטיגט נאך דערמיט, וואָס ער האט דעם פעטען, גרויסען קאטער אָנגעבונדען צום עק א שטיק פאפיער. דאָס האט ער געוועלט אַמוויר-רען זיין קליין שוועסטער'ל, האט אָבער אליין געלאכט דערביי נאך מעהר פון איהר.

מאָנטאג, ווען עס האָבען זיך געענדיגט די אונטערריכטס-שטונדען, איז שאריגין ארויף אויבען-אן און האט געבעטען דעם גאנ-צען קלאס ניט אוועקצוגעהן און בלייבען זיצען אויף די פלעצער:

— מיינע העררן — האט ער אָנגעהויבען מיט א ציטערנדע שטימע, קוקענדיג אויף אווראמאו'ען — חברים, דער טייפּעל זאָל אייך נעהמען, און ניט „מיינע העררן!“ הערט אויס: אווראמאו האט מיך בעליידיגט דערמיט וואָס ער האט מיך גערופען „לומפ“.

אווראמאו איז רויט געוואָרען און אראָבעלאָזען דעם קאָפּ.

— און ער איז געווען אונגערעכט — האט פאָרטגעזעצט שאריגין — יא, ער האט קיין רעכט ניט געהאט. ער האט געדארפט זאָגען, אז איהר זייט אלע לומפען. און אזוי ווי ער האט דאָס ניט געזאָגט, וועל איך דאָס זאָגען: מיר האָבען אלע געהאנדעלט ווי לומפען, מוסרים, געמיינע קערלען.

שאריגין'ס בליק איז געפאלען אויף דעם ווייט צועפענטען מויל פון דעם בעגייסטערטען „פילאָזאָף“ מארטאו.

— און פיה זייט איהר! איינער דארף זיין פאר אלע און אלע פאר איינעם. אָט אזוי דארפן לעבען חברים. און דאָס וואָס איך האָב אווראמאו'ען געגעבען א פאטש, בין איך אזא . . . אזא . . . דער שעהנרעדנער האט זיך צופלאַנכענט, איז אראָבעשפרונג-גען פון אויבען-אָן און געלאָפּען צו דער טהיר. אָבער דאָ האָבען עמיר-צענס הענד, א גאנצע מאַסע הענד איהם אָנגעכאפט און אָנגעהויבען דרעהען זיך מיט איהם.

— איהר דערשטיקט דאָך מיך! לאָזט אָב, שדים, ווארום איך וועל ווידער געהן צום דירעקטאָר.

ווען עס איז אָנגעקומען ווידער אַברוה'צייט צווישען די שטונדען האָבען אַלע חברים געזוכט שאַריגין'ען, אָבער ער איז ערגעץ פער-שוואַנדען. ווען מען איז דערנאָך צוריק אַרײַן אין קלאַס, שטוי-סענדיג איינער דעם צווייטען און שטופענדיג זיך אַזוי ווי מען וואָלט אויסשלאָגען פוטער איינער פון צווייטען, האָט זיך פאר אַלעמענס איבערראשטע אויגען בעוויזען אַ וואונדערליך קונסט-ווערק: אויף דער שוואַרצער קלאַס-ברעט, וואו עס געפינט זיך די ליסטע מיט דער אונטערריכטס-אָרדנונג, זיינען געווען אויסגעמאַהלט אין צווייפעל-האפטע פּאָזען דער אינספּעקטאָר, דער דירעקטאָר און אפילו דער סטאַראַזש סעמיאַן, און פאר אַלע זיי איז געווען אויסגעשטעלט אַ פייג אונטער דער נאָז און אונטערגעשריעבען די אנפאנגס בוכשטאַ-בען פון זייערע נעמען.

— רייב אַראָב! וויש אָב! — האָבען זיך געלאָזט הערען שטיי-מען פון אַלע זייטען. אָבער שאַריגין האָט קיינעם נישט געלאָזען צו-געהן, און אַ חוץ דעם איז שוין געווען צו שפּעט. דער „הערינג" האָט שוין דערזעהען די מאהלעריי, און ער האָט זיך נאָך קיין מאָל אַזוי נישט געקאכט אפילו אין דער צייט ווען עס פלעגט אנגעהן אן אינ-ספּעקציאָן, און ער האָט זיך געצאפּעלט און געשליידערט „איקרע". דער דירעקטאָר איז אַריינגעקומען און נאָך איהם אויף די שפיצלעך פונגער אייוואן אייוואנאָוויטש.

— ווער? — האָט אַ פּרעג געהאָן דער דירעקטאָר, אָבשע-צענדיג די מאהלערישע פעהיגקייטען פון דעם קינסטלער און די ברייט-קייטען פון דעם געגענשטאַנד.

— איך! — האָט געענטפערט שאַריגין.

— דו? גוט! דו וועסט דערפאר אויסגעשטויסען ווערען פון

נימנאָזיע!

אָבער מען האָט אויף דעם דירעקטאָר ענדליך געווירקט און ער איז ווייכער געוואָרען. די שטראף איז פערביטען געוואָרען אויף פיער טעג אַרעסט. ווען דעם פאָלגענדען זונטאג האָט זיך די טהיר פון קלאַס פערשלאָסען און שאַריגין איז דאָרט געבליבען אַלײַן, האָט ער דער-פיהלט צום ערשטען מאָל, אז „די שמוץ פון דער פּערגאנגענהייט"

איז פון איהם ענדליך אראָבגעוואשען געוואָרען. אין א שטונדע צוויי אַרום, ווען ער האָט שוין אָנגעהויבען צו פיהלען לאַנגווייליג, האָט זיך אין דער גלעזערנער טהיר בעוויזען אַ פריינדליך ווינקענדער פנים. דאָס איז געווען דער „פילאָזאָף“ מאַרטאָוו. נאָך איהם האָט געפאלגט פּרעאבראזשענסקי. און אַ גאַנצען טאָג האָט איין פריינדליכע פיזיאָ- נאָמיע פּערביטען די אַנדערע און זיי האָבען אַלע געווינקט אין די שויבען פון טהיר, געקוויטשעט אין שליסעל־לאָך און צוגעשריען איהם פריינדליכע ווערטער. אונטער דער טהיר איז געווען אונטער- גערוקט אַ צעטעלע, וועלכער האָט איהם קורץ אָנגעזאָגט : „פאַל ניט אַראָב ביי זיך!“

ביינאַכט, ווען שאַריגין האָט זיך געקליבען צו לייגען שלאָפען אויף דער אַריינגעבראכטער בעט, האָט פּלוצלונג אַ קלונג געטהאָן דער שלאָס. אַווראמאָוו, מאַרטאָוו און נאָך אַ פּאָאָר חברים זיינען פּאָרזיכטיג אַריין אין קלאַס און האָבען שוין פון ווייטען אַ ווייז גע- טהאָן : ברויט, וואַרשט, ווי דעם דירעקטאָרס אָבגעמאַהלטע נאָז, און — א, וואָס פאַר אַ שרעק ! — אַ האַלב-פּלעשעלע שנאַפּס.

עס איז שוין געווען שפּעט אין דער נאַכט, ווען די פריינד זיי- נען זיך צוגאַנגען. דעם גרעסטען פּערגעניגען פון דעם אימפּראָוויזיר- טען באַנקעט האָט געהאַט דער סטאַראַזש, סעמיאָן. ער האָט ניט פיינד געהאַט דעם טרונק, און דער גרעסטער טהייל פון פלעשעל איז אָנגעקומען אויף זיין חלק. ער האָט אויך הנאה געהאַט אַ לאַך צו טהאָן, ווען עמיצער האָט מיט אַן אַמת'ן הומאָריסטישען טאַלאַנט געשילדערט איוואַן איוואַנאוויטש'ען, וועלכער האָט וויפיעל מאָל גע- סטראשעט איהם אַרויסצוטרייבען פאַר פּאָלגען די גימנאַזיסטען. מאַרטאָוו האָט שוין לאַנג ביי איהם בעקומען אַ גרויסען נאָמען פאַר זיין טאַלאַנט אַויסצומאָהלען דעם אינספּעקטאָר. און דערצו האָט מען אומזיסט געמיינט, אז סעמיאָן דער סטאַראַזש איז אַן עזעל. ער האָט אַ יאָהר צעהן געדיענט אין גימנאַזיע, האָט צוגעהאַלפּען ווען מען האָט געמאַכט עקספּערימענטען פון פיזיק, און ער האָט זיך אָנגע- הערט גענוג אונפּערשטענדליכע ווערטער, וועלכע האָבען רייכער גע- מאַכט זיין פּערשטאַנד און האָבען איהם געגעבען די מעגליכקייט אַריינצומישען זיך ווען מען האָט גערעדט וועגען עפעס שכל'דיגע זאַ- כען. און אזוי ווי אין די אונפּערשטענדליכע געשפּרעכען פון די גימ-

נאָזיסטען פלעגן עפּעס שטענדיג אַריינקומען אַזעלכע ווערטער, ווי „פּראָגרעס“ — „מענשהייט“ — „אידעאלען“, א. ז. ו. האָט ער אויך מיט זיין גאנצער נשמה אַוועקגעטראָגען זיך צוזאַמען מיט זיינע פריינד גימנאַזיסטען אַהין, וואו אַזעלכע ווערטער הערען זיך שטענדיג פון דער הויכקייט פון פּראָפּעסאָר־שטוחל און לעבען און אטהע־מען אין דעם ווייטען רעטזעלהאַפּטען, געווינשטען אוניווערזיטעט. סעמיאן האָט בעגלייט די בעזוכער און האָט זיך דערנאָך צוריק־געקעהרט אין דעם פינסטערען קאָרידאָר. דאָס צאפּעלדיגע פלאם פון ליכט האָט בעלויכטען זיין רויטען, פול־וואנצעדיגען פנים און האָט אויסגעמאַהלט אויף דער וואנד א מורא'דיגען, בעוועגליכען שאטען; און אין סעמיאן'ס קאָפּ האָבען זיך ערוועקט ביינקשאפּטליכע געדאַנקען:

— אַך, ווען די סטאראזשען פון גימנאַזיעס וואָלטען אויך גע־קענט ענדיגען די גימנאַזיע און אַריינקומען אין אוניווערזיטעט.

אין פריהלינג

ווען עס איז דונקעל געוואָרען און מען האָט אין צימער אָנגעצונד-
דען פייער, האָט ער ארויסגענומען פון אונטער'ן בעט די גראָבע
וואַסער־שטיוועל און האָט זיי אָנגעהויבען אָנטהאָן. פון נאָסקייט איז
דער לעדער צונויפגעלאָפּען זיך און איז צוקנייטשט געוואָרען, אז ער
האָט זיי קוים אַרויפגעשלעפט אויף די פיס און פערקרימענדיג דעם
פנים מיט בייזקייט האָט פאוועל צוגעקלאַפט מיט דער פוס. דער-
נאָך האָט ער זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף דער בעט, ווי ער וואָלט
אָבעשוואַכט געוואָרען פון אנשטריינגונג אָדער ווי ער וואָלט זיך דער-
מאהנט עפעס וויכטיגעס, וואָס מען קען אויף קיין מינוט ניט פֿער-
געסען, האָט פערוואָרפען איין האַנד איבער'ן קאָפּ, וועלכען ער האָט
איינגעצויגען אין די אַקסלען, ווי אַ הויקערדיגער אָדער ווי אַן אלטער,
קראַנקער, און ער האָט זיך פערטראַכט.

אין הויז איז מען אַרומגעגאנגען און געשמועסט, געקלאַפט
פרעהלעך מיט די טהעע־געשיער און די קליינע קאטיא, וועלכע די
ניאניא האָט אפנים איבערגעלאָזען אַליין, איז צוגעקראַכען צום
פארטפּיאנא, האָט אויסגעקלאַפט אַלץ איין און דעמוזעלבען קלינגענ-
דען טאָן. און ער איז געזעסען אונבעוועגליך מיט אַ שטיוועל אויף
איין פוס, האָט געקוקט אויף די דילען און האָט געטראַכט וועגען יעד-
נער וויכטיגער אנגעלאַענהייט, וועגען וועלכער ער האָט קיין איין
מינוט ניט געקענט פארגעסען. און ער האָט געאטהעמט אזוי שטיל.
אז ווען עמיצער וואָלט געשטאַנען נעבען איהם וואָלט ער בשום אופן
ניט געקענט טרעפּען אז דאָ געפינט זיך אַ לעבעדיגער מענש.

די מוטער האָט איהם געזעהען פערבייגעהענדיג אין עסס־צימער
און זי האָט אַ פרעג געטהאָן אונרוהיג :

— וואוהין ווילסטו דו דאָס געהן, פאָווליק ?

פאָוול האָט געענטפערט ניט אומקוקענדיג זיך :

— צו אַ קאמערעד.

גערעדט האָט ער מיט אַ באסאווע שטימע און געווען איז ער אַ שמאַלער, מאגערער מיט אַן אויסגעבויגענעם רוקען, ניט זייענדיג עהנליך ניט צום דיקען פאטער מיט'ן קורצען נאקען, ניט אויף דער נידריגער מוטער. ווען ער איז דורכגעגאנגען די קיך, האָט די מוטער אַ טראכט געטהאָן וועגען דעם וואָס ער האָט איהר ניט אַ קויש געגעבן אַרויסגעהענדיג; עפעס קוישט ער קיינעם ניט אין דער לעצטער צייט, ניט דעם פאטער, ניט די מוטער און ניט די שוועסטער. צוויי מאָל האָט ער זיך צוריקגעקעהרט אַהיים אַ שיכור'ער, און אין שופ' לאד ביי איהם צווישען זיינע פאפיערען האָט די מוטער איין מאָל געזעהען אַ גרויסען, שרעקליכען רעוואָלווער. זי האָט גערעכענט, אז פאול מוז זיין פערליעבט אין אַ מיידעל און פיעלייכט אין אַ פערדאָר-בענער, און קען זיך נאָך ווער ווייס וואָס אָנטהאָן איבער איהר. זיין פאטער האָט זיך אויך געוואָלט דערשיקען ווען ער איז געווען אַ חתן, און האָט זיך ניט דערשאַסען בלוז דערפאר, ווייל ער האָט ניט גע-קענט קריגען קיין רעוואָלווער און ווייל זי האָט אויף איהם געווירקט ער זאָל דאָס ניט טהאָן. „זיי אלע ווילען זיך דערשיסען“ — האָט זי אַ טראכט געטהאָן מיט אַן אונוויליגען שמייכל. זי האָט בעשלאָ-סען, מאָרגען אַרויסצו'גנב'ענען פון זיין טישעל די געפעהרליכע וואפע און איבערגעבען דאָס דעם פאטער. זאָל ער זיך מיט איהם אויס'טענה'ן.

די נאכט איז געווען אַ פינסטערע; אויבען איז דער הימעל געווען באדעקט מיט געדיכטע וואָלקענס, און אונטען איז די ערד גע-ווען שוואַרץ, אַן אָנגעזויגטע מיט רעגען פאר די לעצטע עטליכע טעג, און ווען דער שיין פון פענסטער איז געפאלען אויף דעם דורכגעטראָ-טענעם שטעגעל, האָט דאָ די שווארצע ערד געגלאַנצט ווי שוואַרצער אַטלאַס. קיין גאס'לאַנטערנעס זיינען אין דעם דאָזיגען פערוואָרפענעם ווינקעל ניט געווען, און פאול האָט גע'שפרייזט טרעפּענדיג דעם וועג. איין מאָל האָט ער זיך אָבגעשלאָגען מיט דער קניע אַן אַ קלאַץ און האָט מיט פּעראכטונג זיך אַ קרים געטהאָן; דער אומזיסטער, ניט וויכטיגער ווייטאָג האָט איהם געשטערט אין זיינע געדאנקען. ארום זיינען געווען פּרכט-גערטנער און עס האָט אזוי גוט געשמעקט, ווי עס שמעקט אין וואַלט אין רעגען-צייט: מיט פייכטקייט, מיט

בעריאזעווע בלעטער און מיט עפעס אזעלכע בלומען, וואָס גיבען אַרױס זייערע ריחות בלױז אין נאַסען וועטער. די נידריגע געדיכטע וואָלקענס האָבען אַראָבגעדריקט די שמעקעדיגע לופט צו דער ערד און די לופט איז געווען געדיכט און ווארעם, ווי ליפאווער האָניג און אין ברוסט איז דערפון געוואָרען אי ברייטלעך, אי שמערצליך. פיהלענדיג די דאָזיגע זאָנדערבארע, פערטראכטע, צארטע ביינקשאפט, וועלכע איז ווי אַ ווייטעס ליעד אָהן ווערטער, האָט פאול די דאָזיגע ביינקשאפט ניט געקענט פארשטעהען, ווי ער האָט ניט געקענט פארשטעהן דעם לעבען און זיך אליין.

עס האָט געשיינט דוכט זיך, אַז ווארעמער קען שוין ניט זיין, אָבער ווען פאול איז צוגעקומען צום ברעג טייך, וואו עס האָבען זיך שוין מעהר ניט געזעהען די סילוועטען פון די הויזער און דאָס ליכט־שיין פון פענסטער, איז די פינסטערניס געוואָרען אזוי טיעף און שווער און האָט זיך אזוי נאָהענט אָנגערוקט פון אויבען און פון די זייטען, ווי זי וואָלט וועלען דערשטיקען. די קוים איז געוואָרען טיעפער און די לוזשעס אָפטער און עס האָט שוין ניט געשמעקט מיט גארטען־לופט, נור מיט'ן צושפרייטען אָנגעזעהענעם וואסער און מיט וואָלקענס. דאָס שליאָפען פון די שטיוועל, וואָס האָט אָב־געקלונגען מיט עפעס אַ טעמפען, איינזאמען קלאַנג הינטער זיין רוקען און איז געהיימניספול פערשוואונדען, ווען פאול פלעגט זיך אָבשטעלען, האָט אויף איהם געוואָרפען אַ פחד. אָנטאָפּענדיג דעם רעוואָלווער אין קעשינע האָט פאול אַרױפגעלייגט אויף איהם די האַנד און איז אזוי, אומקוקענדיג זיך און צוהערענדיג זיך, דערגאנגען ביז דער ליניע פון אייזענבאהן, און איז אַרױף אויף דער ליניע.

אויף דעם אייזענבאהן־בריק איז קיינער ניט געווען, און פאול איז גאנץ שטיל, אַז עס זאָלען זיך ניט הערען זיינע טריט און דער אייזענבאהן־וועכטער זאָל איהם ניט דערזעהען, דורכגעגאנגען פארביי דאָס בעלויכטענע שטיבעלע פון שומר און איז פערשוואונדען אין דער פינסטערניס פון אַ גראָבען, וואָס איז געווען עהנליך ווי אַ דעק פון אַ מורא'דיגען קבר. און אזא שטילקייט איז דאָ געווען ווי אין אַ קבר, און די לופט אזא אונבעוועגליכע, שטיקענדע, ווי ער וואָלט אין איהר קיין מאָל ניט געאטהעמט. הינטער דעם פארקעהר זיינען געווען צוניפגעלייגט אַלטע קלעצער, אויף וועלכע פאול איז אָפט גע־

זעסען ; ער האָט זיי איצט געפונען, אַראָבלאָזענדיג די נאָסע, צו-
שפאלטענע פלאַכעס און ער האָט זיך אויף זיי געזעצט אַראָבלאָזענדיג
די פיס. און ווידער האָט ער זיך צונויפגעהייקערט און זיין גאנצען
קערפער האָט אָנגעכאַפט אַ מין אונמעכטיגקייט און אָבגעלאָזענקייט,
אַז עס איז געווען פאר איהם אַליין אונגלויבליך : טיעף ערגעץ אין
איהם האָט זיך געצאָפּעלט עפעס אונרוהיגעס, אונגליקבריינגענדעס
און האָט געפאָדערט אַן ענטשלאָסענע, דרייסטע און שרעקליכע
האַנדלונג.

— דאָ וועל איך זיך עס אוועקלייגען — האָט אַ טראַכט געטהאָן
פאָל, איינקוקענדיג זיך אין די אונגעזעהענע רעלסעס.
אַ גאַנצע וואָך שוין ווי ער געהט אָפּט אַהער און קוקט זיך צו,
און איהם איז דער פלאַץ אקוראט געפּעלען געוואָרען אַלס דער פאָר-
סענדרסטער, וואָרום דאָ האָט אַלעס גערעדט וועגען טויט, אי די
לופט, אי די שטילקייט פון אַ קבר, און דאָס האָט געצויגען צום
טויט. זיצענדיג אזוי שווער, אָבגעלאָזען, האָט זיך איהם געדוכט,
אַז ער איז שוין אַ האַלב־טויטער און מען דאַרף נאָך גאָר ניט פיעל
אום צו זיין אין גאַנצען געשטאַרבען. שוין דריי יאָהר ווי ער טראַכט
יעדער פרייהלינג וועגען טויט, און אין דעם איצטיגען פרייהלינג האָט
ער בעשלאָסען, אַז עס איז שוין צייט צו שטאַרבען. ער איז אין
קיינעם ניט געווען פערליעכט, ער האָט קיינע יסורים פון קיין זאַך
ניט געהאַט און איהם וואָלט זיך אפילו זעהר געוואָלט לעבען, אָבער
איהם האָט זיך געדוכט, אַז דאָס אַלעס וואָס ער זעהט אין דער וועלט
איז איבריג, ניט נויטהיג, אונזיניג, אבישטויסענד, אַז עס קעהרט
צום ברעכען דערפון.

און טרעפּען פלעגט דאָס מיט איהם אימער אין פרייהלינג. ווייניג
טער פלעגט ער דעם לעבען ניט באַמערקען און האָט געלעבט אייניג
פאָך ווי אַלע מענשען. אָבער ווי נור דער שנעע פלעגט צוגעהן און
די ערד איז געוואָרען אזוי שעדן און דער הימעל פלעגט זיך צושיינען
אין זיין גאַנצער נאָקעטער שעהנהייט, האָט פאָל געפיהלט ווי אַ
פויגעל, ביי וועלכען מען האָט אונטערגעהאַקט די פליגלען און וועל-
כען מען האָט פּערוואַנדעלט אין אַן אומגעלומפּערטען, לאַנגזאַם קריי-
כענדען מענשען. און די געפליגעלטע נשמה האָט זיך געצאָפּעלט און
האָט זיך געקלאַפט ווי אין אַ שטייגעל און די גאַנצע שעהנהייט פון

דער וועלט איז געוואָרען עפעס אונפערשטענדליך פיינדליך ; דיעזע שעהנהייט, וועלכע ציהט ערגעץ און וואוהין — ווייס מען ניט. ווי א פערלאָהרענער איז ער געגאנגען צו מענשען מיט דער שטומער פראגע, און אלע מענשליכע געזיכטער האָבען איהם אויסגעזעהען פלאך און טעמפ ווי ביי חיות, און זייערע רייד — פוסטע, ניט נויטהיגע, אונזיניגע, ווי דאָס רעווען פון אַ חיה. זיי האָבען אין דערהיים אַ קוה מיט גרויסע, נאָרישע אויגען, און איהם האָט זיך געדוכט, אַז זיין מוטער, וועלכע ער האָט געליעבט, זעהט אויס אַזוי ווי די קוה. איבער די דאָזיגע שלעכטע געדאנקען האָט ער זיך אליין אָנגעהויבען צו האַסען.

ווייט הינטערן פערקעהר האָט זיך דערהערט אַ הויזשעריי, וועלכע ער האָט דערפיהלט מעהר מיט זיין אויפציטערנדען קערפער אַלס מיט'ן געהער — האָט זיך דערהערט און איז פערלאָשען געוואָרען, ווי די בליענע לופט און די פינסטערנעס וואָלטען איהר דערשטיקען. עס האָבען אַ גלאַנץ געטהאָן די נאָסע רעלסען און פון דעם חשך איז אַרויסגעשוואומען אַ פייעריגע אויג, איינזאם און שרעקליך, אַקוראַט אנקעגען פאול'ען, און עס איז ניט קענטיג געווען, בעוועגט זיך די אויג אָדער ניט. און עס האָט זיך געוועלט, אַז זי זאָל פערשווינדען אָדער פערלאָשען ווערען ; אָבער זי האָט געקוקט גלייך ניט אַ פינטעל טהאָנדיג, שרעקליך און דורכדרינגליך און איז געוואָרען אַלץ בונדער, אַלץ בייזער. פאָל'ס האַרץ האָט זיך אַ הויב געטהאָן הויך צום כאַמע האַלז און איז אַראָבגעפאלען, ווערענדיג צושמעטערט אויף טויזענדע קורצע, האַסטיגע קלעפּלעך, פון וועלכע אין מויל איז טרוקען געוואָרען. אָנכאַפּענדיג זיך מיט די פינגער פאר די נאָסע קלעצער, האָט ער זיך אויף העלפט פון זיי אַראָבגערוקט און האָט אויסגעצויגען די פוס, אָנריהרענדיג מיט די שפיץ פינגער די ערד. און ער איז געווען אין אזא פאָזע, ווי אַ מענש וואָס וויל האַסטיג און ענטשלאָסען אַ שפרונג טהאָן, און ווען דער שיין פון לאַנטערנע איז געפאלען אויף זיינע אויגען זיינען זיי געווען ווייט צועפענט און אין זיי איז געווען צו לעזען אימה. לאַנגזאַם, ווי אַ מידער אָדער קראַנקער, איז פערבייגעגאנגען פערביי פאול'ען דער שוואַך בעלזיכטענער לאַקאמאטיוו, און נאָך איהם האָבען זיך ווי שאַטענס געצויגען די וואַגאַנעס, שווער קלאַפּענדיג און וויגענדיג זיך. און עס האָט זיך

געפיהלט ווי שווער עס איז זייער אונגעהויערע משא און ווי אָהן רחמנות זיי וואָלטען צוריעבן דעם קערפער, וואָס וואָלט אַרונטער־פאלען אונטער די רעדער.

דער צוג איז אַריבער. און פאול'ען האָט זיך אַלץ געדוכט, אז דער טויט איז נאָך דאָ, איז נאָך ניט אַריבער, און מיט אַ פחד, וועלכען ער האָט זיך אַליין ניט געקענט ערקלעהרען, האָט ער זיך האַסטיג אַרונטערגעגליטשט פון די קלעצער און איז אַוועק. אויפ'ן בריק האָט ער דערזעהען דעם אייזענבאהן־וועכטער און האָט איהם גע־זאָגט „גוטען אבענד!“

דער וועכטער וואָס האָט איהם בעלויכטען מיט זיין לאַנטערנע, האָט גאָר נישט געענטפערט און איז אַריין צו זיך אין וואַכ־שטיבעל; און פאול'ען איז ווידער געוואָרען שווער און ער האָט דערפיהלט אַ האַפ־נונגסלאָזע רוהיגקייט. לאַנג איז ער געשטאַנען אָנגעשפּאַרט מיט'ן עלענבויגען אויף די דינע אייזערנע שטאַכעטען, האָט אַריינגעקוקט אין דעם גלייכען חשך — אויך אזא האַפנונגסלאָז גלייכע, ווי זיין אייגענע ביינקשאַפט. ער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט אַ זאָג געטהאָן אויפ'ן קול: „מאָרגען“.

ווען פאול איז צוגעקומען צום הויז האָט שוין די קורצע מאַיאָווע נאכט זיך באַלד געענדיגט און ביים פאַראדנעם צופאָהר זיינען גע־שטאַנען צוויי עקיפּאזשען און די פענסטער פון הויז זיינען געווען בעלויכטען. פון גאנץ איז צו איהם צוגעגאַנגען אַ דונקעלע פיגור און דער דערשראָקענער פאול האָט באַלד דערקענט דעם דוואַרניק, וואַסילי.

— וואָס האָט פאַסירט? — האָט ער אַ פּרעג געטהאָן, טרע־פענדיג גלייך, אז עפעס האָט פאַסירט און אז דאָס וואָס האָט פאַ־סירט איז עפעס שרעקליכעס — וואָס מאַכט די מאַמע?

— סערגיי וואַסילעוויטש זיינען געווען אין קלוב . . . די מו־טער אייערע האָט מיר געהייסען, איך זאָל אויף אייך דאָ אויפ־וואַרטען.

— האָט עפעס פאַסירט מיט'ן טאַטען?

אָבער ער האָט שוין געוואוסט וואָס. אומעטום, אין אַלע ציי־מערען, אין קיך, עסס־צימער, אין שלאָפ־צימער איז געווען שניי־דענד ליכטיג פאַר די אויגען און מענשען זיינען אַרומגעגאַנגען. די

ניאניא האָט אויסגעזעהען ווי אַ מיכשפה מיט איהרע האָאָר, וואָס האָר
בען זיך אַרויסגעשלאָגען פון אונטער'ן קאָפּטיכעל. אָבער איהרע
אויגען זיינען געווען רויט פון טרעהרען און איהר שטימע איז געווען
אַ וויינענדיגע, רחמנות'דיגע. פאָל האָט זי אָנגעשטויסען פון זיך,
דערנאָך עפעס נאָך עמיצען, וועלכער האָט איהם פּערהאַלטען און
געשטערט אין וועג און איז אַוועק גלייך אין קאבינעט. דאָרט איז
אַלעס געווען ווי שטענדיג; פון וואַנד האָט געשמייכעלט דאָס בילד
פון אַ נאָקעטער פרויענצימער; און אויף דער ערד, אין מיטען ציר-
מער, איז געלעגען דער פאטער אין אַ ווייסער העמד, וועלכע איז
געווען צוריסען ביים קראַגען. דער גאַנצער שיין פון לאָמפּ און פון די
ליכט איז געפאלען דוכט זיך בלויז אויף איהם, און דאָרום האָט ער
אויסגעזעהען אַזוי גרויס און שרעקליך און פאָל האָט זיין פנים ניט
געקענט דערקענען. דער פנים האָט געגלאַנצט מיט אַ דורכזיכטיגער
שרעקליכער געלקייט און די אויגען זיינען געווען פּערגלאַצט. די ווייס-
לעך פון אויג זיינען געווען מורא'דיג גרויס, אונגעוועהנליך, ווי ביי
אַ בלינדען. פון אונטער'ן לאַקען האָט זיך אַרויסגערוקט די האַנד און
איין פינגער מיט דעם גרויסען גאָלדענעם רינג האָט זיך שוואַך גע-
ריהרט, האָט זיך פּערבויגט און אָנגעבויגט, ווי ער וואָלט זיך מאַ-
טערען עפעס צו זאָגען. פאָל האָט זיך געשטעלט אויף די קניע און
האָט מיט ציטערענדע ליפּען געקוישט דעם נאָך לעבענדען, בעוועגליכען
פינגער און האָט זיך שטאַרק צוואוויינט:

— פאר וואָס עפעס אויף דער ערד? פאר וואָס עפעס אויף דער

ערד?

עמיצער האָט פון צימער געענטפערט:

— וויינט ניט, ער וועט נאָך בלייבען לעבען. ער איז געווען אין
קלוב און מיט איהם האָט געטראָפּען אַ שלאַק, אָבער ער וועט בלייבען
לעבען.

פון דעם צווייטען צימער האָט זיך דערהערט אַ יאָמער, אַ היי-
זעריגער, שלוכצענדער, אונאיינגעהאַלטענער, ווי דאָס וואסער
וואָס רייסט זיך דורך דורך אַ הרעבליע. מיט אַ שניידענדען קלאַנג
האָט זיך דער יאָמער דורכגעטראָגען איבער די צימערען, האָט זיי
פול געמאַכט און איז אַריבער אין קלאַג-ווערטער:

— לייעבינקער מיינער, סעריאזשענקא . . .

דער שטארבענדער האָט קוים בעוועגט מיט'ן פינגער און אָב-
וואָהל דער פנים איז געווען אַלץ אזוי געל און אונבעוועגליך, האָט
דאָך אויסגעזעהען, ווי ער וואָלט הערען די שטימע און ווי ער וואָלט
ניט וועלען ענטפערען. און פאול האָט זיך ווילד צוואַמערט :
— פאפא ! אָבער אַך, פאפא ! . . .

2.

פאול איז שוין איצט געווען דער עלטסטער אין הויז און אויף
איהם איז אויסגעפאלען צו בעשטעלען א טרונע, פאָהרען אין קלויס-
טער און דינגען פסאלס-זינגער. בייטאָג איז ער אויף אַ ווילע איינ-
געשלאָפֿען אויף אַ קינדער-רבעטעל און איהם האָט זיך גע'חלומ'ט, אַז
ער קושט די נאָקעטע פרויענצימער — דיזעלבע, וואָס היינט אויף
דער וואַנד אין קאבינעט. אַן עקעלאָפּטער חלום איז דאָס געווען,
ער האָט איהם אָבער אין גיכען פערנעסען און איז אַלץ אַרומגעגאַנגען
און האָט אַלץ אָבגעגעבען בעפעחלע ווי און וואָס צו טהאָן ביז עס איז
געוואָרען נאכט.

אין שטוב איז געוואָרען רוהיג. די מוטער, וועלכע איז דריי
מאָל געבליבען אין אונמאַכט ביי דער גאָטעס-דינסט פאר דער נשמה
פון טויטען, איז ענדליך איינגעשלאָפֿען מיט דער קליינער קאטיא.
אנדריי און שורא האָבען זיך גענוג אָנגעוויינט דעם גאַנצען טאָג און
זיינען אויף אנשלאָפֿען געוואָרען ; בלויז די דינערשאפט האָט זיך
נאָך גע'עס'ק'ט אין קיך, און אין אַ ווייטען צימער האָבען געטרונקען
טהעע די קרובים, וועלכע זיינען זיך דאָ צונויפגעקומען. ווען פאול
איז אַהער אַריין האָט דער אָנקעל יענאר געהאלטען אין ערקלעהרען,
אַז אין אזעלכע נאכט איז גוט צו טרינקען טהעע מיט ראָס אָדער מיט
קאָניאַק.

— עס איז אַלע מאָל נויטהיג אין אַ הויז צו האָבען קאָניאַק,
וואָרום קאָניאַק ווירקט זעהר גוט אויף דעם אָרגאניזם : צו מען פער-
קיחלט זיך, צו מען פערנעצט די פיס אָדער עפעס אַן אונאַנגענעהמ-
ליכקייט, באַלד מוז מען איינגעהמען אַ גלעזעל קאָניאַק און מיט דעם
שווייס ווערט דאָס אַלעס אַרויסגעשלאָגען. פאָויליק, ווילסט דו ניט
אַ גלעזעל מיט קאָניאַק ? טרינק אויס.

אָנקעל יעגאר'ס פנים איז געווען פלאך און רויט, און פאל האָט אַ טראכט געטהאָן, אז עס וואָלט שוין בעסער געווען אָנקעל יעגאר זאָל שטאַרבן איידער דער טאטע איז געשטאַרבן, און ער האָט געענטפערט ביזלעך :

— איך וויל נישט !

ווען עמיצער וואָלט אַ קוק געטהאָן פון דרויסען אויפ'ן הויז, וואָלט ער געקענט מיינען, אז אין הויז איז אַ גרויסער יום־טוב : אלע פענסטער זיינען געווען בעלויכטען און דער ליכטיגער שוין איז געפאלען אויף דער ערד. אָבער עפעס אימה'דיגעס און אונגעוועהנליכעס איז געווען אין דיעזען הויז, וועמעס אלע פענסטער האָבען געלויכטען אין מיטען פון דער פינסטערער נאכט. און עס האָט זיך געפיחלט, אז דאָרט, אין איינעם פון זיינע צימערען ליגט אַ קאלטער, שטוי מער בר־מנן. ער ליגט שטום און אונבעוועגליך און הערשט איבער'ן גאַנצען הויז, און אלץ וואָס ארום איהם טהוט זיך געהערט איהם און דינט פון זיינט וועגען.

פאל איז אַרומגעגאַנגען איבער'ן הויף היין און צוריק און האָט אלץ ווידערהאָלט דיזעלביגע ווערטער, וועלכע זיינען ביי איהם געבליבען אין זכרון פון הזכרת נשמות : „נאָט, געפין רוהע פאר דיין געשטאַרבענעם קנעכט . . .“ ער האָט די דאָזיגע ווערטער ווידער־האָלט צעהנדליגע און הונדערטע מאל, אַמאָל צערטליך, אַמאָל מיט טיעפער פערצווייפלונג און יעדען וואָרט האָט ער אַרויסגערעדט קלאָהר און טיעף, האָט אָבער אַריינגעלייגט אין די ווערטער גאָר אַ בעזונדערן געדאַנק.

און די אלע ווערטער האָבען געהאַט איין געדאַנק, איין זינען :
ט ו י ט.

און אלעס וואָס פאל האָט געטראכט האָט געהאַט איין בעדייטונג :
ט ו י ט.

פון גאָרטען האָט זיך געהערט אַ געדיכטער און שטאַרקער ריח פון גראָז, פון בוימער און פון צועפענט זשאַסמין, און דער דאָזיגער ריח האָט פאר איהם געהאַט אויך אלץ דיזעלביגע בעדייטונג : ט ו י ט. און אונפערשטענדליך איז פאר איהם געווען, צו וואָס איז איצט נויטהיג דער דאָזיגער זיסער, פרעהליכער ריח, ווען עס איז געשטאַרבען דער מענטש, וואָס האָט הנאה געהאַט פון איהם ? צו וואָס זיינען

די דאָזיגע שטערען אין הימעל און די ווייכע, ווארעמע דונקעלע לופט ? צו וואָס די דאָזיגע ליכטיגקייט אין די פענסטער, ווען געשטאָרבען איז דער מענש און ליגט אַ שטומער, אַ פּערגליווערטער, ווי אַ שטיק מאַסע פון אייז.

אין דונקלען שטאהל האָט פאול געפונען אָנגעשפּארט אן וואַנדר דאָס דעקעל פון דעם ברייטען ארון. אונטער דעם דעקעל וועט ליגען דער פאטער. און פאול האָט זיך אונטערגעשטעלט אונטער'ן דעקעל און האָט פּערהאַלטען דעם אטחעם, זוכענדיג צו זיין אונבעוועגליך ווי אַ טויטער. ער האָט געמיינט, אז אזוי וועט ער בעסער פארשטעהן וואָס דאָס איז אזוינס טויט. אָבער פון'ם דעקעל האָט זיך געהערט אן אנגענעהמער גערוד פון פריש געהילץ און דעריין איז עפעס געווען אַ סתירה צום טויט, וואָס איז געווען רעטזעלע האַפּטער נאָך פון טויט און וואָס האָט גערופּען דורכדרינגליך.

פאול האָט פערמאכט די אויגען און האָט געטראכט ווי ער וועט אויך אזוי ליגען און וועט זיין טויט. אָבער זיין האַרץ האָט שטארק געקלאָפּט און האָט וועה געטהאָן פאר'ן פאטער. און דער אנגענעהמער מער ריח פון'ם האַלץ האָט איהם אַרומגענומען מיט אַ דינע, לעבעדיג-גע, אונצושיידבארע שפינוועבס, און ער האָט זיך ניט געקענט פאַרשטעלען ווי ער וועט אַמאָל זיין אַ טויטער. ווען ער איז אַרויס פון שטאהל האָט נאָך שאַרפּער געשמעקט דער בשמים-ריח פון'ם בליהענדען גארטען, און פון ערגעץ פון ווייט האָט זיך דורכגעטראָגען דאָס שטילע, אָבער טריומפירענדע, לעבענס-בעזויפענע און ליעבעס-בעטרונקענע ליכט פון'ם סאלאוויי. און מיט דער גאַנצער רחמנות'דיגער שאַרפקייט פון זיין יסורים'דיגען האַרצען און מיט דער גאַנצער רעטזעלע האַפּטער ליידענשאַפטליכער ביינקשאַפט, מיט דער גאַנצער ענטציקונג פון אַ מאיאווער נאכט איז דאָס לעבען געווען אזוי שעהן, אז עס האָט זיך באַגעהרט צו שטאַרבען כדי צו לעבען אייביג.

שאַקלענדיג זיך איז פאול דערגאנגען ביז'ן פארקאן, איז צוגע-פאלען צו איהם מיט'ן קאָפּ און האָט לאנג, לאנג געוויינט, ווידער-האַלענדיג די ווערטער, וואָס זיינען איהם געבליבען אין זכרון : „נאָט נעפּין רוּחַ צוואַמען מיט די הייליגע פאר דיין קנעכט . . .”

אָבער איצט האָבען שוין די דאָזיגע ווערטער ניט געהאַט די בע-דייטונג פון טויט.

אין דער פריה האָט ווידער אָנגעהויבען זיך דאָס עסק'ן. דער פּאָטאָגראַפֿיסט איז געקומען אַראָפּצונעהמען אַ בילד פון דעם טויטען סערגיי וואַסיליעוויטש — און עס איז שוין צייט געווען, וואָרום דער ברמינגן האָט שוין אָנגעהויבען צו דארבען. מען האָט אַרויסגעטראָגען דעם אַרון אויף דער טערראַסע, וואו עס איז געווען ליכטיגער. דער פּאָטאָגראַפֿיסט, מיט אַ שפיציג בערדיל, אַ צאָפּעלדיגער, אין אַ פירזשאַק, האָט לאַנג זיך גע'עסק'ט צוצופאַסען דעם אַפּאַראַט; דעם טויטענס קאָפּ איז געלעגען אונטערוועגס און אפנים ווי דעם פּאָטאָגראַף האָט זיך געוועלט זאָגען: בעמיהט זיך אַ קעהר טהאָן דעם קאָפּ אין דער זייט און גיט אַ שמיכעל. אָבער ער האָט געזוכט צו ווייזען אז ער פערשטעהט, דאָס ער האָט צו טהאָן מיט אַ טויטען און ער האָט מיט אַ בעזונדער העפליכקייט מיט צוויי פינגער בלויז פאַרזיכטיג אַ קעהר געטהאָן דעם טויטענס קאָפּ. דער קאָפּ האָט זיך אַ שאַקעל גע- טהאָן און איז געבליבען צוריק אויף דעמועלבען פלאַץ און דער פּאָטאָגראַפֿיסט האָט געמאַכט אַ פנים, אז ער איז צופרידען.

— אזוי וועט זיין גוט — האָט ער געזאָגט.

און אָנקעל יעגאר האָט אַ קוק געטהאָן פון דער זייט און האָט צו- געשטימט: יא, אזוי איז גוט.

אָבער דאָ איז אַריינגעקומען פּאָל'ס מוטער; קיין זאך ניט זע- הענדיג, אַ גרוי און אלט געוואָרענע מיט איין מאָל, איז זי ווי אַן אלטינקע, מיט ציטערענדע טריט, לאַנגזאַם אַרויף אויף די טרעפּ, איז שטיל צוגעגאנגען צום אַרון און איז אַ פאל געטהאָן אויף איהם מיט אויסגעשטרעקטע הענדר.

— מאַמע! מאַמע! — האָט זיך געבעטען פּאָל, זוכענדיג

אָפּצוציהען זי.

אָבער זי האָט זיך אָפּגעשטופּט פון איהם מיט איהרע עלענבור- גענס, האָט זיך אָנגעכאַפּט פאר דער שווערער דעקע און האָט זי גע- ושלעפּט מיט זיך.

— לאָז מיר, לאָז מיר — האָט זי געבעטען — דאָס האָב איך

איהם . . .

און פּאָל האָט דערזעהען ביי איהר אין האַנד אַרעמע צוריקטע בלומען, בלויאינקע קאָרנבלומען; זיי זיינען געווען אזוי ווי זי האָט

זיי אָבעריסען, מיט בלעטלעך און מיט גראָז, און געהאלטען האָט זי זיי אזוי פעסט, אז פון מאַנכע איז אַרויסגערונגען זאָפּט. — שוועסטער — האָט געזאָגט אָנקעל יעגאר — בערוהיג זיך דאָך.

און פאָל האָט איהם אָבעשטויסען מיט'ן אַקסעל און האָט אַ זאָג געטהאָן ווייך :

— לייג אַוועק, מאַמע !

און די לעבעדיגע בלומען האָבען זיך געלייגט אויף דער ברוסט פון'ם טויטען.

ווען די מוטער מיט פאָל'ען זיינען אַוועק, האָט דער פאָטאָגראַפּיסט אַרטיכטיש צורעכט געמאַכט די בלומען, און אָנקעל יעגאר האָט איהם געלויבט דערפאַר.

— אייער בעטעפטיגונג, פאָטאָגראַפּיע, איז ניט קיין גרינגע זאך, דאָ פאָדערט זיך קינסטלערישע פּעהיגקייט.

— יא, מיט לעבעדיגע איז נאָך ווי עס איז, אָבער מיט טויטע...

— און דער אפאראט האָט אַ קנאַק געטהאָן.

דערנאָך האָבען זיך ווידער אָנגעהויבען די רעליגיעזע צערעמאָניעס, מיט געזאָנג און פּסאַלמען. דאָ זיינען זיך צונויפגעפאָרען דעם פערשטאָרבנעם בעקאָנטע, פריינד, מענשען, וועלכע האָבען מיט איהם געדינט צוואַמען ; פאָל האָט זיי אַלעמען געפיהרט אין גאָרטען, וואו זיי זאָלען קענען רויכערן און אַלע האָבען איהם פאָרגעלייגט פאפּיראַסען, ווי זייערען אַ גלייכען. אַלעס אין הויז איז געווען דורכגענומען מיט דעם ריח פון ווירוף און נאָך עפעס מיט אַ זעהר שווערען געפעהרליכען ריח. אונטער דעם טיש, אויף וועלכען עס איז געשטאַנען דער ארון מיט'ן טויטען, איז שוין געשטאַנען אַ פעסעל מיט אייז, און צו אבענד האָט מען שוין דעם טויטענס נאָז און אויערען געמוזט פערשטאַפּען מיט וואטע און אַרויפלייגען וואטע אויפ'ן מויל. עס האָבען זיך מעהר ניט אַרויסגעזעהען ווי דער שטערען, אַ גלאטער ווי פון ביין אויסגעטאַקט, און די שטאַרק צוגעשלאָסענע אויגען, וועלכע האָבען געמאַכט דעם איינדרוק, אז דער מענש האָט בעשלאָסען קיין מאָהל מעהר זיי ניט צו עפענען. און אָבוואָהל דער טויטער האָט איצט אויסגעזעהען שרעקליכער איידער ער איז געווען און דער שמש האָט זיך בעקלאָגט אז מען קען ניט איינזיצען נעבען

איהם אין צימער, פון דעסטוועגען האָבען אלע די עזע נאכט געטלאָך פֿען רוהיגער און פֿעסטער, ווארום זיי זיינען שוין געוואָהנט געוואָרען צו איהם.

אויף דעם דריטען טאָג אין דער פֿריה האָט מען סערגיי וואסילע-וויטשען מקבר געווען. ווידער האָט פֿאול אָבגעגעבען בעפעהלע ווי און וואָס מען זאָל טהאָן, האָט אָבגעטריבען די נייגעריגע, וועלכע האָבען געשטערט אַרויסצוטראָגען דעם ארון דורך דער טהיר; ער האָט געהאַלפֿען אַרויספֿיהרען פֿון קלויסטער די מוטער, וועלכע איז עטליכע מאָל געבליבען אין אונמאַכט אין דער צייט פֿון גאָטעס-דינסט, און ער האָט צוזאַמען מיט אָנקעל יעגאר איינגעלאדען אלעמען נאָך דער בערדריגונג אַריינצוקומען צובייסען. ער האָט זיך פֿערנייגט, קוים געשמיכעלט איינלאדענדיג, האָט איבערגעצעהלט די קליינ-געלד, וואָס עפעס אן אלטינקע האָט איהם געגעבען אלס אויסגאב, און די צייט איז געלאָפֿען אזוי שנעל און אלעס האָט זיך געטהאָן איינס נאָך דאָס אנדערע אָהן זיין ווילען, אז ער האָט קיין צייט ניט געהאַט נאָכצוטראכטען, נאָכדיינקען, עראינערען זיך. דערנאָך איז ער געגאנגען הינטערן ארון און האָט ניט אַראָבגענומען די אויגען פֿון דעם פֿאַטערס אָבגעשאַרענע פֿאַטיליצע. פֿון דעם ניט גלייכען וועג האָט דעם טויטענס קאָפּ עטוואָס אַ שאַקעל געטהאָן זיך פֿון ווילע צו ווילע, און פֿון אויבען האָט געברענט די מאיאווע זונן און דער ברענענדער שטויב האָט געצונדען די שיך געהענדיג. פֿון הינטען האָט זיך געהערט די קלאַפֿעריי פֿון רעדער און עס האָבען זיך געהערט אָנקעל יעגאר'ס אויסגעשרייען יעדע ווילע:

— בערוהיג זיך דאָך, שוועסטער.

פֿאול האָט עס געהערט און האָט פֿערשטאַנען, אז זיין מוטער וויינט ווידער, אָבער איהם האָט עפעס אָנגעכאַפֿט אַ טעמפֿע, משונה-דיגע גלייכגילטיגקייט און ער האָט זיך ניט אַ קעהר געטהאָן אַ קוק צו טהאָן. און פֿון דער גאַנצער לויז איהם בלוז געבליבען אין זכרון דעם פֿאַטער'ס אָבגעשאַרענע, שאַקעלדיגע פֿאַטיליצע און די שיך וואָס זיינען ווייס געוואָרען פֿון שטויב.

צוריק פֿון בית-עולם איז ער געפֿאַהרען צוזאַמען מיט נאָך עפעס אַ מאָן אויף אן איזוואַזשיק, וועלכער איז געפֿאַהרען אזוי שנעל, אז עס האָט זיך אויפֿגעהויבען אַ וואַלקען פֿון שטויב אַרום זיי. פֿון

ביידע זייטען זיינען געווען געדיכטע, פרישע גערטנער, און דאָס אלעס איז געווען אזוי שעהן און אנגענעהם נאָך דעם לאַנגזאָמען מאַ- נאטאנעם שלעפען זיך הינטערן ארון, אז פאול האָט טיעף אָב- געאטהעמט און האָט אַ בעט געטהאָן ביי זיין בעגלייטער אַ פאפיראָס. אין הויז זיינען אלע פענסטער געווען צועפענט, אומעטום זיינען גע- שטאנען וואזאנעס מיט בלומען, און עס איז שווער געווען פאַרצו- שטעלען זיך, אז גאָר ניט לאַנג איז דאָ געווען אַ טויטער. ביים מיר טאגלעכען האָט מען פערבראכט לאַנג און טומעלדיג. אָנקעל יעגאר האָט אלעמען טראַקטירט, האָט מיט אַ בעזונדער פלינקייט אָנגע- גאָסען די גלעזלעך און האָט ניט אָנגענומען פון קיינעם קיין ענט- שולדיגונג, מען האָט געמוזט אויסטרינקען די אָנגעפילטע גלעזלעך. — מען דארף מזכיר נשמה זיין — האָט ער געזאָגט איבערציי- גענר — טרינקט אויס, זייט אזוי גוט. פאטער דיאָקאָן, וואָס לאָזט איהר עפעס אייער גלעזעל אזוי שטעהן ?

ווען די אלע פרעמדע זיינען זיך צופאַהרען איז פאול אוועק אין גארטען, און האָט לאַנג שפּאַצירט אויף זיינע שאטענהאפטע שטעג- לעך און האָט מיט איבערראשונג געקוקט אין אלע זייטען. איהם האָט זיך געדוכט ווי ער וואָלט דאָס ביז איצט געלעגען לאַנג, זעהר לאַנג זיין אַ לאַנגען, ענגען קבר, האָט ניט געאטהעמט, האָט ניט געזעהען די זונן און האָט ניט געוואוסט פון דער דאָזיגער רייכער, גרויסארטי- גער שעהנהייט.

די ערד האָט געשאַפען — אזוי געדיכט האָבען געגרינט די פוכיגע, גלאטע און שאַרפע בלעטער, אז דער בליק האָט ניט געקענט דורכ- רינגען. דאָס אלעס איז געווען אזוי יונג, אזוי פריש און מונטער, פול מיט מעכטיגע קראפט און מיט לעבען. עס האָט אויסגעוויזען זיך, ווי מען וואָלט מיט'ן אויג געקענט מערקען ווי זיי וואקסען און אטה- מען, ווי פון דער פייכטער, ווארעמער ערד ציהט זיך צו דער זונג די גראָז. און אלעס אין גאָרטען איז געווען פול מיט געדיכטער הוישע- ריי, פול מיט בעשעפטיגונג און מיט לעבענס־פרייד. אזוי איז גע- ווען אויבען און אונטען — ס'האָט זיך ניט געזעהען ווער הוישעט עס און זינגט, און עס האָט זיך געדוכט, אז דאָס זינגט די גראָז, די בלומען און דער הויכער, בלויזער הימעל. מען האָט דוכט זיך געקענט

הערען די גראָז און שמעקען דאָס דופטיגע, ברעניגע זשומען, אזוי האָט זיך אַלעס : ריחות, קלאַנגען און פארבען, צונויפגעגאָסען אין איין וואונדערליכער האַרמאָניע פון שאַפּען און לעבען.

אין איין ווינקעל האָט פאָל דערוועהן אַ בעריאזע-בוימעל, וועלכען דער פאטער האָט פאר זיינע אויגען איינגעפלאַנצט. ער גער-דיינקט ווי שוואַרץ עס איז געווען די צוגראַבענע ערד און דאָרט איז געווען אַריינגעזעצט דאָס בוימעל, און איצט וואַקסט אַ בעריאזע שלאַנק, הויך און לייכט, אָהן אנשטריינגונג, צושפרייטען זיך אין דער לופט איהרע האַרץ-פאַרמיגע בלעטער, בעפארבט מיט צאָרט-יונגער גרינקייט. און פאָל'ס האַרץ איז צונומען געוואָרען אויס ביינקשאַפט נאָכ'ן פאטער און די שלאַנקע בעריאָזקע איז איהם געוואָר-רען ליכט און לייבליך, ווי אין איהר וואָלט נאָך ניט געשטאַרבען און וועט קיין מאָל ניט שטאַרבען דער גייסט פון יענעם, וועלכער האָט איהר געשיינקט דאָס גרינע, מונטערע לעבען.

— פאָווליק, וואו ביסט דו ? — האָט מען איהם גערופען.

פון הויז איז צוגעקומען די מוטער מיט שוואַכע טריט און הינ-טער איהר, האַלטענדיג זיך פאר איהר קלייד איז געגאנגען די קליינע שורקא.

— ווי מיער איך בין — האָט זי געזאָגט, זעצענדיג זיך אויף דער באַנק — זיי אַ ווילע מיט מיר, פאָווליק.
— גוט, מאַמעלע.

פּלוצלונג האָט די מוטער זיך אויפגעהויבען און איז געפאלען אויף די קניע פאר פאָל'ען, מיטשלעפענדיג מיט זיך אויך שורקא'ן, און וויינענדיג מיט די שטילע טרעהרען פון יסורים, פרעסענדיג איהר פנים צום זוהן'ס האַנד, האָט זי געזאָגט :

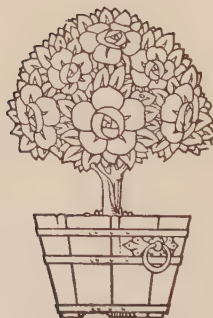
— פאָווליקע, ליכטינקער, דו ביסט דאָך איצט איינער ביי אונז ; דו ביסט דאָך אונזער איינציגער בעשיצער.
און שורקא האָט אויך מיט ערענסט אַ זאָג געטהאָן :

— פאָווליקא, הא, פאָווליקע !

פאָל האָט געגלעט מיט זיין האַנד דעם גרויען ציטערענדען קאָפּ און פאר זיינע אויגען איז דורכגעלאָפּען ווי אַ ווייטער, פינסטערער

חלום, די ליניע פון אייזענבאהן און די שרעקליכע, איינזאמע, פיייעריגע אויג — ער האָט געגלעט דעם ציטערענדען קאָפּ, האָט גע-
קוקט אויף שורקאס פנים און האָט דערזעהען ווי עלענד, איינזאם
קליין און רחמנות'דיג זיי אלע זיינען, ווי נויטהיג פאר זיי איז נאָך
שוין און לייעבע. און ער האָט זיך דערפיהלט שטארק און קרעפטיג,
און זיין קול איז געווען הויך און פול מיט קראפט, ווען ער האָט אַ זאָג
געטהאָן :

— יא מאַמע, איך וועל לעבען.

ש ר י פ מ ע ן

— פון —

ז. ליבין.

דאָס איז דער נאָמען פון ליבין'ס לעצטע ערצעהלונגען וועלכע
זינען געווען געדרוקט אין פערשיעדענע צייטונגען און זשורנאלען און ווי-
נען יעצט ערשינען אין בוך-פאָרם.
די געקליבענע שריפטען זינען ערשינען אונטער פאָל-
גענדען סדר:

- I. גלות-בילדער.
- II. לעבע.
- III. סוזשעמען.
- IV. בילדער פון דעם ארימען לעבען אין נויארק.
- V. דער קרוים.
- VI. פערשיעדענעס.
- VII. ערנסטער שפאס.

מר. ליבין האָט אַ נאָמען געגעבען זינע לעצטע שריפטען, געקלי-
בענע שריפטען ווייל ער האָט זי אויסגעקליבען פון די סוויזענדע
וועלכע זינען לעצטענס פון איהם ערשינען. און נור די בעסטע וועלכע
זינען אינטערעסאנט און בעלעהרענד האָט ער אונז איבערגעבען צו דרו-
קען אין בוך-פאָרם.

די געקליבענע שריפטען פון ז. ליבין איז געדרוקט אויף
שעהנעם פאפיער און געבונדען אין אַ פראכטפאָלען באַנד.

פרייז 1 דאלער.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען ווי אויך ביי די סערלענער:

50-52 Eldridge St., New York

ש. פרזנ'ס שריפטען

אין 3 פראכטפאלע בענדער

א זאמלונג פון אלע זיינע ליעדער, פאעמען און
שריפטען וועלכע האבען איהם בעריהמם
געמאכט איבער דער גאנצער וועלט.

פרייז בלויז 2 דאלאר

(פארטא פריי).

HEBREW PUBLISHING COMPANY,
50-52 Eldridge St., New York.

יעקב גאָרדין'ס ווערקע

אין 4 פראכטפאלע בענדער

די בעסטע פון זיינע ראָמאַנען, סקיצען, ריזע-בילדער, קריטי-
קען, סאַטירעס, דראַמאַטישע און פילאָזאָפישע אָבהאַנדלונגען און
פאַנטאַסטישע ערצעהלונגען, צוזאַמענגעקליעבען און קלאַסיפֿיצירט
אונטער דער רעדאַקציע פון מאָרריס ווינטשעווסקי. דאָס איז אַ
זאַמלונג פון ווערק וואָס ווערט בעטראַכט אין דער גאַנצער וועלט
אַלס די העכסטע, שעהנסטע און ערהאַבענסטע אין דער אידישער
ליטעראַטור.

פרייז פלוז 2 דאָלאַר

(פאַרטא פרייז).

HEBREW PUBLISHING COMPANY,

50-52 Eldridge St.,

New York.

AK

געקליבענע שריפטען

פון דעם גרעסטען דייטשען דיכטער

י. ד. געטהע

אין פיער פראכטפאלע פענדער.

ענטהאלטען פאלגענדע ווערקע:

1. געטהע'ס ביאגראפיע.	7. די וועטטע.
2. ווערטהער'ס ליידען.	8. געטץ פון בערליבענגען מיט
3. דאָס מערכען.	דער אייזערנער האַנד.
4. פאוסט.	9. קלאווינא.
5. עגמאנט.	10. דער בירגער גענעראל.
6. די משוגעת פון א פער-
ליעבטען.	11. די אויפגערגטע.

געטהע'ס ווערק זיינען די פערל פון דער וועלט-ליטעראטור. עס איז כמעט נישט א שפראך אין וועלכער עס זאל נישט זיין איבערגעזעצט געטהע'ס ווערק און עס איז אויך נישט איין ציוויליזירטער מענש, וואָס זאל נישט האָבען געלעזען געטהע'ס ווערק.

געטהע'ס גרויסקייט לייענט אין דעם, וואָס זיינע טיפּען און ביל-דער זיינען פול מיט פילאָזאָפישע געדאַנקען און ערהאַבענע אירעען. געטהע האָט געהאַט בכח אַרייַנצודרינגען אין די טיפּעניש פון דער מענשליכער נשמה און מאַהלען אַזעלכע בילדער, וועלכע זאָלען מאַכען אַ גרויסען איינפלוס אויף דער מענשליכער געזעלשאַפט.

די 4 פענדער געקליבענע שריפטען פון י. געטהע

וועלכע מיר האָבען יעצט אַרויסגעגעבען אין אידיש, זיינען די בעסטע, וועלכע זיינען אַרויס פון זיין פערדער און וועלכע האָבען צו יענער צייט, ווען זיי זיינען שרייבער, אויפגעשטורעמט די גאַנצע וועלט.

פרייז בלוז 2 דאלאַר

(פאַרטא פרייז)

HEBREW PUBLISHING COMPANY,

50-52 Eldridge St.,

New York.

AK

זשול ווערן'ס געוועהלטע ווערק

אין 8 דיקע פראכטפאלע בענדער

זשול ווערן איז בעריהמט אלס אינטערעסאנטער און וויסענ-
שאפטליכער ערצהלער, ווייל אין זיינע ראמאנען און ערצהלונגען
מאכט ער דעם לעזער בעקאנט מיט פאקטען פון דער וויסענשאפטלי-
כער וועלט, און ערהאבענע בילדער פון א שעהנע צוקונפט ווען די
מענשהייט וועט עררייכען א העכערע שטופע פון ציוויליזאציע און
בילדונג, שטעלט ער איהם פאר.

זשול ווערן'ס רייע בעשרייבונגען, וועלכע מאכען בעקאנט דעם
לעזער מיט פערשידענע לענדער און פעלקער, ווי אויף מיט פער-
שידענע ים-ברואים און ים-ערשיינונגען האבען בענייסטערט די גאנצע
לעזערע וועלט.

זשול ווערן איז געוואָרען גרויס און בעריהמט דאדורך וואָס ער
ענטדעקט פאר'ן לעזער אין זיינע ערצהלונגען די אוצרות פון דער
נייעסטע וויסענשאפט גאנץ לייכט אָהן שוועריגקייט, בלויז פארביי-
געהענדיג, ער דערצהלט איהם אן אינטערעסאנטע און שפאנענדע
ערצהלונג פון וועלכע ער קען זיך ניט אַפרייסען לעזענדיג, און אין
דערזעלבער צייט מאכט ער איהם אויף בעקאנט מיט די נייעסטע
וויסענשאפטליכע ענטדעקונגען.

זשול ווערן'ס ווערק זיינען איבערזעצט געוואָרען אין אלע איי-
ראָפּעאישע שפראכען און זיינען ביי אלע ציוויליזירטע פעלקער מיט
גרויס בייפאל אָנגענומען געוואָרען.

זשול ווערן'ס געוועהלטע ווערק

וועלכע מיר האָבען יעצט אַרויסגעגעבען, זיינען די בעסטע וועלכע
ער האָט געשריעבען, זיי ענטהאַלטען צוזאַמען ביינאַהע

4000 פיידזשעס

געדרוקט אויף דעם בעסטען פאפיער און שעהן געבונדען אין
קלאַטהיבאַנד.

פרייז פלויז 5 דאלאר

(פאַרטא פרייז).

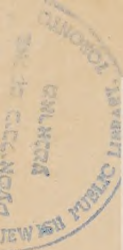
HEBREW PUBLISHING COMPANY,

50-52 Eldridge St.,

New York.

45 13

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, and the book is kept after the last date

מס' זכרון, ס. זכרון		
בוק. ספרייה. ספרייה		
ספרייה		
FEB 2 '75	6217	# 4575

ספרייה מס' זכרון-3 # ~~4575~~
4575

FEB 2 '75

Sept 19/83

SEP 21 1984

OCT 12 1984

